ЦЕНТРАЛНА НАР. БИБЛИОТЕКА
„ЂУРЂЕ ЦРНОЈЕВИЋ"
ЦЕТИЊЕ
СР. ЦРНА ГОРА
Бр. М-7798

ОГЛЕДАЛО СРПСКО

ДРУГО ИЗДАЊЕ

NACIONALNA
BIBLIOTEKA
CRNE GORE ĐURĐE
CRNOJEVIĆ

ЦЕТИЊЕ,
КЊ. ЦРНОГ. ДРЖАВНА ШТАМПАРИЈА
1895.

NACIONALNA
BIBLIOTEKA
CRNE GORE
ĐURĐE
CRNOJEVIĆ

ОГЛЕДАЛО СРПСКО

ЦЕНТРАЛНА НАРОДНА БИБЛИОТЕКА
„ЂУРЂЕ ЦРНОЈЕВИЋ"
ЦЕТИЊЕ
инв. број 11-7797

ДРУГО ИЗДАЊЕ

NACIONALNA
BIBLIOTEKA
CRNE GORE ĐURĐE
CRNOJEVIĆ

ММ

ЦЕТИЊЕ,
КЊ. ЦРНОГ. ДРЖАВНА ШТАМПАРИЈА
1895.

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

СЈЕНИ

АЛЕКСАНДРА ПУШКИНА.

Над звјезданим многостручним сводом,
Над домахом умнога погледа,
Под врховним небосклоном неба,
Гдје се млада непрестано сунца,
Искресана руком магическом
Општег Творца сипљу ројевима —
Тамо се је твој Ренij зачео,
И пјевања миром помазао —
Откуд зора сине над природом,
Одонуд је к нама долетио.
Срешни пјевче великог народа!
Твоме праху земном свештеноме
Собраће ти витешки подвизи
Пред дивнијем ступају олтаром.

ВЛАДИКА ЦРНОГОРСКИ.

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

ПРЕДГОВОР.

Наше народне пјесме не требају никаква предговора за своју препоруку, јер сад хвалити их пред свијетом, то би било повторавати оно, што су већ давно о њима казали многи и наши Славјански, и других народа научени људи, који су их праведно похвалили и у звијезде подигли, а неки и успоредили их са Омировима и Осијановима пјесмама. За Црногорске пјесме може се рећи, да се у њима садржава историја овога народа, који никакве жртве није пожалио, само да сачува своју слободу. Истина, да повијест на некима мјестима по нешто увеличава подвиге Црногораца, но на многима и важнијима држи се строго тачности. Од Црногорскијех пјесама што сад на свијет излазе, ово није ни десети дио; но главни бојеви од 1702. сви су готово. Унапријед настојаће се, да се објелодане и она јунаштва, о којима сад овдје није ни споменуто.

А што нема печатана имена, тко је ове пјесме скупио, узрок је томе што их није један само човјек купио и писао, него су скупљене овако: кад би какав

пјевач овдје на Цетињу испјевао пјесму добро, одма би се повео у ког писара, да је напише, даклен не може се један назвати њиховим скупитељем.

Пјесме пак о бесмртнима подвизима књаза и избавитеља Србије КАРАЂОРЂА и његовијех храбријех војвода, преписане су из пјесмарице већ печатане.

Цетиње, у Црној Гори, на Благовијести
1845. *год.*

*
* *

Тако је о неки великан, неумрли Владика-пјесник Петар II Петровић-Његош, пропратио прво издање „Огледала Српскога“, које је штампано у Биограду, у тадашњој „Књаж. Србской Књигопечатњи, године 1845“.

Равно је дакле 50 година откада је то прво издање свијета угледало, те није чудо што „Огледало Српско“, не нашавши кроз читаво пола вијека накладника свога, бјеше постала врло ријетка књига, по готову — изгубљена. Не кажем да је неки љубитељи прикупљања и очувања старих књига нијесу имали и тијем чинили лијепе услуге народу; јер се код тих лица за сјела и прела, за крсна имена и друге прилике, зајмало „Огледало“ из једнога племена у друго, чак из Црне Горе у Приморје, или обратно. „Бога ти, кад дођеш овога Свеца, немој заборавити „Огледало“, е ће мо се разговарати и заговарати!“ Него и та „Оледала“ у пошљедње вријеме, идући од

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

руке до руке, од куће до куће, обриједише тако, да се нијесу могла више наћи ни позајмити; јер и ако га је ко имао, крио га је као змија ноге да му не пропане. А понешеност народна за овом књигом тако је била велика, да није било скупа ни прилике, кад се нијесу по толицања њих пријављивали, особито у нашу Државну Штампарију, те питали за „Огледало“. „Даћу наполеон за њега, само ми га набавите откле,“ — говорио је готово сваки; а има примјера, да се „Огледало Српско“ куповало и за наполеон и по. То опште потраживање ове књиге, замашна њена вриједност за српски народни живот и бојазан да се иста не би сасвијем изгубила и у народу заборавила, дали су повода овоме другоме издању; а што је истоме пружена могућност да на свијет изађе, имамо благодарити најмилостивијој потпори нашега оца и просвјетноца, Узвишенога Књаза и Господара *Никола I*, Који је и тијем, поред неизбројних свакиданњих других примјера, дао о Себи још један доказ сувишан — како Он, *велики српски мислилац и радиша,* мисли и ради једино о народњему добростању и просвјети.

Ово друго издање „Огледала Српскога“ разликује се од првога издања само у томе: што је изостала слика Карађорђева неимајући отиска од ње, што је посвета „*Сјени Александра Пушкина*“ стављена испред самијех пјесама, што је „садржај“ премјештен одмах иза пјесама пред „примједбама“ пошто је с овијема у тијесној свези; што је стари правопис замијењен новим и што је по увиђавности интерпункција поправљена: све остало истовјетно је првоме издању. Једино што су ријечи: *предисловије, оглавленије* и *примјечанија* замијењене са ријечима: *предговор, садржај и примједбе,* за то што су се такве у наслову по-

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE DUNDE CRNOJEVIĆ

трефиле; иначе у тексту није нигдје ништа мијењато, него су остала непоправљена чак и три-четири погрешна стиха. По томе, ко би се хтио заузети да приреди треће научно и критичко издање, нека зна да је ово друго издање, не гледајући на поменуте измјене, у свему исто као и прво. Ово кажем за то, што сам увјерен, да ће тај жељно очекивани и добродошли рдољубиви Репетар врло тешко доћи до првога издања, ако га сам не узима.

„Огледало Српско“ је богата ризница наше народне историје, баш право огледало, у коме се вјерно зрцали наша мучна али јуначка прошлост, те сам увјерен да ће свакоме добро доћи и наученоме и ненаученоме. У то име жељети је да га свака наша кућа одомаћи, јер ће тијем одомаћити себи и породу своме једну од најбољих српских васпитних књига.

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Цетиње, на Ускрс 1895.

Проф **Филип Ј. Ковачевић.**

СИНОВИ ИВАН-БЕГОВИ

око 1510 год.

I

Пију вино млади Црногорци
Пред Котором градом латинскијем,
Међу њима Црнојевић Иво:
Но када се понапише вина,
И јуначка збора назборише,
У то доље соко тица сива
Баш пред Котор ће нијаху вино,
Те се сави соко до Шкара.
Кад виђеше њега Црногорци,
Поскочише на ноге лагане,
На шарке се пушке опираху,
Те с пушака пут сокола скачу,
Ко ће њега први ухватити.
Но кад виђе соко тица сива,
Е се грабе млади Црногорци,
Ко ће прије њега ухватити,
Препаде се, би му и невоља,
Да му знатна не поскубу перја,
Те се диже опет у облаке,
И надвиси града од Котора.
Кад то виђе Црнојевић Иво,
Убоја се, чудит' му се није,
Да му соко не одскочи сиви,
И у туђе јато не одлети —
На разагна браћу Црногорце,
А рашири с плећа кабаницу,
И позива сивога сокола.

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Соко му се сави на Пазару,
И паде му на раме лијево,
Те му књигу испод крила дава;
Ал' га пита Црнојевић Иво:
„Мој соколе, црни гласоноша!
Да нијеси од Стамбола града,
Од Стамбола од Отмановића?
Видије ли Станишу мојега,
И уз њега браћу Црногорце,
Што су цару на вјеру отишли?
Јел' их царе дивно дочекао,
И лијепим даром даривао?
Хоће л' к нама брзо дошетати?"
Тица кликом Иву одговара:
„Ја сам јуче од клета Стамбола!
Ноћила сам ноћас на Цетињу,
На Цетињу на двору твојему,
Код Ђорђија, код твојега сина;
Казаше ми да си пред Котором,
Зато сам ти дутрос доранила,
И танку ти књигу донијела
Од Станише од сина твојега."
Но му вели Црнојевић Иво:
„А Бога ти, соко тица сива!
Што ми кажеш за Станишу мога?"
Соко њему опет одговара:
„Пред царом ти изиде Станиша;
Цар из прве замоли Станишу:
„„Потурчи се, Црнојевић Станко!
А ја ћу те пашом учинити,
Пашалук ти Скендерију дати!""
Ал' Станиша цару одговара:
„„Не бих ти се, царе, потурчио.
Нити мојом вјером превртуо,
Да ми дадеш твојега престола —
Да ми дадеш дванаест репова,
Навезене драгијем камењем,
Које носиш около турбана.""

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Цар Станиши опет рече твоме:
„„Чуј ме добро, Црнојевић Станко!
Ал' ћеш твојом вјером превртути,
Али нећеш главе изнијети
С ниједнијем братом Црногорцем
Из мојега бијела Стамбола!““
Станко ти се тад на муке нађе;
Воље живот и пашалук турски,
Него сабљу и црна џелата —
Потурчи се твој Станиша, Иво!
Султан га је пашом учинио,
Дарова му земљу Скендерију,
И сву твоју до мора државу.“
Кад то зачу Црнојевић Иво,
Смртно паде главом на Пазару,
Те проклиње Отмановић цара:
„Авај, царе, рана допануо!
Живога те Срби распарали!
Са тобом се људи подругали!
Москови ти царство разорили!
Буд' ли си ми потурчио сина —
Јер му даде за пашалук клети
Моје земље и моје државе?
Јер ми ћецу покла, нечовјече!“
Кад виђеше браћа Црногорци,
Дохватише Црнојевић Ива,
Па га воде пољу на Цетиње.
За тим вр'јеме мало постајало,
Вр'јеме мало за седам година,
Док цар узе Багдат украј мора;
На Багдат је и Станко ходио,
И тридесет брата изгубио;
А кад се је натраг повратио,
Тада пође изаћ' пред Султана,
Па Султану проговара Станко:
„Султан царе, мили господаре!
Знаш ли, царе, што си обећао,
Када си ме вјером оскврнио?

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Сад испуни, вријеме је дошло,
Али ћу се опет покрстити,
И катил се тебе учинити,
Ка' што ти је Муса у Приморје,
Јал' Краљевић у Прилипа града."
Тада царе на ноге скочио,
Па му даде бијела фермана,
И даде му браћу потурчену,
И са браћом војске неколико.
Глас допаде Црнојевић Ђуру
На Цетиње пред бијелом црквом,
Баш кад баба копаше Ивана,
Да Станиша иде од Стамбола,
Да му узме бабову државу.
Давно било кад с' о том зборило,
Мисли Ђуро заборавило се;
Но кад нове и несрећне гласе
Разумио и у двор примио,
Тројеструке га сузе попадоше...
Па он одма многе књиге пише,
И шаље их по свој Гори Црној.
С њима скупи браћу Црногорце,
Пред свијема глас и књигу чита;
Црногорце на искупу пита:
„А што ћемо сада, Црногорци!
Од Станише и браће остале,
Што су ни се, браћо, потурчили?
Ево на нас иду с' силном војском,
Да нас турче и мукама муче!
А да оће с миром браћа доћи,
Ми би смо их, браћо, прихватили,
Како своју браћу загрлили —
Брат је мио које вјере био,
Када братски чини и поступа —
Али они братски с нама неће,
Већ крвнички по турском начину!
Но што ћемо, ако Бога знате?
Ја сам брата у књиги кумио,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Да се проће силе и војштења.
А да дође на мјесто бабово,
Ја ћу му се с мјеста уклонити,
То сам воли, но му крв попити,
Ал' се неће без ђавола проћи!"
Црногорци сви из гласа вичу:
„Ко ђавола тражи, и наша' га,
Ми смо војска тебе, Господару!
Чувај нама образ и поштење,
Да те наше не разнесу стр'јеле,
И зелени не здробе палоши!"
Кад то зачу Црнојевић Ђуро,
Он покличе браћу Црногорце,
И отиде равну Љешкопољу.
Ту се двије војске састадоше,
Убише се бојем жестокијем.
Ту је Ђуро Станка предобио,
Много њему војске погубио,
Заробио младе Црногорце,
Што се бјеху потурчили с Станком,
Насели их на њих отачаство;
Станко бјежи Скадру бијелому,
У њ не дају Скадарска господа.
Већ га гоне селу у Бушате.
Те ми своје нагрди презиме —
Од племена славног Црновића
Прозва себе Бушатлијом Станко!
По добићу Ђуро књигу пише,
С књигом шаље своје поклисаре
Право Турској у Отмановића:
„Слушај, царе, не чули те дома!
Кад си мога брата потурчио,
Ти си мога' више учинити,
Њему срећу бољу даровати:
Равну Босну, јал' Херцеговину;
Но си посла' њега на Цетиње,
На столицу оца његовога;
У њу, знади, Турчин сјести не мож'

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Јер је бране љути Црногорци,
Које но си вјером преварио!
Кад си њину браћу потурчио,
Са тијем си вјеру изгубио,
Да је никад у тебе немају
Доклен трајеш у Стамбола твога,
А и они у Горици Црној:
По сад никад бити не можемо
Умирници нити увјерници,
Јере вјере није у невјере,
Ми смо вјера, а ти си невјера —
Ако по сад бољи не узбудеш
Убила те Бог и Божја вјера!“

ОСВЕТА БАТРИЋА ПЕРОВИЋА
NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE
око 1700 год.
ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Хвала Богу чуда великога!
Што процвиље у село Бањане?
Ал’ је змија ал’ бијела вила?
Ал’ је орај поломио крила,
Али соко тиће погубио?
Нит’ је змија, нит’ бијела вила,
Нит’ је орај поломио крила,
Нити соко пилад погубио,
Но је Цуца Перовић Батрићу
У рукама Ћоровић Османа;
На вјеру га Осман преварио,
А на вјеру и на побратимство,
У бијелу кулу Османову,
Веље му је муке ударио,

Веље муке у невјерне руке.
Батрићу су муке додијале,
Па Османа Богом братимљаше:
„Богом брате, Ђоровић Османе!
Посјеци ме сабљом ћемерлијом,
Али уби пушком из кубура,
Умори ме смрћу ка' јунака,
Немој мене мукама мучити:
Ако ли ме изгубити нећеш,
Мећи мене, Туре, на откупе —
Имам на дом седам милих брата,
Даће за ме седам џефердара,
И седморо тока са рамена,
Седам снаха, седам пријевјеса;
Дат' ће Перо остарели бабо,
Дат' ће добра испод себе ђога,
И са прси токе убојите,
И са себе зелену доламу,
И педесет коња и говеди,
И сувише стадо свекодико —
Узајми ће блага у Латина:
За ме ће ти тешки откуп доћи.
Али Турчин Бога не познаје,
Но Батрића мучи побратима,
И муке му више ударио,
На муке му живот извадио.
То се чуло у Заљути тврдој,
Кад глас чуо Перо за Батрића,
Скубе браду, вади очи црне,
Кано, брате, за милијем сином;
Но му вели Перовић Радуле:
„Немој тако, остарјели бабо!
И ако је Батрић погинуо,
На дом ти је доста остануло,
Остало ти још седам синова,
Ако буде старога талиха,
Турци ће ни платити Батрића."
Но му тако говорио Перо:

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Муч', ђевојко, а не мио сине!
А сви седам да сте погинули,
Да је сабља Батрић остануо,
Свијех би ве Батрић осветио."
Радула је укорио љуто,
Те Радуле скупи чету малу
Од Зањути села крвавога,
Те четује по планини с њоме;
По планини траја љето драго,
И сијече по Бањана Турке,
Док за брата тридест посјекао,
Ма све чека Ковровић Османа,
Неће ли га дочекат' Радуле;
Дочекат' га не мога' никако.
Дружини се досадило било,
Радулу је друштво говорило:
„Арамбашо, Перовић Радуле,
Раздријесмо на ноге опанке,
Откинемо сјајне џефердаре —
Ти си брата осветио дивно,
За њега си тридест изгубио —
Вријеме је, дома да идемо."
Но Радуле њима говораше:
„Хајте, браћо, дома да идемо!
Но ми оста Ковровић Османе,
Који ми је брата изгубио —
Та ми рана пребољети неће,
Док не вињу очи Османове!"
У ријечи коју говораше,
Даде му се нешто погледати,
Од Велимља уз равне Бањане,
Али јаше Турчин на халата!
Тек га виђе позна га Радуле,
Па овако ријеч бесједио;
„Благо мени, браћо Црногорци!
Ено крвник Ковровић Османе,
Који ми је очи извадио,
Него хајте, да му запанемо!"

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

На скочише те му западоше.
Дивно Раде укрио дружину,
По два друга око друма пута,
Западоше у лист и у траву,
Укрише се ка' и јаребице,
А Радуле на друм на сред пута.
Док ево ти Ћоровић Османа
На халата коња од мегдана;
Радуле га напуштно близу,
Сину јунак из траве зелене,
За узду му коња дохватио,
Другом руком за токе Турчина;
Паде Турчин низ коња халата,
Дивно позна Перовић Радула,
Па Радула Богом братимљаше:
„Немој моју добру посјеч' главу,
Но ти мене врзи на откупе!
Имам на дом милих девет брата.
Девет брата девет Ћоровића —
Даће за ме девет пефердара,
Деветоро тока са рамена,
И још девет коња под седлима,
Девет сваха, девет пријевјеса,
И стотину коња и говеди,
И сувише овце свеколике.
И у злату хиљаду дуката."
А вели му Перовић Радуле:
„А не лудуј, Ћоровић Османе!
Да је мене Батрић на откупе,
Вадио бих у Латина благо,
Те бих брата откупио мога;
Нема блага да откупиш главу!"
Ножем врже, посјече му главу,
И посјече Кера Османова —
Двије насје зијевају главе.
Радуле се тада осмјехнуо,
Па дружини био бесједио:
„Ајте, браћо, дома да идемо!"

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Отолен се чета подигнула,
Отидоше пут Заљути тврде
Пјевајући и пушке мећући;
А кад дошли у Заљути малој,
Перо му је бабо бесједио:
„Благо мени, мој сине Радуле!
Кад си мене осветио Батра
Ка' да си га са собом довео!"

СРПСКИ БАДЊИ ВЕЧЕ

ОКОЛО 1702 ГОД.

III

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Сабор чини хаџи-попе Јово.
На Сабор је Зету окупио,
На пошто је Зету окупио,
Овако је попе бесједио:
„О Зећани, јадна браћо драга!
Што хоћемо од живота свога?
Не имамо цркве ни закона!
Но погибе Лазар у Косово,
А клетизи прискочише Турци,
Развалише цркве и олтаре,
Оградише све турске мунаре!
Но ја велим, моја браћо драга,
Окупимо ми мало пешкеша,
Да идемо Скадру крвавоме,
Да молимо пашу злочестнога,
Да ни даде турску буjрунтиjу,
Да би мало црве оградили,
Да би своjу вjеру придржали!"
Све Зећани кабул учинише,

И за пашу пешкеш приправише.
Право пошли Скадру бијеломе,
Те пред пашом жалбу учинише.
А пошто је паша разумио,
Пешкеш прима, бурунтију пише,
Да би мало цркве оградили,
Да законе своје придржају.
На отле се натраг повратише,
Дозиваше камене мајсторе,
Они мало цркве оградише,
И камене платише мајсторе,
На своје их доме отправише.
Ма говори хаџи-попе Јово:
„О Зећани, моја браћо драга,
Ево б'јелу оградисмо цркву,
Што је фајде ђе је ограђена?
Она није боља но пећина,
Теке није освештена црква!
Нег' де опет пешкеше купимо,
Да идемо Скадру на Бојану,
У нашега паше опакога,
Да би смо га како умолили,
Е ја би ни хатар учинио,
Е ја би ни како допуштио,
Да идемо малој Гори Црној,
На Цетињу Владици Данилу,
А да би смо њега умолили,
Да би дошао, да ни свешта цркву!"
Сви Зећани на то пристадоше,
Те за пашу пешкеш окупише,
Пак се диже хаџи-попе Јово,
Собом узе три четири друга,
Пође опет Скадру проклетоме:
Ту пред пашу они излазаху,
Пред њим плачу и моле се љуто.
Пешкеш прима, бурунтију пише,
Бурунтију тако направљаше,
У њу добро поздравља Владику:

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

„Чуј, Владико, црни калуђере!
Ја ти паша тврду вјеру дајем,
Дођ', Владико, Зети земљи равној,
Да у Зету свештан цркву малу —
Ево ти је дајем на поклону.
Зету равну и брда остала,
Да им чиниш црковне начине,
Да ти дају, што се погодите!"
Отолен се натраг повратише,
И дођоше здраво на дворове,
Зећанима право кажеваху.
На узеше танану ћемију.
Те иђаху Блатом широкијем,
Док дођоше на Ријеку малу.
А с Ријеке на Цетиње равно.
На Цетиње Владици Даниду,
Те му десну пољубили руку,
На руке му бурунтију дају;
Кад је видо Владика Данило,
Овако им бесједи Владика:
„Поп'о Јово, јаловна ти мајка!
Није вјера тврда у Омера,
Ма ћу поћи, да нећу ни доћи,
Ради вјере и закона свога,
Док у јутро зорица осване!"
Он је своје слуге дозивао,
Овако је њима бесједио:
„Хазрте ми добра коња мога,
Е ћу одит пут Ријеке мале,
А с Ријеке Зети земљи равној —
Бог да знаде хоћу л' игда доћи!"
Слуге су му коња опремиле,
Отоле је пут Ријеке пошао,
А с Ријеке Зети земљи равној;
У попа је конак учинио,
Сјутрадан се Зета окупила,
Зета равна и Брда остала,
И Гиздава варош Подгорица.

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Свак да гледа Владику својега.
Владика им освештава цркву...
Ал' ев', побре, жалостиви гласи!
Клети Турци ухватише њега,
Свезаше му руке наопако,
Па га воде варош Подгорици.
Ту му руке мало попуштају,
У руке му стржев колац дају,
На који га мисле ударити.
То кад виђе Зета земља равна,
Зета равна и Брда остала,
И гиздава варош Подгорица,
Заплака се мало и велико,
Пашу моле и куме га љуто:
„Немој, паше, за Бога једнога!
Немој, паше, изгубит Владику!
Немој Зету земљу отровати; —
Е ти нигда ништа родит' неће,
А сувише изгубићеш вјеру;
Но ходи га врзи на откупе,
Узми блага, колико ти драго!"
Пошто се је пашу досадило,
Ево га је врга' на откупе,
Три хиљаде жутога дуката;
Двије даје Владика Даниле,
Ону трећу Зета земља равна.
А кад виђе Владика Данило,
Е га стави пашче на откупе,
Он направи лист књиге бијеле,
На је ниже малој Гори Црној,
Црногорцам својој браћи драгој:
„Откуп'те ме, не држите овђе,
Продајите крсте и кандила,
И путире од сухога злата,
Све црковно дајте за ме благо,
А да би ме само избавили
Из новоље, из турског синџира!"
То кад чуше браћа Црногорци,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Одмаха су благо саставили,
С њима иду на Ријеку малу,
Ту нађоше Владику Данила,
Састаше се туна са Турцима,
Благо даше, Владику приміше,
Вратише се здраво на Цетиње.
Ту Владика дивно дочекује
У Манастир браћу Црногорце,
Пак овако зборе Црногорци:
„Благо нама, наше сунце јарко!
Када ни те срећа изнијела,
Како шћасмо живјети без тебе?“
Те Владика њима одговара:
„Ками ви је благо, Црногорци!
Један вама, а девет су мене,
Тек се клети умножише Турци;
Владајте се не уздајте с' у ме!
Ако мене послушат' нећете,
Ја ви данас вјеру тврду дајем,
Већ ме овђе виђети нећете.“
Сви му они тврду вјеру дају,
Да ће они послушат Владику.
„Но ни кажи, миле Господару,
Како би смо саде учињели?“ —
„Ја ћу вама казат', браћо драга:
Ево су се умножили Турци
А у нашој малој Гори Црној;
Николико неће бити доба,
А луду ће вашу турчит' ђецу,
Ће гледате вашијем очима,
Да им ништа помоћи нећете!
Него јадна браћо, Црногорци,
Међу собом вјеру ухватите,
За слободу крвцу пролијеват',
За слободу и за вјеру нашу,
Да с' бранимо од невјере Турске!
Покољимо Црном Гором Турке,
Који су се међ' нас уселили

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

На срамоту и на пријевару!
Бранимо се, не издајимо се,
И Бог ће ни помоћ', ако Бог да!
Ја не жалим да ћу погинути
Ради вјере и закона свога!"
Црногорци њему вјеру дају,
Вјеру дају, и дају бјелегу,
Бјелега је Мратинске покладе,
Таде с Турцим да заметну кавгу.
Мало прође а покладе дошле,
Не би кавге, ни свађе никакве.
То кад виђе Владика Данило,
Побоја се да га преварише,
Тере своју слугу дозиваше,
Одасла га к војводи Батрићу:
„Дођ', Батрићу, с браћом твојом драгом,
Е имамо нешто разговора!"
Батрић зове Марка и Милоша,
И Томаша и брата Ивана,
Сви пет пође к Владици Данилу;
Лијепо их бане дочекива,
Пак им бане поученья даје:
„Што су наши стари учињели,
И слободу како су чували,
Док погибе Лазар у Косову!
Но каж'те ми, о Мартиновићи,
Камо ваше вјере и аман'ти,
А које сте са мном оградили,
До поклада клетву учинили,
До поклада заметнути кавгу?
Ев' покладе, не би другог гласа,
Јао леле до жалосна гласа!"
Тада скочи војвода Батрићу,
Те му десну пољубио руку,
А овако њему бесједио:
„Чу ли мене, мио Господаре!
Ја се бојим, и страх ме је љуто,
Ере те ме издат' Црногорци.

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Ја бих давно заметнуо кавгу;
Но пет брата што смо од Мартина,
Сви имамо нашу ђецу малу,
А и наше старе родитеље,
Мили су ни ко цару цареви,
Хоте ни их потурчит' занаго!
На те молим, драги Господару,
Нађ' им мјесто, па не жали наске!"
Владика им за то одговора:
„Слушај мене, војевода Батро!
Црногорци ако те издаду,
Би ће они ђе и моја глава."
На то су се они раздвојили,
Међу собом савјет учињели.
Мало прође, Бадњи Вече дође,
Стадоше се браћа на вечеру,
Наложише блажене палице,
Бадњакове па и бадњачице,
И ужгоше воштану свијећу,
Пак се милу Богу помолише,
Великоме Христову Рождеству,
Да им вазда буде у помоћи;
Још донесе једну чашу вина,
Напијају сви у славу Божу,
И у славу Христа Спаситеља —
Тад' сједоше и повечераше.
Пошто браћа слатко вечерала,
Овако им војвода зборио:
„Сад на ноге, моја браћо драга,
Прихватите свијетло оружје,
Да идемо ђе смо углавили!"
Прихватише свијетло оружје,
На Иногор мало поље доше,
На бијелу кулу Мустафића:
Ту бијаху пет Турака брата,
Пет Алића, седам Мустафића,
Њих поклане и тридесет с њима;
На отоле браћа Мартинићи

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Здраво пошли на Јабуку село,
Нешто Турак' и ту изгубили;
Ал им вичу двоје ђеце турско,
Они вичу да ће с' покрстити,
Нешћеше их браћа изгубити,
Но их воде Владици Данилу,
Владика их оба покрстио.
Још отоле с' браћа подигнула,
На Дубовик село одлазила,
И ту неке погубили Турке,
И ту вика једно д'јете лудо,
Да се хоће покрстит' занаго,
Тако су му живот опростили,
Но и њега Владици повели —
Он га крсти како и остале.
То све било док огрија сунце,
Тер осване Рождество Христово,
Пак се браћа натраг повратила,
А низ поље низ Цетиње равно,
Шенлук чинећ' и весеље драго.
Глас допаде Владику Данила,
Донесе га једно момче младо:
„Муштулук ти, драги Господаре,
Погибоше црногорски Турци!
А осталим ни стрва се не зна!“
Кад је бане гласе разумио,
Сам собом је бане бесједио:
„Мили Боже, на свему ти хвала!
Баш весеља, што жуђех одавна!“
У ријечи, у коју се нађе,
Он је своје слуге сазивао,
Жежијаху краташне машкуле,
Тер чињаху радост и весеље —
А ев' иду пет Мартиновића,
И с њима је Бориловић Вуче,
Крвавијех до рамена рука!
Од весеља пак их срета бане;
Ушетао у бијеле цркве,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE ĆRNOJEVIĆ

Те одстоји Божју летургију.
Па изиде из бијеле цркве,
Даје њима пива и јестива.
Лијепо их бане дочекива;
Јошт их љепше даром дариваше:
Батру даје коња испод себе,
А Ивану двије пушке мале,
Даје Марку сабљу на појасу,
И Томашу златну перјаницу,
А Милошу танку талијанку,
Брешку пушку ситнога цефера;
Пак дарива Бориловић Вука,
И њем' даје двије пушке мале
Самокресе по од четир грла,
А међу њих мерцајли-ханџара,
Нек душмане све које и пара,
Нек их бије, да их нигђе није,
Ка' му браћа, дружина уздана.
То све било, кад се и чинило.
Поколијем душевно спасење,
А живијем здравље и поштење!

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

МИЛОРАДОВИЋ

ПОСЛАНИК ПЕТРА ВЕЛИКОГА

1711 год. мјесеца Марта.

IV

Кад Русија с Турцим' ратоваше,
Петар први, император руски,
Оправио посланика свога,
Михајила Милорадовића

(Од старине из Херцеговине),
Да понесе Црној Гори књиге
Петровићу Данилу Владици
И главарим' од Горице Црне;
У књизи их мило поздрављаше,
И овако њима говораше:
„Ево има доба неколико,
Да војујем и да боја бијем
С јерстиком од Швеције краљем,
За обрану краља пољачкога,
Кога браних од краља шведскога;
Ал' он мене учини невјеру,
И приступи душманину своме;
Пак ја још'те имам издајника,
Као Срби Бранковића Вука,
Издајника мога подложника,
Проклетога Мазепу Ивана,
Војеводу од Русије мале;
Ни то мени досадило није,
Ни војнике моје утрудило,
Ми смо Шведе срећно напјерали,
Под Полтавом страшно побједили,
Још Мазепа жива ухватили,
И пољачког повратили краља,
Да се каје, што је учинио;
Него ми је Турчин заратио,
И сву силу на ме обратио,
Да освети краља од Швеције...
Већ' ми каже вјерна слуга моја,
Вјерни Саво Владисављевићу,
Од Попова из Херцеговине,
Да ви славни Црногорци вољни
С Турци мира нигда не имати,
И да мене помоћи можете.
Пак ев' шиљем посланика мога,
Ја се уздам у Бога виштега,
И у мишцу народа српскога,
Особито храбра Црногорца,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Да ће мени бити у помоћи,
Да хришћански народ избавимо,
И словенско име прославимо:
Да сломимо јарма агарјанска,
Благовјерја уздигнимо храме,
Омијемо нанешене сраме
Од Турчина, сваком душманина,
Ко не лиже прах његових стопа!
Ви сте с Рус'ма и једнога рода,
Једне вјере, једнога језика,
Већ сродњији бит' немамо куда,
Кад к'о Руси јесте и јунаци:
Но скочите кано витезови,
Покликните како соколови,
Подигните окружне Хришћане,
Све јунаке на старе налике,
Пак на турску земљу навалите,
Разорите штогодер стигнете,
Освајајте што више можете,
У Стамболу ви се састанемо,
У Стамболу сви у Једрени!
Наша војска већ је устанила,
С Турцим' бије с' нигда не престаје!"
Тај посланик на Цетиње дође,
Владика га жељно дочекао,
Црногорце на збор окупио,
Ову њима ријеч говорио:
„Ево браћо књига од Русије,
Ево књига, ево и посланик
Од славнога цара хришћанскога!
Књига пише и посланик каже,
Да је Турчин цару заратио,
Но сад, браћо, ако Бога знате,
Сви будимо спремни и готови,
Да хришћанском цару поможемо,
И да наше крви не жалимо
А за наше царство правовјерно,
И за нашу вјеру само славну!"

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Црногорци кад то разумјеше,
Сви кликнуше а једногласно:
„Хвала да је Богу великоме!
Те смо књиге ми ове вићели
Од нашега цара словенскога,
Словенскога и христијанскога!
Јер нијесмо нигда помишљали,
То да ћемо ми кад доживјети
Да познамо цара православна;
Нако негђе да је у свијету,
Ће он за нас ни чути не може!
А кад чуо и за наске знаде,
Ево наше сабље при појасу,
Ево наше пушке у рукама,
Сад' и вазда справни и готови,
Сви једанак срца веселога,
На ови час удрити Турцима,
И што брже, то је нама драже,
Што ли прије, то је нама слађе!"
Владика је ово саслушао,
И Владика и посланик сретни,
Цара књиге преписати даше,
Пак преписе Владика отправља
Уза своје књиге на све стране,
У сву Босну у Херцеговину,
У сва Брда и у Зету плодну,
Да Хришћани подигну оружје,
Да се с Црном Гором сједине!
Иза тога призива главаре,
А главари војску подигнули,
И на турску земљу ударили:
Опалише села и вароши,
Око б'јела Оногошта града,
Око Спужа, око Подгорице,
И около града Жабљачкога;
Затворише у градове Турке,
А Хришћане себи присвојише,
Да ти бјеше видијети, побре!

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Како с' она војска умножава,
Како трче Брђани јунаци,
Херцеговци и млади Зећани,
Под барјаке цара Русинскога,
Да се здруже с војском црногорском!
Не би река', драги побратиме,
Да се иде с Турцим' боја бити,
Но на игру хладно вино пити,
И веселе пјесме запјевати!
Но весеље ово не трајало,
Нако само мјесец и по дана
Него се је брзо обратило
На србаљску жалост и несрећу;
Јербо худи гласи допадоше,
Да се Петре с Турцим' умирио,
Не по вољи, него по невољи —
Што га бјеху Турци опколили
Близу Прута студене ријеке,
Тер му помоћ доћи не могаше,
Ни остало што је војсци нужно.
Ове гласе каља разумјеше
И Владика и сви Спасољупци,
Уплака се мало и велико,
Свак жаљаше хришћанскога цара.
Михајило пође у Русију,
А остави у рат Црногогорце.
Како тадер, тако и досадер:
Вино пију, с Турцима се бију —
И браниће с' док једнога има
Од свакога, толи од Турчина,
А својега двојног душманина,
Душманина вјере и слободе! —
Није сјенка слога црногорска;
Нема тога ко б' их ујармио,
То л' их отле некуђ призајмио.

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

ЦАРЕВ ЛАЗ

1712.

V

Књигу пише царев серашћере,
Серашћере цар' Отмановића
Са сред Зете, са сред земље равне,
Из ордије силне и велике,
Пак је пиље на Цетиње поље,
А на руке Владике Данила:
„Пошљи мене малога харача,
А уз харач три добра јунака:
С Чева равна Поповића Драшка,
С Велестова Мрваља Вукоту,
И сокола Мандушића Вука.
Е царево перо изговара:
Ако мене харач послат' нећеш,
Сву ћу Црну Гору изгорети
Од Мораче до мора сланога.
А тебе ћу жива ухватити,
На муке ти живот извадити!"
Кад Владици така књига дође,
И кад виђе што му књига каже,
Грозне су га сузе пропануле;
Пак је много књига написао
По својој малој ломној Гори Црној:
Окупио земаљске главаре,
Међу њима књигу проучио,
Да сви чују, што им царе пише.
Свакога се збора заћедоше,
Неко вели: Да му харач дамо!

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Неко вели: Да му ками дамо!
Рече соко Мићуновић Вуче:
„Дајте харач, браћо Црногорци!
Ја не дајем Драшка ни Вукоту,
Ни сокола Вука Мандушића,
Нако с мојом од рамена главом;
Нит' Турчину нигда ништа дајем,
Док је моја глава на рамена,
До крваве сабље и пољане!"
Проговори Владика Даниле:
„А да је ли добра Црногорца,
Ко ће поћи, да уходи Турке?"
Проговори Мићуновић Вуче:
„Знам, Владико, и два Црногорца:
Ђурашковић Јанка и Богдана."
Па их пита Владика Даниле:
„Оли поћи Јанко и Богдане?"
„Поћићемо, Владика Даниле!
Него дај ми друга и трећега
Големога Расланчевић Вука,
Турску земљу јесте проходио,
Знаде турски, знаде арбанашки."
Даде њима Расланчевић Вука.
Отидоше три добра јунака,
А узеше до три џефердара,
Отидоше низ поље Цетиње,
Низ границу Ријечком Нахијом,
Уљегоше Нахији Љешанској;
А кад' до'ше у Горње Кокоте,
Ту их бијел данак оставио,
А тамна их ноћца прихватила.
Ту помало хљеба заложише,
Па одоше низ Горње Кокоте,
На Ситницу воду прегазише,
И Морачу брзо препливаше,
Уљегоше Зети земљи равној.
А кад паши у таборе дошли —
Колико је драге ноћи било,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Сву ноћ иду паши кроз таборе!
Пита турски Расланчевић Вуче:
„Колико је војске сератлине?“
Ко знаваше казат' не хоћаше,
А ко шћаше, за војску не знаше;
Докле дође цару до чадора,
Опет пита Расланчевић Вуче:
„Колик' имаш, сератлија, војске?“
Кажује му цареви чауше:
„Имам доста, сератлија, војске,
Сто хиљада и седам стотина,
А сувише Зета земља равна,
И сва Брда до Никшића града,
Поселице Нахије Љешанске,
И то ће све ломној Гори Црној.“
Кажеваше Расланчевић Вуче,
Кажеваше Јанку и Богдану,
Колик' има војске сератлија:
„Но хајдете на Цетиње доље,
Ак' нађете на скуп Црногорце,
Покажите њима и Владици,
Па на троје дијелите војску,
Чекајте ме на воду Влахињу,
Е ћу остат' у табору турском,
Да ја будем војсци калаузе,
Да доведем преко Сињца Турке,
Преко Сињца и преко Крњица,
Крајем Врања, ка' ће испод Хрида:
Ви гледајте, ту их дочекајте,
И за мене бриге не имајте,
Бог ће дати, да се замијеним!“
Они пошли, Црногорце нашли,
Колико им тврдо мило било,
Опалише до два џефердара,
Одонуда попе Жутковићу
Са Соколом Мићуновић Вуком,
Под једним се огрнули ћурком,
Да их љетње не упече сунце,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Те сретоше два Ђурашковића.
За б'јеле се руке дохватише,
Па их Вуче и за војску пита.
Кажује му Ђурашковић Јанко:
„Много има сератлија војске,
Сто хиљада и седам стотина,
И сувише Зета земља равна.
И сва Брда до града Никшића,
Поселице нахије Љешанске,
Ето све ће ломној Гори Црној:
И тако ми Бога, побратиме,
Да би смо се сољу преметнули,
Не би смо им ручак осолили!"
Говори му Мићуновић Вуче:
„Немој тако код Владике казат'!"
Када они у Владике дошли,
Владици су пристунили дивно,
Љубе њему руку и кољена;
Па их пита за војску Владика.
Кажује му Ђурашковић Јанко:
„Много има сератлија војске,
Да би смо се сољу преметнули,
Не би смо им ручак осолили,
Него се је војска побољела,
Побољела од далека пута,
Хроми коњи, а јунаци боси;
Да ја имам стотину јунака,
Ка' сокола Мићуновић Вука,
На сред би му Зете ударио,
На сред Зете и посред ордије,
Наш мејдан би ако Бог да био!"
Питаше га Владика Данило:
„А за Бога, два Ђурашковића!
Камо вам је Расланчевић Вуче?"
Њему зборе два Ђурашковића:
„Он је от'шa' паши у табору,
Да доведе преко Сињца Турке;
Но, Владико, купи Црногорце,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

И на троје да их дијелимо!“
Војску д'јели Владика Даниле:
Даде једну Мићуновић Вуку,
И посла га у Врању планину;
Другу даде Ђурашковић Јанку.
Посла њега на воду Влахињу;
А пред трећом сам Владика пође,
Примаче се њима обојици.
Ал' се сила турска подигнула,
А пред њима Вуче калаузи;
Па кад Вуче испод Врања дође,
Он запоја што му грло даје:
„О соколе, који си у Врању,
Не ударај војски најпрвојзи,
Е ћеш удрит' на живоме огњу.
И не удри ни најзадњој војсци,
Е су у њој крвави Спужани
И остала Брда сваколика!“
Оно зачу Ага Зеневићу,
Хоћаше му добру посјећ главу.
Но се Вуче посјећ не даваше,
Но срдито Ага говораше:
„Ман' се, Туре, да те Бог убије!
Овако је пјесма изведена,
А мени је драго запјевати!“
А кад војски на сриједу било,
Ударио Мићуновић Вуче,
А покличе Владику Данила,
На удари Владика Даниле,
И покличе Ђурашковић Јанка,
Удари им Ђурашковић Јанко.
Ну да ти је погледати, побре!
Како српске сабље сијевају,
А душманске главе зијевају!
Још срете их дрвље и камење,
Не утече од њих ни камена.
То се мјесто Царев-Лаз назвало,
И по данас вазда ће се звати;

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Пак ко воли, нек' се Богу моли,
Да подржи младе Црногорце,
Све витезе и јуначне бојце,
Амин Боже, вазда им помагај!

ИБРАИМ ПАША И ВЕЛЕСТОВЦИ

1713 год.

VI

Књигу пише скадарски везире,
А шиље је Спужу бијеломе
Пармаковић паши Ибрахиму:
„Чујеш ли ме пашо Ибрахиме!
Ја сам чуо, и кажу ми људи,
Да су сишле црногорске овце
На зимницу у Сађеван, тврди
Спрама Спужа града крвавога;
Пред овцама до три војеводе:
Мићуновић с Велестова Вуче,
Мрваљевић Драшко и Вукота,
То су турске вазда крвопије,
Од њих плачу све турске краине;
Већ покупи твоју силну војску,
Посијеци до три војеводе,
Справи мени три њихове главе,
Да их пошљем цару у Стамболу!“
Када пашу књига допанула,
Ни мало му мила не бијаше,
Знаде дивно паша Ибрахиме,
Е војводе овце пуштит' неће,
Нити своје главе са рамена,
Без дебеле турске погибије...

NAJIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Није шала Мићуновић Вуче,
Није шала Драшко и Вукота,
А око њих момчад Велестовци,
Велестовци као мрки вуци!
Ма се ино паши не могаше,
Но окупи силновиту војску
По већему своме пашалуку,
Окупио пет хиљада војске,
Све по пушци и крвавој руци,
Те знаваше бољега јунака.
На дозивље Ђуровић Хоташа:
„О Хоташу, моја вјерна слуго!
Узми собом друга три четири,
Пођи с њима под Сађавац тврди
Широкоме Долу Ријечкоме,
Те уходи црногорске овце!
Вићи дивно, ко је код ована,
Је ли код њих Мићуновић Вуче,
И два брата два Мрваљевића
Мрваљевић Драшко и Вукота,
Колико је струга и чобана?
Смијемо ли њима ударити?“
Хоташ га је хитро послушао,
Узе собом три четири друга,
И отиде под Сађевац тврди,
Те уходи велестовске овце;
А када је уходио овце,
Натраг се је Хоташ повратио,
Доклен Хоташ на Праскицу дође,
А ту пашу Ибрахима нађе,
На Хоташа запитује паша:
„Јеси л' слуго, овце уходио?
Смијемо ли њима ударити?“
„Господаре, паше Ибрахиме!
Ја сам дивно овце уходио;
Колико је Дола Ријечкога,
Свега су га струге притиснуле,
По Долу се раширише овце,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

На овцама бијаху чактари,
А чобани биљегу гађају —
Јест оваца педесет стотина,
И хиљада коња и волова,
А чобана стотину пушака,
Све момчади ка' мрке вучади!
Ту не бјеше Мићуновић Вука,
Ема бјеху два Мрваљевића,
Мрваљевић Драшко и Вукота,
А најкрање бјеху од нас овце
Ненезића и Абрамовића,
И Катнића и Мрваљевића."
Жа' Хоташу било Црногорце,
Е мишљаше да ће погинути,
Па је паши ријеч бесједио:
„Господару, пашо Ибрахиме!
Ја се бојим, и страх ме је љуто,
Да ми овце узети нећемо,
На њих ће ти војска изгинути!
Па си дао вјеру војводама
До весела дана Ђурђевога —
Пукну ће ти брука по свијету,
Што ћеш твоју вјеру погазити."
На њега се паша расрдио:
„Копиљане, Ђуровић Хоташу!
Жао ти је црногорске овце,
А жа' ти је црногорске главе,
Те ми мећеш страву на дружину!"
У то паша на ноге скочио,
И пред турском војском најавио,
И западе ноћу у Сађавац.
Кад је саба зора отворила,
На торине ударише Турци.
У метериз падоше чобани,
А загна се Ђуровић Хоташу,
Да отвори стругу од оваца,
А Вукота ужди цефердара,
Хоташу је срце опалио,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

И с Хотањем стругу притврдио.
Кад то клети видијеше Турци,
Једно се је Туре загонило,
Буљумбаша Кучевић Ферате
Да одстружи пребијеле овце;
Вукота га гађа џефердаром —
Паде Ферат на стругу крваву...
Него сила турска ударила,
С много крви овце одјавише;
Но кликује Мрвањев Вукота:
„Ђе си, Драшко, дома не видио?
Турци наше одјавише овце,
Знаш како се код ованца хвалиш,
Да их пуштит' без замјене нећеш!"
Добро брата укорио Драшка,
А Драшко је јунак за јуналтво,
Па опали свога џефердара,
И убио доброга Турчина,
Бапи сокола Вранић Мехмед-агу,
Угради му главу и оружје;
Кад посјече Драшко Мехмед-агу,
Чобанима вељи преди дође,
Те на Турке боље ударише,
Једанаест глава уграбише,
Ема плијен отети не могу,
Него бојем замамљују Турке.
Него сво срећа за чобане,
Долећe им Мићуновић Вуче,
Око Вука двјеста соколова.
Бјеше Вуче водио дружину,
И узео турскога плијена
Са дно Бери искрај Љешкопоља;
Чуо Вуче ударац на овце,
Па потрча браћи у помоћи,
Код торина Турке застануо,
И јуначки удрио на Турке.
Када Турци Вука опазише,
Плећа даше, а бјежати сташе...

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Керају их момчад Велестовци —
Док догнаше на Сушицу турке
Сто и три им посјекоше главе,
Свеколике повратише овце;
Но ће срећа, ту је и несрећа,
Пуче пушка Мићунов Андрије,
Те убила добра Хришћанина,
Барјактара Мићу Поповића,
С барјака се смутише чобани,
Који ће га с Мића уграбити;
У толико побјегоше Турци,
Још их много погинути ћаше.

УДАР НА ВУКА МАНДУШИЋА

1713 год.

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

VII

Књигу пише Спушки капетане,
А шиље је војеводи Раду,
И јунаку Петру Бошковићу;
Овако им Турчин накитио:
„Слушајте ме, моје вјерне слуге!
Ајте к мене Спужу крвавоме,
Не остав'те Кадића Манојла.“
Када књигу примише главари,
На ино се њима не могаше,
Добријех се коња дохватише,
Па одоше Спужу на крајину,
И дођоше на хар капетану,
Те стадоше пити мрко вино;
Но им вели Спушки капетане:
„А знате ли, моје слуге праве!

Црногорци нама досадише,
Робе буле, а сијеку главе,
А ћерају овце на збојеве.
И ћерају коње и волове,
Прес'јецају на друме кар'вана:
На Острогу богаз затворише,
Дочекују од Скадра трговце,
И од Босне и од Сарајева,
Сијеку им главе од рамена,
А грабе им на сносове благо,
А све бјеже уз Будош планину,
Како горски од планине вуци:
На сад чујем, и кажу ми људи,
Е с' издигле црногорске овце
Од врх Гарча до тврда Будоша
На широку Ластву Озринцку,
На силу се нама издигнули.
Све чобани иду пред овцама,
А све звјерад бјеху по планини,
Но устајте на ноге сутане,
Да ми једну војску покупимо
Арбанију и Брда пространа,
И крвава града Никшићкога."
Како рекли, тако учинили,
И силну су војску покупили,
Од Никшића и крвава Спужа
И остала Брда по избору;
Три хиљаде војске окупише,
А пред војском турски капетане
Од крвава Спужа и Никшића,
А од Брда Петре Бошковићу.
Оде војска уз крше Пјешивце,
И изиде Долу Ораноме.
Ту је војска починула трудна,
Па главари уређују војску;
Зове Петар Кадића Манојла:
„О синовче, Кадићу Манојло!
Ка' си скоро овце уходио,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Куда би смо с војском обрнули?
Али ћемо удрит на Лијешће
На бијеле Вукотића овце
И на овце Домазетовића?
Оли ћемо удрит на Меоца
На бијеле овце Мандушића
И на овце Мргудовић Гојка,
И на овце Дајичић Симона?
Но му вели Кадићу Манојло:
„О мој стриче, Петре Бошковићу!
Ја сам скоро уходио овце,
Не можемо удрит на Лијешћа;
Овац' мало, а доста чобана:
Ту су девет брата Вукотића,
И четири Домазетовића,
И два брата, два Вулашевића,
И сувише остали овчари;
Но да нашу војску обрнемо,
Да ударимо с војском на Меоца,
Ту је доста за војску шићара;
Овац' много, а мало чобана.
Но ме слушај, Петре, мио стриче!
Заспах мало, виђех санак ружан:
Ми удримо с војском на Меоца
И бијеле овце плијенисмо,
Ма утече Вуче Мандушићу
Са соколом Дајичић Симоном,
И долеће један прамак магле,
Од те доње Ластве Озринићке,
А из магле змије изл таху.
Грабљаху нам са глава капице;
Страх је мене, погинут хоћемо!"
Но му рече Петре Бошковићу:
„Муч', Манојло, мој мио синовче!
Сан је лажа а Бог је истина!
Немој санак у војску казати.
Е ћеш нашу војску препанути;
Но на ноге, да им ударимо.

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Нећемо ли изгубити Вука,
Да Вукову главу изгубимо,
Дари би нам дошли од везира.“
Отолен се војска подигнула,
А пред војском иду калаузи.
Ударила војска на Меоца,
И бијеле овце плијенила,
Јест оваца педесет стотина,
И хиљаду коња и волова,
И двије три главе посјекоше,
Па побјеже војска уз планину.
Него ево за Турке несреће,
Е утече Мандушићу Вуче,
А и соко Гојковић Симоне —
Прате турску уз планину војску,
А кликују овчаре чобане,
Све спомињу девет Вукотића
И четири Домазетовића,
Често гађу, а често погађу,
До малога Дола Оранога
Девет глава Вуче откинуо;
У то дошли девет Вукотића,
И четири Домазетовића. —
А што ћу ти лакрдију дуљит:
Од малога Дола Оранога
Те до Зете ниже Дреновштице
Седамдесет глава откидоше,
И на Зету војску наћеране. —
Вићи Вука, из Љешева Ступа!
Доцкан бјеше Вуче долазио,
Па у Турке јуриш учинио,
И на Зету убио Турчина;
И на томе боја раздвоише. —

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

ЋУПРИЛИЋ ВЕЗИР

1714 год.

VIII.

Глас допаде у Стамболу граду,
На дивану цара честитога,
Да је турска војска погинула,
Коју бјеше царе оправио
Да похара ломну Гору Црну.
А кад царе гласе разумио,
Он дозива Ћуприлић везира:
„Ћуприлићу, моја вјерна слуго!
Ја оправих сердарева мога
И с њим војске педесет хиљада,
Да освети моју жалост тешку,
Коју су ми дали Црногорци,
Што на моју земљу ударише,
Да угоде цару Московскоме,
Кад ми бјесмо у рат с Московима;
Пак ми ево допадоше гласи,
Да је моја војска погинула
У некакве шуме и клисуре,
Погинула од Црногораца.
Да гласника остануло није,
И ово су тешки јади моји
Од којијех пребољет не могу
Докле војску не осветим своју;
Него узми војске сто хиљада,
Ол' и више колико ти драго,
Иди, слуго, Црној Гори ломној,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Да раскопаш цркву на Цетиње,
И манастир код бијел цркве.
Ће доходе књиге од Русије
За зло турско и за пакост љуту!
Пали редом села сваколика,
Роби робље, сијеч' мушке главе,
Не остави цркве ни олтара,
Што до земље раскопати нећеш,
Да истражиш црногорска гн'езда,
У која се љуте змије легу!"
Кад Куприлић заповиједь прими,
Он сакупи силновиту војску,
Сто и двадест хиљада Турака;
А кад близу Црне Горе дође,
На границе Црногорце нађе.
Све притекло, да се од њег' брани
Ал' се њему одбранит не могло,
И што могли не имали чиме:
Не имали праха ни олова,
Један јунак а двадест Турака,
Једна сабља на двадест сабаља,
Једна пушка на двадест пушака;
Него они натраг побјегоше
Међу тврде горе и планине,
Еда би се туђер одбранили.
Онда клети Турци одољеше:
Попалише села и племена,
Раскопаше цркве и олтаре,
И манастир на поље Цетиње;
Што побјеже међу горе тврде,
То не даде себи приступити,
И остаде у горама живо;
Што л' у горе побјећи не могло,
То побјеже у Боку Которску,
У државу Дужда од Млетака,
Имајући тврду узданицу,
Да их Турком' нигда предат неће,
Него да ће Дужде помислити

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

На велике службе црногорске,
Што је им'о од Црногораца.
У различне рате и бојеве,
Супрот силна Отмановић цара,
Ђе су своју крвцу проливали;
Ал' се они тужни преварише —
Што имали лажну узданицу.
Дужд за њима Турке напуштио
По свој Боки и свему Приморју:
Похваташе мало и велико;
Што л' у ропство водити нехћеше,
Исјекоше мало и големо,
Пак отале сабље окренуше,
С допуштењем Дужда од Млетака.
Тер се Турци отле помакоше
Преко равне земље Арбаније,
И узеше Дужду пријатељу
Сву Морију међу море слано.
Та му хвала и то му исплата
За његово вако пријатељство,
Што им Дужде бјеше учинио,
Предававши тужне Црногорце,
Да их коље на земљу његову.
Хеј Лацманство — далеко ти кућа!

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

УДАР ТУРАКА НА СЕЛО ТРЊИНЕ

1717 год.

IX.

Захвали се Ченгић Синан-беже
Пред господом од Херцеговине:
„Ах да би ме була не родила,
Но Влахиња, која Влахе рађа,

Ако војску сакупити нећу,
Да похарам село на Трњине,
На Трњине на крај Горе Црне;
Јер ми у њем чудан шићар кажу:
Б'јеле овце, коње и волове,
Што су они клети Трњинари
Све из наше земље ограбили!
Опали ћу кулу Роганову,
На коју се турске главе суше,
И у коју турско робље воде,
Те их нама даје на откупе;
Заробићу љубу Роганову,
Младу љубу скоро доведену,
Јер ми кажу, који је познају,
Да је љепша од виле бијеле!"
Но му стари вели Катлан-ага
Од Мостара града бијелога:
„Проћ' се тога, Ченгић Синан-беже!
Није ласно робат Црногорце,
Ни палити села црногорска,
Док се они крвљу не облију.
Знаш ли, беже, што је скоро било,
Кад удрише наши Херцеговци
На бијелу кулу Роганову?
Нити они роба заробише,
Ни бијелу кулу опалише,
Но скочише млади Црногорци:
Разагнаше Турке на буљуке,
Тридест и шест живих ухватише,
Све бегова, ага, и спахија.
А сувише остали Турака;
Нешћеше их пуштит на откупе
За млетачке од злата дукате,
Већ за турску бруку и срамоту:
Заискаше мачванске вепрове.
Што искаше, то им Турци даше,
За крмчеве Турке мијењаше!
Спомени се, Ченгић Синан-беже,

НАЦИОНАЛНА БИБЛИОТЕКА ЦРНЕ ГОРЕ ЂУРЂЕ ЦРНОЈЕВИЋ

Што се пређе могло догодити.
То с' и опет догодити може!
Но прођи се тога војевања,
Да те љута змија не удари!"
На то бего не обраћа главе,
Јер га носи жеља превелика
На лијепу Роганову љубу,
Да је узме за љубовцу вјерну.
Пак искупи седам хиљад' војске,
На Трњине село ударио.
Ал' се бране тридест Трњинара,
Који но се дома намјерише,
Жестокијем огњем из пушака,
А кликују браћу Црногорце
Из бијеле куле Роганове...
Ни приступит до куле не даду.
То зачуше Чевљани јунаци,
И остали млади крајичници,
Велестовци, Цуце и Бјелице;
На јуначке ноге подскочише,
И шарене пушке прихватише,
Пут Трњина брзо потекоше.
Кличе добар јунак из дружине:
„Стан постани, турски буљубаша!
Јер да имаш крила соколова,
Не би тебе данас однијела!"
Кад виђеше Турци Црногорце,
Побјегоше главом без обзира.
Но им лоша срећа прискочила,
Што их поточ скоро пристигнула —
Ћераше их гором и планином,
До Прентина Дола крвавога;
Девевесет глава одсјекоше,
А остале даље поћераше,
И на тврди кланац наћераше;
Сто и тридест и два уватише,
Међу њима ага и бегова
Седамдесет и четири друга.

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Све остале туђер изгубише,
А господу живу поведоше
На сред Чева на гумно камено:
Хоћаху их пуштит на откупе.
Но их женска глава укорила.
Вјерна љуба кнеза Мојисија.
Баш од Чева мјеста крајичнога;
Она рече Којичићу Вуку,
Што држаше Ченгић Синан-бега
Свезанијех рука наопако:
„Ој ђевере, Којичићу Вуче!
Ви хоћасте браћу откупити
У клетога Ћуприлић везира.
Но их нећће дати на откупе:
Спомени се, Вуче, удовица,
Удовица црних кукавица,
Опомлани што су остануле,
Кукајући и сузе ронећи,
Без мужева и без браниоца!
Није ли ви зазор и срамота,
Да ви браћу своју не светите,
Но пуштите Турке на откупе?"
У јунаку пуче срце Вуку,
Сабљом ману Којичићу Вуче,
И одсјече Синан-бегу главу;
Сву господу тако погубише.
Тад стадоше мијењати Турке
За јунаке младе Црногорце,
Који бјеху скоро погинули
Од велике војске Ћуприлића;
Ту пребише, драги побратиме:
Два Ченгића за попа Милића,
Љубовића за Букановића,
А Мекића за Томановића,
Јагличића за Мићуновића,
Два Зв'јездића за два Балетића;
А Диздара од Клобука Зука
За сокола Мандушића Вука;

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

А остале бројити не могу,
Јер би пјесма одвећ дуга била.

ПЕТАР БОШКОВИЋ

око 1718 год.

X.

Паде паша с војском на Дољане.
На Дољане више Подгорице;
Ђе пануо шатор разапео,
Под шатором ноге прекрстио.
И дугачки чибук запалио.
От'лен паша књигу накитио.
А посла је у село Виниће.
У Виниће у Бјелопавлиће.
А на руке војводи Раду:
„Чујеш мене, од Винића Раде,
Да си с прешом мене на Дољане!
И доведи побратима твога.
Са Слатине Петра Бошковића.
А дајем ти турску вјеру тврду.
Ништа Петру учинити нећу.“
Кад војводи књига допанула.
Ону гледа, другу накитио,
А посла је побратиму своме.
У Слатину Петру Бошковићу:
„Бошковићу Петре, побратиме.
Хајде, побре, да се састанемо!“
Кад је Петра књига допанула
И видио што му ситна пише,
Добра се је коња дохватио,
Из Жабљака Омер Ћеханћа.
Па турскога коња појахао,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

И отиде на састанак к Раду.
Доклен дође Зети на обалу,
Ал' је први Раде излазио.
Кад се мили стали побратими,
Руке шире, у образ се љубе;
Но му рече Петар Бошковићу:
„Што си, побре, поручива' за ме?“
А Раде му право кажеваше;
Но му Петар ријеч бесједио:
„Побратиме, са Винића Раде!
Ја ти тамо не смијем одити,
Турске ће ме даве изгубити.“ —
„А не бој се, Петре побратиме!
Паша ми је зада' вјеру тврду,
Да ти ништа учинити неће;
Но остави коња турачкога,
Из жабљака Омера Ћехаје,
То је паши највјернија слуга.“
Рече њему Петар Бошковићу:
„Хоћу с тобом побратима, поћи;
А бојим се, и страх ме је пуно,
Да срамотно хоћу погинути.“
Па скочише оба побратима,
Од мејдана коње појахаше,
Отидоше низ Бјелопавлиће.
А кад дошли више Спужа града,
Ту је Петар коња одјахао,
А отиде пјешке на опанке;
Док дођоше на равне Дољане,
Пашине их слуге угледаше,
Угледаше па их сусретоше,
Да им приме коње и оружје.
Раде коња и оружје даје,
А Петар је коња оставио,
Коња нема а не да оружје;
Под оружјем паши приступио,
Нехће паши руку пољубити,
Већ прекрсти ноге под шатором.

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE ČRNOJEVIĆ

Док ево ти дава од Турака,
Од Жабљака Омере Ћехаја,
Пашину је руку пољубио.
А паши је ријеч бесједио:
„Хај помагај, пашо господаре,
Од крвника Петра Бошковића!
Два је моја брата изгубио,
И јаше ми коња братинога.“
Но је паша ријеч бесједио
„Је л' истина, Петре моја слуго?“
„Истина је, пашо господаре!
Ма ме за то крива наћи нећеш!
Једном послах двоје слијепаца,
Те одоше земљом и свијетом,
Док дођоше граду у Жабљаку;
Ту их клети похваташе Турци,
Бацише их у воду Морачу.
Па их моја браћа осветише,
Посјекоше браћу Омерову.
И мене су коња даровали;
Могу пребит двоје слијепаца
За два брата Омера Ћехаје,
А за гусле коња Ћехаина;
Ја нијесам ништа њима дужан.“
Она прође, друга дава дође
Од Турчина Осман-Агић бега,
Од бијеле варош Подгорице:
„Хај! помагај, пашо господаре,
Од крвника Петра Бошковића!
Вјерну ми је заробио љубу,
Турцима је љуби на срамоту.“
„Је л' истина, Петре моја слуго.?“
„Истина је, пашо господаре!
Ма ме за то крива нећеш наћи!“
Мајка јој је Ришћаница била,
Ришћаница па се потурчила,
Њој је ваша вјера омрзнула,
Те је она к мене ускочила,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

И ришћанску вјеру прихватила."
То је паши тврдо мучно било;
Па и трећа дава испанула
Од Турчина бега Лисичића:
„Хај помагај, пашо господаре,
Од крвника Петра Бошковића!
Два је моја изгубио сина,
И зајмио пет стотин' оваца."
„Је л' истина, Петре моја слуго?"
„Истина је, пашо господаре!
Ма ме за то крива наћи нећеш!
Јер је прва турска зађевица:
Први су ми Турци ударили,
На Копиљу пољу никерскоме,
И мојега изгубили сина.
Бољи бјеше од три беговијех,
Три стотине зајмили оваца,
Боље бјеху но шест беговијех!"
Већ су паши даве додадиле,
Те слугама турски проговара:
„Држ'те, слуге, Петра посјечите!"
Јадан Петар турски не умије,
Ма разумје са Винића Раде,
Па говори Петру побратиму:
„Бјежи, Петре, главе не унио!
Јер ти Турци посјекоше главу!"
„А како ћу, добар побратиме?
Да ја имам соколова крила,
Не би перје месо изнијело,
А камо ли ноге под јунаком!"
Опет му је Раде бесједио:
„Бјежи, Петре, главе не унио!
Узми коња мога, ал' пашина!"
Скочи Петар, како соко сиви,
А пламена ножа извадио.
Од Петра се размакоше Турци...
Пашина је хата откинуо,
Па се њему на рамена баци.

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

На побјеже пољем Загоричем.
Докле Турци коње појахаше,
Дотлен Петар на сред поља дође;
Докле Турци на сред поља равна,
Дотле Петар у Глибавац равни.
Ту се Петру коњиц опучио,
Бјежи Петар пјешке на опанке.
Докле Турци дошли у Глибавац,
Петар пјешке више Спужа дође,
Ту је коња находио свога,
И добра се коња дохватио,
И утече у село Слатину,
У танку се затворио кулу
Су два брата и два братучеда,
Су два стрица и су три синовца.
На кулу му ударише Турци,
Ма се Петар Бошковићу брани
Жестокијем огњем из пушака,
Бранио се два бијела дана,
Бог да знаде, предат се хоћаше,
Но му вичу из планине вила:
„Не предај се, Петре Бошковићу,
Е ти иде једна помоћ врућа,
Помоћ врућа, стотина Пипера!“
Мало било, много не трајало,
Док ево ти Пипери јунаци,
На турску су војску ударили;
Но је много војске у Турака,
Разагнаше стотину Пипера.
А на Петра боље навалише.
Ма се Петар Бошковићу брани,
Бранио се два бијела дана;
Но су Петру муке одољеле,
Бог да знаде, предат им се ћаше,
Но завика из планине вила:
„Бошковићу Петре, не предај се!
Е ти иде једна помоћ врућа,
Помоћ врућа, триста Пјешивача,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE DURDE

А пред њима Никчевић Илија!“
Мало било, много не трајало,
Три стотине дође Пјешиваца,
На туреку су војску ударили;
Но је већа војска у Турака,
Разагнаше триста Пјешиваца,
Узгнаше их уз брда камена,
А на Петра боље навалише.
Ма се Петар Бошковићу брани,
Два бијела дана без престанка;
Муке су му љуте одољеле,
Зове Турке да им се предаје,
И од куле врата отворио,
Да излази на аман Турцима,
Но завика изнад куле вила:
„Не предај се, мој соколе сиви!
Немој твоје попуштит поштење!
Е ти сада иде помоћ врућа,
Помоћ врућа од Горице Црне,
Баш дванаест стотина пушака,
А пред њима српска војевода,
С Чева равна Драшко Поповићу!
Ако ли ми, Петре, не вјерујеш,
Ти погледај између Гарчева,
Ето први на воду Сушицу,
Они задњи на село Загреду.“
Мало било много не трајало,
Зету воду Драшко прелазио,
У Ждребаник равни улазио;
Из плећих су Турке заминули,
И на туреку војску ударили...
И како се кољу полагано,
Сву је војску тама притиснула
Од брзога праха и олова.
И од паре коњске и јуначке:
Сијевају мачи од појаса,
Грме пушке, небо се пролама,
Стоји јека многих рањеника,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Пролијећу коњи без јунака,
А јунаци без добријех коња.
Него Турци плећи обратише,
Оћера их Драшко Поповићу,
Са соколом Петром Бошковићем.
Да ти се је нагледати, друже,
Ка' се момци грабе на оружје!
А шта ћу ти дуљит лакрдију? —
Од Слатине до Сиге Градине
Три стотине глава посјекоше,
Три стотине коња уграбише;
Од Турака студен ками оста —
Грдна гласа, црнога образа.
Колико је војске црногорске,
Сваки носи биљег од Турчина,
Неки главу, а неки оружје,
Неки води коња седленика.
У Слатину војска коначила,
Под бијелу Бошковића кулу;
Ту их Петар дочекао дивно,
Заклао им стотину овнова.
А кад свану, и сунце ограну,
Подиже се Драшко Поповићу,
А за њиме сва његова војска,
Пут крвава Чева на крајину,
Пјевајући и пушкам' мећући.
Петар оста здраво у Слатину,
И задоби славу и поштење!

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

УДАР НА СЕЛО ТРЊИНЕ

1722 год.

XI

Књигу пише беже Љубовићу
Од широка поља Невесиња,
А посла је наши требињскоме,
Овако му у њу накитио:
„Мој ујаче наше Хусеине!
Мож' ли знати јеси л' запазио —
Кад пролази Ћупрелић везире,
И похара тврду Гору Црну,
Црногорске посјече главаре
На састанак и на вјеру тврду
На Ситницу под Ораховицу?
Не остаде ништа до камена,
И крвава села на Трњине
Од велике војске Ћупрелића...
Ту је доста јада за Турака.
Јучер су ми брата изгубили,
Брата мога а сестрића твога;
Бјеше пошао у лов у Сомину,
Око њега све његове слуге,
И њихове понијеше главе,
Понијеше у тврде Трњине. —
Знаш сестрића, бега Али-бега,
До цара му не бијаше пара!
Но за Бога, мој мио ујаче!
Устај брже да купимо војску,
Да и тога врага истражимо,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Да од њега не остане трага,
Да ми наше јаде осветимо!
Па још да ти, мој ујаче, кажем:
Јест у кнеза у Рогановића,
У њега је љуба вјереница,
Јест кнегиња као горска вила,
По два коња успоред прескаче —
За тебе би пашу требовала,
Ал' за мене, твога сестричића!"
Кад је паша књигу разумио,
Он устаде на ноге јуначке;
Запуцаше пашине лубарде
За три ноћи и три б'јела дана:
Те се вељa војска покупила
Од Никшића и од Коренића,
Од Требиња и од Невесиња,
Од Љубиња и од Љубомира,
Од бијела Кључа и Клобука,
И широка Гацка пространога,
Од тврдога Стона и Мостара,
И од Фоче и Новог Пазара.
Кад су силну војску покупили
На широко Гацко поље равно,
На тефтер су војску избројили —
Војске бјеше двадесет хиљада.
Отолен су војску подигнули,
И спадоше на поље никшићко.
Виђе војску од планине вила,
Па полеће на лагана крила,
Више Чева вила починула
На врх Лисца високе планине;
Отле кличе танко гласовито
У крваво Чево на крајину,
А на име кнеза Мојисија;
Но се дома кнеже не намјери,
Но Крстиња кнежева љубовца,
Па кнегиња вили бесједила:
„Што је вило? каменом ти стале! —"

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

„Како шта је, кнежева кнегињо?
Ево сјутра војска на Трњине,
А пред војском паша од Требиња,
С Беглер-бегом својијем сестрићем,
А за њима двадесет хиљада!
Трњине ће село похарати,
Црногорско крило саломити;
Но ће ти је, кнеже Мојисија,
Да покупи младе Црногорце
Да дочека Турке на Трњине?“ —
„Мучи, вило, кукавице црна!
Ће су њему млади Црногорци?
Да л' нијесу лани погинули
Од велике војске Купрелића?
Бегоћ бјеше од боја главара,
На вјеру их посјекоше Турци
На Ситницу под Ораховицу;
А остали, који погибоше,
Од велике војске Купрелића,
Бегоћ бјеше лакша и бојника —
Све погибе, ништа не остаде,
До момчади луде и невјеште,
И црњех, вило, удовица,
Удовица како кукавица!“
У то кнеже Мојисија дође
Кад кнегиња с вилом говораше;
Скочи кнеже на ноге јуначке,
Па окупи од Чева Чевљане,
Све им каже што је и како је. —
Отидоше долу Папратноме,
А кнез посла лаке поклисаре.
Једног посла селу Велестову
Побратиму од Јабука Вуку:
„Ево сјутра Турци на Трњине,
Но покупи Вуче, Велестовце,
Хајде с њима Долу Папратноме!“
Па послао другог поклисара,
Послао га у племе Бјелице

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

На дворове Милића војводе:
„На ноге се, Милићу војвода,
И покупи Цуце и Бјелице,
Хајде с њима Долу Папратноме!
Ево сјутра Турци на Трњине,
Да светимо јаде од Турака,
Једа би тп Бог и срећа дала,
Девет брата твојих да осветиш,
Девет брата како Луговића,
Те их лани Турци посјекоше
У бијелу цркву свету Петку,
Што некћеше цркву оставити,
Да је Турци без крви опале!“
Црногорци на ноге скочише,
Како хабер од кнеза примише,
Скупише се Долу Папратноме,
Бројем бјеше хиљаду пушака,
У Дô тамну ноћцу преноћише.
А кад ноћи испред зоре било,
Нешто трену небо од Трњина,
На Трњине Турци ухватише,
И Трњине огњем опалише
И големи шићар заузеше:
Крњи ваган и двије ожице,
И пијевца, Томина кокота,
И ћорога коња Роганова.
Но Скочио Николић Томашу,
А за њиме млади Црногорци,
И замише Турке уз Трњине,
Стигоше их на врх од Пресјеке.
Него пуче пушка Црногорска,
Баш сокола од Јабука Вука,
И погоди турску буљубашу
Мурчић-Зука од града клобука.
Иза Вука обрнула рука,
А Турцима обрну нерука:
Гоне Турке уз доле Прентине,
Од Пресјеке до на врх Долова —

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Од Долова до Ласте Прентине
Двојином их више посјекоше.
Када бјеху уз Ласту Прентину,
Но завика Матијашев Јанко:
„На лијево обрните, Турци,
А за душу старца Матијаша,
Е пиличник од вас не утече!“
На лијево Турци обрнуше,
На стијене веље нагазише,
На крваву Кокотову главу,
Коју не би соко прелетио,
А камо ли јунак пријешао —
Ту сијеку и разгоне Турке,
Док јунаке забољеше руке;
Од Турака јаде починише,
Не пуштише ништа до камена.
Седамдесет ухватише живе,
Седамдесет и више четири
Све господе ага и бегова,
Међу њима нашу Хусеина,
Са сестрићем Бегом Љубовићем.
Па их воде рука свезанијех,
Мишљаху их врћи на откупе.
Е су јадни Црногорци гладни;
Но кад дошли Чеву крвавоме,
Ту их среле чевске покајнице,
А пред њима Крсте Мојашева,
Како виђе бега Љубовића,
Како виђе одма га познаде,
Па ђеверу своме бесједила:
„Мој ђевере, Николић Томашу,
Куд ми водиш бега Љубовића?
Зар сам мало њему робовала?
Лани ме је беже ухватио,
Кад похара везир Ћуприлићу,
Кад похара ломну Гору Црну,
Робовала за годину дана!
Дај ми ножа а на ти куђељу,

NACIONALNA BIBLIOTEKA ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Да посјечем Бега Љубовића.“
И кнегиња укори ђевера,
Ножем врже Николић Томашу,
Те посјече Бега Љубовића.
Тад свијема посјекоше главе;
И пребише прве за потоње!
Хусеина пашу требињскога
За бијелу на Цетиње цркву,
Што Ћуприлић бјеше изгорио;
Љубовића за Мићуновића;
А Ченгиће за браћу Милиће,
Јагличића за Томановића,
Мурић Зука за Мандушић Вука,
Сијерчића за Мрваљевића;
А Јаганца Турску буљубашу
За нашега Вукца арамбашу;
А из Фоче хоцу Сулејмана
За ћорога вранца Роганова!
А остале Турке витезове
За јунаке младе Црногорце,
Који бјеху у бој погинули
Против веље војске Ћуприлића,
Пребијају десет за једнога —
Право није, ма лијека није.

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNI GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

НЕ ДАЈУ ВУЦИ ОВАЦА
око 1725 год.

XII.

Књигу пише Хаџи-Манић Дуро
Од несрећна града никшићкога,
А шиље је у ломне Пјешивце,
А на руке Бабићу Ивану:

„О Иване, Богом побратиме!
Знаш ли, побро, давно било није,
Када смо се лани побратили
О Веселу дану Митровоме,
Братимили за зло црногорско,
Да гонимо плијен црногорски
Да сјечемо црногорске главе?
Ево има по године дана,
Нит’ узесмо с крајине плијена,
Нит’ јуначке главе посјекосмо!
Но на ноге, мио побратиме!
Покупи ми стотину јунака,
Који нема куће ни баштине,
Који нема тора ни обора,
Ни другога блага ни имућа,
До сим струке и оружја сјајна,
Доведи их граду никшићкоме;
Јер сам добар шпићар уходио
У дно Баре у поље Грахово,
Баш оваца тридесет крдова,
То су, побро, овце црногорске.“
Кад Ивану ситна књига дође,
Он сакупи стотину јунака,
И отиде граду никшићкоме.
А кад граду дође на чаршију,
На чаршију пред кафетарију,
Ту нашао Дура побратима,
И за Дуром дв’је стотин Турака.
Руке шире до два побратима,
Руке шире у лице се љубе,
Питају се за јуначко здравље,
И рекоше, да су здраво били.
Тада рече Бабићу Иване:
„Побратиме, Хаџи Манић Дуро!
Смијемо ли ударити на овце,
Јер су вазда добри Црногорци,
Страх је мене и бојим се љуто,
Без крви их веље пуштит’ неће!“

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Ма га клето Туре слобоћаше:
„Не бој ми се, мио побратиме!
Све су, кажу, ћеца код ована,
Код њих нема доброга јунака,
До сокола Марковића Вука
Од Трњина села крвавога.“
Отолен се војска подигнула,
И отиде у Загору малу.
У Загору војску оставише,
А одоше до два побратима,
Да уходе овце у Грахово.
Кад изишли на врх од Дрвиша,
Црногорци овце отворише,
И пуштише тридесет крдова;
Сваки своје овце пришикује,
Ма не хоће Марковићу Вуче;
Јунак иде на спрема ована,
А на руке носи џефердара,
А све гледа кад ће бити кавга.
Џефердару ријеч проговара:
„Џефердаре, мој уздани друже,
Ако би ми ударили Турци,
Немој мене, друже, преварити,
Већ ми уби данас грађанина,
Те опошти и мене и себе,
И бијеле замијени овце!
А дајем ти моју вјеру тврду,
Ак' унесем главу на рамену,
Носићу те Рисну на Габелу,
Дрвен ћу ти кундак отурити,
А од срме кундак ударити,
Заисто те преварити нећу!“
То слушају до два побратима,
Ни мало им мило не бијаше;
Па међу се збора заметнули,
И тако су макул учињели,
Да не смију њему ударити.
У Загору дошли у дружину,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Све им, што је и како је кажу,
И какав је Марковићу Вуче,
Да не смију њему ударити.
Кад то зачу Ходо барјактаре,
Тако бјеше њима бесједио:
„Ни ђаволе, оба побратима!
Ће се боје триста од једнога,
Не шчекала кућа ни једнога!
А тако ми вјере и закона!
Ја сам саде с уходе дошао,
И тек Вуче што затвори овце,
Он отправи тридесет чобана,
Оправи их Рисну на пазаре,
Да му купе вина и дувана,
И фишека, заире јуначке;
Но на ноге, да му ударимо
Како сине зора на истоку!
Лако ћемо овце плијенити,
И Вукову главу откинути.“
Сва је војска Хода послушала,
И ноћу се Вуку примакнула.
Вићи, Вуче среће какве ти је!
Дођоше му до два побратима,
Вук Бојановић и Вук Томановић,
На торину Вука Марковића
Бјеху прошле ноћи три сахата;
„Добар вече, Вуче, побратиме!
Хајд' у чету, побро да идемо.“
Ема им се Вуче оговара:
„Ја не могу овце оставити,
Друге пушке код оваца немам,
До мојега сјајна џефердара,
А страх ме је и бојим се љуто,
Е ће мене Турци ударити,
Бијеле ми овце плијенити;
Ма се уздам у Бога милога,
И у стари талих црногорски,
И у мога бистра џефердара,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Да их пуштит без замјене нећу.
А дивно сам цека напунио.
У њ сам врга два брата близанка,
За синџир сам браћу привезао,
Он ће моје овце осветити;
А посла' сам тридесет чобана
Бијеломе Рисну на Габелу,
Да ми купе вина и дувана,
И фишека, заире јуначке."
Гости Вуче до два побратима,
Он им закла брава јаловога,
Вечераше три бијесна Вука,
Па чибуке своје запалише.
Уз чибук се збора зађедоше,
А све Вуци зборе за јунаштво,
Колико су глава откинули,
Колико су узели пљенова;
Би л' на овце Турци ударили,
Кад би знали које код ованца.
Рече соко Томановић Вуче:
„Да Бог дâде, оба побратима,
Ако игда кћели ударити,
Јутрос ни се Турци којасили!"
Мало прође, не би николико,
Ударише на торину Турци,
Утекоше у главицу Вуци;
Но се загна Ходо барјактаре,
Па отвори стругу од торине,
Но га гађа Марковићу Вуче,
И дивно је згодио Турчина,
Згодише га два брата близанка,
На прси му токе оштетише,
А на леђа срце изтуреше —
Мртав Турчин стругу притворио...
Ма Никшићи зорно кидисаше,
Све бијеле овце завртуше:
Ал' три Вука трче у пећеру;
Но се брани Бабићу Иване,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Око њега од Никшића Турци,
Не дају се примаћи поћери.
Но кликује Марковићу Вуче:
„Пи зла срећо, оба побратима!
Кад се скупе на збор Црногорци
На Цетиње код бијеле цркве,
Заћешће се за бијеле овце —
Три ће казат' код ованца Вука —
А овце ни Турци одјавише!
То је наша брука и срамота!"
Па се загна Марковићу Вуче,
Да претече овце у присоја;
Ал' му не да Бабићу Иване,
Но га Иван гађа џефердаром,
Десну му је ногу саломио;
Паде Вуче у траву на главу,
А прискочи Бабићу Иване,
Да Вукову посијече главу,
Но се Вуче сјети не даваше;
На здраву се ногу придигао,
А упира свога џефердара,
Те погоди Бабића Ивана,
Обије му ноге саломио;
Паде Иван мртав у крај Вука.
Кад погибе турска буљубаша,
Сва се турска војска препанула,
Кидисаше два бијесна Вука,
Кидисаше Вуци уз Присоје,
А Турци им плећа обрнуше...
Док дођоше на врх од Присоја,
По двије су главе откинули,
Половину отели ованца.
У то приспје тридесет чобана
Са Габеле Рисна бијелога,
Ударише једино на Турке,
Разагнаше кроз Загору Турке,
Како вуци без пастира овце.
Отолен се натраг повратише,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Сваки носи од Турчина главу,
А два Вука носе по четири,
И по два су жива ухватили.
Кад дођоше на дно од Присоја,
Ту нађоше Вука рањенога,
А до њега Ивана мртвога;
А загна се Томановић Вуче,
Да посјече главу Иванову;
Но га куми Марковићу Вуче:
„Не за Бога, Вуче побратиме,
Доста си се глава насјекао,
Но понес'те мене на Ивана,
Да крвнику посијечем главу,
Који ми је крило саломио."
Понесоше Вука рањенога,
Те посјече главу Иванову.
Пошто Вуче посјече Ивана,
Он је тако ријеч бесједио:
„Слушајте ме, оба побратима!
Ви ми данас обранисте овце,
И Никшићке ископасте Турке,
Но узмите дио од оваца,
Од оваца стотину овнова."
Одговара Томановић Вуче:
„Нећемо ти, побро, ђавољега!
Нити ћемо више старешине,
До џефердар Хаџи-Манић Ђура,
Њега ћемо узет старешине;
Ја сам Ђуру откинуо главу,
И скинуо с њега џефердара."
Па пођоше два бијесна Вука,
Отидоше у чету крваву;
Направише чобани посила
Од својијех сјајнијех пушака,
Те снесоше Вука Марковића,
Снесоше га Рисну на крајину...
Лијечи се за годину дана,
Доклен Вуче ране извидао.

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

И лекара подмирио дивно,
Даде њему сјајна џефердара,
Џефердара Бабића Ивана,
И шејтану Хода барјактара!
Опет Вуче код оваца пође,
Ма не може више четовати.

ЦАРЕВ СЕСТРИЋ И ПИПЕРИ

1732 год.

XIII

Хвала Богу хвала великоме!
Што давије цару дојадише
Од простране земље Арбаније,
Од Турака с турскијех крајина,
Од Спужана и Подгоричала?
Плачу Турци на племе Пипере:
„Аман царе, земљи господаре!
Ти помагај, ако знаш за Бога,
Од Пипера брда крвавога,
Робље робе, а сијеку главе,
А хватају буле, каде младе,
Те их воде босе по камењу!
Дај нам војску, драги господаре,
Да Пипере брдо разоримо,
Црној Гори крила саломимо;
Ал' нас прати, драги господаре!"
Кад давије цару досадише,
Он дозива сестричића свога,
Рустен Бега Џиди Беговића:
„Слушај мене, мио сестричићу!
Купи војске тридесет хиљада,
А не жали хазну ни захиру,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Води војску земљи Арбанији,
Докле дођеш варош Подгорици —
Давије ми од њих дојадише,
На Пипере на племе каурско,
Робе буле а сијеку Турке,
Разурају цареве крајине —
На Пипере пушти силну војску,
Те истражи у Пипере врага,
Немој од њих оставити трага,
Да почину Турци крајичници!
И ако би тако учинио,
Како тебе твој даица каже,
Добрим ћу те даровати даром:
Врћу тебе, мио сестричићу,
За валију на Урумелију.“
Рустен Бег је гибен на јунашство,
И цара је добро послушао,
Примио му војску и захиру.
Води војску земљом и свијетом,
Доклен дође Арбанији љутој,
У широку пољу Тјемовекоме,
Под бијелу варош Подгорицу —
Ту је силна војска починула.
Бег окупља турске крајичнике,
Пред војском их меће калаузе,
Да му воде војску на Пипере.
Кад лијепо уредио војску,
Тад удари на племе Пипере,
И Пипере огњем изгорио,
И на Дрезгу табор учинио,
И пободе бијело шаторје.
Ту му војска робље довођаше,
Бег за робље Турке дариваше,
И бише се за неђељу дана.
А кад седма ноћца долазила,
Ал' Пипери, крвава крајина,
Међу собом чине договоре,
Да ударе бегу на таборе;

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

И бјеху се сложно послушали,
Те на бега ноћу ударише,
А на Дрезгу на поље широко,
Те Пипери удрише Турцима.
Бог им даде и срећа јуначка,
Ка' да муња у Турке удари —
Плећи даше, табор оставише,
Оставише бијеле шаторе,
Код шатора коње повезане,
Оставише робље похватано.
Бјежи грдан беже Рустен беже,
Бјежи Турчин главом без обзира,
Без турбана, и без буздована,
И без коња, пјешке без обзира...
И од Дрезге поља широкога
До Мораче више Подгорице,
Три стотине глава посјекоше,
Рустен бега жива ухватише.
Но их куми беже Рустен беже;
„Немојте ме посјећи, Пипери!
Јер ја јесам царев сестрићу,
Од цара ви Божју вјеру дајем,
Цар ће мене добро откупити
Он ће вашу намирит' похару,
И да ће ви небројено благо:
Даће вама коње нековане,
И да ће ви сабље непасане,
Писаће ви царске фермане."
А кад чуше Пипери јунаци,
Ругају се Бегу Рустен бегу,
С ферманима и с турскијем благом:
„Не будали, беже Рустен беже!
Не тражимо блага ни фермана,
Него твоју главу са рамена."
И његову главу посјекоше.
И на томе боја раздвоише.

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

ВУК ТОМАНОВИЋ

око 1735 год.

XIV

Три су пила побратима вино
У Ровину у Томановића,
У хајдука Томановић Вука;
Једно с Чева Гаврилов Турчине,
Друго соко Радуловић Симо,
Треће бјеше Томановић Вуче;
Вукова им љуба вино служи.
Када су се вина напојили,
И од вина ћефа заузели,
У вину се збора заведоше,
Вели хајдук Томановић Вуче:
„О Бога ви, до два побратима,
Зло попили у Ровини вино!
Што се турски друми отворише,
Отворише друми и карвани?
У Рудине овце издигоше?
За нас нико ни хабера нема!“
Али вели Гаврилов Турчине:
„Невоља је, мио побратиме;
Устадоше Турци на оружје,
А забити поградише куле,
А на куле вргоше пандуре,
Друм чувају од Црногораца:
Једна се је оградила кула
На дно Гацка на Крстац паланку,
А њу гради Звиздић Асан Ага

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Од широка поља Гатачкога —
Кад је Турчин приградио кулу,
На кулу је турио пандуре,
Четрдесет и четири друга,
И пред њима Ибра буљубашу,
Чува њему Пиву и Голију,
И широко поље Гацко равно
Од хајдука од Црногорца;
Друга се је оградила кула,
Оградила на равне Рудине
Више б'јела града Никшићкога,
А бијела кула на Трубјелу
А њу гради Балабановићу,
Од крвава града Никшићкога —
Кад је беже оградио кулу,
На кулу је турио пандуре,
Четрдесет и четири друга,
И пред њима турску буљубашу,
Туре зорно Мрку Усеина,
Друме чува од Црногорца,
И бијела града Никшићкога;
Трећа се је оградила кула,
Б'јела кула на равне Рудине
А јест тврда Омутић паланка,
И њу гради Осман капетане
Од Никшића града бијелога —
Кад је Турчин приградио кулу,
На кулу је турио пандуре,
Четрдесет и четири друга,
И пред њима турску буљубашу,
Буљубашу Сефера Пипера,
Чувају му друма низ Рудине,
И никшићке у Рудине овце;
Четврта се оградила кула,
Оградила кула на Бањане,
И њу гради Ресул-беговићу,
Од Требиња града бијелога,
Кад је Турчин оградио кулу —

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

На кулу је турио пандуре,
Четрдесет и четири друга,
И пред њима клобучког диздара,
Чува друме од Црногораца,
И Требиње града царевога.“
Вели тако Никац од Ровина:
„Истина је, драги побратиме!
Ја сам скоро из чете дошао,
И видио турске грађевине,
И на грађе убојне топове,
И у грађе од боја пандуре;
Још сам добар шићар уходио,
Уходио Љубовића овце,
На Загорње поље Невесиње,
Од беглука хиљаду овнова,
Што му раја у пешкеше даје —
Ласно би смо шићар заузели
Су четрдест друга узданијех
На срамоту куда и пандура.
Но, Турчине, мио побратиме!
Хајде, побро, у Чево крваво,
Те ми купи једну чету малу,
Бегод нађеш бољега јунака,
Све са собом у чету узимај.“
А говори Томановић Вуче:
„Побратиме, Радуловић Симо,
Хајде пођи у те Цуце доње,
Те покупи другу чету малу
Од Бјелица и Малијех Цуца,
Ће год нађеш бољега јунака,
Све са собом у чету узимај —
Хајде с њима на Доле Кобиље;
Ја ћу трећу купит чету малу
Од Ровина и села Трњина.“
Па скочише три добра јунака,
Турчин пође Чеву крвавоме,
Симо пође у те Цуце Мале,
Чете мале двије покупише,

НАЦИОНАЛНА БИБЛИОТЕКА CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Чете двије тридесет хајдука,
И пред њима двије харамбаше.
Отидоше у те Цуце Горње,
На Кобиље Доле долазили,
Ту нађоше Томановић Вука,
И са Вуком десетак хајдука.
Ту се сташе три добра јунака,
И за њима четрдест хајдука;
Отидоше уз Доле Кобиље,
На Јабуку чета долазила,
На погледу уз турске Рудине,
Те гледају турску грађевину,
И на грађу од боја пандуре.
Докле мрче и почину сунце,
А хајдуци на ноге скочише,
Уљегоше ноћу уз Рудине,
Рудине су здраво прегазили;
Уљегоше уз Бањане равне,
И Бањане здраво прегазише;
Уљегоше уз Корита жупка,
И Корита здраво прегазише;
Уљегоше уз Бабу планину,
А из Бабе управ Беласици,
Доклен дошли пољу Невесињу
Под бијелу кулу Љубовића,
Ту хајдуци починули трудни.
Доклен мрче и почину сунце,
Ударише под оџак бијели,
И велики шићар заузеше,
Од беглука хиљаду овнова,
Ухватише дванаест чобана,
Под оружјем жива свакојега;
Све то бјеху Власи сиромаси —
Некћеше их посјећ' Црногорци,
Побјегоше преко Невесиња;
А глас бегу на касарму дође:
„Хај на ноге, Љубовићу беже!
Удари ти Томановић Вуче,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Оћера ти хиљаду овнова,
Поведе ти дванаест чобана
Без мртвога и без рањенога.“
Скочило је дванаест бегова,
И велику поточ покупили
Од Рабиње и од Невесиња
До Мостара града бијелога
И пролома турачке Касабе,
Подигло се друга пет стотина,
Лака пјешца и брза коњика,
И за Вуком пошли у поћеру.
Бјежи Вуче како соко сиви...
А да видиш бега Љубовића,
Препаде се да ће утећ' Вуче,
Напријед му гласе протурио
Широкому пољу Гатачкому,
Бијеломе граду Метохији:
„Ко је Турчин за Мухамед' светца!
Ударио Томановић Вуче
На ошаку Љубовића бега,
Све пороби мало и велико!“
Хајдуцима лоша срећа била;
Паша бјеше на то Гацко равно,
Око њега три табора војске.
Кад глас паши у шатору дође,
Али паша на ноге скочио,
А у војску пуштио телала.
Телал пашин у околу виче:
„Је ли мајка родила јунака,
Ко ће узет' друга три стотине,
Лака пјешца и брза коњика,
По избору бирана јунака,
Да поћера од Ровина Вука?
Ако би му Бог и срећа дала,
Да би Вука жива ухватио,
Али главу од мртва донио,
Дава паша блага триста ћеса,
И све Гацко поље под арачем,

ARCHIVE
BIBLIOTEKA
CRNE GORE DURDE
CRNOJEVIĆ

Да му купи гроше и дукате,
Да не дава цару ни везиру! —
И врћ' ћу га у Кључ капетаном!"
Телал виче кроз пашину војску,
Не нађе се никаква јунака,
До по доцкан сина пашинога,
По имену Пашићу Османе,
Пред пашом се добро захвалио:
„Подај мене друга три стотине,
Лака пјешца и брза коњика,
По избору бирана јунака,
Ја ћу поћи Вука поћерати,
И њега ћу жива ухватити."
Даде му их, ријеч не чинио.
Пашић Осман коња окрочио,
И за њиме друга три стотине,
Лака пјешца и брза коњика,
А толико хрта и сљедника,
Отидоше поћерати Вука.
Гацко поље они пријеђоше,
Прихватише с' Троглаве планине —
Томановић уз Корита равна;
Пашић Осман на врх од Три главе —
Томановић уз хајдучке Лаке;
Пашић Осман на Црквице равне —
Томановић на врх Дубочака;
Пашић Осман у Лаке хајдучке —
Томановић на дно Дубочака;
Пашић Осман на врх Дубочака:
Кад је Вуче сагледао Турке,
Али зове Сима и Турчина:
„Полако те, до два побратима,
Ево Турци низ Дубочке равне!
Ал' се, браћо, натраг повратите, —
Стоји фиска пјешца и коњика,
Стоји штехта хрта и сљедника:
А пред нама крваве Рудине,
У које су стотину пандура;

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Да имамо крила соколова,
Да не данас не би унијела.
Послушајте мене, Црногорци!
Ја ве кумим Богом истинијем —
Који, браћо, данас прегнут' неће
Да с Турчином крвцу пролијева,
Ја га Богом великијем кумим,
Нека бјежи уз Копље планину,
Да ми моју не плаши дружину!
Сви стадоше четрдест хајдука;
Вели Сенић из Бјелица Живко:
„Буљубашо, Томановић Вуче!
Ја нијесам но један у мајке,
Рекла ми је мајка на кретању:
„„Хајде с Богом, синко, Сенић Живко!
Нема мати но тебе једнога,
Кад ми с пута донио срамоту,
Већ те мајка жива не вијела,
Остала ти мајка кукавица!“
Ја сам прега данас погинути,
И с Турчином пролит крвцу црну!“
Већ да видиш четрдест хајдука,
Ево двадест пошли у напријед,
Двадест оста да чекају Турке.
Дивно Вуче уреди хајдуке,
И слободи младе Црногорце:
„Црногорци, сиви соколови,
Ви јуначка срца искорите!
Слушајте ме, моја браћа драга!
Мука ли је добити јунаштво,
Наком себе спомен оставити!
Ово су ти босанске балије,
Ко се с њима боја био није,
Тај је од њих страву заузео;
А који се с њима боја био,
Тај ће јуриш без узмака чинит,
Но немојте издат, соколови!
Ко погине данас на Дубочке

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Тај нам, браћо, нигда мријет неће,
Наком себе спомен оставиће,
А једном ће мријет свакојако.“
Дивно вуче уреди хајдуке
Око друма по дно Дубочака,
И овако њима говорио:
„Црногорци, соколови сиви!
Међу собом Туркс упуштите,
Из далека кавгу не чините.“
Вели с Чева Гаврилов Турчине:
„Слушајте ме, браћо Црногорци!
Немој који пушку опалити,
Док не пукне мога џефердара.“
Сва дружина њега послушала,
Уљегоше у лист и у траву,
Ево Турци низ Дубочке равне.
Но да видиш двадесет хајдука,
Сви гледају један на другога,
Ко ће први да замећне кавгу:
Гледа Турчин Томановић Вука,
Гледа Вуче Никца сина свога,
Гледа Никац Радуловић Сима,
Гледа Симо Балетића Рада,
Гледа Раде Перишић Аћима,
Гледа Аћим Гаврилов Османа,
Гледа Осман Балетић Вукоту,
А Вукота Дајичића Живка;
Гледа Живко Вукотића Вука,
А Вук гледа Гавриловић Баја,
Гледа Бајо Рогановић Јова,
Гледа Јово с Добре воде Вука,
А Вук гледа Жутка Липљанина,
Жутко гледа од Бјелица Вука,
А Вук гледа Живка Сенијића —
Јунак Живко не гледа никога,
Од образа пали џефердара,
Пукла пушка ка' да прогрмјело,
Пуче пушка, убила Турчина,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

А загна се Марковићу Пејо,
Те Турчину главу откинуо.
Али вели Гаврилов Турчине:
„О Чевљани, Чева не виђели!
Уби Цуца, посјече Бјелица.“
Оно гледа Балетићу Раде,
А у Турке јуриш учинио,
Једну турску уграбио главу;
Оно гледа Балетић Вукота,
А у Турке јуриш учинио,
И ухвати живога Турчина
На витеза коња под оружјем.
Ала банда заврла се кавга,
Томановић разагони Турке,
Разагнаше Турке низ Дубочко,
Три стотине двадест и четири...
Бој се бије, крв се пролијева.
Црногорци, соколови сиви,
Осамдесет глава посјекоше,
И Османа живa ухватише
На витеза коња под оружјем;
Ама они утећ не знаху,
Него више сватић не могоше.
Сваки носи хајдук по три главе,
Носе турске сјајне џефердаре,
Воде турске коње седленике,
Носе турске токе и доламе.
Отолен се натраг повратили.
Богу хвала, Срби задобили!
И ћерају велика шићара,
Нагнаше га низ равне Рудине,
Ђе гледају цареви пандури,
Нико им се на пут не чињаше.
Уљегоше уз Јабуку малу,
Здраво дошли на Доле Кобиље.
Ту лијепо шићар дијелили:
Златне токе, свилене доламе,
Златне пушке, сјајне џефердаре,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

И бегових хиљаду овнова.
Око свашта те се погодише,
Ма се нигда згодит не могаху
Око тока Пашића Османа,
Ко ће носит токе са Турчина.
Али вели Томановић Вуче:
„О Турчине, Пашићу Османе,
Колико ти сташе токе пусте?“
Али му је Турчин говорио:
„Стале су ми стотину дуката.“
Дошло им се бјеше поклат туна,
Ко ће токе носит са Турчина,
Него добра ријеч излазила
Од Сенића Живка из Бјелица:
„Ја сам токе донио с Турчина,
И Турчина ухватио жива,
Ма их носит на дијелу нећу,
Та ми моје не остале пусте!
Него од'те, мене послушајте:
Дајмо токе Пеју Мијковићу,
Е је добар, мајка му весела!
Најпрви је посјека' Турчина,
А дужан је добра Црногорца,
А синовца Драшка Поповића
Од крвава Чева на крајину,
Не би л' њима откупио главу!“
Црногорци њега послушали.
Отолен се раздвојили били,
Воде жива Пашића Османа;
Поведе га Гавриловић Турчин
Поведе га Чеву крвавоме:
Ту га држа по године дана,
Докле њима бурунтија дође
Од силнога од Босне везира,
Те се њима везир замолио —
Турчина су на откупе дали
За хиљаду жутијех дуката.

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

БОЈ С КУЧИМА

1739 год.

XV

Скадарски се паша подигнуо,
За њим војске петнаест хиљада,
И паша је табор учинио,
И бијело распео шаторје
На Дољане више Подгорице;
Па од толен паша књигу пише,
А књига је у Куче камене,
А на руке војводи Илији:
„О Илија, кучка војводо,
Ну погледај, што ти књига пише,
Да си с прешом мене под шатором.“
Кад војводу књига допанула,
Од књиге се узмучио љуто,
Па се сјетно невесело шета;
Но га гледа Јововићу Ђуро,
А с Илијом стрицем говорио:
„О мој стриче, војвода Илија,
Оклен књига огњем изгорела?
Е да те је мејдан допануо,
На којему изић' не смијемо?“
Но му рече војвода Илија:
„О синовче, Ђуро Јововићу,
Да је мене мејдан допануо,
Ти би поша' на мејдан за мене,
Но је паша с војском на Дољане,
За мене је паша поручио,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

А ја паши одити не смијем,
Да ме турске не изгубе даве;
Да не идем хоћу погинути,
Хоће војска на ме ударити,
А у Куче узданице немам,
Да се они покољу с Турцима,
Е су они соја Бранковића,
Издаће ме Кучи у Турака!“
А вели му Јововићу Ђуро:
„А не бој се, војвода Илија!
Ја ћу паши одит' на Дољане.“
„Страх ме, Ђуро, е ћеш погинути.“
Зато Ђуро ни хабера нема,
Оћеде се што мога најљепше,
Па посједе претила дората,
А отиде паши на Дољане.
Каде к паши на Дољане дође,
Пашине га слуге сусретоше,
Примише му коња и оружје;
Па приступи паши под шаторе,
Пољуби га у скут и у руку,
Па му сједе уз десно колено.
С њим се паша разговара дивно:
„О ђетићу Ђуро Јововићу,
А ђе ти је војвода Илија?
„Што ме, паша, за Илију питаш?
Ја сам дошa' на мјесто Илије;
Но што имаш, збори господару!“
„Хоћу Ђуро, да ми харач дате!“
„Даћемо га, пашо господаре!“
Колико ћеш узети харача?“
„Оћу Ђуро двјести ћеса блага,
И вељијех стотину волова,
И најљепше педесет невјеста,
Да оженим педесет Левера!“
Вољан да си, пашо господаре,
Даћемо ти блага двјеста ћеса,
И вељијех стотину волова,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

На Куче се ништа познат неће;
Ма не дамо педесет невјеста
Без крваве сабље и пољане.“
„Онда рече Аверић кадија:
„Што га питаш, пашо господаре,
Што га питаш, а дат' их неће,
Но обрни силовиту војску,
Да са војском Куче похарамо,
Да невјеста триста ухватимо,
И Левера триста оженимо.“
А вели му Јововићу Ђуро:
Подгоричке аге, не лудујте!
И прије сте на Куче ходили,
Па нијесте Куче похарали.“
А паши је Ђуро говорио:
„Недам, пашо, ништа до камена!“
Оно рече на ноге скочио,
А претила коња закрочио,
И врати се у Куче камене.
Тада паша ријеч говорио:
„Подгоричке аге, моје слуге,
Је л' колико Куча на оружје?“
А вели му Аверић кадија:
„Има, пашо, хиљада пушака.“
Но им паша ријеч проговара:
„Ни зла срећа, аге Подгоричке,
Су чим нас је Ђуро затакао!
А ја имам петнаест хиљада,
Што ћу данас обрнут' на њега.“
Тадар паша на ноге скочио,
И у војску пуштио телале:
„Хазар да сте, пјешци и коњици,
Ево ћемо Куче да харамо!“
Већа се је окренула војска,
И сто је уз Куче камене...
Прије Ђуро у Медуну дође,
И ту Куче на искупу нађе,
Па је њима ријеч бесједио:

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE „ĐURĐE CRNOJEVIĆ“

„На ноге се, моји соколови!
Ере сам се с пашом затакао,
Ево војске уз Куче камене,
Но на ноге, да их дочекамо.
А вели му војвода Илија:
„Лакше, Ђуро, јер ћеш погинути!“
Но му рече Јововићу Ђуро:
„Чуј ме стриче, војвода Илија!
Ал' ћу моју главу изгубити,
Ал' турскијех десет откинути.“
У ријечи, коју говораху,
Дође турска до Медуна војска;
У много су закрочили Турци,
Из Медуна Куче изагнаше,
И бијели Медун похараше,
Ћерају их уз Куче камене;
Доклен војска на Врбицу дође,
Око куле Гоге Рашовића,
Дан је љетни био око подне,
И Турци су пожедњали љуто,
А намјера и Бог напијела
Од Роваца војводу Савића,
Око њега два барјака војске —
На турску је војску ударио,
С банде друге војвода Илија,
С банде треће Јововићу Ђуро,
И Турци им плећи обратише;
Витезови боље навалише,
Нагнаше их на Орлову Ст'јену:
Скачу Турци низ Орлове Ст'јене,
Скачу Турци нигда не престају.
Него рече Јововићу Ђуро:
„Аох њему до Бога милога!
Јутрос сам се стрицу захвалио,
Да ћу десет глава откинути,
Јошт је једна да десет напуним.“
Па повади ножа пламенога,
А у Турке јуриш учинио;

NACIONALNA BIBLIOTEKA CENE GOJE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Но га таква нанесе несрећа
На некаква бега гусињскога.
Ћераше га с ножем пламенијем,
Да бегову посијече главу;
За собом се Тучин обрнуо,
Иза паса кубурлију пали,
Јововића Ђура погодио,
Погодио међу очи црне,
С црном га је земљом пољубио.
У то Тома Јововићу дође,
Ђура брата находио мртва,
На Ђура је турско одијело,
Јунак крвав те га не познаје,
Те је брату главу откинуо.
У то дође војвода Илија,
Удари се руком уз колено;
„Ајме њему до Бога једнога!
Ће се данас Кучи ископаше!
Носиш, Тома, главу брата твога,
Брата твога, и синовца мога,
А погибе војвода Савићу!“
Ма му лаки гласи долазише,
Ере Савић није погинуо,
Но затвори кулу Рашовића,
А у кулу Аверић кадију
И уз њега два пашина сина,
И турака још̀те седамдесет;
На кулу се Кучи обратише.
Но дозива Аверић кадија:
„Немојте ме, Кучи, погубити;
Ево овђен друга седамдесет,
Даће сваки десет ћеса блага;
Ево овђен два пашина сина,
Они ће се измјерити благом.“
А вели им војвода Савићу:
„Можете се, Турци, откупити,
Ма не могу два пашина сина,
Што их данас изгубити нећу,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

За сестрића Ђура Јововића.“
У кулу је Савић улазио,
Кроз њу тражи два пашина сина;
Ма су Турци вазда непокорни —
Пуче танка пушка од Турака,
Савићу је срце изгорела;
Паде Савић на сред куле мртав,
У кулу га посјекоше Турци.
Тадар добро Кучи навалише,
Навалише Кучи и Ровчани,
Нанијеше траву и сијено,
Запалише кулу Рашовића,
Седамдесет ага изгореше;
Међу њима два пашина сина —
Од њих ока не утече жива.
Грдан паша бјежи на дворове,
Гласа грдна а образа црна.
А нека га и невоља му је,
На Куче му Турци изгубише,
Пет стотина мање ни једнога.

НАЦИОНАЛНА БИБЛИОТЕКА CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

НИКАЦ ОД РОВИНА

око 1748 год.

XVI

Чета се је мала подигнула
Са крајине ломне Горе Црне,
Чета мала тридесет хајдука,
А пред четом два добра јунака:
Једно бјеше Никац од Ровина,
Друго с Чева Раде Балетићу.
Отидоше с четом уз планину,
Док на воду дошли Милетину,

Ту уморна чета починула,
Воде пила, хљеба заложила,
Осушила од росе опанке,
И јуначке струке и торбице.
Када тамна ноћца настанула
Притврдише на ноге опанке,
По сриједи пушке дохватише,
Уз Рудине равне загазише;
Ноћно прошли турске карауле,
Освануше насред од Рудина.
Пред четом је Никац одалио,
Не би мала пушка дотурила.
Ал' какав је Никац од Ровина!
На њему су токе убојите,
Брци му се по њима просули,
А у руке носи џефердара,
А с пушком се никац разговара:
„Џефердаре, мој уздани друже!
Ако мене дође до невоље
На крваво ово разбојиште,
Немој мене ватром преварити!
Е ако ме ватром не превари,
Свак ће рећи и мене и тебе:
Добре пушке у добра јунака!
Ако ли ме ватром изневјери,
Нагрдићеш и себе и мене,
Свак ће рећи и мени и теби:
Лоше пушке и лоша јунака!“
Но се друга чета намјерила
Од крвава града Никшићкога,
А пред четом турске арамбаше:
Јунак добар Сефере Пипере
С побратимом Сукић барјактаром,
А око њих тридесет Грађана,
Све биране злице и крвавци —
Запанули око друма пута,
Те чекају чету црногорску.
Кад виђеше Турци од Никшића,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE PURDE CRNOJEVIĆ

Е је Никац чети арамбаша,
Не смједоше чету дочекати,
Но се Никцу уклонише с пута.
Пође чета уз Дубочке мале;
Него вели Сефере Пипере:
„Побратиме, Сукић барјактаре!
Хајде, побре, граду Никшићкоме,
Те покупи по граду грађане,
Тегод нађеш злице и крвавца,
А пред њима Шаба барјактара;
Доведе их води Милетиној,
Да око ње Турци западнемо:
Кад уморни дођу Црногорци,
На воду ће жедни насрнути,
Хоћемо их дочекат занаго!“
Послуша га Сукић барјактаре,
И отиде граду Никшићкоме,
И покупи од града грађане,
А пред њима Шаба барјактара;
Поведе их води Милетиној.
Ту ми Турци западоше дивно.
Западоше шестдесет Турака,
По два друга око друма пута,
На сред друма Сефере Пипере.
Па је закрич Сефер учинио,
Да не пукне пушка од Турака,
Док не пукне његова латинка
На сокола Никца од Ровина.
А отиде Никац уз Корита,
И изведе чету црногорску,
У Сомину високу планину,
Те сеири Гацко свеколико,
И по Гацку уводи шићаре,
И диван је шићар уходио:
Танку кулу Звиздић Асан-аге,
Око куле камену авлију,
У авлију стотину волова.
Па кад мрче и тамна ноћ дође,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Спуштише се тридесет хајдука
Из Сомине високе планине
До бијеле Звиздићеве куле;
Бијелу му опколише кулу.
Него вели Никац Томановић:
„Побратиме, Раде Балетићу,
Де се попни другу на рамена,
Те прескочи камену авлију,
И отвори од авлије врата,
Да узмемо голема шићара.“
Некће Никца послушати Раде:
Опет му је Никац бесједио:
„Биволице, Раде Балетићу!
Ну се сагни у зелену траву,
Да се примим тебе на рамена,
Да отворим голема шићара.“
Саже му се, ријеч не учини;
Прими му се Никац на Рамена,
А с рамена на тврду авлију,
И ускочи међу воловима,
Те отвори од авлије врата,
И шићара стотину волова;
На се натраг Никац побратио
У подруме Звиздић Асан-аге,
Те му узе под седлом ђогата:
Окрочи га Никац од Ровина,
На хајдуци шићар завратише,
Утекоше низ Корита жупа,
Уљегоше низ равне Рудине,
А кад дошли преко Ријечана,
Близу мале воде Милетине,
Ту одјаха Никац од ђогата,
Те пјешице пред четом кренуо
Пут крваве воде Милетине:
Но их турска стража опазила,
На бусије Турци похватали
Око друма и зелена пута.
На сред друма Сефере Шипере.

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Док јево ти Никца од Ровина,
Препаде се Сефер буљубаша —
Да га чека, чекати не смије,
Да он бјежи, бјежати не смије,
Није лако Никца дочекати —
И у страху пушку опалио,
Те је Никца раном обранио,
Саломи му ногу у кољену.
Паде Никац на сред друма пута,
А прискочи Шабо барјактаре,
Да Никчеву посијече главу;
Рањен Никац пали џефердара,
Те погоди Шаба барјактара,
Живо му је срце изгорио;
Викну Шабо: „куку мене бабо!“
Рече бабо: „А што ћу ти Шабо?
Зло је мени, ма је горе теби!“
Но се загна Симоновић Живко,
Да Шабану посијече главу;
Но га не да Сукин барјактаре,
Већ упали сјајна џефердара,
Те погоди од Заљућа Живка;
Викну Живко: „куку мени стрико!“
Рече стрико: „А што ћу ти Живко?
Зло је мени, ма је горе теби!“
Него Никац од Ровина викну:
„Хај ће си ми, Раде Балетићу?
Ја нијесам још'те погинуо,
Него ме је рана допанула,
Од ране ми ништа бити неће,
Е ма ће ме погубити Турци!
Обије сам пушке истурио.“
Ал' да видиш Рада Балетића!
Он угледа Сефера Пипера,
Те пут Никца загон учинио,
Пак упири сјајна џефердара,
Те погоди Сефера Пипера —
Нож истрже, посјече му главу;

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Но хајдуци боље кидисаше,
И рањена Никца ограбише,
Примише га на коња ђогата.
Кад се Никац на коња примио,
Црногорци, од боја јунаци,
Изагнаше из бусија Турке,
Зајмише их низ равне Рудине,
Шеснаест им глава посјекоше.
Турци вичу Муја и Алију,
Црногорци блажену Марију:
Ће допире блажена Марија,
Не помаже Мујо ни Алија!
Те на богаз наћераше Турке.
Сташе Турци предават оружје;
Но Бог уби друга најгрђега,
Из Ровина Вучу Ресковића,
Виче Вуча, пито му грло дава:
„Бјежи, Никче, главе не унио!
Ка' је Бог ме ни унијет нећеш!
Ево турске од Грахова војске,
Не може је сњијети планина,
А не твоја чета дочекати.“
Добро их је Вуча преплашио,
Побјегоше шићар оставише,
А угнаше Никца рањенога,
Унесоше Жутка Липљанина,
Унесоше Жутка рањенога,
И мртвога из Заљућа Живка,
И турскијех осамнајест глава,
И турачко свијетло оружје.

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

ОВЦЕ НИКЦА ОД РОВИНА

око 1743 год.

XVII.

Књигу Никац од Ровина пише,
А шиље је граду Никшићкоме,
А на руке Хамзи капетану:
„Чујеш Хамза, пријатељу стари,
Снијег ми је овце затиснуо,
Не смијем их јавит на Изворе,
Да им траву и сијено дајем;
Ако ми се ископаше овце,
Ту ни теби добра бити неће:
Дај ми вјеру за нећељу дана,
А даћу ти од имања брава,
А угича испод клепетара.“
Кад је Хамзу књига допанула,
Све скупио градске буљубаше:
„Видите ли, мила браћо Турци,
Душманина Никца од Ровина,
Како нас је с књигом поздравио?
Но хоћет л', да му вјеру дамо,
Не би смо ли Никца преварили,
Ал' на вјеру како изгубили.„
Сви рекоше: „Ела, капетане!“
Хамза му је књигу оправио:
„Чујеш, Никче, пријатељу стари,
Иштеш вјеру за нећељу дана,
Јево ти је за петнаест дана.
Турска вјера, преварит' те нећу!“

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Кад је Никца књига допанула,
И видио што му књига каже,
Од Ровина овце најавно,
А без друга и без поредника,
До његове двоје ђеце лудо,
Луди Богдан и луди Вукајло,
А обоје ђеце без пушака;
На Изворе овце изјавио,
Те им траву и сијено дава.
Ту стојао за нећељу дана,
Кад се пуна испуни нећеља,
Тадер Хамза војску покупио,
Од Никшића друга три стотине,
А пред њима градске буљубаше;
Отидоше пољем никшићкијем,
Хватише се крајем Кусидскијем,
Док дођоше пољу Репешкому;
Ту је турска војска починула,
Воде пиће, хљеба заложиште.
Онда вели Хамза капетане:
„Је ли мајка родила јунака,
Ко ће узет три четири друга,
Ко ће Никцу на Изворе поћи,
Да уходи Никца код оваца —
Има л' друга, али споредника,
Чува ли се ка' се научио,
Какве су му вашке на торину,
Можемо ли њему ударити,
На вјеру га како преварити?“
Сва дружина ником поникоше,
На планину снијег погледаше;
Но не хоће Дерва буљубаша.
Скочи Турчин на ноге лагане,
Собом узе два голема друга,
И трећега Шабан-агу луда;
Отидоше никшићком планином,
Доклен Дерва на Изворе дође;
А ту Никца код оваца нађе —

NACIONALNA BIBLIOTEKA „ĐURĐE CRNOJEVIĆ“ CRNE GORE

Друга нема, сопредника нема,
До његово двоје ђеце луде,
А обоје ђеце без пушака,
Те му ђеца устављаху овце.
Сједи Никац на крај од оваца,
Преко крила држи брешку сјајну,
А Никац се с пушком разговара:
„Танка пушко, мој уздани друже,
Могу ли се поуздати у те,
Ако би ми Турци ударили, —
И ако су мени вјеру дали,
Ма је лоша вјера у Турчина?
Ако би ме, пушко, преварила,
Те ми не би огањ прихватила,
Окудиће и мене и тебе:
Лоша пушка у рђаве руке!
Ако ли ме не би преварила,
Но бих с тобом убио Турчина,
Похвалиће и мене и тебе:
Добра пушка у добра јунака!
А јево ти божју вјеру дајем,
Ако здраво дођем у Ровине,
Стевен ћу ти други направити,
Сребрен ћу ти кундак направити,
А уз тебе од злата пасове,
Главу ћу ти сребром окитити.“
Оно Дерва и слуша и гледа,
Па се брзо у дружину врну,
Па одоше стрмом низ планину,
Доклен дође Хамзи капетану.
Ту му Турчин турски селам даје,
Капетан му здрављем прихватио:
„Добар доша, Дерва, моја слуго!
Јеси л' како Никца уводио?
Је ли друга, али сопредника?
Чува ли се, ка' се научио?
Смијемо ли њему ударити?“
А вели му Дерва буљубаша:

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

„Ја сам Никца уводио дивно,
Друга нема, споредника нема,
До његово двоје ђеце луде,
Луди Богдан и луди Вукајло,
Обоје му бјеше без пушака;
Ма како се с пушком разговара,
Одиста ће убити Турчина!
Ема хајте, да му ударимо,
Да Никчево стадо дојавимо,
А Никчеву главу донесемо.“
Скочи Турчин на ноге јуначке,
А отиде друмом пред дружином,
Док изиде гором на планину,
На дно равна Дола Кобиљега.
Ту их тамна ноћца прихватила,
А био их данак оставио —
Ту су Турци огањ наложили;
А Никац је овце дојавио,
У торину овце ујавио,
На вечера с ђецом у плужине,
Ема некће лећи на гуњину,
Но се чува, ка' се научио;
По ремику пушку дофатио,
На главицу горе излазио.
Даде му се нешто погледати
Високијем Крушкам' Савинијем,
Многи турски огањ угледао,
Па се Никац осјетио дивно,
Листом Никац у плужину дође,
А пробуди двоје ђеце луде:
„На ноге те, Богдан и Вукајло!
Хајте ноћас Чеву на крајину,
До сокола Гавриловић Тура,
И јунака Радуловић Сима,
Нека с Чева ноћас купе војску,
С Чева равна и Малијех Цуца,
Да освану Долу Кобиљему.“
Тад скочило двоје ђеце луде,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Ђеца луда ма срца уздана,
Кано, брате, пилад од сокола —
Па скочише стрмом низ планине,
Док доћоше Чеву на крајину,
До сокола Гавриловић Тура,
И јунака Радуловић Сима —
Те у Чеву војску покупише,
С Чева равна и Малијех Цуца.
Ал' је Никац овце пређавио,
Из торине у Љутезу љуту.
А кад ноћи испред зоре било,
На торину Турци ударише,
А торину празну находише:
Но се загна Дерва буљубаша
На плужину Никца од Ровина,
И плужину находио празну;
У њу Дерва намарицу нађе,
Заврже је Дерва на рамена,
А у то је сунце огрануло;
Него Никац из главице виче:
„Остави ми, Дерво, намарицу,
Јере немам чим убрат палицу,
Да огријем себе и овчаре!“
Тад завика Хамза капетане:
„Ха сад, Турци, моја браћо драга!
Ено Никцу у Љутезу овце.“
На овце му загон учинише.
Никчев их је гаров дочекао,
На Турке је гаров навалио,
А Дерва га уби џефердаром,
Паде гаров на зелену траву.
Оно Никац гледа од Ровина,
Од образа брешки огањ даде,
А погоди Дерву буљубашу,
На прси му пуце опалио,
А у њедра срце изгорио,
А на плећи прозор отворио —
Паде Дерва на гарова мртав.

NACIONALNA BIBLIOTEKA GRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Опет Турци загон учинише,
Ема Никац пуни пушку брзо.
Не даду је напунити Турци:
Бјежи Никац кроз бијеле овце,
Овце му се оструҗиле саме,
Те их јаве уз планину Турци;
Иде Никац успоред оваца,
Често пуни, а јошт љепше гађа.
Доклен Долу Кобиљему дође,
Седам их је Никац одвојио
Одвојио пушком од дружине
Викну Никац што му грло даје:
„А ђе си ми, Гавриловић Туро!
И соколе, Радуловић Симо!
На вас пукла муња из облака,
Што сте ми се јутрос опознили,
Нијесте се тако научили!“
Но му вели Хамза капетане:
„Не криви се, Никче, чавко црна!
А ту Тура Гаврилова нема,
Но се игра плоче на окрајке:
А ту нема Радуловић Сима,
Но је сиша' у Доброту малу,
Да испија с ортацима вино,
И да конак с ортацима гради.“
У ријечи, коју говораше,
У то Туро Гавриловић дође,
Са соколом Радуловић Симом,
А око њих Цуце и Чевљани.
С двије стране они удариште,
С треће стране Никац од Ровина;
Прате овце и никшићке Турке;
Док дођоше Долу Репешкоме,
Седамдесет глава откидоше,
Седамдесет и више четири.
Јошт их ћаху пратит Црногорци,
Но им Никац не да од Ровина:
„Врћите се натраг, браћо моја!

Ми смо овце осветили дивно:
За свакога овна по Турчина.
А за овце свијетло оружје,
За гарова Дерву буљубашу
И његова Шабан-агу луда
Гарова смо осветили дивно!“
Кад дођоше Долу Кобиљему.
Донијеше с Турака оружје;
Ал баница, Васкова Даница,
Сама носи девет џефердара.
Ту дијеле с Турака оружје.
Но намјера и Бог нанијела
С Чева равна Вукала сердара;
Искаше им дио од оружја.
Ал вели му Гаврилов Турчине:
„Прођи нам се, Вукале сердаре.
Није лако узимат оружје!
Но ако си јунак за оружје.
Ено Турци, а на њих оружје.“
Сердар се је на то разљутио,
Па отиде за Турцима трагом.
Док уљеже низ алуге тврде,
Сердар хукну, а Турчин звијукну,
На звијук га сердар намамио,
Без ране га жива ухватио,
И узе му главу и оружје.
Здраво сердар у дружину дође.
Здраво дође, весела му мајка!

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

СИНОВИ ОБИЛИЋА

1750 год.

XVIII.

Пропјевала у планину славја,
Припијева до три побратима,
Три јунака од Горице Црне:
А од Цуца Томановић-Никца,
Од Његуша Тома Жутковића;
Кнеза Станка од села Предиша:
„Зло вам јутро сва три побратима!
Јесу на вас киле и Турака,
Листом Босна и Херцеговина;
Али војске тридесет хиљада,
А пред војском Кехај-паша млади,
Око паше тридест капетана.
На Убле је Чевске починуо,
И велики табор раширио,
И бијело попео шаторје;
Оће сађи у Чево крваво,
И похарат ломну Гору Црну...
Овђе вама пријеваре нема;
Бијесни су Бошњаци јунаци.
А знате ли, три сокола сива,
Ка' се скоро у вино хваљасте,
На крај мора у Доброту малу,
На високу Кокотову кулу,
Да нијесте гори за јунаштво
Од косовске до три побратима?“
Кад зачуше три добри јунака,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Рече соко Никац од Ровина:
„Слушајте ме, оба побратима!
Турци су се посилили љуто,
Те је умр'о Владика Данило,
Погинуо Мићуновић Вуче,
С побратимом Ђурашковић Јанком,
Те остала земља без главара;
Већ на ноге ако Бога знате!
Да јуначки, браћо, погинемо,
Рад слободе и рад отечества,
Да причају до послиједњуди
За јунаштво до три побратима.
Спомен'те се да смо углавили:
Како на нас турска дође војска,
Да оћемо, браћо, учинити,
Што и Милош су два побратима,
На Косово те цара убише
И бесмртно име задобише."
Тад скочише на ноге јунаци,
Те говоре Никцу побратиму:
„Ха за Бога, Никче, побратиме!
Да идемо на Убле широке,
Да под шатор пашу убијемо,
Мријет ћемо једном свакојако."
Па скочише до три побратима,
Отидоше преко Горе Црне,
Док дођоше на Цуцка Меоца;
Ту нађоше око' црногорски —
Бјеше војске петнаест стотина.
Побратими у војску уђоше,
Сва се војска њима ограшила,
Они иду тамо и овамо,
Те по војсци бирају јунаке,
Док четрдест друга изабраше;
Сви четрдест вјеру ухватише,
На џефердан Никца од Ровина:
Да ће убит пашу под шатором,
Макар један не унио главе.

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Тад се дигли до три побратима,
А за њима дружина остала,
Од војске се комад одвојише;
Но дозива Пејовићу кнеже,
Зове кнеже црногорској војсци
А на име Ђикана сердара:
„О Ђикане, од Чева сердаре!
Примакните војску црногорску,
Широкому Долу Стажерскоме,
Да будете нама на невољу!“
У Стажер се војска примакнула,
А дођоше до три побратима,
На погледу од турске ордије.
Кад виђеше Убле Озриницке,
Све је Убле војска ухватила,
Свак би река' и би се заклео,
Да нијесу тридесет хиљада,
Него да је стотину хиљада.
Препали се до три побратима,
И њихова дружина остала:
Тресу им се пушке у рукама,
А звече им токе на прсима,
Сви нијеми сједе ка' камење,
Погледују тамо и овамо —
Како, брате, е ће мријети,
Па узимљу жељу од свијета!
Вели соко Никац од Ровина:
„Црногорци, моји соколови!
Немојте се, браћо, препанути!
Имам добар биљег од јунаштва,
На мени је устресло тијело,
Би ће наша ако Бог да рука!“
Па дозива Никац из главице,
Он дозива у турску ордију
Побратима, Звиздић Арслан-агу:
„Побратиме, Звиздић Арслан-ага!
Срети Никца побратима твога,
Су његово четрдесет друга,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Све бирана, побре, Црногорца!
Већ је нама кавга додијала,
И крвава чета дојадила,
Већ смо дошли, мио побратиме,
Да се силну цару предадемо,
И његову са Босне везиру!
Да туримо чете и бојеве,
Да крдимо овце у Рудине.“
Звиздић скочи на ноге лагане,
Собом узе десет пашајлија,
Сретс ага Никца побратима,
Су његово четрдесет друга.
Хвала Богу, браћо, милосноме!
Кад уљегли Срби у ордију —
Љуто им се посили Турци,
Вељи су им сокак учинили,
Пут шатора паше босанскога.
Свако гледа Никца од Ровина,
Међу собом говораху Турци:
„Ала море нељедна јунака,
А ма страшна у јунака брка,
Страшнијех му тока на прсима!“
У то војску магла притиснула,
Усред подне како да се смрачи;
Црногорци пред шатор дођоше,
Угледаше пашу босанскога,
Око њега босанске бегове —
Хитро своје пушке окренуше,
И под шатор ватру оборише,
И убише млада Кехај-пашу,
Око њега друга седам осам;
На пламене ноже повадише,
Утекоше кроз туреку ордију,
Широк им се сокак учинио.
А шта ћу ти дуљит лакрдију!
Погибоше тридест и четири;
Ту погибе Жутковићу Томо,
С побратимом од Предина кнезом,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

А шестина само утекоше,
Шести бјеше Никац од Ровина —
И на Никцу седам осам рана;
А ма они утећ не хоћаху,
Но их срете црногорска војска,
А пред војском Бикане сердаре,
Те отеше своје соколове:
На смућене Турке ударише,
У широке Убле Озринићке.
А што ћу ти дуљит лакрдију —
Од пред подне до мрклога мрака
Разагоне и сијеку Турке;
Од Турака јаде почињише,
Вељи ками натраг их се врати...
Те мртвога пашу донијеше,
Оставише коње и шаторе
И захиру своју свуколику.
Црногорци, од боја јунаци,
Задобише славу и поштење
Како су се вазда научили.
Понесоше Никца у Доброту,
Те се вида за годину дана;
И соко се Никац излијечи,
И ето га опет код оваца,
На Изворе и Кобиље Доле.

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

СТАН ПОЛАКО РОГОЈЕ МНОГО ТИ ЈЕ ОБОЈЕ

1750 год.

XIX

Књигу пише од Босне везире,
Пошиља је ломној Гори Црној,
У манастир на поље Цетиње,
Василију Петровић Владици:
„О Владико, црни калуђере,
Пошљи мене харач Горе Црне,
И дванаест младих ђевојака,
Од дванаест до шестнаест љета;
И сувише Белу Станишића.
Ако ли ми то послати нећеш,
Кунем ти се вјером и кураном,
Да ћу Црну гору похарати,
Поробити мало и велико!
Што је мушко и старо и младо,
Погубићу сабљом свеколико;
Што ли женско младо и лијепо,
То ће бити у ропство узето!“
Кад Владика књигу разумио,
Од јада је сузе оборио,
Виђећ' што му за ђевојке пише;
Пак сакупи од земље главаре,
Главарима књигу кажеваше,
И овако ријеч говораше:
„Црногорци, моја браћо драга!

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Ако харач и ђевојке дамо,
Ја у Црну стојат нећу Гору,
Јер слободе имати нећемо,
Ни јуначке главе ни поштења;
Него ћемо ув'јек останути
Под срамотом у невољу тешку;
Ви нећете бити господари
Ни од себе ни од своје ђеце,
Ни од својих младијех љубовца,
Ни од њиве ни од плода њена."
Кад главари књигу видијеше,
И кад ову ријеч разумјеше,
Сваки мисли што ће који рећи.
Вели Милић протопопе Јово:
„Ја говорим ками да му дамо!
Јер сам волим изгубити главу,
Нег' срамотно вијек вјековати."
Рече сердар Поповићу Стано:
„И ја велим, да му ками дамо!"
Сви остали ове потврдише,
И заклетву страшну учинише. —
Да му нигда ништа неће дати,
До студена и тврда камена,
И живога огња из пушака.
То Владика једва и чекаше,
Па весео перо прихваташе,
И везиру тако одговара:
„Чудим ти се, босански шљивару!
Што будалиш и у књигу пишеш,
Да ти пошљем харач Горе Црне,
И дванаест младих ђевојака!
Послаћу ти за ђевојке младе;
Од вепрова дванаест репова,
А за саму Белу Станишића
Од овнова дванајест рогова,
Да то носиш на турбану твоме;
И сувише дванаест камена,
Да их пошљеш цару за хараче;

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE DURDE CRNOJEVIĆ

Нека знате што је Гора Црна,
Да за Турке не рађа ђевојке,
Но за своју ђецу Црногорце,
Који би се пријед ископали,
Него једну теби уступили,
Једну стару, ћору и сакату,
А камо ли младу и лијепу!
Пак нам удри кад гођ ти је драго!“
Кад везиру књига допанула,
И кад зачу што му књига каже,
Од великог јада и чемера,
За браду се руком ухватио,
А о патос ногом ударио,
И срдито војску сакупио
Од све Босне и Херцеговине,
По избору ђе је јунак бољи;
Па Кехају дозива својега:
„О Кехајо, вјерна моја слуго!
Ето теби силновите војске,
Четрдесет и више хиљада;
Иди, слуго, ломној Гори Црној;
Роби, пали села и племена,
Што је мушко, и старо и младо,
Све сијеци никога не пушти,
А што женско видиш по прилици,
Младо роби, и на силу турчи,
Довед' мени робиње лијепе;
А остали плијен, што добијеш,
Од њега ти ништа узет нећу.“
Црногорци војску дочекаше
На границу од Херцеговине,
Прам бијела Оногошта града.
Ту се бише за петнаест дана;
Али ево муке и жалости
За јунаке младе Црногорце,
Не стаде им праха и олова,
А купит' га нигђе не могаху,
Јер Млечићи бјеху забранили,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Под кастигом самрти жестоке,
Да им нико ништа не продаде;
Но бране се добјеном џебаном,
Што на мртве Турке находише,
Који у том боју погибоше...
Доклен Турци на Чево дођоше,
На крајично мјесто црногорско,
Ту стадоше три неђеље дана;
Но Бог посла, била њему хвала!
Од Приморја добра пријатеља,
Који ноћно дође и додаде
Неколико хиљада фишека —
Бог му дао души спасеније!
Црногорци кад то видијеше,
Учинише хиску и весеље,
Од радости играти стадоше,
Пјевајући пјесме од побједе,
Што но буде срца на јунаштво,
Једно јутро у зору бијелу
Халакнуше, Бога споменуше,
И на табор турски ударише:
Разагнаше Турке на буљуке,
Ћераше их гором и планином
Од зорице до мрклога мрака;
Кад угнаше Турке до Броћанца,
Близу б'јела Оногошта града,
Ту Ћехају ране допадоше,
Рањена га Турци унесоше
У бијела Оногошта града,
Да он каже од Босне везиру,
Какво му је било путовање
За ђевојке у Карадаглију,
И колико води ђевојака,
Да му не би коју потајили,
Ол' за љепшу ружну подметнули.
Вако, брате, јунаци се бране,
Прије пану, него се препану,
Прије удре, но Турци с' надају,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

И одоли свакојако њима,
Јер правицу сам Бог потпомаже.
Пак нам здраво, славни Црногорци,
Душмани им клањали се мишци,
Која вазда своју вјеру брани.
И браниће до суђена данка,
Кад ће Христос пригледати своје!

УДАР НА ОВЦЕ КНЕЗА ВУЈАДИНА
око 1754 год.

XX

Књигу пише кнеже Вујадине
Од Црнаца села Пипертска,
А посла је у Никшиће равне
На рукама Хамзи капетану:
„Чујеш Хамза, Турски капетане!
Хот ли мене дати вјеру тврду,
Да изјавим на Копиље овце,
Да се оне на Копиљу младе,
А даћу ти колач од оваца,
Шиљаћу ти груде и јагањце,
И угича овна најбољега?“
Кад је Хамзу књига допанула,
И видио, што му књига пише,
Он покупи Турске буљубаше,
И каже им, што им кнеже пише;
Па овако Хамза говорио:
„Видите ли, моја браћо Турци,
Како кнеже Вујадине пише?
Но би сте ли мене послушали,
Да ми кнезу тврду вјеру дамо,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Да изјави на Копиље овце?
Он на вјеру оће се уздати,
А ја ћу га вјером преварити;
Кад изјави на Копиље овце,
Ви скупите од Никшића војску,
Преко вјере њему ударите,
Ако би ви Бог и срећа дала,
Да би који уграбио главу
Од сокола Вујадинов Гаша,
Да ћу њему двије пушке мале,
Све у срму и у сухо злато.“
То слушају двије буљубаше,
Једно Турчин Рушевићу Рамо,
А друго је Сефер од Пипера,
Па су Хамзи говорили Турци:
„Господару, Хамза капетане!
Подај кнезу твоју вјеру тврду,
Да изјави на Копиље овце;
А ми ћемо војску покупити,
И на овце кнеза ударити,
Али ћемо оба погинути,
Ал' посјећи Вујадинов Гаша,
И његове овце плијенити.“
Кад то зачу Хамза капетане,
Он је ситну књигу направио,
А посла је Вујадину кнезу:
„Чујеш мене, Вујадине кнеже!
Ти изјави на Копиље овце,
Ево тебе тврду вјеру дајем,
Да ти Турци ударити неће.“
Кад је кнезу књига допанула,
На Копиље изјавио овце.
То зачуо Рушевићу Рамо
С побратимом Сефером Пипером,
Па скупише од Никшића Турке,
Ђегођ знаду бољега јунака,
Док стотину пуну напунише,
Па одоше пољем никшићкијем.

Уљегоше зеленом планином,
Прије̂ђоше преко Буавица.
Иде војска гором и планином,
Док дођоше на Копиље равно;
Угледаше овце и торину,
Па су трудни Турци починули,
И добру су стражу поставили,
Добру стражу Сефера Пипера
С побратимом Рушевићем Рамом,
Те уходе Гаша код оваца,
А код њих је кнеже Вујадине.
Поред њега Вујадинов Гашо;
Иде Гашо на поред оваца,
Па говори Рушевићу Рамо:
„О Сефере, драги побратиме,
Можемо ли њима ударити?“
Но говори Сефер од Пипера:
„Не за Бога, Рамо побратиме!
Не можемо Гаша ни видјети,
А камо ли да му ударимо!
Кунем ти се, мио побратиме,
Какав ти је Вујадинов Гаша,
Да би смо му данас ударили,
А не би смо изгубили Гаша,
Но б' утека' с пушком уз планину,
Колико би имао фишека,
Свакијем би убио Турчина!
Но чекајмо док дојави овце,
Док дојави овце на торину,
И постави пушку у плужину,
Па ће уљест Гашо у торину,
Да подмеће под овце јагањце,
Тадар ћемо њему ударити,
И Гашеву главу изгубити,
А бијеле овце одјавити!“
Ка' рекоше тако оставише;
Гашо овце на торину врну,
А клети се примицаху Турци.

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Кад је Гашо дош'о на торину,
У торину ујавио овце,
У плужину пушку оставио;
Па ускочи у овчу торину,
Те поставља под овце јагањце,
Тад му клети ударише Турци.
Но да видиш љубовце његове!
Ђе ограби сјајна џефердара,
Додаде га Гашу Господару.
Кад се Гашо пушке дохватио,
Ка' да се је крила дохватио,
Пушку пали Рушевићу Рамо
На сокола Вујадинов Гаша,
Ал' је срећа, не погоди Гаша,
Но код Гаша Вујадина старца,
Паде мртав у бијеле овце.
Рамо мисли, да је мртав Гашо,
На њега је загон учинио,
Да му русу посијече главу;
Ма и Гашо не стоји залуду,
Него пали сјајна џефердара —
Тако му је Бог и срећа дала —
Те погоди Рушевића Рамо
По сред жива срца јуначкога,
Паде мртав у зелену траву;
Па искочи у главицу Гашо,
Брзо Гашо пушку напунио,
А Туре се једно загонило
На мркаља овна дебелога,
Да му дигне дебела чактора;
Ма му Гашо из главице вика:
„Стан, Турчине, што си на мркаља!
Не скидај му дебела чактора
Има пуно четири године,
От кад сам му чактор објесио,
Тадер сам се срцу захвалио,
И мркаљу овну дебеломе,
Дат му звоно без замјене нећу.“

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE DURDE CRNOJEVIĆ

Оно рече, пали џофердара,
И погоди на овна Турчина;
Паде Турчин на мркаља мртав.
Тадер Турци отворише овце,
Одјавише стадо уз планину,
А Гашо се на торину врну,
На Турчина Рушевића Рама,
С њега свлачи турско одијело,
С њега свлачи на себе навлачи;
А у то је ноћца притиснула,
А Гашу је добра срећа била,
Е он турски зборит умијаше:
У турску је војску улазио,
По планини Турке завођаше,
Често Гашо пали џефердара,
Ђегођ види бољега Турчина,
Ни једнога не пропушта жива;
Колико му тавне ноћи било,
Сву ноћ их је Гашо заводио;
Колико је имао ђишека,
Свакијем је убио Турчина.
А кад зора данак указала,
Ал' су близу код торине Турци;
Тад искочи Гашо из Турака,
Он искочи горе уз планину...
То виђела од планине вила,
Те дозива она у Пипере,
По имену Николића Марка;
А Марко се вили одзиваше
„Што је вило, нигђе те не било!“
„Како што је, Николићу Марко?
Погибе ти Гашо код оваца,
А Турци му стадо одјавише!“
Кад то чуо Николићу Марко,
Скочи јунак, пали џефердара,
А повикну Пипере јунаке;
Сви скочише како соколови.
Кад дођоше на овчу торину,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Ту нађоше Гашову Крстињу
Више свекра кнеза Вујадина;
Но је Марко Николићу пита:
„Снахо моја, Гашова Крстиња,
Кажи мени штогођ за Гаврила,
Ђе је мене Гашо погинуо?
Јесу ли му главу понијели?“
„О ђевере, Николићу Марко!
Кад ни синоћ Турци ударише,
Додадох му сјајна џефердара.
Једном га је Гашо опалио,
Рушевића Рама погодио;
Већ му не знам гласа ни аваза,
Ни од Гаша што се учинило;
Но сам чула пушку џефердара,
Ђе му ноћас пуче по планини,
Чула сам га седамнаест пута,
Чула сам га и познала дивно.“
Већ се на њу Марко не обрну,
Но одоше тражит за овцама,
На планину Крстинове овце.
А када су пристигли вечер,
Ђе је турска војска починула,
Но дозива Николићу Марко:
„О Турчине, Сефере Пипере!
Одзови се, аманат ти давам!
Кажи мене штогођ за Гаврила,
Ђе је мене Гашо погинуо?“
Ал' то зачу Вујадинов Гашо,
Он је на кам јунак искочио;
Али Сефер Марку говораше:
„Мој рођаче, Николићу Марко!
Ја ти ништа казат не умијем,
Него синоћ кад им ударисмо...“
Још хоћаше Сефер кажевати,
Но се Гашо намјерио близу,
Па опали сјајна џефердара,
И погоди Сефера Пипера;

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE CETINJE

Паде Сефер на зелену траву,
А Пипери тада ударише,
Сваки пушком изгубио свога,
А у оне ноже повадише,
Од њих многе јаде починише.
Пипери се натраг повратише
Пјевајући, пушком мећајући.
Но да вели Вујадинов Гашо:
„О Пипери, моја браћо драга!
Ви јавите на торину овце,
А дајте ми седам осам друга,
Да отидем ноћашњијем трагом.
Кудијен сам заводио Турке.“
Дадоше му седам осам друга,
Те ноћнијем трагом отидоше:
Седамнаест находише мртве,
Што је пушком узгубио Гашо;
Ту се доста глава накидаше,
И оружја турска наузеше.

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

СМРТ НИКЦА ОД РОВИНА

ОКО 1755 ГОД.

XXI

Књигу Никац од Ровина пише,
Шиље књигу граду Никшићкоме,
А на руке Хамзи капетану:
„Слушај Хамза, турски капетане!
Ето тебе ситну књигу пишем,
Све окупи твоје буљубаше,
Па ми пошљи харач од Никшића:
Са твојијех седам буљубаша.

На мојијех седам арамбаша:
Твоје сјајне токе са рамена,
Токе пошљи мене Никцу старцу:
Друге токе Хаџимаџић Дура,
На мојега Гавриловић Тура;
Џефердана Сукић барјактара.
На сокола Балетића Рада;
Сјајне токе Бабића Јакшара.
На витеза Радуловић Сима;
Сјајну брешу Мрке Хусеина.
На мојега Жутка Липљанина:
Сјајне токе Дерве Барјовића.
На хајдука Пеја Марковића;
На џефердан Париповић Зука,
На мојега с Добре воде Вука!
Ако ли ми харач послат нећеш,
Хоћу дићи седам арамбаша,
А за њима младе Црногорце,
Ударити на бијеле овце,
Бијеле ти овце плијенити
С врх Трепача до дна Дубочака.
Од Трубјеле до Спиле камене“
Када књига у Никшиће дође.
А на руке Хамзи капетану;
Књигу учи, од књиге се мучи.
На је на хар аге окупио,
И остале градске буљубаше,
А ситну им књигу кажеваше,
Од сокола Никца из Ровина.
Кад Никшићки Турци разумјеше,
Сви рекоше: „Да му харач дамо!
Боље ни се с Никцом помирити!“
Ма имају непогодна друга,
Буљубашу Бабића Јакшара,
Овако је Јакшар говорио:
„Ја му нигда ништа дати нећу!
Но сам волиј јунак погинути,
Него Никцу харач отправити;

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Већ тако ми вјере, у коју сам!
Оћу скупит војску од Никшића,
Водићу је уз Рудине равне,
А увести у Тисовац тврди,
Ударити на Изворе равне,
На торину Никца од Ровина,
Бијеле му овце плијенити.
И позвати Никца на мејдану —
Курва био, ако преварио!“
Како рече, тако учинио,
Скочи Јакшар на ноге јуначке,
На он купи по граду грађане,
Арбанасе крваве јунаке,
Све по пушци и крвавој руци,
Бегоћ бјеше бољега јунака,
Поведе их пољем Никшићкијем;
Прпјеђоше Плочу и Трубјелу,
И Ненаду зелену планину;
Улазпо у Тисовац равни,
Ту Јакшара данак ухватио,
Ноћу сведе у Изворе војску,
Те Никчеве опколио овце;
Ма се чува Никац од Ровина,
Он све стражу на главицу чува,
Док бијела зора огранула,
И даница помолила лице,
Тада Нкицу санак одолио,
Није санак, него судни данак.
На уљезе Никац у пружину,
Те ми леже мало на гуњину.
Мало стаде, не би николико,
Док Никчеве вашке залајаше,
Мисли Никац, да нијесу Турци,
Него да су од планине вуци,
И ограби сањив џефердара.
Тадер Турци њему ударише,
И бијеле овце опколише;
Ема Јакшар трчи на пружину,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Како се је Турчин захвалио,
Па повика из грла бијела:
„Јеси л', стари Никче, у пружину?“
Позна Никац Бабића Јакшара,
Па повика грлом бијелијем:
„Ево Никца, турска буљубашо!
Ђе је био, он се није крио.“
Трче они један пут другога,
Сретоше се у бијеле овце;
Једанак им пукли џефердари,
Оба мртви пали међу овце;
Ма утече Никчевић Богдане,
Лудо дјете унесе оружје,
И западе у крш над торином,
Брани своје ојађеле овце,
А кликује браћу Црногорце,
Ал' га нико чути не могаше.
Пет пута је гађа' џефердаром,
Петорицу згодио Турака,
Три убио, а два обранио;
Ма фишека њему нестануло,
Те му Турци овце одјавише,
Издаше га погани Спахићи,
Што 'но бјеху Никцу споредници.
А три брата, ка' три женетине,
Од њих нигђе не остало трага!
Турци б'јеле овце одјавише;
А Богдан се из поћере врати,
И посјече Бабића Јакшара,
А однесе Никца у Ровине,
Укопа га и ожалова га.

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

КРВАВИ РУЧАК

ОКО 1754 ГОД.

XXII

Чета се је мала подигнула
Од крајине с Чева крвавога,
А пред четом Гавриловић Туро,
А за Туром седам осам друга;
Чета пође уз Убле питоме,
И уљеже Никшићком планином.
Рудине је здраво прелазила,
Докле чета у Бањане дође.
Ту се с четом најави Туро
У једнога добра пријатеља,
Мирковића Ћетка из Бањана;
Дивно их је Ћетко дочекао,
Даје њима конак и вечеру;
А кад пише и кад вечераше,
Вели тако Гавриловић Туро:
„Мирковићу Ћетко побратиме!
Би ли мене, побро, научио,
Ће би с мојом четом шићарио?“
А Ћетко му на то одговара:
„Побратиме Гавриловић Туро!
Ја не знадем за чету шићара.
Но што иде ситна трговина,
Трговина Звиздић Асан-аге,
Од паланке Крсца крвавога;
Ма су уз њу добри пратиоци,
Пратиоци Мрке од Никшића.

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

А добри су, јади их вијели!
Биће с њима десет пратиоца,
А с тобом су седам осам друга,
Њима смјети ударити нећеш.“
Неки вели: „Да их почекамо!“
Неки вели: „Чекат не смијемо!“
Али вели Мрко Марковићу:
„Ајде, Туро, да их почекамо,
Да видимо ситну трговину,
Би смо ли им смјели ударити.“
Па скочише на ноге јуначке,
По сриједи пушке прихватише,
Похиташе како мрки вуци.
Докле чета у Дубочке дође,
Починуше накрај Дубочака,
На дно Копља, високе планине;
Ту је чета мало починула
Док свануло и сунце грануло,
А кад свану и ограну сунце,
Стаде јека низ Утес планину,
Ал' ето ти ситне трговине!
Ма је Туро стражу поставио,
Добру стражу Петровића Драга,
Те гледаше ситну трговину —
Пратњаху је од Никшића Турци,
А броји их Драго цефердаром,
Док изброји дванаест Турака.
Када их је Драго пребројио,
Па дозива Гавриловић Тура:
„Побратиме, Гавриловић Туро!
Има пуно хиљада овнова,
А прате их дванаест Турака,
Ја не могу познат ни једнога;
Но тако ти, Туро, побратиме!
Оли познат Турчина којега?“
„Побратиме, Петровићу Драго,
Ја познајем друга свакојега:
Све су оно Мрке од Никшића!

НАЦИОНАЛНА БИБЛИОТЕКА ЦРНЕ ГОРЕ ЂУРЂЕ ЦРНОЈЕВИЋ

А најпрви, што је пред овцама,
Оно ти је Мрка Усејине
Јест Усејин са мном побратиме;
А какви су од Никшића Турци,
Таквијех их у Никшиће нема!
Њима данас удрит не смијемо,
Да имамо и тридесет друга,
А нека ми седам на дванаест;
Но се оћу јавит побратиму,
Да ни даду меса од оваца,
Да торбице меса напунимо,
Па отолен уз Херцеговину,
Ако нама Бог и срећа дадс,
Да ми добар шићар заузмемо,
Ал' турскога роба ухватимо,
Али мртву главу донесемо."
Па ми Туро грлом дозиваше:
„Побратиме, Мрка Усејине!"
Ал' Усејин тако одговара:
„Који, море, побратима вичеш?
С мртвом ти се главом братимио!"
А вели му Гавриловић Туро:
„Не куни ме, добар побратиме!
Овђен тебе душманина нема,
Но побратим Гавриловић Туро,
Око њега чета црногорска;
Но ме чујеш, Усо побратиме? —
Дајте нама од оваца меса,
Да се данас овђе не свађамо."
А вели му, Мрка Усејине:
„Не будали, Туро побратиме!
Ово није беглук Љубовића,
Но је ово ситна трговина
С Крсца равна Звиздић Асан-аге,
А уз њега љути пратиоци,
Све крваве Мрке од Никшића —
Недам меса без мртвијех глава,
Но се мичи, е си погинуо."

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Кад то чуше млади Црногорци,
Па погледа јунак на јунака;
Рече соко Петровићу Драго:
„Црногорци, моја браћо драга!
Ви удрите сваки на својега,
Ја ћу Драго на два, ако Бог да!“
Вели тако Биочевић Андро:
Ја ћу Андро на два, ако Бог да!“
Вели тако Марковићу Мрко:
„Не ћу на два, оћу на једнога,
Да остане мајка без једнога.“
То рекоше, пушке дохватише,
На Дубочке Турке претекоше,
Око друма пута западоше;
А западе Туро насред пута,
Па на себе напуштио Уса:
Пали Туро сјајна џефердара,
И погоди Мрку Усејина
Међу токе у прси широке;
Паде Турчин у зелену траву.
Тад аџучке пушке запуцаше,
Ни једна им не пуче залуду,
Сваки пушком изгубио свога,
А у оне ноже повадише —
Рашћераше низ Дубочке Турке,
Ђавољега не пуштише жива;
Ухватише Вишњића Илију,
И њега ми изгубити ћаху,
Но се јунак по имену каже,
А крсти се крстом хришћанскијем,
А Богом их и Јованом куми:
„Немојте ме посјећ, Црногорци!
Ја сам главом Вишњићу Илија
С Голинскога поља широкога,
А да ли ме, Туро не познајеш?“
Познаде га Гавриловић Туро,
Одмоли га у Црногораца.
Хвала Богу, чуда великога!

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Ђе удрише седам на дванаест,
И свијема главе посјекоше;
Узеше им главе и оружје,
И узеше меса од оваца;
Побјегоше уз Конје планину,
Те ту пеку месо од оваца.
Ту стајаше три бијела дана,
И дијеле с Турака оружје,
Туру дивно старјешинство дају
Цефердара Мрке Усојина,
Његовога мила побратима.
А кад треће јутро освануло,
Крену чета низ Конје планину,
Да ми иде на своје дворове;
А кад бише на врх Дубочака,
Даде им се нешто погледати,
Угледаше на Дубочке овце,
Ђе их мрки разагоне вуци.
Али вели Гавридовић Туро:
„Црногорци, моја браћо драга!
Ево турске на Дубочке овце,
Није овце нико прихватио,
Но што ћемо, мила браћо моја?
Смијемо ли овце прихватити
Да јавимо низ Рудине овце?“
Неки вели: „Да их прихватимо!“
Неки вели: „Браћо, не смијемо!“
Али вели Петровићу Драго:
„Црногорци, моја браћо драга!
Овако их оставити нећу,
Но јавити низ Рудине равне.“
Оно рече, на ноге скочио,
А у руке пушку дохватио,
И полеће низ Дубочке равне;
За њим соко Биочевић Андро,
А за њима дружина остала.
На Дубочке окупише овце,
Па их јаве низ Рудине равне,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Јаве овце сентом и ћенаром,
Здраво дошли у Убле питоме,
Ту су братски шићар дијелили.

ДВА БАЛЕТИЋА
око 1758 год.

XXIII

Збор зборише аге од Никшића
На чаршију Ниша бијелога,
Међу њима Хамза капетане.
Сваки збори о јаду српскоме,
Колико је који са крајине
Оногошту донио поштења;
Али вели Хамза капетане:
„Зле ви хвале од Никшића Турци!
Видите ли, јади вас вијели!
Два хајдука од Цева крвава,
Балетића Рада и Вукоту,
Какви су ни зулум ударили —
Робе робље, а сијеку главе,
Разбијају турме и карване,
И бијеле куле и дућане;
Све су наше скале затиснули,
Не доходи ловца ни трговца,
Ни никаква ћара ни шићара!
Од њих више живјет не можемо;
Но за Бога, турске буљубаше!
Је ли була родила јунака,
Ко ће чету покупити малу,
И с њом поћи Ластви Озринићкој?
Издигле су Балетића овце
Пространоме Долу Студенскоме,
Биће код њих Раде и Вукота!

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

А кад би му Бог и срећа дала,
Да изгуби Рада и Вукоту,
Да дојави стадо Балетића,
Од Бога му божу вјеру дајем!
Дивно ћу га даром даровати:
Даћу њему токе са рамена,
И скројит му зелену доламу,
И даћу му сјајна џефердара —
Тврда вјера, преварит га нећу!“
Сви су Турци муком замукнули,
А у црну замљу погледали,
Ма нехоте два добра јунака,
Калабића Миња и Милета,
Него Хамзу међу очи црне,
И овако њему говораху:
„Господаре, Хамза капстане!
Од Бога ти Божу вјеру дајем:
Ми ћемо чету покупити,
С њоме поћи Ластви Озриниħкој,
И посјећи Рада и Вукоту,
И бијеле дојавити ковче,
Али своје изгубити главе.“
То рекоше, на ноге скочише,
И пођоше граду низ чаршију;
И бираху грађане јунаке,
Све по пушци и крвавој руци,
Тегод знаду бољега Турчина,
И скупише двадест и два друга;
Отидоше пољем Никшићкијем,
Уљегоше уз Међђе равно,
И Међеђе чета прелазила;
На широку Ластву излазила,
И иђаху Лаством Озриниħком;
Доклен долу Тутиноме сишли,
Па иђаху врхом Мелачкијем,
Док дођоше у Лупоглав тврди.
Каде чета у Лупоглав дође,
Ту је трудна чета починула,

НАЦИОНАЛНА БИБЛИОТЕКА CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Воде пила, леба заложила,
И сушаху струкс и торбице,
И од росе хајдучке опанке;
Више себе стражу поставише,
Добру стражу Миљу и Милету,
Те гледаху овце на Студено,
Угледаше овце Балетића,
Познадоше овце и овчаре,
Код оваца Балетићу Раде.
Но Милета Миљи говорио;
„Ето крвник Балетићу Раде,
Но сад, брате, да му ударимо.“
А Миња је брату говорио:
„Не Милета, брате од матере!
Страх је мене и бојим се љуто,
Е ће утеч овчар од оваца,
Глас ће дући Лаством Озринићком,
А скочи ће овчари чобани,
Чекалим су сиви соколови,
Ће наше погубити главе;
Но чекајмо докле дође ноћца,
Док ујави у торину овце,
А чобани у плужину пођу,
Тадер ћемо Раду ударити.“
То рекоше на то оставише,
И уводе овце и овчаре;
Но је чети лоша срећа била,
Е се друга чета подигнула
С Чева равна и од Велестова,
А пред четом добре арамбаше:
С Велестова Мићуновић Вуче,
А од Чева Балетић Вукота,
Собом воде тридест и три друга;
Отидоше Лаством Озринићком,
Док дођоше долу Тутиноме.
Кад дођоше долу Тутиноме.
Ту два добра находише трага,
Један вучки а други ајдучки;

НАЦИОНАЛНА БИБЛИОТЕКА ЦРНЕ ГОРЕ ЦЕТИЊЕ ЦРНОЈЕВИЋ

Но Вукота Вуку говораше:
„Побратиме, Мићуновић Вуче!
Али ћемо трагом за ајдуком,
Али с четом уз Херцеговину?“
А вели му Мићуновић Вуче:
„Побратиме, Балетић Вукота!
Прођ' се врага и ајдучког трага,
Но хајдемо уз Херцеговину,
Ако би ни Бог и срећа дала,
Да на друму Турке дочекамо,
Али добар шићар ухватимо!“
Но говори Балетић Вукота:
„Побратиме, Мићуновић Вуче,
Биће ово чета од Никшића!
А наше су у Студено овце,
И сам Раде јесте код оваца,
Страх је мене, и бојим се љуто,
Да ми Рада не изгубе Турци;
Но дружину ти подајмимо,
Па ти хајде уз Херцеговину,
А ја хоћу трагом ајдучкијем.“
Како рекли, тако учинили.
Тад Вукота на ноге скочио,
Собом узе седам осам друга,
И отиде трагом за ајдуком,
А за Вуком дружина остала —
Вук отиде уз Херцеговину,
А Вукота у Лупоглав пође.
Каде с четом у Лупоглав дође,
Ту је трудан мало починуо,
Над главом су стражу поставили,
Добру стражу Балетић Вукоту —
Он ми гледа на Студено овце,
Код оваца виђе брата свога,
Добро му се јунак ограшио,
Како му се бјеше препануо;
Глас му даде, к њему Раде дође,
За чету му турску кажеваше,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Да је њојзи трага находио,
А сада јој ниђе нема трага:
„Него хајде да је потражимо!“
Отидоше до два Балетића,
Турску чету по планини траже.
Бог им даде и срећа јуначка,
Јесу чету брзо находили,
На стражу је Миња и Милета,
Те гледаху на Студено овце;
Кад виђеше до два Балетића
Турску стражу оба Калабића,
Вукота је Раду бесједио:
„Ал' ћеш поћи, да дружини кажеш,
Али сами, да им ударимо?“
Но говори Балетићу Раде:
„Сами, брате, да им ударимо;
Када наше пушке запуцају,
Дружина ће нама прискочити.“
По сриједи пушке прихватише,
Примичу се од јеле до јеле,
Даде им се примакнути близу;
Тадер Раде пали чефердара,
И погоди Мињу Калабића,
А Вукота убио Милету;
Ту падоше оба Калабића,
Прискочише оба Балетића,
Узеше им главе и оружје.
Дружина им прискочила брзо.
Те на Турску чету навалише,
Сваки јунак уби по Турчина,
Сваки узе главу и оружје.
Тадер клети Турци побјегоше
Без обзира низ Липову страну,
Ћераху их млади Црногорци,
Угнаше их у село Ћурчиће,
У бијелу Васиљеву кулу,
И у њу се затворише Турци,
Те се бране огњем из пушака;

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Кад виђеше до два Балетића,
Нанесоше сламу и сијено,
Да изгоре Васиљеву кулу: —
Бог да знаде, изгорет је ћаху,
И у кулу Турке свеколике,
Ал' да видиш Ћурчића Васиља,
Пред њима је куму износио,
Пред два брата пред два Балетића,
На их Богом и Јованом куми,
Да у кулу не изгоре Турке!
Вјеран бјеше Раде и Вукота,
На куме му опростише Турке,
А јунаштво бјеху учињели,
Десет глава турских откинули.

ШЋЕПАН МАЛИ

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ XXIV

1768 год.

Књигу пише дужде Млечанине
На хиљаду и седме стотине,
И шестдесет и осме године,
Пошаље је турскоме султану,
У Стамболу бијелому граду;
У књизи га мило поздрављаше,
И овако њему говораше:
„Али не знаш, честити султане,
Ал' не хајеш ни обраћаш главе?
Што се један човјек огласио,
Под именом цара Руспјскога,
Међу наше земље и државе,
У проклету ломну Гору Црну,
Шћепан Мали зове се именом;

За њега је народ прионуо,
Како ђеца за својега оца.
Главаре су своје потурили,
Све сердаре, кнезе и војводе,
И остале горске началнике,
Началнике ка' мрке вукове
А душмане и моје и твоје;
Свак је очи к њему обратио,
За цара га сваки припознао.
Он је једна лажава будала,
Ма би нама мога' дојадити,
И народе наше побунити
Из крвава крша хајдучкога.
Знај султане, драги пријатељу,
Од тога ни лако бити неће!
Но сакупи силновиту војску,
Да ми Црну Гору похарамо,
Да од врага не остане трага;
Да ми вуњу драгу ископамо,
Која пара наше утробице!
Ја ћу дићи моје Далматинце,
И Хрвате плаћене солдате,
Поставићу војску по граници
Од крај Бара до поља Грахова;
Што утече испод сабље твоје,
Неће утећ испод мача мога."
Кад султану она књига дође,
Веома се њојзи посилио,
Па на лаке ноге ускочио,
Па накити три ситна фермана,
Један посла Босни каловитој,
Други равној земљи Румелији,
Трећи посла тврдој Арбанији.
У фермане Царе накитио:
„Три везира, три моја већила!
Ви на ноге брже устаните,
Силновиту војску покупите
Од све Босне и Херцеговине,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Румелије и од Арбаније,
К Црној Гори војску окрените,
Удрите јој с краја свакојега,
Све робите и огњем жежите,
И под своју сабљу окрећите.
Сад је згода и вријеме дошло,
Помоћ' ће ми дужде од Млетака,
Ви од поља, а он ће од мора,
Док се ваше смијешају војске:
Но слушајте, вјерне моје слуге,
Кунем ви се дином и иманом,
И мојијем постом рамазаном,
А најпосље ћабом и кураном,
Ако Гору Црну не примите,
Не примите и не истражите,
Под копита коњма не ставите,
И њихово робље поробите,
Св'јема трема посјећу ви главе.
То не стоји у нашему дину,
Што ми они од Турака раде,
Од Турака, од мојих синова!
Боја бисмо са седам краљева,
Све краљеве влашке надјачасмо;
Боја бисмо Скендер-бегом баном,
И његову земљу освојисмо;
Боја бисмо с војеводом Јанком,
И његову земљу освајасмо:
А малену влашку Гору Црну
Не могосмо нигда освојити.
Многе војске турске посјекоше,
И фермане ногама газише.
Већ на ноге, моји соколови!
Силновиту војску окрените,
И са војском снажно ударите.
Сад је згода и вријеме дошло,
Да затрете гњездо соколово,
У које се љуте змије легу,
Те Турцима очи избијају."

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE DURĐE CRNOJEVIĆ

Кад везири примише фермане,
А везири хришћански катили,
Покупише силновиту војску,
Силне војске пјешца и коњика,
Сто и двадест хиљада војника,
А пред њима три силна везира,
На границу дошли црногорску:
Дође везир од Урумелије
Код бијеле варош Подгорице,
Те велики табор поставио
Од Горице близу Подгорице,
До студене ријеке Ситнице;
А босански на поље никшићко
На широке баре под Риђане;
А скадарски код села Плавнице,
Баш наспрема нахије Црмничке.
А Млечићи поставише војску
По граници крајем Горе Црне,
Од крај Бара до поља Грахова.
Црногорци кад то видијеше,
Јере их је сила опколила,
Опколили Турци и Млечићи,
Стаде писка жена и ђетета,
До неба се гласи подизаху;
Црногорци, од боја јунаци,
Међу собом сабор учинише,
Сабор вељи на поље Цетиње,
Те наредбу дивно направише:
Међу собом жалост опростише,
Опростише и ижљубише се,
Ка'но, брате, кад ће се мријети,
Нема друге у њима ријечи;
Но свак виче из једнога гласа:
„Удри сваки за вјеру хришћанску,
За слободу и јуначку дику,
То је наша од старине хвала!
Да Бог даде и његови свеци,
Ко жалио живот изгубити

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE DURDE CRNOJEVIĆ

За јуначко име црногорско,
Његова се не ужегла св'јећа
На овоме ни на том свијету!"
Отолен се они подигоше,
Свак отиде на своју границу,
Десет хиљад војске црногорске,
Проћу силе турске и млетачке.
Тако траја за нећељу дана;
Кад нећеља напуни се дана,
Баш на празник светога Јована,
Тад је сила турска ударила,
Ударила сила са три стране!
Црногорци Турке дочекаше,
Дочекаше од босне везира
Под Острогом високом планином,
А везира од Урумелије
Више равна поља Једношкога,
Мехмед-пашу скадарског везира
На крајеве Црмничке пахије.
Ту се војске бојем ударише
Без престана три бијела дана;
Но ко' ће се, брате, одржати,
Одржати, али побједити?
Десет хиљад' војске црногорске,
А сто двадест хиљада Турака!
Црногорци натраг узмакоше;
Многа села Турци опалише,
Много јадна робља заробише;
Два везира на Чево дођоше,
И на Чево око' разапеше;
Мехмед-паша у доњу Црмницу.
Ал' се колју јадни Црногорци,
Како мрки од планине вуци;
Два мјесеца од године дана,
Сваки данак а све без престанка.
Јуришају три царска везира,
А за њима велике ордије,
Да превале преко Горе Црне,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Да се стану с дуждом пријатељем;
Ал' не дају млади Црногорци,
Већ бој бију, а крв проливају;
Свакојему храбром началнику,
И јунаку ваљатну бојнику
У крви су руке огрезнуле,
Огрезнуле руке до лаката.
Него ево муке и невоље
За јунаке, јадне Црногорце!
Нестаде им праха и олова,
Набавит' га нигђе не могаху,
Што с мртвога не узму Турчина.
Но Бог јаки и срећа њихова,
Бог им даде добра пријатеља
Од бијела Риспа на крајини,
Те им посла праха неколико
У њихову јуначку невољу.
Вићи друге среће црногорске!
Глас им дође и књига бијела
Од Србина, добра пријатеља,
Из крвава на крајину Спужа,
О честиту дану Митровоме,
Да чекају турску цебахану,
Која иде од Скадра бијела
У табору два силна везира.
Црногорци кад то разумјеше,
Устадоше како соколови,
Одвојише друга пет стотина,
Пет стотина момка биранога,
Справише их на друм од ордије,
Да запану у Љесковац тврди
Куда 'но ће цебахана доћи,
Ухватише кланце и богазе.
Мало стаде, не би николико,
Док ево ти Турци кириције,
Седамдесет и четири друга;
У Турака не има оружја,
Потље дуге бритве о појасу,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

И у руке сохе дрвенице.
Гоне Турци вељу џебехану,
Дебелијех шестдесет товара;
Кад уљегли међу Црногорце,
У бусије ђе су запанули,
Заграјаше момчад црногорска,
И на Турке огањ оборише;
Попадаше сохе кириџијнске,
Црногорци како мрки вуци
Посјекоше јадне кириџије,
Седамдесет и четири главе;
Џебехану вељу уграбише;
У Бјелице тврде унијеше,
У Бјелице међу Црногорце.
Џебехана кад у војску дође,
Српска се је војска посилила!
Ма се турска војска препапула.
А кад мрче и тамна ноћ дође,
На уставке дана Митровога,
Црногорци савјет учинише,
Да ударе на турску ордију,
Прије зоре и бијела дана;
И на троје разредише војску,
Два дијела Катунске нахије,
Трећи дио Ријечке нахије.
Отправише један дио војске,
Да удари у турску ордију,
Од крвава села Војинића.
Пред том војском бјеше человођа
Вукотићу Драго војевода,
Са соколом Матом Марковићем,
И од Цуца добре арамбаше,
Од Заљути Баја и Турчина.
Други дио војске отправише,
Да удари на турску ордију
Од Заљућа, села маленога;
Пред том војском бјеху человође,
Од Његуша Петровић сердаре,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Са сердаром попом Жутковићем,
Од Цетиња Вукотићу Перо,
Од Бјелица Милићу војвода;
Одправише трећи дио војске,
Трећи дио Ријечку нахију,
Да удари на турску ордију,
Преко Доса а низ поточину;
Пред том војском бјеше человођа,
Сердар Јово од Ђурашковића.
Војсковође војску поведоше,
И војничка мјеста заузеше.
Мало стаде не би николико,
Доклен кратки пукоше машкули,
На врх Лисца високе планине,
Скрај шатора Петровић Владике;
Када хабер чуше Црногорци,
Са три краја удрише Турцима
Прије зоре и бијела дана,
Прије зоре по дуга сахата;
Јуришише млади Црногорци,
А милога Бога спомену̀ше;
Листом страже турске исјекоше,
У ордију јуриш учинише.
Сметоше се два вељa везира,
И њихова велика ордија,
Моташе се до зоре бијеле,
Ка' облаци кад их вихор мучи.
Боже мили, на свему ти хвала!
Што тад паде мртвога јунака,
Доклен сину зора на истоку;
А кад сину зора на истоку,
И виђеше Турци Црногорце,
И велику своју касапницу,
Ђе све пао Турчин до Турчина.
Ка' свезано спопље по њивама,
Плећи даше, а бјежат почеше;
А Срби их мушки пођераше.
Боже мили, вељега грдила!

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Бјеже турских шесдесет хиљада
Пред нашијех тридесет стотина!
Грми пушка, Чево се пролама;
Грачу момчад како соколови,
И по Чеву разагнаше Турке.
Турци вичу Муја и Алију:
„Помози нам, Мујо и Алија!“
Црногорци светог Димитрију;
Ђе допире свети Димитрија,
Не помага Мујо ни Алија.
Првијенци војске црногорске
У црну су крвцу огрезнули
Од врх главе до зелене траве,
А соколе момчад црногорску,
И Богом их куме великијем:
„Оставите пљачке и шићаре,
Да се данас, браћо, осветимо
Од Турчина српскога крвника!“
Дивно момчад слушају главаре,
И не траже пљачке ни шићаре,
Већ бој бију а сијеку главе;
Од сванућа до мрклога мрака
Ни сједоше, нити воде пише,
Но све турску силу разагоне,
И узимљу коње седланике,
И с Турака свијетло оружје.
Раде Срби да гласник не оде.
Ко ће сили Божјој одољети,
Ко л' ископат цареву ордију,
Да му гласник од ње не утече?
Ућераше Турке Црногорци
Низ мален село Загараче,
На погледу Спужа крвавога;
У томе их ноћца притиснула,
Те крвава боја раздвојише.
Тако кажу и куну се људи,
Од крвава Чева на крајину
До малога села Загарача,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Има хода три пуна сахата,
Из облака да бачиш јабуку,
Не би могла на земљу панути,
Но на мртва коња и Турчина.
Ту на тефтер погибе Турчина
Двадест хиљад' мање ни једнога;
А погибе војске црногорске
Дв'је стотине и петнаест друга,
И триста их ране допадоше;
Узеше им ђеца Црногорци
Три хиљаде коња седланика,
И хиљаду и триста шатора;
Сву захиру турску у околу,
Много блага, хесапа му нема.
Чадорове два силна везира,
И њихове бијесне хатове
Поклонише својему Владици.
На Чево је војска коначила,
Па сјутра-дан рано подранила
Пут Црмнице да удре на Турке;
Но их на пут гласи сусретоше,
Е удрила муња из облака
У сред војске дужда Млечанина,
У крај Будве, града маленога,
И његову војску опржила;
Друга муња пукла од облака
У табору скадарског везира,
Украј Вира, на ливаде равне,
Заждила му вељу џебахану,
И велики табор раскрхала;
Црмничани у то кидисали,
Разагнали низ Црмницу Турке;
Од Црмнице до села Крњице,
Хиљаду им глава откинули;
А остали Турци утекоше,
Свак на своју страну без обзира:
Црногорци када разумјеше,
С весељем се дома повратише,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Добра гласа, свијетла образа;
Благо томе, коме Бог помаже!

ЈУНАЧКА СМРТ
око 1772 год.

XXV

Мала се је чета подигнула,
Од куд се је и пређе дизала
Од крвава на крајину Спужа,
Пред четом је Зотовићу бего.
А за бегом Суја Цаковићу,
И за њима тридесет Турака;
Мину чета низ поље Темовско,
И уљеже у село Понаре,
На дворове Шикмановић Вука;
Ма их Вуко дочекива дивно:
Ту им даје пића и јестива;
Но кад пише, и кад вечераше,
Сташе Турци зборит за јунаштво,
Баш куђе ће с четом обрнути.
Ма завика Зотовићу бего:
„Побратиме, Шикмановић Вуче!
Ка' си вазда, побре, на крајину,
Међу ове двије змије љуте,
Турском земљом и међ' Гором Црном,
Којом ћемо обрнути страном?
Али ћемо Виру Црмничкоме?
Али ћемо Лугу Наратскоме
На бијеле овце Перишића?
Еда би смо овце плијенили,
Али какву главу уграбили!
Али ћемо на Крсти крваве,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Да чекамо цеклинске трговце?“
Но ми Вуче Бегу проговара:
„Побратиме, Зотовићу бего!
Не идимо Виру дубокоме,
Е је сјутра свијетла нећеља,
На Виру се купе Црмничани,
Страх је мене, и бојим се љуто,
Да не сјутра, побре, не опазе;
Нит' идимо лугу Наратскоме,
На бијеле овце Перишића,
Е су код њих три добра јунака,
Они без зла овце не пуштају;
Но хајдемо на Крсти крваве,
Да чекамо младе Црногорце.“
То су њега послушали Турци,
Па су црну прихватили лађу,
У лађу се увозаху Турци;
Отидоше возом Наратуном,
Док дођоше на Крсти крваве,
Ту је турска чета запанула,
Међу Пеак и гором Ординском.
Ту стојали до зоре бијеле;
А кад свану и огрија сунце,
Но излази Шикмановић Вуче,
Он на једну врбу излазио,
Пак погледа уз ту воду хладну,
Ал' се вози низ воду дријево;
Иде момче у дријево само,
Од Каруча, брда владичина,
Иде јунак низ тој води хладној;
А кад био на грлу Пеака,
Међу турском четом угазио;
Кад уљеже јунак међу њима,
Узела га од Турака сујма,
Он погледа су двије-три стране,
Ал' је чету турску сагледао,
Спрешно руке ставља на оружје.
Око њега прионуше Турци,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Без чуда га ухватит не ћаху,
Но изиде Шикмановић Вуче,
На му Вуче Божју вјеру даје:
„А не бој се, млади Црногорче!
Док је моје на рамену главе,
Да твојојзи ништа бити неће!“
Вјеран бјеше, Бога вјероваше,
Међу турском четом улазио;
Ма се јунак јаду још'те нада,
Сакри свога ножа јатагана,
Сакрио је ножа у потају,
На уљеже у турскојзи лађи.
Тек у турској лађи улазио,
Њему Турци узеше оружје,
Пак су њему Турци бесједили:
„А за Бога, млади Црногорче!
Којега си рода и племена?
Како ли се зовеш по имену?“
Момче њима ријеч бесједило:
„Што питате, витезови Турци!
Ја већ вићу јесам погинуо,
Ма ја име моје крити нећу,
Ја сам јунак родом од Цеклина,
Од Стругара Николић Иване;
Но тако ви, Турци витезови!
Каж'те мени за вјери Турскојзи,
Је ли бега Зотовића овђен?
Стари су ни били пријатељи,
У њега се ја бих поуздао,
Да ме не би погубио бего.“
До њега се Туре догонило,
Е Ивана шаком ударило,
Колико га лако ударио,
Бијели му образ опучио,
А овако Турчин бесједио:
„Копиљане, Николин Иване!
Ко ти рече помењиват бега?
Овђен бега Зотовића нема.

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Но делија Суја Џаковићу,
Ни грђевић, ни грђи од бега!“
Ал' завика Николин Иване:
„Копиљане, Суја Џаковићу!
Што ме бијеш ударцем женскијем?
Још ме мајка није ударила,
Која ме је пасом опасала.“
Врже руком за плећи јуначке,
Извадио јатагана ножа,
Јатагана испод талагана,
И Турчина био ударио,
Удари га под грло бијело,
До кора му ножа загонио;
Колико га зорно ударио,
Маче собом и два и три пута,
Не могао ножа извадити,
А да може извадити ножа,
Још којега изгубити ћаше.
А кад ножа извадит не мога,
Тадер скочи к води студеној;
Бог да знаде и утећи ћаше,
Но несрећа њему прескочила,
Те се опет на траг поврнуо,
И за ребро лађу уграбио,
Он хоћаше потопити Турке;
Ма се нагна Шикмановић Вуче,
Е извади ножа пламенога,
Од рука му прсте откинуо:
Таден опет натраг упловио,
Ма га црна крвца освојила,
Пак из воде главу измолио,
Он да види је ли удаљио;
Али пуче танка пушка турска,
Те Ивана била погодила,
Мртав паде у води студеној.
Онданде се подигоше Турци,
Те одоше у граду Жабљаку;
Пак се купи мало и велико

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

На делију Сују Цаковића,
Те му ваде испод грла ножа;
Теке су му ножа извадили,
Турчин пасју испуштио душу...
Бог да прости Николин Ивана!

СПУЖАНИ И ПИПЕРИ

око 1766 год.

XXV

Шетају се три добра јунака
По крваву на крајину Спужу.
Једно бјеше беже Зотовићу,
Оно друго Булић Хусејине,
А треће је Марићу Шабане;
Но говори Булић Хусејине:
„Слушајте ме, оба побратима!
Све Брђане ликом опасасмо,
До тврдога села Загарача:
Дају нама харач и порезу,
Дају нама пешкеш и поклоне,
До Пипера, крваве крајине;
На Пипере скоро војевасмо,
И добре им главе посјекосмо,
Посјекосмо војводу Холету,
И сокола Мићков Милутина,
Ма их никад нагнат не можемо,
Да ни с миром предају харача;
Но купимо крваве Спужане!
Видио сам згоду и прилику
Међу Црнце и међу Стијеном.
На границу тврду Качаницу,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Да ту турску војску укријемо;
Ту ћемо се глава накидати,
И живога робља наробити,
Тада ће ни предати хараче.“
Па скочише сва три побратима,
Те по Спужу покупише војску,
У Пиперску гору поведоше,
И лијепо војску намјестише,
Међу Црнце и међу Стијеном.
Но кад свану и сунце ограну,
Подранио Вујовић Новеља
Од Стијене села Пиперскога,
И турску је војску опазио,
Па се мудро натраг повратио,
Те кажује Бећку Бајовићу,
Да је турску војску опазио;
А кад чуо Бећко барјактаре,
Он повика Ешнића Милију,
А Милија Раднића Пауна,
Виче Паун Марка и Вуксана.
Једанак се село окупило
Пред бијелу кулу Бајовића;
Неки вели: „Да им се прођемо;“
Да од турске војске не гинемо!
Неки вели: „Племе да купимо!“
Док је Вулић Марко долазио,
Од крваве куће Марковића,
И за њиме друга неколико;
Па је тако ријеч бесједио:
„Ха сад, браћо, црн ви образ био!
Да с Турцима крвцу пролијемо!
А да би ме мајка не родила,
Ни мушкијем пасом опасала,
Ако јутрос не посјечем главу,
Баш сокола Булић Хусејина,
Не осветим војводу Холету,
И нашега Мићков Милутина!“
Па је Марко на ноге скочио,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE DURDE CRNOJEVIĆ

Собом узе двадест и пет друга;
На је јунак претекао Турке,
Куда ће се у Спуж повраћати,
А остали Црнци и Стијена
На Турке су одма ударили;
Турци одма плећи обратише,
А за њима Пипери јунаци.
Но да видиш Булић Хусејина,
Са соколом бегом Зотовићем,
На око њих турске буљубаше,
Како бране крајичнике Турке!
Пробјежују на халаје Турци
Покрај Марка и његова друштва,
А вјешт им се Марко не чињаше,
Ни на Турке пушке изметаше,
Но све чека Булић Хусејина,
Са Махмутом бегом Зотовићем;
Док ево ти Булић Хусејина,
Тада Марко на друм искочио.
Да ти се је нагледати, друже,
Кад с' удрише добра два јунака,
Марко Вулин и Хусејин Булин!
Ма се Турчин бјеше препануо
И од страха братимљаше Марка;
За то Марко не обраћа главе,
Него пушци даде ватру живу,
И Турчину срце изгорио;
Нож истрже, посјече му главу.
Но да видиш бега Зотовића,
Голу сабљу у руке латио,
И на Марка јуриш учинио,
Бог да знаде, изгубит га ћаше,
Него пуче пушка из пријека,
Танка пушка Бећка барјактара,
Те погоди бега Зотовића;
Мртав беже паде на Булића.
Него вићи Марића Шабана,
Он његову сабљу извадио,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

На Марка је јуриш учинио,
Одиста га изгубит очаше,
Него пуче пушка из пријека,
Бјеше пушка Раднића Пауна,
Те положи Марића Шабана.
Тад Пипери од свуд кидисаше,
Буљубаше Турске посјекоше,
Посјекоше двадест и четири;
И од тога дана суђенога
Нема спушке чете у Пипере.

БРЗА ОСВЕТА ГОТОВА ШТЕТА

1776 год.

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

XXVII

Закукала црна кукавица,
Кад јој рока ни времена нема.
По Божићу о Савину дану,
У тврдоме граду Никшићкоме.
Оно није црна кукавица,
Но је мајка Беке Турчинова;
Скоро јој је Бека погинуо
На пространу Долу Кобиљему,
Посјече га Кнежевић Голубе,
Са соколом Батрићевић Драгом;
А чује је Бећа буљубаша,
Бекиној је мајци говорио:
„Немој кукат, Бекичина мајко,
Бека ми је Богом побратиме!
Причекај ме до Петрова дана,
Док удари коса у сијено,
Похара се трава на планину,
Хоћу, Бећа, чету купит малу,

С четом поћи крвавој Заљути;
Посјећи ћу Кнежевић Голуба,
Ал' сокола Батрићевић Драга;
Осветићу мила сина твога,
Сина твога, побратима мога!"
Што гођ иде, све ће доћи брзо,
А и љетни Петров данак дође,
У сијено коса ударила,
Похара се трава на планину.
Одма Бећа чету покупио,
Од Никшића тридесет Турака,
А пред четом добре арамбаше,
А ускоци, побре, Црногорци:
Једно бјеше Чевљанине Драго,
Друго мали од Заљуте Томо,
А за њима Бећа буљубаша,
А за Бећом Турци серхатлије.
Чета пође сентом по ђенару,
Доклен дође Омутић паланки,
А ту нађе Звиздић Баки-агу.
Дивно ага Турке дочекао,
Служио им кафу и ракију;
Отолен се чета подигнула,
Уз Јабуку равну улазила,
И Трешњевско поље прелазила,
У Тисовац тврди осванула;
Ту је мала чета починула,
На главицу стражу поставила,
Добру стражу од Заљута Тому;
Гледа цуцке на Изворе овце.
К себи зове Бећу буљубашу:
„Дођи к мени, Богом побратиме!
Да ти овце на Изворе кажем,
Чије овце, који су чобани."
К њему Бећа буљубаша дође.
„Гледај Бећа, добар побратиме!
Што су овце на Изворе доње
Кнежевића и Банићевића,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Оне што су на Изворе горње
Пешиканске и Батрићевићке;
Али да ти и овчаре кажем:
Код овијех, на Изворе горње,
Ено код њих Пејо Пешикане,
И два брата два Батрићевића,
Два сокола, Драго и Голубе;
Код овијех, на Изворе доње,
Ето код њих два брата рођена,
Једно Саво а друго Мијајло,
И два брата, два кнежева сина,
Николићу Драго и Голубе,
Већ бољијех у све Цуце нема;
То су, побро, Никшићки крвници!"
Тада Бећа ријеч говораше:
„Је ли мајка родила јунака,
Ал' мушкијем пасом опасала,
Ко ће поћи граду Никшићкоме,
Да доведе стотину грађана?"
Сва дружина њиком поникоше,
На планину траву погледаше,
Како расте на Тисовац трава;
Но не хоће од Заљута Томо,
Већ дохвати цека по кајишу,
А поскочи стрмом низ планину,
Како јелен од двије године,
Доклен граду Никшићкоме дође;
А кад на хар капетану дође,
Њему Томо Божју помоћ даје,
Капетан му здрављем прихватио:
„Добар доша, моја слуго, Томо!
А камо ти Бећа и дружина?"
А Томо му право кажеваше;
Но га пита Хамза капетане:
— „Чије овце бјеху на Изворе?"
„Кнежевића и Баничевића,
Пешиканске и Батрићевићке. —"
„Је ли код њих Пејо Пешикане,
И два брата. два Батрићевића,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Батрићевић Драго и Голубе?
Ал' два брата, два Банићевића,
Двије змије, Саво и Мијајло?
Два сокола, два кнежева сина?
Николићу Драго и Голубе?“
Томо лаже, а право не каже:
„Ту од тијех нема ни једнога,
Но све луда ђеца без пушака.“
Кад капетан Тома разумио,
Он му даде стотину Турака,
Од бијеле куле Лековића
До невјерне куће Барјовића,
Ђегођ бјеше бољега јунака,
Све по пушци и крвавој руци.
Од града се Турци отискоше,
И одоше Бећи буљубаши;
Док дођоше на Брајановицу,
Зави Томо како горски вуче,
А Бећа га зачу буљубаша,
Гракну Турчин како гавран црни;
Познаше се до два побратима
По гракању и по завијању,
Познаше се па се састадоше;
Западоше на Брајановицу.
Кад свануло и сунце грануло,
Заљућке се отворише овце,
А пред њима Кнежевић Голубе:
Кад дођоше на Брајановицу,
А овчари пушке оставише,
А дрвене виле дохватише,
Сташе купит, са окоса с'јено:
Него пуче пушка од Турака,
Баш ускока Чевљанина Драга,
Ах, од Драга не остало трага!
Зашто уби сокола јунака,
Младо момче, Кнежевић Голуба,
Сломио му ноге обадвије!
Паде Голуб на зелену траву,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

А побјегли овчари остали.
Но покличе Кнежевић Голубе:
„Хај, ђе си ми, Батрићевић Драго?
Да ли, Драго, вјеру не хватасмо,
Ако би нам Турци ударили,
Којему би од невоље било,
Да га они оставити неће?“
За' се Драго од укора нађе,
Те се јунак на Голуба врати;
А кад Драго на Голуба дође,
Пуче друга пушка од Турака,
Те погоди Батрићевић Драга,
Срце му је изгорјела живо,
Паде Драго до Голуба мртав.
Добро загон учинише Турци,
Од оваца одбише овчаре,
Посјекоше Драга и Голуба,
А бијеле овце одјавише.
А кад дођоше преко Камен'шева,
За њима се поток отиснула;
А кад бише преко Камен'шева,
Пристиже их поточ прогорека.
Пушку пали Батрићев Голубе,
Тако му га стара срећа дала,
Те погоди турску буљубашу,
Зорно Туре, Париповић Хуса.
Ни жива га земља не дочека.
Него виче Батрићев Голубе:
„Хај, ђе си ми, Кнежевићу Драго,
И два брата, два Банићевића,
Да л' не хоћете осветит Голуба?
Хај, ђе си ми, Пејо Пешикане,
Да ли нећеш осветити Драга?
Најпрва ни пушка окрвави,
Биће наша рука, ако Бог да!“
Како који Турке сустизаше,
Од образа пушку жежијаше,
Ни једна им не пуца залуду.

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Јаве Турци уз Трешњево овце,
Но Бог уби једно момче младо,
Из Грахова Лучић Вујадина,
Те покличе грлом и авазом,
Из Драгоче високе планине:
„Који овце уз Трешњево јавиш,
Не обрни на Рокоче тврде,
Е ће ти се затрнјет кољено;
Но обрни Доброгледом овце,
Ка' ћеш саћи доље у Грахово!“
Доброгледом Турци обрнуше,
Ма за њима поточ приставаше,
Поточ мала, ма ватре пунана.
Када бише долу Замлаћеву,
Но намјера и Бог нанијела,
Пандури су стали на Трешњево.
А пред њима Лазар Кустодија
Од Његуша мјеста јуначкога.
Кад се виђе Лазар Кустодија,
Од образа пали џефердара,
Стара му га срећа нанијела,
Те погоди Бећу буљубашу,
Поштети му токе на прсима,
А отвори прозор на леђима;
Бећа паде на зелену траву,
А припаде Кнежевићу Драго,
Уграби му главу и оружје.
Кад погибе војсци буљубаша,
Турска се је војска узвијала,
Узвијала, овце оставила,
Не угнали брава ђавољега,
До једнога овна с клепетаром.
Натраг Цуце овце појавише,
А кад бише на Изворе равне,
Окупише од Турака главе,
Двадест и шест глава и оружје;
Осветише Драга и Голуба;
Тридест и шест друга поточника,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Двадест и шест глава донесоше,
И сувише свијетло оружје.
Ту јунаштво добише чобани.

УДАР НА ЋУРИЛАЦ

1792 год.

XXVIII

Полећеше два сива сокола,
Од бијела на крајину Спужа;
Сву су равну Зету прелећели,
И широко Блато пребродили,
На Скадар су тице долећеле,
На сараје Махмута везира,
Савили се па су починули.
То не бјеху два сокола сива,
Но два брата, два Мећикукића,
Од једнога и оца и мајке:
Осман-ага и Хусеин-ага.
Љубе руке своме господару;
А вели им везир Бушатлија:
„Добро дошли, два Мећикукића!
Какви гласи од Бјелопавлића?“
Али вели соко Осман-ага:
„Ал' не чујеш, драги господаре!
Што се ради у Бјелопавлиће?
Они су се тебе одметнули,
И устали Срби на оружје;
Све продаше турске кесимаче,
И агачке хаке и доводе;
Покупише коње и оружје,
И с Турчином кавгу затурише!

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Скоро су ти на Цетиње били,
На Цетиње Петровић Владици,
Сви главари од Бјелопавлића,
А пред њима попе Бопковићу
Са војводом Радовић Ђуканом:
Владици су тврду вјеру дали,
Да с Турчином хоће војевати,
Војевати и крв прољевати.
Владика је њима бесједио,
А дао им Божју вјеру тврду,
Да их никад оставити неће,
Докле му је главе на рамену,
Него да ће бранити Брђане,
Ка' остале своје Црногорце.
Тек се они с Цетиња вратише,
Јово Пајов уби Асан-агу,
И скиде му свијетло оружје,
И узе му коња седлсника.
Тад се свуда заметнула кавга!
Што ћемо ти дуљит лакрдију,
Већ су Спужа града затворили,
И с Турчином кавгу затурили;
Дубоки су хендек ископали,
Од ријеке Зете до Сушице,
У њ ставили биране јунаке,
Да чувају Брда од Турака.
Но за Бога, Махмуте везире!
Ал' ми подај војску на Брђане,
Али Спужа града остависмо."
Но им вели везир Бушатлија:
„Двије аге, моје вјерне слуге,
Колико ће доста бити војске?"
А вели му спушки Осман-ага:
„Дај нам војске дванаест хиљада,
И сувише Зету земљу равну,
И на Зету три бијела града,
Из градова турске крајичнике!"
Па им тако везир бесједио:

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

„Ето војске дванаест хиљада! —
Но слушајте, моје вјерне слуге!
Кад широка Брда похарате,
Пошљите ми од Брда главаре,
Све свезане Скадру бијеломе;
Ђе нађете прикладну ђевојку,
На Скадар је мени оправите;
Брђанима узмите оружје,
А дајте им рала и волове,
Тадар ће ми бити права раја.“
Ма не вели везир: „Ако Бог да“ —
Те Бог њему ни помоћи неће.
Па је везир војску окупио,
Покупио дванаест хиљада,
Пред њоме су два веља главара:
Ђона Марка и Хота Хасана,
А за њима два Мећикукића.
Отолен се сила подигнула,
Ус пут све зетске крајичнике,
Сехратлије Турке из градова.
Дође сила Спужу на крајину,
И под Спуж је око учинила,
До Прасквице и воде Сушице;
А главари у Спуж отидоше,
На бијелу Османову кулу;
Око њих се аге окупише,
И велики еглен отворише:
До поноћи вијећали Турци,
Ка' ће удрит с војском на Брђане.
Вели тако соко Осман-ага:
„Слушајте ме, турске поглавице,
И уздани брате Хусејине!
Да на двоје војску дијелимо,
Ти ми узми половину војске,
Да удариш на село Ђурилац;
Ја ћу узет половину војске,
Да ударим с војском на ендеку,
На Михајла Бошковић сердара,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

И сокола Јова Пајовића,
И на њине шестдесет пандура.
Немој удрит, брате, на Ћурилац,
Док ја удрим с војском на ендеку,
Да те љута не удари гуја."
Осман-агу Турци похвалише:
„Бе аферим, спушки Осман-ага!
Ако Бог да и срећа јуначка,
Те каурска Брда добијемо,
Молићемо нашега везира,
У Спуж ће те пашом поставити."
Тадер Турци на ноге скочише,
Те на полу војску разредише:
Хусејине к Ћуриоцу пође,
Осман-ага пут тврда ендека.
А кад свану, и зора се јави,
Осман-ага удри на пандуре.
Пандури га мушки дочекаше,
Сву су силну војску оставили,
А Хусејин удри на Ћурилац,
И Ћурилац село опалио,
И зароби мало и велико.
Кад то виђе попе Бошковину,
Викну попе из грла бијела:
„А, Брђани, црн ви образ био!
Ћурилац нам Турци опалише,
И ево их до главице мале,
Сад ће Ћеклу опалити цркву!"
Док ево ти Пешића Рајича,
За Рајичем Вулетићу кнеже,
А за кнезом Ђуровић војвода,
Све у помоћ трчи Ћуриоцу;
Ма се бије јадни попе Раде,
Он се бије како соко сиви;
Брани цркву да је не изгоре.
У помоћ му добар јунак дође,
Кадић Марко од села Вучице,
А за њиме друга неколико;

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

У то доба други јунак дође,
Брајовићу Милутинов Вуче,
И за њиме педесет пушака;
Па и трећа помоћ долазила,
Од Загреде Митровићу Марко,
И за њиме четрдест Бурића;
Од вељега поља ударише;
Пуче пушка од Бјелопавлића,
Танка пушка Перка Ћиповића,
Те Турчина уби најбољега,
Од Гусиња хоџу проклетога,
Паде хоџа низ хата ђогата.
Кад погибе хоџа из Гусиња,
Турска се је војска препанула;
Турци плећи бјежат окренуше;
Брђани их мушки пођераше,
Од главице до тврда ендека
Деведесет глава посјекоше,
На ендеку боја раздвојише.
Бјеже Турци главом без обзира,
Вуку собом мртве и рањене;
Добјежаше од војске главари
Безобразни Скадру на Бојану;
Срдито их везир запитује:
„Камо мени од Брда главари?
Камо харач од седам година?“
Но Ђон-Марко њему бесједио:
„Прођ се, пашо, врага и ђавола!
Ја на Брда нигда војштит нећу,
Но се прођи од Бјелопавлића!
Ако не мож' покупити војску,
До Једрене и до Манастира,
Немој ходит на Бјелопавлиће,
Да те љута змија не удари!

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

УДАР МАХМУТ-ПАШЕ НА ПИПЕРЕ

1792 год.

XXIX

Бијела је покликнула вила
Од Завале, села пиперскога,
Кличе вила у село Стијену,
На бијелу кулу Бајовића,
Вукашина зове барјактара:
„Јес' ли дома, Вуче барјактаре?
Пипери се твоји похараше!
Ал' не видиш, њима не гледаш?
Удари ти војска на Пипере,
А пред војском везир Махмут паша:
Пипере је војска опалила:
Ето војске право на Стијену."
Кад то чуо Вуче барјактаре,
Бијелој је вили говорио:
„О за Бога, од планине вило!
Тегни, вило, на бијела крила,
Те глас дади у Ћелију цркву,
А на име игумну Стефану,
Да он пали топа хаберника,
Да глас дадне у Бјелопавлиће,
Да дотрчи нама на помоћи."
Хитро га је вила послушала.
И полеће на бијела крила,
Те глас даде игумну Стефану.
Игуман се јунак намјерио,
Вазда држи топа сигурана;
Једанак му даде огањ живи,
Топ испуче ка' да прогрмјело,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Глас једанак даде до Острога,
До Острога и до Загарача.
То зачуло шестдесет пандура.
У Коприву ниже Мартинића,
Ђе чуваху од Турака стражу,
Међу њима Савељић Стојане;
Па говори Савељић Стојане:
„На ноге — те, браћо и дружино!
Топ прогрмље код цркве Ћелије,
Срок је оно у нашу крајину,
Удрили су на Пипере Турци,
Пипере ће наше раскопати,
Свој крајини крило саломити.“
Сви скочише како соколови,
И Жупину гору уминуше,
У Пипере тврде уљегоше,
Па и Црнце село уминуше;
Доклен дошли на границу тврду,
Међу Црнце и међу Стијену!
Ту сретоше сердара Пауна,
Ког њега послаше Пипере;
Ал' говори Савељић Стојане:
„О Пауне, нашој земљи главо!
Јесу л' Турци добили Пипере?
Јесу л' дошли на село Стијену?“
Ал' говори Шуповић Пауне:
„Пипере су Турци изгорели,
А сад ето везир на Стијену;
Бијели је шатор разапео,
Пред бијелу кулу Бајовића.
Стијену је село изгорио,
До се на крај нешто мало бране,
Из бијеле Марковића куле,
Из пећине куле обзидане,
Међу њима Рашовић Илија;
Већ не питај ништа за Пипере,
Но хајд' натраг, да се повраћамо,
Да узмемо светога Стефана

Из Ћелије пребијеле цркве,
„Да га нама не изгоре Турци!“
Тад му рече Савељић Стојане:
„Ни, сердаре, женска страшљивице!
Бога ми ћу на Стијену поћи,
Да знам своју изгубити главу,
И мојега друга свакојега!
Кад Пипере ископају Турци,
Не ваља ми глава ни дружина.“
Кад напријед мало уминуше,
И Стијену село сагледаше;
И вињеше шатор на Задоље,
А под шатор Махмута везира:
Под шатор је ноге прекрстио,
А везирски чибук запалио
Таде викну Савељић Стојане:
„Ај ђе си ми, Радојев Савићу,
И два брата до два Бајовића,
Бајовићу Вуче и Пашић?“
На кликује Рашовић Илију:
„Држ', Илија, куду на крајину,
Чекај Турке кад их поломимо,
Да не бјеже широкијем путом!“
На дружини Стојан говораше:
„Сви једнако Бога спомените,
А једанак пушке истурите,
На Махмута пашу ударите,
Не жалите живот за поштење,
Ово ће се за довијек причат!“
Дружина га добро послушала,
И на Турке храбро ударише.
Пушка јечи, а Стијена звечи;
А кад виђе од Скадра везире,
На обије ноге устануо,
И бијели шатор оставио;
И побјеже главом без обзира,
А побјеже селом пут истока;
Дочека га Рашовић Илија,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Из пећине, куће обзидане,
Са његова неколика друга
Обрнуше у беспуће Туркс,
На Орлову високу Стијену.
Хвала Богу, хвала великоме!
Како Турци низ стијене скачу;
Што не скочи онђе низ стијену,
То утече с Махмутом везиром,
До врх Дрезге, поља широкога,
Три стотине глава посјекоше.
Једва везир главу уносио,
А двојицу ухватише живе,
Скадранина и Мећикукића;
Не хћеше им узгубити главе,
Но пуштише двије потурице,
Да кажују како им је било
Ударати с војском на Пипере.

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE RURDE CRNOJEVIĆ

ИЛОРИНТА СРПСКА

1795 год. 30 Јулија

XXX

Танахна је кликовала вила
Са Јаворја високе планине,
Вила зове у Морачу горњу,
На Росуље сердаревој кули:
„Јес' ли дома, Малиша сердаре?
Ако пијеш у механи вино,
На грдне ти ране излазило!
Ако љубиш у душеку љубу,
Шарена те пољубила гуја!
Ал' не чујеш, ал' хабера немаш?

Ето на те силе и Турака
Од Никшића и од Колашина;
Од Никшића су три стране војска:
Ето војске низ Чуке камене,
Буљубаша Париповић Зуко,
Калаузи Хрнковић Пауне,
Те Турцима распутице каже;
Ето војска једна низ Рзачу,
И пред војском Хаџајлићу Мујо;
Ето једне низ Љевишке Стране,
И пред њоме Јуса и Авдија."
Ма се сердар с вилом разговара:
„Луда ти си, од планине вило!
Ја с' не бојим војске од Турака,
Док ја имам стотину хајдука,
Све ускока, силнијех јунака;
А још имам добру узданицу,
Узданицу пет стотин Ровчана,
И пред њима Реца и Тапушко;
И док ми је сва Морача доња,
И пред њима Рашко и Радуле,
И ту имам добру узданицу;
И док ми је сва Морача горња,
И пред њима Мијат и Радоје;
Још сам добре поставио страже,
Ето, вило, на Љевишке Стране
Два Мандића и два Вујачића!"
Но сердару вила одговара:
„О сердаре, жалосна ти мајка!
Заспала је на Странама стража."
Али сердар вили говорио:
„И другу сам стражу поставио,
На Рзачи Јокановић Марко!"
У ријечи, у којој бијаху,
Док пукоше пушке на Рзачи,
А завика Јокановић Марко:
„Бјеж', сердаре, жалосна ти мајка!
Ето на те војске од Турака."

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE DUŠKE CRNOJEVIĆ

Кад то зачу Малиша сердаре,
Па ускоке браћу кликоваше;
А ускоци пушке дохватише.
У то доба пристигнуше Турци,
Побише се Турци и ускоци
Од све Босне и Херцеговине,
У Љевишта село уљегоше,
И Љевишта село опалише;
Пођераше низ Морачу горњу.
А да видиш Париповић Зука!
На питомо ударио Старче,
И ту једну главу уграбио;
Посјекоше Хрнковић Радоја,
Имаше му стотину година;
И на Ратњу воду ударио,
И добра је роба уграбио,
Вјерну љубу Драговић Томаша,
Отео јој из наручја сина,
Бацио га у воду Морачу,
Морача га вода однијела.
Цикну, писну, Томашева Плана:
„А ђе си ми, Драговић Томашу?
Ђе је твоја свијетла латинка,
Што те дичи по Морачи горњој,
И знаду те кићени јунаци?
Мене младу заробише Турци,
Ухвати ме Париповић Зуко,
Оте мене сина из наручја,
И баци га у воду Морачу,
Морача га вода однијела;
Јадну младу уцвијели мајку!“
А то Томаш и слуша и гледа,
Пред очима пушку заратио,
А латинку Богом сестримио:
„Немој мене ватром преварити!
За очи те ни молити нећу.“
Па на Зука нишан уватио,
Па латинки даде ватру живу,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE BORDE CRNOJEVIĆ

Те погоди Париповић Зука,
Живо му је срце изгорио;
Паде Зуко у зелену траву,
Зуко паде, а Плана припаде,
Те му скиде свијетло оружје.
А други се Турчин загонио,
Дочека га Томашева Плана,
Малом пушком Париповић Зука,
Те Турчина добро погодила
Посред пуца ђе му срце куца,
Паде Турчин у зелену траву:
Тад остали навалише Турци,
А побјеже Томашева Плана,
И у Ратњу воду загазила,
Прешла воду здраво и весело,
И унесе свијетло оружје.
У то пуче пушка од Турака,
Те обрани Драговић Томаша,
Па отолен повратише Турке.
Викну сердар ка' да једен рикну:
„Морачани, при ви образ био!
Овђен боја ни јунаштва нема;
Но хајдете да пратимо Турке!“
Па су Срби сложно ударили,
Пођераше уз Морачу Турке.
Све се добри кликују јунаци,
На Љевишта ишћераше Турке,
На Љевишта на Огорелишта;
Погнаше их уз Љевишке стране,
С једне стране Малиша сердаре,
С друге стране Бошко арамбаша,
По сриједи два сокола сива:
Бућић Лука и Пејовић Драго;
Ама Драго пали џефердара,
Те погоди Хаџајлина Муја,
С црном га је земљом саставио;
А долети соко Бућић Лука
Те Мујову посијече главу.

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Кад погибе Хаџајлићу Мујо,
У Турке је мука ударила,
А Срби им добро кидисаше;
Турке гоне, а сјеку им главе,
Док на страну испћераше Турке
Тридест и пет откидоше глава;
И погибе Пејовићу Драго,
И у томе боја раздвојише;
Те се Срби натраг повратише,
Пјевајући и пушке мећући:
А одоше у Никшиће Турци
Кукајући и лелекајући.
А кад Срби сљегли на Љевишта,
Књигу пише Малиша сердаре
У Никшиће, Осман капетану,
И осталим агам Никшићкијем:
„Хајд'те, Турци, да се састанемо!
Није много ни зијана било,
Но да тврду вјеру ухватимо,
Да ми наше робље мијењамо,
Тридест наша роба заробисте,
Ево у нас дванаест Турака,
Што смо ви их живе похватали,
А за мртве ласно ћемо своје."
Када књига у Никшиће дође,
А на руке Хамзи капетану;
А кад Турци књигу видијеше,
Изиђоше на Лолу планину,
А од овуд стотину ускока,
И пред њима Малиша сердаре,
Па Турцима сердар бесједио:
„О Турчине, Осман капетане,
Хоћемо ли вјеру ухватити?"
Но говори Осман капетане:
„Много си ми јада учинио!"
А сердар му на то одговара:
„Ја нијесам на те ударио,
Већ на себи дочекао Турке;

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Пребићемо једног за другога:
Два Лекића за Косту Мандића,
Било му је стотину година;
Пребићемо Париповић Зука
За нашега Хрнковић Радоја;
Лијепога Хаџајлина Муја
За нашега Пејовића Драга;
А још ваше оста тридест глава,
Пет стотина одјависте брава,
Тридест глава за пет стотин брава!“
Не даде им више говорити,
Већ у пута робље мијењаше;
Ухватише вјеру за годину.
Још се клели Турци на погачу
Да не војште нигда на Морачу! —

БОЈ С ВЕЗИРОМ МАХМУТ ПАШОМ.

1796 год. 11 Јула.

XXXI

На тисућу и седме стотине
Деведесет и шесте године
Махмут везир совјет учинио
У бијелу Скадру на Бојану;
Сву господу турску изабрану
На диван је био сакупио,
Па им вако Махмут говорио:
„Ево згода, моји витезови,
Да ми силну војску сакупимо,
И да Црну Гору освојимо,
Црну Гору и Приморје равно,
Како но смо жуђели одавно,

BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

До бијела града Дубровника,
То је моја жеља превелика;
А сад нема у Боки Которској,
Принципова брода никаквога,
Ни голема у Приморје момка,
Но све пође у Талију равну,
Да чувају Млетке од Француза,
Којизи су наши пријатељи,
Они ће нам у помоћи доћи,
Како су ми скоро обећали
На договор што смо вијећали;
Црна Гора није у јединство,
С нама боја учињети неће,
Јер ја имам неке пријатеље,
Којизи су лакомни на благо,
Учињећу што је мене драго:
Али ево моје ране љуте,
Брђани ми затворише путе,
Те не могу састанити војску
Од све равне земље Арбанije,
Арбаније и Херцеговине;
Но ћу прећи војску сакупити,
И огњене вјетре обратити
На Пипере и Бјелопавлиће,
Поробићу мало и велико,
И сажећи огњем свеколико,
На Никшиће табор учинити;
Ту на троје војску дијелити:
Једну слаћу пут Новске државе:
Друга војска ваља да се врати,
И да иде преко Горе Црне,
Да удари на Приморје жупно,
То да буде и принципу јадно;
Трећа војска, по мору бродови,
Нека возе бумбе и топове,
Прах, олово и другу захиру,
Нек' о боју ради а не о миру.
Поставићу брата Ибрахима

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

У Новоме граду бијеломе,
Нека, рече, и Латини знаду,
Колик' значи сабља Махмутова;
А синовца младога Мехмеда,
У Дубровник нека господује
Да се ово на далеко чује."
Па је ситну књигу накитио,
И шаље је преко Горе Црне
На Цетиње, на сред Горе Црне,
А на име у Петра владике,
У књигу је везир бесједио,
И владику мило поздравио:
„Пријатељу, Петре Петровићу,
Мож' ли знати, јес' ли запазио?
Откада су Брда постанула,
То је раја бабе мога била;
А сад има доба неколико,
Кад' су ми се Брда похасила,
Не дају ми паре ни дохотке,
И никаква царева харача,
Но ми чине зулум по крајина;
Провaљују дворе и стоборе,
А ћерају коње и волове,
Буле робе, а сијеку Турке,
И ћерају овце и јагањце;
Но ево сам војску сакупио,
И огњене вјетре обрнуо
На Пипере и Бјелопавлиће,
Но ако ћеш да смо пријатељи,
Немој њима бити у помоћи,
Немој њино робље прифатати,
Да утече у сред Горе Црне,
Ти ако ћеш да се не свадимо."
Кад владици така књига дође,
Те он виђе шта му она пише,
Топле су га сузе пропануле;
Пак је тиште у шпаг од доламе,
А своје је слуге окупио,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Те их посла преко Горе Црне.
Црну Гору на збор сакупио,
Међу њима совјет учинио,
И овако њима говорио:
„Црногорци, моја браћо драга,
Нуто нама ненаднога врага!
Ево ме је књига допанула
Од Махмута паше Бушатлије,
Којино је пређе долазио,
И кроз Црну Гору пролазио,
И неслогу нашу опазио,
Још је позн'о наше Кошћелице,
Њима трза наше утробице —
Кад сам био у земљу русијску,
Тад је моју цркву опалио,
Наш манастир на поље цетињско
Разорио, земљом поравнио;
Па опета ево војску купи,
На Пипере и Бјелопавлиће;
Ема није Махмут опсилио,
Теке што се мало посилио,
Но сад, браћо, ако Бога знате!
Да идемо у Бјелопавлиће,
Да чекамо Махмута везира!“
Црногорци кад га разумјеше,
Ту Владици тврду вјеру даше,
Да Брђане нигда не издају.
То Владика једва и чекаше,
Виђе слогу пак се весељаше,
И овако паши одговара:
„Што ми пишеш, Махмуте везире,
Да не дадем помоћ Брђанима,
То ми немој опет споменути,
То ми не да закон учињети.
Мож' ли знати, јес' ли запазио,
Кад си Црну Гору прелазио,
Преко вјере и на пријевару,
Кад си моју опалио цркву,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIC

И манастир на поље Цетињско?
То си тешке ране ударио
Свакојему редом Црногорцу;
Но прођи се брдске сиротиње,
Не вријеђај ране црногорске,
Да те змија не удари љута!“
Зато Махмут не обрће главу,
Но сакупи и подиже војску,
На Дољане више Подгорице,
Ту разапе бијеле шаторе,
И ту силан табор учинио;
Ма Владика топе ужижаше
На високу гору Вртијељку,
И главар'ма књиге отправљаше,
Да кликују браћу Црногорце.
Сам покличе најближе јунаке:
Цетињане и Бајице храбре;
На отиде у Бјелопавлиће
Су стотину [illegible]га.
То кад чуше [illegible] Црногорци,
Да је коме [illegible] погодити
Како хитро на ноге скочише,
А шарене пушке докопаше;
Оставише мајке и љубовце;
И чобани у планини овце:
Сваки хита, за Владику пита,
Доклен су га пристигнули били;
Преко Зете воде прелазише,
На Слатину табор учинише.
Махмут везир диже чадорове
Спроћу Снужа више Дердемеза,
Под зелену гору Височицу.
У везира двадест хиљад' војске,
Код Владике три хиљаде друга.
Ема што је владичина војска,
То су мрки од планина вуци;
Што пред војском јесу человође,
То су, побро, крилати орлови;

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Што л' у војски јесу барјактари,
То бијаху сиви соколови.
Виче телал Махмута везира:
„Ко ће жива уфатит Владику!
Ево њему Зета земља равна
И у Зети три бијела града,
И сувише три товара блага.“
Вели Јакуп Сердаровић ага
И делија Мехмед Кокотлија:
„Ми ћемо га жива уфатити!“
Но не веле Турци: „Ако Бог да!“
Те им Боже ни помоћи неће.
А Владика окупи главаре,
Те су они обрнули војску
Пред бијелу Аранђелску цркву;
Ту им наук и благослов даје:
„Црногорци, моја браћо драга!
Сви будите срца Краљевића,
А десница од Сибиња Јанка!
Једнокупно ноже повадите,
А часним се крстом прекрстите,
И вишњем се Богу препоручите,
Па у Турке јуриш учините!
Бог ће нама у помоћи бити,
Махмута ће помоћ придобити.“
Па је дивно разредио војску,
Он све међе племе до племена,
А пред војску добре началнике,
Који желе с Турком војевати,
И начином с њима боја бити.
У четвртак разредио војску,
А у петак ударише Турци,
На Јулија дан једанаести,
Баш на празник свете Јефимије,
У мален село Мартиниће;
Над њима се тмина уфатила,
А у тмину пушке сијевају.
Не би река, мио побратиме!

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Да је оно бојак огњевити,
Него судни данак страховити;
Шест сахата боја жестокога,
Немило се крвца пролеваше
Но мегдану и око мегдана,
А кад било дневи око подне,
Тада Турком обрне нерука;
То виђеше млади Црногорци,
Халакнуше, Бога поменуше,
А часним се крстом прекрстише,
Једнокупно пушке опалише,
Пак пламене ноже повадише,
И у Турке јуриш учинише,
Керајући, Турке сијекући,
Низ крваве Млине Мартиниће.
Ту је турска погибија била.
Ту и сердар Бошковић Мијајло
Ударио Турком испријека,
Ту и срећа јесте нанијела
Баш јунака и господина,
По имену Петровић Сава,
А млађега брата Владичина,
На делију Мехмед Кокотлију,
За грла се бјела уфатише,
Носише се тако неколико,
Докле Саву Бог и срећа даде,
Турчин пред њим на кољена паде,
И Сава му посијече главу.
Но да видиш Војводића Бега,
Шта је Турак' погубио тада,
Броја с' не зна, но је вас у крви;
Још му срећа нанијела била,
Те Јакупа Сердаровић агу,
Десну руку Махмута везира,
Убише се како се згледаше;
Мртав паде Јакуб Сердаровић,
А Бего му посијече главу.
Ту погибе војске од Турака:

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Колик' није погинуло нигда
На Брђане и на Црногорце,
А погибе Владичине војске,
Свега на број осамнаест друга,
Но међ' њима три добра витеза:
Крцун Савов од мјеста Бјелица,
И барјактар Станко с Љуботиња,
А од Брда Војводића Бего;
Но им име нигда не умира,
Кад разбише Махмута везира,
Својој браћи дику оставише,
Што у томе боју задобише.
Бог им дао у рају насеље!
А живијем здравље и весеље!
Петру свјета' образ на крајини,
Ка' и љетње сунце на планини!

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

ПОГИБИЈА ВЕЗИРА МАХМУТ ПАШЕ НА СЕЛО БРУСЕ
1796 год. 22 Септембра

XXXII

Откада је војску изгубио
Махмут везир од Скадра бијела,
Ратујући и бојак бијући
С Брђанима и с Црногорцима,
Нити спава нит' се разговара.
Нити клања ни авдес узима,
Но срди се на Петра Владику,
Јере има жалост превелику,
На јунаке младе Црногорце,
Који с Петром у Брда ходише,

Те се боја јуначкога бише
У гиздаво село Мартиниће,
Више Спужа у Бјелопавлиће,
Ђе је Махмут срећу изгубио,
И јунаке многе оставио,
Међу њима аге и бегове,
Кулуглије и своје делије;
Седми данак једва проговара,
Шетајућ' се Махмут разговара,
А удари с' руком уз кољено:
„Алах, рече, што сам учинио!
Од кога се јесам препануо!
Ко ће моју силу задобити,
Докле имам у ћеси новаца,
А у Црну Гору трговаца,
Којизи су лакоми на благо,
Учинићу што је мени драго,
Они ће ми продат Црногорце,
Похараћу редом и Приморце
До бијела града Дубровника;
Што ће мене учинит' Владика?"
На оправи Махмут посланике,
Ето војску купи и сабира,
Арбанасе право до Епира,
Херцеговце до Босне поносне,
Пријатеље зове на помоћцу:
Ахмет пашу Махмут-Беговића
Од Расије и од Дукађина,
И сестрића бега од Каваје;
А Тоскама мито обећаје,
Сваки данак, када боја бију,
По талијер свакојему другу,
А кад није плаћа половину,
Сувише је храна и дарови,
А што стеку, али што украду,
Да никоме дијела не даду.
Сакупио пјешца и коњика,
Тридест хиљад' по избор војника,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Изван војске што је оставио
По граница на четири стране
Супрот Брђан' и Горице Црне,
Да се не би могли саставити,
И уједно пашу дочекати;
Па подиже и окупи војску
На Доњане више Подгорице,
Ту је везир табор учинио,
И зелени шатор разапео;
Но кад виђе близу прама себе
Два табора црногорске војске,
Један табор бјеше под Сађевац
На ливаде, на Вучи Студенац,
Други стоји на Круску главицу,
Оба Турком задају грозницу,
То је паши тврдо мучно било,
И његову војску забунило.
Да је коме стати погледати
Соколовце младе Црногорце,
Како пију фишку и весеље,
Играју се игре свакојаке,
Међу собом зборе и говоре,
Да ударе паши на таборе.
Још да ти је видијети, побре!
Како иду младе Црногорке,
Веселећ се и пјесме појући,
Јунацима тајин доносећи,
Не би река' да су женске главе,
Ни женскога срца ни погледа,
Него срца огњенога Вука,
А погледа од горе хајдука —
Мало не би пушке прихватиле,
И с Турцима кавгу начиниле.
Ту стојаше за петнаест дана
Црногорци наспрама Турака;
Али ево гласи допадоше,
Да се хоће везир подигнути,
И на село Крусе ударити.

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Кад Владика гласе разумио,
С главарима совјет учинио,
На на троје војску разредио,
А пред војском редом поставио
По изboру биране јунаке,
Који знаду војском управљати,
А с Турцима жеље војевати;
Ту Владика међу војском стаде,
И свијема благослове даде,
Бога моли, овако говори:
„Црногорци, моја браћо драга!
Ево триста и тридесет љета,
Откад наши стари војеваше,
Боја бише и крв пролијеваше
Порад вјере и слободе драге,
Да у ропство турско не упану,
И слободу не изгубе драгу;
Чујете ли, што Турци говоре,
Како они вазда Србље коре,
А несрећом боја Косовога,
Кад смо наше царство изгубили
Од издаје Бранковића Вука,
Њему зато била вјечна мука!
Ема се је Махмут посилио,
Што је Гору Црну прегазио,
Кад је пређе кроз њу пролазио,
А неслогу нашу опазио,
Не би Турци знали Кошћелице,
Ни трзали наше утробице,
Нит' би везир сад се захвалио,
Да ће коња на мору појити,
А поробит' мало и велико,
Кроза Црну Гору свеколико,
Још нас кори, овако говори:
Да ће дати неколико мита,
И све ставит коњу под копита.
Бит' може ли ране жесточије,
Но стријела, кад срце пробије?

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

А ни она није тако јака
Да разбије срце у јунака.
Ни остала икаква работа,
Ка' је такви укор и срамота.
Црна Гора, отечество наше,
Гњијездо се соколово зваше,
Ђе соколи у слободи живе,
Који лове змије грабежљиве;
Помен'те се, ко ве је родио,
Кога ли сте рода и племена —
Славенскога од искон имена!
Сви будите срца Краљић Марка,
И деснице бан-војводе Јанка!
Вишњему се Богу помолите,
Часнијем се крстом прекрстите,
Да ви, браћо, у помоћи буде,
И јуначке да ви плати труде!
А нећу ви редом спомињати,
Што је било у стара времена
На различна мјеста небројена:
Тек ђеди ви у Жупу крваву,
Кад разбише пашу Серашћера.
Опоштише сву крајину нашу,
Ка' и посље у село Трњине,
Међу Кругом и међу Ровине,
У два пута, кад разбише Турке;
Једном живи триста ухватише,
За вепрове на откупе даше;
А други пут када ухватише
Седамдесет ага и бегова,
На крваво Чево доведоше.
И свијема главе одсјекоше.
Још вас молим, да се спомените,
Што је било у ваша времена
Од ћехаје, па од два везира,
Босанскога и Румелијскога,
И Мехмеда паше Бушатлије,
С ким сте скоро, браћо, бојак били,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

И јуначку славу задобили.
Бог ће дати за његово име.
Да јунаштво наше поновите.
И Махмута пашу разбијете,
Нека позна што су Црногорци"
Црногорци када разумјеше,
Којизи се онден намјерише.
У свакога срце узиграло
Од јуначке жеље и радости:
Барјактари развише барјаке.
Четовође војску поставише
Све по реду племе до племена;
На кад сјутра зора забијеље.
Прије но је огријало сунце,
Подиже се Махмуте везире,
И постави у ширину војску
Од зелене горе Височице,
До Комана и Ораховице,
То ће бити хода два сахата;
Тридест хиљад' на шест ударише,
Живијем се огњем погонише
По мејдану тамо и овамо;
А кад било дневи око подне.
Црногорци Бога поменуше.
Једнокупно пушке опалише.
А једанак јуриш учинише.
Ћерајући, Турке сијекући,
А друг друга често кликујући
Да освете зулум и срамоту
Од Махмута паше учињену.
Сад да ти је видијети, побре!
Витезове младе Црногорце,
(Они јесу срца Краљевић Марка,
И деснице војеводе Јанка)
Како муте и разгоне Турке,
Ка'но вуци у планину овце.
Мили Боже, на свему ти хвала!
Камо сила Махмута везира?

NAĆIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Јутрос бјеше силан и бијесан
На ђогата коња големога,
С голом сабљом у руци јуначкој,
Оштру сабљу бјеше повадио,
Да сијече црногорске главе,
Нагоњаше своје на јунаштво,
Да пороби мало и велико,
И опали огњем свеколико;
А сад' виђох црногорско момче,
Које носи главу Махмутову,
Друго капу, а треће доламу,
И четврто сабљу оковану,
Пето, вељу, пушку сермалију,
Шесто мале пушке позлаћене,
Седмо јаше коња Махмутова;
А остали витези јунаци,
Сваки носи биљег од Турчина,
Крвавијех рука до лаката:
Неки једну, неки двије главе,
Неко и три, неко и четири,
Неки носе зелене барјаке,
Млоги пушке, сабље и галаре,
Виши дио сребром оковане,
Неки носе чалме и доламе,
Неки воде коње седланике.
Ето, побре, сад јуначке дике!
Па нек сваки вазда Бога хвали!
И велико име Боже слави!
Ту погибе цвијет од Турака,
А господа старијех оџака:
Од Призрена и од Вучитрна,
Од Косова и од Пријепоља,
Митровице и од Ђаковице,
И од Пећи, Хаса и Гусиња;
Од Бихора и од Колашина;
Од равнога мјеста Бјелопоља,
И пространа шехер Боскопоља;
Од Тирана и од Албасана;

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Од Кавање, Љеша и Мокрина;
Од Валоње и од Дибре доње;
Од Водена и од Тепелена.
И Улциња бијелога града;
Још од тврдог Скадра на Бојану,
И крвава Спужа на крајину,
И гиздаве варош Подгорице;
Ал' утече паша Ибрахиме,
Ево и он утећи не хћаше,
Но га срећа панијела бјеше
На Лазара попа Кнежевића
Од равнога мјеста Љешкопоља,
Изнесе га на плећи јуначке.
То је било кад се и чинило.

ОСВЕТА БРАТСКА
NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE
1798 год.
XXXIII
ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Ситна књига од Цетиња мину,
Од Цетиња од Петра Владике,
А отиде преко Горе Црне,
Право, здраво нахијом Катунском
На крваву Чеву на крајину,
А на руке Перку Шалетићу:
„Чуј ме, Перко, вјерна моја слуго!
Мож' ли знати, давно није било,
Кад населих село на крајину,
Од све Босне и Херцеговине,
На то равно поље на Трешњево,
Ја населих Цуце и Бјелице;
Такви су ме гласи допанули,
Јере су се они завадили

Око земље поља на Трешњево.
Но ме чујеш, вјерна слуго моја!
Брзо скочи на ноге јуначке,
Узми собом седам-осам друга,
Хајде пођи на поље Трешњево,
Да умириш Цуце и Бјелице;
И кад би их умирио, слуго,
Дођи к мени на Цетиње равно.“
Већ кад Перка књига допанула,
Али јунак на ноге скочио,
Узе собом седам осам друга,
И отиде преко Чева равна,
Доклен дође на поље Трешњево,
На дворове војводе Вуксана,
Војвода га дочекива дивно;
Кад у јутру јутро освануло,
Али рано рани Шалетићу,
И окупи Цуце и Бјелице,
Те су пред њим даву учинили;
Погоди их Шалетићу дивно,
И умири племе на крајину;
Али вели војвода Вуксане:
„Слушај мене, Перко Шалетићу!
Ја те молим како старијега,
Ситна ме је књига допанула
Од Никшића, града на крајину,
Од турчина Кучевић Ахмета,
Да изидем, да се састанемо
У Рудине на Јабуку равну,
Да од мира вјеру ухватимо
Три мјесеца од године дана,
Да издигну с овцам' у Рудине,
Јер не смједу од Црногораца;
Послушај ме, Перко Шалетићу!
Ја бих њима на станак изиша',
Но ме Цуце послушати неће,
А тебе ће добро послушати,
И сва листом нахија Катунска,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

И твоја ће вјера бити тврда.“
А кад чуо Перко Шалетићу,
Али јунак на ноге скочио,
Собом узе десетак јунака,
Па он пође уз Трешњево равно,
Доклен Перко на Рудине дође,
На Рудине на равне Јабуке,
И ту нађе Кучевић Ахмета,
Око њега двадесет грађана.
Кад се стали два добра јунака,
За б'јеле се руке ухватише,
Питају се за мир и за здравље,
Па сједоше један до другога,
А остали, ђе је мјесто коме;
Свакијем се збором зађедоше,
И у томе вјеру ухватише:
Три мјесеца од године дана,
Да нам буде ова вјера тврда,
И кренуше да се раздвајају;
Али вели Кучевић Ахмете:
„Слушај мене, Перко Шалетићу!
Отишла је чета од Никшића,
А пред четом градска буљубаша,
Јуса Љуца, да га Бог убије!
Но се данас уз Јабуку чувај.“
Зато Перко ни хабера нема,
Но Шалетић уз Јабуку пође,
А кад мало био понапријед,
А ево ти чета од Никшића,
Ухватили кланце и богазе,
А ево ти млади Црногорци,
Иде један напрема другога,
А најпрви Перко Шалетићу,
Наљегоше на крвави кланац.
Али турске пушке попуцаше,
Прва пушка пуче од Турака,
Јусе Љуце, да га Бог убије!
И погоди Перка Шалетића,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Сломила му ногу у кољену.
Ала банда, завргла се кавга!
Али турске пушке попуцаше,
Пуче танка пушка од Турака,
А погоди голема јунака.
Од Бјелица Васовића Коста
Посред паса, не даде му гласа;
Али рањен Перко покликну:
„Ђе си, брате, Шалетићу Буро!
Ево су ме ране допануле:
Десна ми је нога саломљена;
Од ране ми ништа бити неће,
Но ме хоће жива посјећ' Турци.“
Ал' да видиш Шалетића Бура,
Ђе на Перка рањенога дође,
Од образа пали цефердара,
А погоди доброга Турчина,
Од Никшића Вухаревић Деда
Међу очи, у турачку главу,
Пи жива га земља не шчекива;
Паде Турчин низ добра дорина,
Али Буро јуриш учинио,
Те посјече главу од Турчина,
И узе му свијетло оружје.
Али пуче пушка црногорска,
С Велестова Ремиковић Живка,
А погоди доброга Турчина,
Од Никшића Скочић барјактара,
На зло га је мјесто погодно
Међу токе у прси широке;
Паде Турчин у зелену траву;
Ал' да видиш доброга јунака
А од Чева Шалетића Бура,
На Турчина јуриш учинио,
И посјече од Турчина главу,
И узе му главу и оружје.
Побјегоше уз Лабуку Турци,
Угнаше их низ Рудине равне,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

На Рудине боја раздвојише;
Грдни Турци бјеже пут Никшића,
Оставише струке и саруке,
Оставише торбе и обућу,
Вуку собом мртве и рањене.
Ал' да видиш Шалетића Ђура,
Кад до Перка рањенога дође,
И донесе двије турске главе;
Али вели Перко Шалетићу:
„Благо мени, мили брате Ђуро!
Нијесу ми ране од видања,
Ма ми није жао умријети,
Ти си мене добро осветио,
Кад посјече двије турске главе;
Но направи дрвена носила,
И носи ме на Трешњево равно,
На дворове војводе Вуксана,
И чуј добро, мили брате Ђуро!
Ја ти тешки аманет предајем,
Немој мене копат у Трешњево,
Но ме носи Чеву на крајину,
Па ћеш мене укопати дивно,
Јер од рана извидат се нећу."
Али Ђуро направи носила,
И он носи Перка рањенога,
Доклен с њиме на Трешњево дође,
На дворове војводе Вуксана;
Ту су ноћцу преноћили црну,
Држи Ђуро Перка под рамена,
А кад ноћи испред зоре било,
Тад се Перко с душом разд'јелио;
Па ми носи Ђуро брата свога,
Донесе га на Чево крваво,
Укопа га и ожалова га.

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

БОЈ ЗА ПАСИШТЕ

око 1799

XXXIV

Мили Боже, на свему ти хвала!
Ка' покличе Радојев Савићу
У зелено поље Лукавицу,
Савић викну, ка' да соко крикну,
Баш у расвит зоре на истоку:
„Чекајте се, градске буљубаше!
Ево вама Савић на торине,
За Савићем пет стотин' Пипера,
Вријеме је да се обидемо
Ово равна поља Лукавице;
Једна паша, а двоје робана,
То не може више поднијети,
Не слажу се овце с вуковима,
Нити могу Турци са Србима;
Но јесу л' се буле преобуле,
Да не скачу босе по камењу,
Да Пипере јутрос не гријеше?“
Оћаху му одговарат Турци,
Но Пиперска ђеца не дадоше,
Но милога Бога поменуше,
На катуне турске ударише.
Мили Боже, на свему ти хвала!
Како сијну Лукавица равна
Од брзога праха и олова!
Пушка грми на четири стране,
Нож сијева, крв се пролијева,
Стоји цика мало и велико,
Помами се турско свеколико.

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Кад огрија сунце Лукавицу,
Ал' у Стрмац имаш шта виђети!
Су три стране иду три плијена;
Ал' кликује Стаков Радоване:
„Јес' у живот, Радојев Савићу!
Ал' си јутрос, брате, погинуо,
Ка' на јаку удари Турака?“
Тада кликну Радојев Савићу:
„Мој соколе, Стаков Радоване!
Хвала Богу на његову дару!
Јошт ми није друга погинуло;
Но погледај, брате Радоване,
Стијењане, моје соколове,
И остале што су око мене,
Није мене без биљега друга,
Што не носи биљег од Турака:
Неки главу, а неки оружје,
Неки жива роба ухватио;
Но погледај, Стаков Радоване,
У широко поље Лукавицу,
Ево иде сила од Турака,
А пред њима градска бујубаша,
Хаџи-Мушо на коња мркова,
И оће нас сила притиснути,
Много од нас јада учинити,
Е је наша посустала војска,
По планини разгонећи Турке.“
Кад ижљегли Лукавици малој,
Лијепо ти бјеше погледати,
Кад се турски плијен саставио:
Пет хиљада дробне животиње,
А хиљада коња и волова,
А за њима војске пет стотина,
Све Пипера љута убојника;
Него ево муке и невоље,
Е их стиже поточ од Турака,
Хаџи-Мушо на коња мркова,
За хаџијом од града грађани.

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

На Пипере јуриш учинише,
Пипери се добро препадоше,
Но Бог даде и срећа њихова,
Те Пипере срете помоћ мала,
Од Лијешња и од Дубокога,
Те Пипере добро изручише.
Него викну Радојев Савићу:
„Ха Пипери, моји соколови!
Бјелодано да се обидемо,
Да видимо, ко је за јунаштво!“
Тад Пипери на Турке удрише,
Бог им даде и срећа јуначка,
Посјекоше градску буљубашу,
Хаџи-Муша на коња мркова.
Кад погибе турска буљубаша,
Тада Турци плећи обратише,
Низ широко поље Лукавицу;
Ту десатак посјекли Пипери,
И на то су боја раздвојили.
Но дозива пандур-баша Мујо,
Он дозива Радојев Савића:
„О Савићу, од Пипера главо!
Је ли тебе когођ погинуо,
Од турскога боја несретнога?“
Али њему Савић говораше:
„Што ме питаш, право ћу ти казат:
Пипера ми није погинуло,
Тек сте једно момче обранили,
Са Стијене Савова Мушику,
Од ране му ништа бити неће.
Но Бога ти, пандур-баша Мујо!
Колико је погибло Турака,
Од нашега боја жестокога,
Јер нијесам избројио главе?“
Одговара пандур-баша Мујо:
„Хајде с Богом, Радојев Савићу!
Изгуби ми тридест и једнога,
Да не види була ни једнога.

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

А сувише робље поробљено,
Теже ми је, него мртве главе;
Ти ме доби јутрос на јунаштво,
Доби јутрос двије Лукавице.
И Требијећи, зелену планину.
Нека ти их, честите ти биле!
Већ се на њих не враћају Турци.

ОСМАН КАПЕТАН И ПЈЕШИВЦИ

ОКО 1800 ГОД.

XXXV.

Пију вино аге од Никшића,
На бијелу хану Мушовића,
Међу њима Осман капетане,
До Османа Њухаревић Салко,
С друге стране Никчевићу Пејо,
До њих ага двадест и четири.
Попито су се накитили вина,
О свачем се Турци заједоше:
Ма све Турци зборе о јунаштву,
Ко је бољи јунак на крајини;
Рече ага Њухаревић Салко:
„Нема у нас бољега јунака,
Од усекока Пеја Никчевића.“
Сви му аге ријеч опермане,
Но не хоће Осман капетане.
Већ је Осман ријеч бесједио:
„Каменом се похвалили, Турци!
Што хвалите Пеја Никчевића,
Нит' је јунак, нит' га је родио;
Да је јунак Пејо Никчевићу,

Не би сјека' браћу Стубичане,
Не би своја поломио крила;
Не би сјека' остале Пјешивце,
А да би му шаке запануло,
Што би од нас Пејо учинио,
Кад сијече тако Стубичане!"
То жа' Пеју на свијету било,
Насрди се, на ноге скочио,
А шарени чибук припалио,
Отиште се граду низ чаршију,
Докле Пејо дође пред џамију,
А ту нађе свога побратима,
Побратима, Ахмет Мустафагић.
Виђе Пеја Ахмет Мустафагић,
Позна Пеја, е се насрдио,
Па се с њиме Турчин разговара:
„Што си ми се, побре, насрдио,
Е а су те Турци прекорели
На несрећа хару Мушевића?" —
„О Ахмете, мио побратиме!
Љуто су ме Турци прекорели,
Од укора живјети не могу;
Но Ахмете, Богом побратиме!
Ка' си скоро из чете дошао,
Да нијеси шићар уходио,
Шићар вељи за мало дружине,
Ђе би наша чета шићарила,
Али коју главу уграбила?"
Но му Ахмет ријеч говораше:
„Јесам скоро из чете дошао,
Добар сам ти шићар уходио,
У Њивице у Лијешће Горње,
Б'јеле овце Мркоја сердара;
Код оваца нигђе нико нема,
До лудога Нешка и Мијушка,
Они поје овце на Жљебове;
Ту можемо њима ударити
И бијеле овце плијенити.

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

А посјећи Пешка и Мијушка,
Без мртвога и рањена друга.“
Тада њему Пејо говорио:
„Не Ахмете, Богом побратиме!
Е су овце Мркоја сердара,
Он нагледа Пешка и Мијушка,
Да му ђецу не покољу Турци,
Мркоје је јунак за јунашво,
Ће нашу чету ископати.“
С тијем ти га претурио побре,
Те не смјеше удрит' на Мркоја.
Но му и опет Ахмет бесједио:
„Ја сам други пиђар уходио
За Купићем, зеленом планином,
На широку Локву Радојеву,
Пребијеле овце Јешковића,
Код ована нигђе нико нема,
До самога Живковић Лазара.
И с њиме је чобанија млада,
Те узврће овце по планици,
А Лазар се у планину кува,
А од тебе, Пејо побратиме!“
На се дигли оба побратима,
И пођоше хару Мушовића,
На говоре Осман капетану:
„Чуј нас добро, Осман капетане!
Ми хоћемо чету подигнути,
Повести је у племе Пјешивце,
Да са малом четом ударимо,
На широку Локву Радојеву.
А страх нас је бојимо се љуто,
Ере ће не претећи Пјешивци,
Те ни добре погубити главе;
Већ подигни од града грађане,
Сведи војску низа Сливе равне,
Те зађеди боја с Пјешивцима,
Да изручим Пеја и Ахмета.“
Капетан је на ноге скочио.

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE, ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Те окупи од Никшића Турке;
Па тек свану зора на истоку.
Поведе их низа Сливе равне.
И заметну боја с Пјешивцима.
Пушке грме, кличу се јунаци.
Коњи фиште, соколови пиште.
А криве се сехратлије Турци.
Све спомињу Мркоја сердара.
И Никчевић Ивана и Марка.
Е су оба од боја јунака.
Бој зачуо Пејо и Ахмете.
Па скочише из горе зелене.
И ударише на бијеле овце.
И бијеле овце завриуше;
Ма Турцима лоша срећа била.
Утече им млада попадија
И дијете Живковић Лазаре.
Хабер даше у племе Пјешивце.
Е па Турци плијенише овце.
Мало било, много не трајало.
Док им мала помоћ прискочила.
Прискочила два Голчевића.
Те у задње Турке ударише.
Посјекоше двије турске главе
Џулуновић Уса и Абдију;
Па је друга помоћ прискочила.
Друга помоћ, два Рогановића.
И Турцима штету учинише.
Изагнаше Турке из плијена;
Па и трећа помоћ прискочила.
Од Церова два Вукићевића.
У средње су Турке ударили.
Мирко туче, а Бојица сјече.
А стари их Шутан нагоњаше.
Четири су главе откинули.
Мало било, много не трајало.
Удари им змија непријека.
Љута змија Контић Радосаве.

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Када њега Турци опазише,
Утекоше Турци без обзира.
Е што ћу ти лакрдију дуљит?
Кад погибе Ахмет Мустафагић,
Који бјеше чете арамбаша,
Сва је турска чета погинула,
Од Турака нико не утече,
До ускока Пеја Никчевића.
А и Пејо утећ не оћаше,
Но га лаке ноге унијеше.
Пјешивци се на једно скупише,
Мало друга двадест и четири,
Избројише посјечене главе.
Ал' су глава петнаест посјекли;
Ма је боља Ахметова глава,
Него пола Никшићкога града!

NACIONALNA
BIBLIOTEKA
CRNE GORE ĐURĐE
CRNOJEVIĆ

РАЗУРИВАЊА

ОКО 1800 ГОД.

XXXVI

Прошета се Вранић Мухамеде
До сараја Коскић Ахмет-бега,
Ал' му вели Вранић Мухамеде:
„Господаре, Коскић Ахмет-бего,
Да ми дадеш седамдесет друга,
Од оџака од подгоричкијех
Од оџака добријех јунака,
Да затворим два влашка племена,
Да поведем Турке у Вранићe,
Да се на нас чета не подигне,
Чета мала од Горице Црне,
И да до нас не доходе војске“

Но говори Коскић Ахмет-бего:
„О Турчине, Вранић Мухамеде!
Хајде бирај седамдесет друга,
Од оџака добријех јунака,
Па их води у твоје Вранићe,
И даћу ти харач за дружину!“
Он изабра седамдесет друга,
Од оџака добријех јунака,
Одведе их Туре у Вранићe.
Кад западе Туре у Вранићe,
Не да чети од Брђана дођи,
Од Пипера, ал' од Црне Горе;
Но зачуо Радојев Савићу,
Па покупи три-четири друга,
И пред њима Бећковић Павића,
Те отиде с њима низ Лазине,
Доклен дође на врх од Тријепча,
Те замјери Вранићке пандуре,
У Вранићe краје Подгоричке,
Многе коње и бијеле овце,
Па говори Радојев Савићу:
„Барјактаре, Бајовић Павићу!
Смијемо ли ударит Турцима?“
Но му тадер Павић говораше:
„О мој брате, Радојев Савићу!
Велика је сила од Турака,
Страх је мене, и бојим се љуто,
Јере ће нам погинут Пипери.“
На то Савић говори Павићу:
„Хајде мене покупи Пипере,
Јер су, брате, пресилили Турци,
Ако Бог да, хоће погинути!“
Тадер Павић послуша Савића,
И Пипере бјеше покупио
На широко поље Стрганицу,
И пред њима сердар Шушовићу,
Тадер Паун говори Савићу:
„О Савићу, наша купивојско!

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Немој заћест рају сиротињу,
Да нас, брате, не укуне раја."
Но му тадер Савић говорио:
„А не бој се, сердаре Пауне!
А не ћемо заћест сиротињу,
Но на силне Турке у Вранике."
На су Зету воду прегазили,
А на троје раздјелише војску:
Пред једном је сердаре Пауне,
А пред другом Радојев Савићу,
А пред трећом барјактар Павићу;
Савић иде с војском на пандуре,
А Шушовић у њиве Вранићке,
Да он чека силну Подгорицу;
А барјактар Павић у Вранике
На бијеле овце подгоричке.
Кад свануло и огрија сунце,
Ал' се једно стадо отворило
Од Лужана, Вратница Ћепане,
Бјеше Ћепан родом Црногорац,
А побратим Бајовић Павића.
Жао бјеше Бајовић Павићу
Да погине Вратница Ћепане.
Но му вика из грла бијела:
„Бјеж Ћепане, зло ти јутро било!
Пипери те јутрос посјекоше."
Не кће Ћепан мучке бијежати,
Пушку меће, а из грла виче
А Турчина Вранић Мухамеда:
„Зло ти јутро, Вранић Мухамеде!
Пипери ти јутрос ударише."
А кад зачу Вранић Мухамеде,
Он глас даде брзо Подгорици,
Брзо силна дође Подгорица;
А кад виђе сердар Шушовићу,
Напучи се сердар на Павића,
Војску купи, а гласове даје,
На је тадер сердар говорио:

NACIONALNA BIBLIOTEKA KRALJEVINE CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

„О Пипери, моја браћо драга!
Ко ћ' изметат пушку на Турчина,
Без Стијене али Рогамљана.
Да Бог да му пуста останула!
Но ми, хајте, дома да идемо.“
Пипери га бјеху послушали.
Сви Пипери за њим отидоше.
Сам остаде Рогам и Стијена:
А кад дође силна Подгорица,
Угнала их уз рупу Вранићку,
Хоћаху их похватати живе;
Но кад виђе Радојев Савићу,
Узе собом седам-осам друга,
Па је с банде заминуо Турке.
Танкој пушки живи огањ даде.
Те погоди Тура Ђечевића,
Па му добру одсијече главу.
Халакнуше, Бога споменуше,
А у Турке јуриш учинише.
Седамнаест посјекоше глава.
Још толико посјећи хоћаху.
Но се нагна јунак на јунака.
Од Стијене Новелић Никола
На Турчина Ђечевић Мехмеда;
Ћаше Ника ухватит' Турчина,
Но ми Турчин пушку опалио,
Те Николи срце опалио:
Пуче друга, обали Мехмеда,
Узеше му главу и оружје:
Сви се врсни Турци побираше
Од оџака од подгоричкијех.
Побираше, те испогибаше,
И погибе Враниħ Мухамеде.
И на томе боја раздвоише.

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

ОСВЕТА БАЈОВА

XXXVII.

Књигу пише Вујошев Шабане
Са Језера, испод Дурмитора,
Оправи је у Морачу Горњу,
А на руке Мијату Сердару:
„О Мијате, драги побратиме!
Јеси л' чуо, јеси л' разумио,
Побратиме, што је прије било,
Кад је Пивски Бајо ударио,
Ударио на Грдијевиће,
Те му грдно и жалосно било?
Тадер му је друштво пошнуло,
Он утече у Приморје равно,
Већ се амо не поврну Бајо,
Остаде нам неосвећен Бајо;
Сада ево згоде превелике:
Тара вода спала на газове,
Покупи ми једну чету малу,
Немој чету но велику војску,
Хајде мени на Језера равна,
Да идемо преко Таре ладне,
Да удримо на Грдијевиће,
Нећемо ли осветити Баја!"
Кад Мијату танка књига дође,
Те видио што му књига пише,
Он окупи Морачке главаре,
А међу њих Мину Радовића,
Па казује што је и како је,
А бијаше Мина говорио:

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

„О Мијате, драги побратиме!
Да отидеш у Језера равна,
До нашега Богом побратима,
Да ви чету једну окупите,
Те видите у Грдијевиће,
Те паланке турске уходите;
Ако видиш лијепе прилике,
Ђе можемо њима ударити,
И нашега Баја осветити,
Ви ћете ми књигу оправити,
Ја ћу вама војску покупити,
И извести на Језера равна.“
А кад Мијат ријеч разумио,
Из подрума изведе кулаша,
Оседла га и опусати га,
Притеже му на споне колане;
Па износи торбу обрамницу,
Објеси је коњу о ункашу,
О ункашу дебелу кулашу,
И дебела заузда кулаша,
Прекрсти се сједе на кулаша.
Оде Мијат уз Морачу Горњу,
На Јаворје здраво излазио;
Ту дебела одсједе кулаша,
А сведе га у Тушину равну.
Па дебела посједе кулаша,
Отиште га уз Тушину равну
Танкој кули попа Милутина.
Далеко га попе угледао,
Мало ближе те га сусретао,
Руке шире у лице се љубе.
Питају се за мир и за здравље,
Узеше се за бијеле руке,
Па одоше на попову кулу:
За готову софру засједоше,
Па се хладна вина накитише,
А о свачем хеглен заузеше,
А највише о добру јунаштву.

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

То бијаше попе говорио:
„О Мијате, драги побратиме!
Та доклен си коња замучио? —“
Богме, побро, у Грдијевиће,
Да паланке турске уходимо,
Да ако нам Бог и срећа даде,
Нећемо ли њима ударити,
Да нашега Баја осветимо.“
А кад чуо попе Милутине,
Ту га попе добро научио,
А отолен на ноге скочили.
Мијат свога посједе кулаша,
Па окрену уз Језера с' њиме;
А кад био ниже Дурмитора,
Танкој кули Вујошев Шабана.
Далеко га Шабан опазио,
Мало ближе те га сусретао.
Мијат свога одсједе кулаша,
Руке шире, па се пољубе,
Питају се за јуначко здравље,
Па одоше Шабановој кули.
Пише вино за најљу дана;
Тадар Мијат бјеше говорио:
„О Шабане, драги побратиме!
Ја нијесам ожеднио вина,
Имам вина и код моје куле,
Све у име Бога милоснога,
А у здравље мога Господара,
Господара Петровић Владике;
Но сам дошa', драги побратиме,
Да идемо у Грдијевиће,
Да паланке турске уходимо,
Можемо ли њима ударити.“
То рекоше, на ноге скочише,
Припртише торбе обрамнице,
Претурише струке сингавице,
Гранајлије пушке дохватише,
На пођоше уз Језера равна;

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Док сиђоше Тари води хладној,
Седам осам друга сакупише,
Тару воду здраво прелазише;
Док изишли на Бобово равно,
Ту их б'јели данак оставио,
А тамна их ноћца прихватила:
И хајдуци здраво прегазили
Све Бобово и Ограђеницу,
И Љубичну зелену планину;
Па сађоше у Грдијевиће,
Ту их тавна ноћца оставила,
А бијели данак прихватио;
Виш' паланке турске заданили,
Ту су били и два и три дана,
Док паланке турске уходили.
Па отолен на ноге скочише,
Куд год пошли, на Језера дошли,
Па отолен књиге накитише,
Оправише у Морачу Горњу,
На војводу Мишу Радовића:
„Хај на ноге, крвава гавијо!
Паланке смо турске уходили,
Војску купи, на Језера ходи!“
А другу су књигу направили,
Оправили у Тушину равну,
А на руке попу Церовићу:
„Милутине, попе Церовићу,
Војску купи на Језера ходи!“
Кад војводи танка књига дође,
Морачане листом окупио:
„На ноге-те, моји соколови!“
А сахију једну оправио,
Оправио у Љевишта равна,
На ускоке, на турске крвнике:
„На ноге-те, моји соколови!
Дођ'те брзо на Јаворје равно.“
А војвода посједе ђогата,
На Јаворје војску искупио;

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Ту је своју војску пребројио,
Таман на број пет стотина друга;
И кренуше уз Језера с' њоме
Танкој кули Вујошев Шабана.
Док ево ти попе Милутине,
Око њега друга пет стотина.
До два су их побра опазили,
Те су своју војску сусретали:
Преко Таре окренуше војску.
А кад били на Бобово равно,
Ту су једно оставили друштво,
А пред њима Таушана Рада,
Да их чува од Колашинаца.
Ту их тавна ноћца оставила,
Док су сашли у Грдијевиће,
На ту Мијат разредио војску:
Он разреди на четворо војску,
А дружини бјеше говорио:
„Немој који отиђи хајдити,
Док ја дођем пред турску паланку,
Док ја зовнем Меховића Муја,
Јер је силан турски буљубаша.
А да видиш сердара Мијата!
Кад опучи зора од истока,
Привуче се пред бијелу кулу,
Пак завика грлом и авазом:
„О Турчине, Меховићу Мујо!
Ја сам чуо, јеси јунак добар,
А ни мене не куди дружина;
Но изиди пред бијелу кулу,
Јер те зове Мијате сердаре.“
Турчин скочи из мека душека,
Изнад себе дохвати шишану;
Десном руком отворио врата,
У лијеву изнесе шишану,
На зарати везену шишану;
А да видиш сердара Мијата!
Он зарати свога џефердара,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Принесе га оку и образу,
На окрену јунак на јунака:
Мијатова пушка уграбила,
Те Турчина добро погодила
Под ал-калпак, у чело јуначко,
Све му чело пуче на четворо;
Паде Турчин на долину мртав.
Турчин паде а Мијат допаде,
Те му русу посијече главу,
И скиде му везену шишану;
Док загрмље са четири стране,
На паланке турске ударише.
Да је коме стати те гледати!
Пушке брече, а јунаци јече.
Нож сијева, крвца се прол'јева;
Таман тридест глава посјекоше,
И доста им јада направише,
И паланке турске похараше,
Похараше па их запалише,
И пљенише овце и говеда,
И велике коње и волове;
Ту велики шићар задобише,
И одоше здраво и весело.

ПОЧЕТАК БУНЕ ПРОТИВ ДАХИЈА

1804 године

XXXVIII

Боже мили, чуда великога!
Кад се хћаше по земљи Србији,
По Србији земљи да преврне,
И да друга постане судија,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Ту кнезови нису ради кавзи,
Нит' су ради Турци изјелице,
Ал' је рада сиротиња раја,
Која глоба давати не може,
Ни трпити турскога зулума;
И ради су Божи угодници,
Јер је крвца из земље проврела,
Земан дош'о ваља војевати,
За крст часни крвцу прољевати,
Сваки своје да покаје старе.
Небом свеци сташе војевати
И прилике различне метати
Виш' Србије, по небу ведроме;
Ваку прву прилику вргоше:
Од Трипуна до светога Ђурђа
Сваку ноћцу мјесец се хваташе,
Да се Срби на оружје дижу,
Ал' се Срби дигнут не смједоше;
Другу свеци вргоше прилику:
Од Ђурђева до Дмитрова дана
Све барјаци сврави пловше
Виш' Србије по небу ведроме,
Да се Срби на оружје дижу,
Ал' се Срби дигнут не смједоше;
Трећу свеци вргоше прилику:
Гром загрми на светога Саву
(У сред зиме, кад му вр'јеме није,)
Сијну муња на часне вериге,
Потресе се земља од истока,
Да се Срби на оружје дижу,
Ал' се Срби дигнут не смједоше;
А четврту вргоше прилику:
Виш' Србије, на небу ведроме,
Ухвати се сунце у прољеће,
У прољеће на светог Трипуна,
Један данак три пута се хвата,
А три пута игра на истоку.
То гледају Турци Биоградци,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

И из града сви седам дахија:
Аганлија и Кучук-Алија,
И два брата два Фочића млада
(Мехмед-ага и с њиме Мус-ага),
Мула-Јусуф, велики дахија,
Дервиш-ага, градски тајинџија,
Старац Фочо од стотине љета;
Све седам се састало дахија
Биограду на Стамбол-капији;
Огрнули скерлетли биљише,
Сузе роне а прилике гледе:
„Алах кардаш, чуднијех прилика!
Оно, јолдаш, но нас добро није.“
Па од јада сви седам дахија
Начинише од стакла тепсију,
Заграбише воде из Дунава,
На Небојшу кулу изнесоше,
На врх куле вргоше тепсију,
У тепсију звијезде похваташе,
Да гледају небеске прилике,
Што ће њима бити по пољетка;
Око ње се састаше дахије,
Над тепсијом лице огледаше;
Кад дахије лице огледаше,
Све дахије очима вињеше,
Ни на једном главе не бијаше.
Кад то виђе сви седам дахија,
Потегоше нађак од челика,
Те разбише од стакла тепсију,
Бацише је низ бијелу кулу,
Низ бијелу кулу у Дунаво,
Од тепсије нек потрошка нема;
Па од јада сви седам дахија
Пошеташе брижни невесели
Низ Небојшу, кулу Јакшићеву,
Одшеташе у кафу велику,
Пак сједоше по кафи великој,
Све сједоше један до другога,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Старца Фочу вргли у зачеље,
Бијела му брада до појаса;
Пак повика све седам дахија:
„К нама брже, хоџе и вајизи!
Понесите књиге инџијеле,
Те гледајте, што нам књиге кажу,
Што ће нама бити до пошљетка.“
Потекоше хоџе и вајизи,
Донесоше књиге инџијеле;
Књиге гледе, грозне сузе роне,
Дахијама овако говоре:
„Турци браћо, све седам дахија!
'Вако нама инџијели кажу:
Кад су 'наке бивале прилике
Виш' Србије, по небу ведроме,
Ев' од онда пет стотин' година,
Тад је српско погинуло царство;
Ми смо онда царство задобили,
И два влашка цара погубили:
Константина насред Царграда,
Украј Шарца, украј воде хладне,
И Лазара на пољу Косову;
Милош уби за Лазу Мурата,
Ал' га добро Милош не дотуче,
Већ све Мурат у животу бјеше
Док ми српско царство освојисмо,
Онда себи везире дозива:
— Турци браћо, лале и везири!
Ја умријех, вама добих царство,
Него ово мене послушајте,
Да вам царство дуговјечно буде:
Ви немојте раји горки бити,
Веће раји врло добри буд'те;
Нек је харач петнаест динари,
Нек је харач и тридест динари;
Не износ'те глоба ни пореза,
Не износ'те на рају биједа;
Не дирајте у њихове цркве,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Ни у закон, нити у поштење;
Не ћерајте освете на раји!
Што је мене Милош распорио,
То је срећа војничка дон'јела:
Не може се царство задобити
На душеку све духан пушећи;
Ви немојте рају разгонити
По шумама да од вас зазире,
Него паз'те рају ка' синове;
Тако ће вам дуго бити царство;
Ако л' мене то не послушате,
Већ почнете зулум чинит раји,
Ви ћет' онда изгубити царство. —
Цар умрије, а ми остадосмо,
И ми нашег цара не слушасмо,
Већ велики зулум подигосмо:
Погазисмо њихово поштење,
Свакојаке б'једе износисмо,
И на рају глобе навалисмо,
И грјехоту Богу учинисмо.
Сад су 'наке постале прилике,
Сад ће неко изгубити царство;
Не бојте се краља ни једнога,
Краљ на цара ударити неће,
Нити може краљевство на царство,
Јер је тако од Бога постало —
Чувајте се раје сиротиње!
Кад устане кука и мотика,
Биће Турком по Медији мука:
У Шаму ће каде проплакати,
Јера ће их раја уцв'јелити.
Турци браћо, све седам дахија!
Тако наши инџијели кажу,
Да ће ваше куће изгорјети,
Ви дахије главе погубити;
Из огњишта пронић' ће вам трава,
А мунаре попаст' паучина,
Не ће имат ко језан учити;

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Куд су наши друми и калдрме.
И куда су Турци пролазили
И с коњскијем плочам' задирали,
Из клина ће поникнути трава,
Друмови ће пожељет Турака.
А Турака ниђе бити неће!
Тако књиге инџијели кажу."
Кад то чуше сви седам дахија,
Све дахије ником поникоше
И преда се у земљу погл'аше,
С књигом не зна нико бесједити,
Ни како ће књизи отказати;
Старац Фочо подавио браду,
Па је б'јелу са зубима гризе,
Ни он не зна с књигом бесједити,
Већ се и он томе послу чуди;
Не пониче Фочић Мехмед-ага,
Не пониче, већ јунак покличе:
„Дишер море, хоне и вајизи!
Мол'те Бога и језан учите
Сваки данак а све по пет пута,
Не брин'те се нама дахијама;
Док је нама здравља и памети,
И док нам је Биоградског града,
Ми смо кадри управити градом,
Око града сиротињом рајом.
Кад краљеви на нас војштит неће,
Како ће нам раја досадити,
Кад нас има у седам дахија
У свакога по магаза блага,
Каква блага? све мека дуката,
А све пуста блага лежећега:
У нас, браћо, четири дахије,
Аганлије и Кучук Алије,
И у мене и Мула Јусуфа,
У свакога има пуста блага
Небројена по двије магазе;
Нас четири када устанемо.

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Устанемо на ноге лагане,
А магазе благом отворимо,
Просућемо рушше по калдрми.
На дукате покупити војску;
Нас четири велике дахије
На четворо разд'јелити војску,
На четворо, к'о четири брата;
Поћи ћемо из нашега града
Кроз нашијех седамн'ест нахија,
Исјећ ћемо све српске кнезове,
Све кнезове српске поглавице,
И кметове што су за потребе,
И попове српске учитеље,
Само луду ђецу оставити,
Луду ђецу од седам година,
Пак ће оно права бити раја,
И добро ће Турке послужити.
Док погубим кнеза Паталију
Из дијела села Богаљице,
Он је паша, а ја сам субаша;
Док погубим и Јована кнеза
Из Ландова села маленога,
Он је паша, а ја сам субаша;
И Станоја кнеза из Зеока,
Он је паша, а ја сам субаша;
Док погубим Стеву Јаковљева
Из Лијевча гњезда хајдучкога.
Он је паша, а ја сам субаша;
И Јована кнеза из Крснице;
Док погубим до два Чарапића
Из Потока Б'јелог од Авале,
Кој' су кадри на Врачар изићи,
У Биоград Турке затворити.
Они с' паше, а ја сам субаша;
Док погубим Црнога Ђорђија
Из Тополе села поносита,
Који с бечким тргује ћесаром,
Он је кадар сву цебану купит

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Од бијела града Варадина,
И оружје, што је за потребе,
Он је кадар на нас завојштити,
Он царује, а ја субашујем;
Док погубим протопоп Николу
Из лијепа села Ритопека,
Он пашује, а ја субашујем;
Док погубим Ђорђија Гузоњу,
И његова брата Арсенија,
Из лијепа села Жељезника,
Кој' је кадар Топчидер затворит;
Док погубим протопопа Марка
Из лијепа села Остружњице,
Он је паша, а ја сам субаша;
Док погубим до два игумана,
Хаџи Ђеру и Хаџи Руфима,
Који знаду злато растапати
И са њиме ситне књиге писат,
Нас дахије цару опалати,
Око себе рају сјетовати,
Они паше, а ми смо субаше;
Док погубим Бирчанин Илију,
Обор-кнеза испод Међедника
Ево има три године дана
Откако се врло посилио:
Кудгођ иде, све крхата јаше,
А другога у поводу води;
Он буздован о ункашу носи,
А бркове под калпаком држи;
Он Турчину не да у кнежину;
Кад Турчина у кнежини нађе,
Топузом му ребра испребија;
А кад Турчин стане умирати,
А он виче на своје хајдуке:
— Море, слуге! тамо пашче бац'те,
Ђе му гавран кости наћи неће! —
А кад нама порезу донесе,
Под оружјем на диван изиђе,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Десну руку на јатаган метне.
А лијевом порезу додаје:
— Мехмед-ага, ето ти порезе.
Сиротиња те је поздравила
Више теби давати не може! —
Ја порезу започнем бројити.
А он на ме очима стријеља:
— Мехмед-ага, зар ћеш је бројити?
Та ја сам је једном избројио! —
А ја више бројити не смијем,
Већ порезу украј себе бацим,
Једва чекам да се скине б'једа.
Јер немогу да гледам у њега:
Он је паша, а ја сам субаша;
Док погубим кнеза Грбовића
Из лијепа села Мратишића.
Он је паша, а ја сам субаша.
Док погубим и Алексу кнеза
Из лијепа села Бранковине,
И Јакова брата Алексина. —
Цар и ћесар кад се завадише.
Код ћесара обрштери бише
И носише од злата кашкете,
Попљенише све турске паланке.
Поробише, ватром попалише;
Цар и ћесар кад мир учинише,
А они се цару предадоше,
И код цара кнезови посташе,
Многе Турке цару опадоше.
Седам паша што су опаднули.
Опаднули, па их поморили:
Они паше, а ми смо субаше;
Док погубим кнеза Тавнавскога.
Из Љутица Станка обр-кнеза;
Док погубим кнеза Мачванскога,
С Богатића Маршиновић Лазу.
Он је паша, а ја сам субаша;
Док погубим кнеза Поцерскога,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE DURBE CRNOJEVIĆ

С Метковића Ружичић Михајла,
Он је паша, а ја сам субаша;
Док запалим Рачу украј Дрине,
И погубим Хаџи-Мелентија,
Који је иш'о преко мора сиљег,
Те је влашку ћабу полазио,
Пак се узгред у Стамбол свратио,
И од цара ферман излагао
За стотину жутијех дуката,
Да Власима богомољу гради,
Да је гради за седам година,
Начини је за годину дана —
Ево има шест година дана,
Како зида покрај цркве куле,
А у куле набавља џебану,
И по мраку топове привлачи: —
Видиш, јолдаш, да се нечем нада!
Пак ћем' онда заћи кроз нахије,
Те исјећи све српске кметове,
Како би нам раја додијала?"
Све дахије на ноге скочише,
Мехмед-аги сви се поклонише:
„Хвала јолдаш, Фочић Мехмед-ага!
Твоја памет паповати може,
Ми ћемо те пашом учинити,
Тебе ћемо свагђе послушати."
Старац Фочо поче говорит:
„Нуто момка! и нуто памети!
С којом р'јечи на пашалук сједе!
Узми синко, Фочић Мехмед-ага.
Узми сламе у бијелу руку,
Махни сламом преко ватре живе:
Ил' ћеш ватру са тим угасити,
Или ћеш је већма распалити?
Ви можете и Бог вам је дао,
Тако силну покупити војску,
И поћ ћете, синко, кроз нахије;
Једног кнеза преварит можете

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

И на вјеру њега домамити;
Своју ћете вјеру изгубити,
Једног посјећ, а два ће утећи.
Два посјеци, четири одоше;
Они ће вам куће попалити,
Ви дахије од њих изгинути.
Ал' ви тако немојте радити,
Него мене старца послушајте:
Ја сам глед'о у нашем инџилу,
Ово наше дуго бити неће,
Него ће се пром'јенити царство.
Већ се, синко, подобрите раји:
Од харача раји отпустите,
Нек је харач, к'о што Мурат рече;
Прођите се глоба и пореза;
С кнезовима ви се побратите,
Кнезовима хате поклањајте,
Кметовима осредње парине,
С поповима у дослуку буд'те,
Не би л' и ми уз њих преживљели,
Јера наше дуго бити неће.
А што ће вам више пусто благо?
Да мељете, изјест не можете.
Ал' говори Фочић Мехмед-ага:
„Мој бабајко, не слушам те стари!“
То изрече, а на ноге скочи,
А за њиме остале дахије,
Пак на граду бацише топове,
На дукате покупише војску.
Њих четири велике дахије:
Аганлија и Кучук-Алија
Мула-Јусуф, Фочић Мехмед-ага,
На четворо разд'јелише војску,
Њих четири, к'о четири брата,
Пак на граду отворише врата,
И одоше с војском по тефтишу
Кроз њихових седамн'ест нахија.
Првог српског кнеза преварише:

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Домамише кнеза Палалију
И у Гроцкој њега погубише;
И Станоја кнеза из Зеока
Преварише, па га погубише
У његову двору бијеломе;
Преварише Марка Чарапића,
Преварише те га погубише;
И Гагића Јанка буљубашу
Из Болеча села маленога:
Погубише кнеза Теофана
Из Орашја Смедеревске Нах'је;
На и кнеза Петра из Ресаве;
Преварише Мита буљубашу
Из Липовца близу Крагујевца,
Те и њега млада погубише.
Моравцима цркви допадоше,
И ту Хаџи-Ђера погубише,
А Руфима у град опремише,
И у граду њега погубише.
Мехмед-ага у Ваљево дође:
Грбовић се обеше осјетио,
На Грбовић на страну побјеже,
А дође му обр-кнез Алекса,
И дође му Бирчанин Илија,
Обојицу хвата Мехмед-ага,
Бијеле им савезао руке,
Па их води на мост Колубари;
А кад виђе обр-кнез Алекса,
Да ће Турци оба погубити,
Тад' он рече Фочић Мехмед-аги:
„Господару, Фочић Мехмед-ага!
Поклони ми живот на међану,
Ево теби шесет кеса блага!"
Мехмед-ага говори Алекси:
„Не могу те, Алекса, пустити,
Да ми дадеш и сто кеса блага."
Ал' бесједи Бирчанин Илија:
„Господару, Фочић Мехмед-ага!

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Ево теби и сто кеса блага,
Поклони ми живот на мејдану!“
Вели њему Фочић Мехмед-ага:
„Не будали, Бирчанин Илија!
Ко би горског упустио вука?“
Мехмед-ага викну на џелата,
Џелат трже сабљу испод скута,
Те Илији одсијече главу;
А Алекса сједе на њуприју,
Па овако поче говорити:
„Бог убио сваког Хришћанина,
Који држи вјеру у Турчину!
Ах Јакове, мој рођени брате,
Ти не држи вјере у Турцима,
Ђе с' удесиш, удри се с Турцима!“
Још Алекса говорити хћаше,
Али џелат говорит' не даде,
Трже сабљу одсијече му главу.
Када то два кнеза погибоше
На њуприји насред Колубаре:
Кнез Алекса, Бирчанин Илија,
Хади-Руфим насред Биограда.
Једног дана, а једнога часа,
Виш' њих јарко помрчало сунце.
Мехмед-ага конаку похити,
Не би л' још ког Срба застануо,
Да још бира њеког да посјече;
Ал' кад Срби жалост опазише,
Из чаршије намах побјегоше,
Мехмед-аги ни један не дође.
Кад то виђе Фочић Мехмед-ага,
Одмах позна, да горе уради,
И одмах се бјеше покајао,
Ал' се веће доцкан покајати;
Већ повика дванаест делија,
И Узуна, свога кафецију:
„Чујете ли, моји соколови!
Брзо добре коње посједните,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Пак трчите у село Тополу,
Не би л' Црног погубили Ђорђа;
Ако ли нам сад утече Ђорђе,
Нека знате, добра бити неће."
Кад то чуше дванаест делија,
Одмах добре коње посједоше,
И пред њима Узун кафеција,
Отидоше у село Тополу
У суботу уочи нећеље;
На освитак нећељи дођоше
Прије зоре и бијела дана,
И Ђорђијне околише дворе,
Ударише с обадвије стране,
А са двије стране повикаше:
„Изиђ' амо, Петровићу Ђорђе!"
Ко ће љута змаја преварити?
Ко ли њега спаваћива наћи?
Ђорђе се је јунак научио
Прије зоре свагда уранити,
Умити се и Богу молити,
И попити по чашу ракије;
Бјеше Ђорђе прије уранио
И отиш'о у доње подруме,
Када виђе око куће Турке,
Он се њима јавити не хтједе;
Јави им се млада Ђорђијница:
„Да Бог с вама, Турци, ноћас био!
Шта тражите овђе у то доба?
Ђорђе сада пред кућом бијаше,
Ту сад бјеше, пак некуд отиде,
А ја не знам, куд је отишао."
А то Ђорђе и гледа и слуша.
Кад је Ђорђе избројио Турке,
Чашу попи, а пушку потпрани,
Узе доста праха и олова,
Па изиђе својему обору
Међу својих дванаест чобана;
А кад дође чобане избуди,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

И овако чобанима рече:
„Браћо моја, дванаест чобана!
Устаните, обор отворите,
Из обора ишћерајте свиње,
Нека иду куда коме драго;
А ви, браћо, мене послушајте,
И шарене пушке потпрашите;
Ако Бог да, те се оно стече,
Што сам данас радит' наумио,
Честите ћу вас све учинити,
Оковати у сребро и злато,
А у свилу обућ' и кадифу.“
Сви чобани једва дочекаше,
Ишћераше свиње из обора,
Пак шарене пушке потпрашише,
На мах они за Ђорђом пођоше.
Оде Ђорђе право своме двору;
А кад Турке с чобанима виђе,
Онда Ђорђе овако говори:
„Чујете ли, дванаест чобана!
Сваки јако гнајте по Турчина,
Ал' немојте пушака метати,
Докле моја најприје не пукне,
Ја ћу гледат Узуна Мехмеда,
Виђећете, што ћ' од њега бити.“
То изрече Петровићу Ђорђе.
Земљи паде, пушци огањ даде,
Пуче пушка, остат пуста неће;
Ђе је глед'о Ђорђе, погодио,
Мртав паде Узун са кулаша.
Кад то виђе дванаест чобана,
Намах пуче дванаест пушака:
Мртвих паде онђе шест Турака,
Шесторица на коњма побјеже.
Намах Ђорђе викну по Тополи,
Те сакупи јоште више друштва,
Све по трагу Турке поћераше,
До Сибнице села доћераше,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE DURDE CRNOJEVIĆ

И ту Турци у хан побјегоше...
Ками мајци да остати могу!
Ту их Ђорђе опколи са друштвом,
На он викну у село Сибницу,
Сибничани сви му долећеше;
Ту се саста стотина јунака,
Намах Срби хана запалише,
И тројица Турак' изгорјеше,
А тројица пред њих истрчаше,
И Србини сва три погубише.
На све стране Ђорђе књиге посла,
У свих градских седамн'ест нахија,
На кметове селске поглаваре:
„Сваки свога убијте субашу;
Жене, ђецу у збјегове кријте.“
Кад то чуше српске поглавице,
Намах они послушаше Ђорђа:
Сви скочише на ноге лагане,
Припасаше свијетло оружје,
Сваки свога убише субашу,
Жене, ђецу у збјег одведоше.
Кад је Ђорђе Србље узбунио
И с Турцима веће завадио,
Онда Ђорђе прође кроз нахије,
На попали турске карауле,
И обори турске теферице,
И удари на турске паланке,
Све паланке он турске попали,
Женско, мушко, све под мач удари,
Тешко Србље с Турцума завади —
Турци мисле, да је раја пала,
Ал' је раја градовима глава;
Уста раја, ко' из земље трава,
У градове сађераше Турке;
Трчи Ђорђе од града до града,
И грађане свагђе довикује:
„Чујете ли, ви Турци грађани!
На градов'ма отварајте врата,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Измеђ' себе дајте зулумћаре,
Ак' хоћете мирни да будете:
Да градове цару не кваримо;
Јер ако их ви дати нећете,
Измеђ' себе Турке зулумћаре,
Те градове раја начинила,
Градила их по девет година,
Кадра их је за дан оборити
И са царем кавгу заметнути;
А када се с царем завадимо,
Да устане сви седам краљева,
Да нас мире, помирит' нас неће:
Бићемо се море до једнога!"
Тад' грађани сузе проліеваху,
И Ђорђији вако говораху:
„Бег-Ђорђије, од Србије главо!
Даваћемо штогођ раја иште,
Не кварите царевих градова,
Ни са царем замећите кавге,
Ми дајемо Турке зулумћаре."
Па грађани усталише Турци,
На градове отворише врата,
Измеђ' себе дају зулумћаре,
Зулумћаре изјелице Турке,
Предају их у србијнске руке.
Боже мили и Богородице!
Када Срблји докопаше Турке,
Зулумћаре у бијеле руке,
Па их сташе Срблји разводити
Преко поља без свијех аљина:
Без ћурака и без антерија,
Без сарука, у малим капама,
Без чизама и без јеменија;
Голе, босе топузима туку:
„Море, баша! кам' пореза наша?"
У по поља Ђорђе сабљу вади,
Зулумћарске одсијеца главе.
А кад Ђорђе исијече Турке,

Исијече Турке зулумћаре.
Онда Ђорђе у градове уђе:
Што би Турак' по градов'ма б'јелим,
Што би Турак' за сјече, исјече,
За предаје што би, то предаде,
За крштења што би, то искрсти.
Кад је Ђорђе Србијом завлад'о,
И Србију крстом прекрстио,
И својијем крилом закрилио
Од Видина пак до воде Дрине,
Од Косова те до Биограда,
'Вако Ђорђе Дрини говорио:
„Дрино водо, племенита међо,
Измеђ' Босне и измеђ' Србије!
Наскоро ће и то вр'јеме доћи,
Када ћу ја и тебека пр'јећи,
И честиту Босну полазити.“

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNOJEVIĆ

БОЈ НА ЧОКЕШИНИ
1804 године

XXXIX

Полећеше два врана гаврана
Са врх Цера, изнад Чокешине,
Крвавијех кљуна до очију
И крвавих ногу до кољена;
Салећеше у богату Мачву,
Те падоше насред Прњавора,
На бијеле Крсманове дворе,
Баш Крсмана кнеза Вујичића.
Ту излази љуба Крсманова,
Излазила, па је говорила:

„Ја два врана, два по Богу брата!
Јесте л' скоро са Цера планине?
Јесте л' вид'ли цркву Чокешину
И у цркви славна игумана,
Игумана Хаџи-Костантина?
Јесте л' вид'ли Ћурч'ју арамбашу,
Који чува страже од Турака
С његовијех триста и три друга,
Да не буде робља из Поцерја?
Јесте л' вид'ли мога господара,
А Крсмана кнеза Вујичића?
Јесте л' вид'ли Ваљевца Јакова,
Та Јакова српског команданта?
Је ли дош'о Ваљевац Јакове,
Је ли дош'о и довео војску?
Је л' колико војске у Јакова?
Отиш'о је Крсман пред Јакова,
Да дочека војску Јаковљеву,
Под Јаковом коња да прихвати.
Ђе је Крсман? вода г' оди'јела!
Што с' не нађе код својега двора?
Турска ћу се назвати робиња
За живота њему и за здравља;
Мене Турци јесу додијали
Свако вече двору долазећи,
Сваво вече и свако ми јутро;
Не могу им ватре надавати,
Ја како ћу хљеба нам'јесити,
Како ли ћу воде наносити;
Сви питају, куд је Крсман отиш'о,
А ја јадна казати не смијем.
Јуче су се пушке испуцале,
Сву је Мачву тама попанула;
Није тама ода зла времена,
Ни година што родити неће,
Већ је тама од прах' пушчанога."
Ал' бесједе двије птице вране:
„О госпођо, Крсманова љубо,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Ради бисмо добре казат гласе,
Не можемо, већ како 'но јесте:
Ми смо јутрос са Цера планине,
А јуче смо васдан почивали
На бијелој цркви Чокешини;
Виђели смо Хаџи-Константина,
Константина, славна игумана,
Ће Србине јунак причешћује
Без канона и без испов'једи —
Јер Србиње на бој опремаше;
Заклиње их крстом и законом
Да брат брата у боју не изда;
И вид'ли смо Турч'ју арамбашу,
С његовијех триста и три друга,
Који чува страже од Турака,
Да не буде робља од Поцерја;
И вид'ли смо Ваљевца Јакова,
У Јакова није много војске;
Нема више већ триста Србова,
И четири с њиме арамбаше:
До два брата два Недића млада,
Димитрије и с њим Григорије,
Треће бјеше Дамјан Кутишанац,
А четврти Дамјановић Панто:
Сва четири јесу једнолика,
Једног раста, а једног погледа,
Једне ћуди, а једне помисли;
На њима је рухо једнолико:
Чиста свила до земље спушћена,
А кадифа у крађем скројена,
Све оружје у злато облито,
У рукама пушке једнолике,
Једног харча од дванаест драма;
На глави им капе кадифлије,
Златне ките бију по појасу;
Јадној мајци сви ти су једнаци!
Када дође Ваљевац Јакове,
Када дође и доведе војску,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Под Јаковом Крсман коња прими,
Добра коња крилата ђогата;
Како дође Ваљевац Јакове,
Како дође и доведе војску.
Те се Јаков саста са Ћурчијом,
У образ се они пољубише,
Ал' за здравље питат се не шћеше,
Веће одмах кавгу заметнуше:
'Вако рече Ћурч'ја арамбаша:
„Та Јакове, српски команданте,
Хоћеш, болан, више довест војске?
Ако л' нећеш више довест војске,
Ја се први с Турци бити нећу:
Јер ја нисам дрво врбовина.
Кад посјеку да с' омладит могу,
Па да будем врба к'о и била,
Већ Ћурчија, горски арамбаша,
Кад посјеку, омладит се нећу;
Ја сам јунак душу огр'јешио
И уз наше посте омрсио,
У Јешшици три ноћи ноћио
И три дана по њојзи ходио.
Док сам турску уходијо војску,
С Турцима сам мрсно вечерао,
Вечерао мрсно и ручао,
С Турцима сам иш'о у џамију,
Турски кланьам, српски Бога молим;
У Турака много има војске:
Седам хиљад' и триста Турака,
И пред војском до два серашћера:
Дервиш-ага, из града Зворника,
Ножин-ага, од села Маоче;
Па сам чуо, што говоре Турци:
Турци веле, да Поцерје робе,
Да запале цркву Чокешину,
Да погубе Хаџи-Костантина.
Ал' бесједи Ваљевац Јакове:
„Ти Ћурчија, један пржибабо!

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Ни стари ти четовали нису,
Већ чували краве по Сријему!“ *)
Ласно ти је, море бабе пржит
У пô ноћи, кад нико не види,
Ал' је мучно међан дијелити
У по подне св'јету на видику:
Нећу, море више купит друштва;
С ово брата дочекаћу Турке.
Истом они у ријечи бише,
Кренуше се Турци из Љешнице:
Бубњи бију а свирале свире,
Сва се земља испод Цера тресе,
Право Турци иду Чокешини.
Кад то виђе Ћурч'ја арамбаша,
Он докопа пушку по средини,
Обазре се, рече три ријечи:
„Моја браћо, до триста другова!
Ко ће са мном, нека иде за мном:
Ја се први с Турцим' бити нећу.“
Што бијаше ватра пламената,
Са Ћурчиом оде у планину;
Кнез Михајло Ружичић пошао
Из лијепа села Метковића,
И он води три хиљаде војске;
Кад Михајло опази Ћурчију,
Ће Ћурчија струже уз планину,
Препаде се Ружичић Михајло,
На мах своју распустио војску.
„Моја браћо и моја дружино!
Кад Ћурчија бјежи у планину,
Нема данас боја са Турцима,
Ви бјежите сваки своме двору,
Да се сваки код свог двора нађе.“
Ту Михајло распустио војску,
Чича Јаков остаде пред црквом
Су својијех три стотине друга,
Су четири своје арамбаше;

*) Ћурчија је био родом из Сријема, из села Босута.

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

А игуман Хаџи-Костантине
Није требе да с' у боју деси:
Костантин се игуман уклони;
А чича се Јаков препаднуо,
Посједнуо крилата ђогата,
Голу сабљу држи у рукама,
Па дружини 'вако говораше:
„Браћо моја, три стотине друга!
Да црквену затворим авлију,
Да бусије себи поградимо,
Па да овђе дочекамо Турке!"
Ал' бесједе два брата Недића:
„Чича Јашо, што си полуђео?
Ми нијесмо једне женске главе,
Под затвором женски да помремо,
Па да цркву крви обојимо,
Да костима цркву потрусимо,
Већ хајдуци, убојни јунаци,
Што замећу по крајини кавгу
Између цара и између' краљева;
Да идемо, да сретемо Турке,
Да се далек с њима побијемо
Ће је свему св'јету на видику!"
То рекоше, па се послушаше,
Сви шарене пушке потпрашише,
Па Недићи напријед пођоше,
А за њима Дамјан Кутишинац,
За Дамјаном Дамјановић Панто,
А за Пантом дружина остала,
Чича Јаков на ђогата јаше,
Голу сабљу у рукама носи,
Иде виђет, побит' како ће се;
На далеко сусретоше Турке,
Повисоко од бијеле цркве,
Виш' Врањева дубока потока
На високу брду голетноме,
Ће Љешници јесте на погледу.
Слушај, госпо, ко заврже кавгу:

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Два Недића бусије не траже,
Већ падоше оба на кољена,
А обадва пушке оборише,
Обје пукле, остаће им пусте.
Бого мили, чуда големога!
Ће два брата, два Недића млада,
Погодише у турској ордији
До два брата два Турчина млада,
Оба брата изврх Вуковија,
Оба брата оба барјактара,
Оба паше ногом не макоше,
Барјаци им пусти остадоше;
Земљи паде Дамјан Кутишанац,
Земљи паде, пушци огањ даде,
И он уби у турској ордији
Из Зворника Хасан-барјактара,
Хасан паде, барјак му остаде;
Земљи паде Дамјановић Панто,
Земљи паде пушци огањ даде;
Пантелија уби у ордији
Из Брчкога Турбан-барјактара,
И он паде ни ногом не маче.
Намах пуче од триста Србова,
Намах пуче триста џефердара
Мртвих паде за триста Турака;
Од Турака седам хиљад' пуче,
Магла паде од неба до земље,
Нит' се види неба ни облака,
Од онога праха пушчанога.
Боже мили! срца слободнога
У два брата два Недића млада!
Ће с Турцима завргоше кавгу,
Триста Срба, са седам хиљада:
Два Србина удриш' на педесет,
Четворица на стотин' Турака,
Осморица на двјеста Турака.
Бој чинише пуно и за много,
Ја у дану пуно седам сата;

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Све разбише Турке на буљуке.
Сташе Турци натраг узмицати,
Рањенике Јани проносити;
Ев' Турцима индат придолази,
Недићима нико ни откуда.
Ђе је срећа, ту је и несрећа:
Кад се седам наврши сата,
Ев' Недићи рана допадоше:
Пребише им Турци обојици
Из пушака ноге до кољена;
Оба сјела један до другога,
Они вичу, рек'о б' вино пију,
Око себе Србадију храбре,
Пушке пуне, на Турке бацају.
Ђе је срећа, ту је и несрећа:
У Недића нестаде џебане,
А не могу на ноге устати,
Да потраже по друштву фишека,
Већ из гласа сташе дозивати:
„О дружино, браћо Србадијо!
Није ли ће у кога догодило
Ја фишека да нама докучи:
Празне су нам пушке у рукама,
Још видимо према себи Турке;
У кога се фишек' догодило,
За фишек му ево по жут дукат,
Ако му се и то мало чини,
За фишек му ево десет дукат'!"
— Доста злата, ал' џебане нема. —
Стаде викат један до другога,
Ни у једног није се десило;
А то турски шпијуни зачуше,
Отрчаше, Турцима казаше,
Да ј' у Срба нестало џебане;
Кад то чуше до два серашћера,
Ножин-ага и с њим Дервиш-ага,
Од појаса сабље повадише,
Издалека Турке повратише,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

И на силу Турке нађераше:
„Јала кардаш, јуриш на душмана!
У душмана нестало џебане.“
Кад ли болан, Турци алакнуше,
На Србине јуриш учинише!
Ту се Срби покорити неће,
Већ се бране и празним пушкама;
Изломише пушке на седморо
Ев' тукући око себе Турке;
А кад танке пушке изломише,
Сваки Србин хвата по Турчина,
Како који докопа Турчина,
Сваки пада по Турчину своме:
Сваки Србин мори по Турчина;
А Србина по двадест Турака.
Погибоше два Недића млада,
И погибе Дамјан Кутишанац,
И погибе Дамјановић Панто,
Погуби га Дервиш од Зворника:
Дервиш-ага Панту долетио,
Удари га сабљом изнанада,
Уједном му одсијече главу.
Пантелија оста на ногама,
Глава паде у траву пред т'јело,
Мрта глава са земље говори:
„Ти си, Дедо, ј . . у ми ти нену!
Јер ме тако из преваре тучеш?“
Сви се Турци онда зачудише,
Та што рече мртва српска глава.
Ту погибе за триста Србина,
А Турака Јањи донесоше
Пет стотина онђе укопаше,
Вергијаша ни носили нису.
И данаске стоји костурница
Од Србаља и још од Турака,
Виш' Врањевца дубока потока
На високу брду голетноме.
Та знаће се њино разбојиште,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE PEROVIĆ

Док је Цера и Видојевице,
И на небу сунца и мјесеца,
Ђе Недићи јесу погинули
У суботу на светог Лазара
Пред Христово пред Цвјетоносије.
Чича Јаков на ђоги утече
Странпутице путем пријекијем,
А Ћурчији вако говораше:
„Еј! Ћурчија, да те Бог убије!
Јер ме данас издаде Турцима?
Ако Бог да и срећа од Бога,
Ти се нећеш наносити главе,
Наносити за ту пријевару.“
И што рече Јаков не порече.

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

БОЈ НА САЛАШУ

1806 године.

XL

Вино пију три српске војводе
У богатој и поносној Мачви
У лијепу селу Метковићу
А код двора Петра Херићева.
Прво бјеше српска војевода
Катић Јанко из села Рогаче
Од Космаја гн'језда соколова;
А друго је војвода Вујица
Из Азање сниже Смедерева;
А треће је српска војевода
Чупић Стојан, змају из Ноћаја;
С њима пије до двјеста Србина.
Ту Србина без коња не бјеше.
Већ све Срби на коњма добријем,

На хатима, а под миздрацима.
А када се напојише винца,
Те им винце изиђе у лице,
А ракија приче говорити,
Поче им се Чупић туговати:
„Ах мој брате, Јанко и Вуица!
Тешко су ми Турци додијали,
Јер сам, браћо, на крајини љутој,
Украј Дрине украј, воде хладне,
Пак ми Мачву из превара краду,
Не могу се с њима удесити,
А да ми се с њима удесити,
Волио бих нег' царево благо,
Да ја видим чија јесте Мачва,
Чија јесте, чија л' ће остати;
То бих сада, браћо, највољо."
Истом Чупић у ријечи бјеше,
А стражарче долеће са страже,
Вјерна слуга Јуришића Станка,
Иза Батрља са села Салаша;
Гологлаво бјеше, без обуће,
Без обуће и без дуге пушке;
Од шумскога трња одерано,
Грознијем се сузам' упрљало.
Војводама када оно дође,
Оно њима Бога не назива,
Већ овако њима проговара:
„Жље га сјели, три српске војводе!
Жље га сјели, и вино попили!
Ви пијете и попијевате,
Сиротиња у невољи цвили:
На Мачву вам Турци ударише,
Седам хиљад' и триста Турака,
И пред њима Мехмед-капетане
Од Зворника града бијелога,
Бијела му брада до појаса;
Буљукбаша Јуришићу Станко,
Са својијех седамдесет друга,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE GRUJOVIĆ

Хћаше јунак да узбије Турке,
И на Турке огањ оборише,
Пуче пушак' од Јуришић Станка
Пуче пушак' седамдесет равно,
Од Турака седам хиљад' пуче:
Ми не знасмо један за другога,
Ко л' погибе, ког' ли ухватише,
Ко л' утече, који ли остаде,
Нит' знадосмо куд се ђеде Станко.
Еле Турци Мачву прегазише,
Поробише Совљак и Глоговац.
Ко је вама коње набавио?
Ко је вама чоху порезао?
Ко ли вам је поков'о оружје?
Разма јадна сиротиња раја;
Пак с Турцима рају завадисте,
И Турцима сада издадосте.
Што чините, да вас Бог убије!
Што чините, јер се не бијете?
Не бијете, јал' се предајете?"
Кад то чуо Чупић Стојане,
У руци му пуна чаша вина,
Пуна му се чаша задесила,
Од јешка му задрктала рука,
Па испусти чашу на синију
(Нит' се разби, нит' се просу вино),
А пљесну се руком по кољену,
Под кољеном скерлет чоха пуче,
И бијела кожа на кољену;
На руци му три златна прстена
Та сва три му цркла на прстима;
Чупић Стојан грозне сузе проли:
У Стојана нема много друга,
Разма цигле двије вјерне слуге,
Једно бјеше Сићићу Маринко,
А друго је Шуманац Васиљу;
Стојан викну двије вјерне слуге:
„Слуге моје! брже коње ваше."

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

А он скочи, припаса оружје,
Собом Стојан до мркова дође,
Па мркову притеже колане,
Притеже му четири колана,
А и пету ибришим-тканицу,
Узду врже, на мркова сједе;
Око њега двије вјерне слуге.
'Вако Чупић рече са мркова:
„Браћо моја, Вујица и Јанко,
Будите ми данас у невољи,
Да идемо дочекати Турке!“
А Вујица гледну на Катића.
Катић Јанко у земљу преда се;
Јер Катићу мило не бијаше
Бој заметат у земљи незнаној
С мало друштва, а с много Турака,
Друштва мало, а и то невјешто,
Не познаје стаза ни богаза.
Проли сузе Чупићу Стојане,
Сузе проли, па опет говори:
„Браћо моја, Вујица и Јанко,
Будите ми данас на невољи,
Данас мене, ја ћу сјутра вама;
Ил' ви пошли, ил' не пошли, браћо,
Ја ћу један ударит на Турке,
Под срамотом овом остат нећу,
Мрет' ми данас, или мрети сјутра,
Волем прије о мање грјехоте!“
Кад погледа војвода Вујица,
Та ће Чупић грозне сузе лије,
Вујици се врло ражалило,
Па он скочи на ноге лагане,
И Чупићу овако говори:
„Побратиме, Чупићу Стојане!
Нека знадеш, ја те издат не ћу
Са мојијех сто педесет друга;
Ко те изд'о издало га љето!
Бијело му жито не родило!

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Стара њега мајка не вићела!
Њим се мила сестра не заклела!“
Пак Вујица викну на дружину:
„А на ноге, моји соколови!
Брзо своје коње опремајте.“
Вујо оде до коња алата,
Притеже му четири колана,
А и петру ибришим-тканицу,
Узду врже, сједе на алата,
Око њега сто педесет друга;
Ту се Вујо и Стојан састаше,
Срамота се Јанку учинила,
Да он јунак од друштва остане
Да остане и да их издаде,
Веће и он на ноге устаде,
И долеће до коња ђогата,
До ђогата гриве окнивене,
Притеже му четири колана,
А и петру ибришим-тканицу,
Узду врже, ана ђогата сједе,
Око њега педесет момака.
Три војводе заједно пођоше,
Три војводе, као три сокола,
А за њима до двјеста Србина
На хатима, а под миздрацима,
Како сродно јато голубова.
Боже мили, да лијепе киге!
С Метковића села полећеше,
Пак Богатић село прелећеше,
У Клијење село долећеше;
А кад бише у село Клијење,
Чупић Стојан гледну испод руке,
Ал' му Совљак огњем горијаше,
А по њему Турци халакају.
Онда Чупић вако проговори:
„Браћо моја, Вујица и Јанко!
И ви браћо, двје стотине Срба!
Хоћете ли, да се послушамо:

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE GRNOJEVIĆ

Да ми добре коње одјашимо,
Па да с коња збацимо теркије,
Да ми добрим коњма облакшамо;
Да колане коњма пристегнемо;
Брзо ћемо с' ударит' с Турцима;
А немојте жалити теркија!
Ја сам чуо од старијех људи:
Онђе нема нигда старјешине,
Старјешине, ни да судит може,
Који није кадар платит' вина
У механи за потребна друга.
Хвала Богу! и Бог ми је дао.
Ако Бог да, те здраво будемо,
Теркије ћу вама допунити,
И хоћу вас вином напојити;
Ако л' који у бој погине,
Тражићу га па га сахранити,
Л'јепо ћу му т'јело опојати."
Кад то чуло двје стотине Срба,
Сви Стојана одмах послушаше,
Па с добријех коња одсједоше,
Побацаше са коња теркије
И колане коњма пристегоше,
Пак на добре коње усједоше,
Потекоше путем пријекијем,
На Салашко поље истрчаше.
А кад они на друм изиђоше,
Турци прошли друмом широкијем,
Прошли Турци у богату Мачву,
Око пута преко поља равна
На плочама траву одадрли,
Ал' се још'те повратили нису.
Кад је Стојан саглед'о друмове,
Опет опђе оставио друштво,
Па он својој дружини говори:
„Браћо моја, Јанко и Вујица!
И ви браћо, дв'је стотине Срба!
Ја сам ноћас лијеп сан уснио,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Нека знате наш ће мејдан бити,
Ако Бог да, добићемо Турке,
Само, браћо, држте се јуначки:
Немојте се, браћо препанути!
Видите ли то Салашко поље,
Колико је дуго и широко,
Кад се Турци с плијеном помоле,
Све ће поље собом закрилити,
Ви се, браћо, препанут' немојте!
Ја сам чуо од старијех људи:
Нема смрти без суђена дана,
Ни јунака без првога брата;
Нека знате, ја ћу бити први!
Већ овако да се послушамо:
Око главе саруке завите,
А по Турски сабље припашите,
И по Турски коње разиграјте,
Да се Турци далек' не осјете,
Нас је мало, а много Турака;
Па хајдемо право међу Турке,
Ко нас гође види од Турака,
Свак ће мислит', њима индат иде;
А када се с Турцим' измјешамо,
Да сви, браћо, Бога поменемо,
А по једну пушку избацимо,
Више пушак' немојте бацати,
Већ тргните сабље од појаса,
Да кроз Турке јуриш учинимо,
Пак да Турке одмах расјечемо,
Расјечемо Турке на буљуке,
Нека не зна један за другога;
Тако ћемо Турке забунити.
Јоште, браћо, да вам ријеч кажем:
Извадите дрвене чутуре,
Напите се поцерске ракије
Зарад' срца и зарад' слободе."
Кад то чуло двје стотине Срба,
Сви по Турски главе замоташе,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

А по Турски сабље припасаше,
Пак тргоше дрвене чутуре,
И стадоше све два и два пити;
Чупић трже дрвену чутуру,
Па он пије са два побратима.
По једном се пићем обредише,
А по другу пити започеше,
Ал' се Турци пољем помолише.
Колика је сила у Турака,
Све су поље собом закрилили.
Они гоне плијен од Совљака:
Седам хиљад' бијелих оваца,
Пет хиљада црвенијех коза,
Три хиљаде крава музовнијех,
Шест стотина мачванских волова;
Стоји блека овац' за ја'њцима,
Стоји мека јањац' за овцама,
Века стоји коза за јарићи,
А јарића дрека за крзама;
Стоји рика крава за теладма,
А телади мека за кравама;
Бука стоји мачванских волова.
Не познају својијех чобана,
Види стока ће не путовати,
Паке жали свога завичаја;
А за њима Турци халакају.
Вичe Турчин један до другога:
„Лакше, Мујо! не умори марве.“
„„Хоћу, Усо! а да како нећу;
Далеко је Дрини путовати,
Бојати се Чупића Стојана.““
Турци мисле, нико их не слуша,
Чупић слуша, пак сузе пролјева,
Та од јада гледајућ' очима,
Како Турци српски плијен гоне
(У зв'јерки би срце препукнуло,
А камо ли у живу јунаку!);
Па говори Чупићу Стојане:

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

„Видиш брате, Јанко и Вујица!
Видите ли сиротињског пл'јена!
Ко б' остао под овом срамотом?“
Па он сарук на очи намаче:
„Хајте за мном, како који може.“
Сви саруке на очи нам'коше,
А по турски копља окренуше
И по турски коње разиграше,
Па сви путе ништа не говоре,
Већ одоше на сусрет Турцима.
Најнапријед Стојан на мркову,
За Стојаном Вујо на алату,
За Вујицом Јанко на ђогату,
А за Јанком дв'је стотине Срба;
А када их Турци опазише,
Они мисле њима индат иде,
Па овако њима говораху!
„Валах, кардаш! немаш куда амо;
Што смо шћели, то смо учинили;
Овђе вама не има хисета.“
Срби путе, ништа не говоре,
А када се с Турци изм'јешаше,
Изм'јешаше пак се познадоше,
Тад сви Срби Бога поменуше,
А на Турке оган оборише;
Од Србаља двјеста пушак' пуче,
Мртвих паде за двјеста Турака;
Од Турака седам хиљад' пуче,
Паде магла од неба до земље,
Нит' се види неба ни облака:
Виш' њих јако помрачило сунце
Од пушчаног праха и олова;
Али Срби старе мејданџије
Више пушак' метати не шћеше,
Већ тргоше сабље од појаса,
И кроз Турке јуриш учинише,
Рашћераше Турке на буљуке,
Као вуци бијесле јагањце,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Да не знаде један за другога,
Ко ли гине, ко ли задобива;
Турци вичу: „Умет и Мухамед!“
Срби вичу: „За вјеру хришћанску
И за славу имена српскога!“
Кад се двије ударише војске,
Црнобарац Станко арамбаша
На даништу бјеше крај Салаша
С побратимом Нинковић Јовицом,
И са побром Латковић Јованом;
Кад стадоше сабље сијевати,
Станко срцу одољет' не може,
Веће они с даништа скочише,
Сваки себи уби по Турчина,
Пак на турске коње усједоше,
И по пољу Турке поћераше.
Када виђе Чупићу Стојане
Ја у боју Црнобарца Станка,
Чупић њему тако проговара:
„Бе аферим, Црнобарац Станко!
Да си синоћ мог брата убио,
И да си ми дворе запалио,
Та све бих ти данас опростио,
Нити бих те игда прекорио;
Проклет био, ко ти споменуо!
Кад си Србљу тако у помоћи.*)
Да се коме стати нагледати,
Како српске сабље сијевају!
Мртве турске главе зијевају!
Ту не оста Србин у дружини,
Који турске не одсјече главе,
Који по двје, који по четири,
Војводама ни броја не има.
Сјече Турке од Рогаче Јанко,
Што би Јанко Турак' оставио,

*) Станко из Црне Баре био је нешто скривио, па побјегао у хајдуке; и била је изишла заповијест, да се не може предати него да се мора погубити; но тим се случајем предао и остао на миру.

Дочекује војвода Вујица;
Што б' Вујица Турак' пропустио,
Дочекује Црнобарац Станко:
Што би Станко Турак' промашио,
Дочекује Латковић Јоване;
Што би Јован Турак' оставио,
Дочекује Нинковић Јовица;
Што б' Јовица Турак' пропустио,
Дочекује Чупићу Стојане,
Чупић ради да гласник не оде:
Сабљом сјече, а мрковом гази,
Другом руком буздованом туче,
На све стране Чупић посла има,
Јер он жели да гласник не оде.
Од Србаља нико не погибе,
Разма једно цигло момче младо,
А ни оно не би погинуло,
Али смотри токе на Турчину,
Пак не хнеде коња да се држи,
Вев сјах с коња да токе добије,
Са га Срби у Ђоју згазише;
Ет' тако је лудо погинуло!
Од Турака мало ко утече,
Разма један Мехмед-капетане
На ђогату коњу виловноме;
Пођера га Чупић на мркову,
Ћераше се преко поља равна,
Ћераше се за пуно два сата:
Нит' му може Мехмед измакнути,
Нит' га може Чупић престигнути.
Јер је Чупић коња уморио,
И мрков му рана допануо,
На мркову седам грдних рана,
Још се коњма покорити неће.
Ал' говори Чупић са мркова:
„Потурицо, Мехмед-капетана!
Обазри се, да се погледамо,
Да видимо, чија је сад Мачва:

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE DURDE CRNOJEVIĆ

Ил' је твоја, ил' ће бити моја,
Чија ли је од старине била."
Турчин мучи ништа не говори,
Веће бјежи с главом без обзира.
Опет Чупић њему проговара:
„Јао курво, Мехмед-капетане!
Тераћу те Дрини до обале,
Док те јунак у Дрину не нагнам
Ја се тебе оканити нећу;
Ако ли ми уз Дрину побјегнеш,
Тераћу те до града Зворника,
Да бих знао, да ћу погинути,
Ја те данас оставити нећу."
Тад' се Турчин натраг обазрео,
Десну руку на прси метнуо,
Стојану се до седла поклања:
„Богом брате, Чупићу Стојане!
Поклони ми живот на мејдану;
Твоја Мачва, и твоја старина,
Ја се у њу никда вратит нећу,
Нит' ћу доћи, нит ћу завојштити,
Већ ћу с тобом у дослуху бити,
Држаћу те као брата свога;
Ако л' бих се у њу кад вратио,
Еда Бог да и Мухамед светац,
Те ја из ње главе не изнио!"
(Боже мили, чуда великога!
Ће сам Турчин тада себе прокле.)
Ал' се Стојан не би повратио,
Тер'о би га макар и пјешице;
Али Катић прист'о за Стојаном
На ђогату гриве окривене,
Па га Катић сустићи не може,
Већ Стојана грлом дозиваше,
Грлом виче, бјелом руком маше:
„Побратиме, Чупићу Стојане!
Врат' се амо, Бога ти једнога!
Пуст' Турчина једног огласника,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Нека каже босанском везиру,
Како јесте војску покупио
Без фермана и без бурунтије,
И без р'јечи цара честитога;
Па како је поробио Мачву
(Нек се фали по Босни каменој),
Оћерао краве и волове,
Оћерао и козе и овце,
Нек им буле сир и масло купе."
Онда Чупић послуша Катића,
Пак се прође Мехмед-капетана;
Поврати се Јанку у Салаша,
Од Турака шићар покупише,
Сиротињски плијен повратише,
А Илију Срба сахранише.
Откако је гавран поцрнио
Није змија гују дочекала,
Као Чупић Мехмед-капетана
У широку пољу Салашкоме;
Ако ли ко вјеровати неће
Нека иде те очима види:
Знати ће се турска костурница,
Докле тече сунца и Салаша.

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

КНЕЗ ИВАН КНЕЖЕВИЋ

XLI

Војску купи Кулин капетане,
Крајишнике Турке невјернике,
Који драгог Бога не познају,
Не имају ни вјере ни душе;
Војску води на богату Мачву.
Кудгођ пређе, свуда Србљу прети:
„Ако Бог да, те с' одовуд вратим,
Хоћу, море, Србље разредити,

Ви Кулина хоћете познати.“
Хришћанске га мајке проклињају:
„Тамо пош'о, Кулин капетане,
Тамо пош'о, амо не дошао!“
Кулин пређе сву Босну поносну,
Семберију земљу па до Дрине,
Дрину пређе, у крај Мачве стаде,
Поред Дрине улогори војску.
На Србију зове на предају;
Од Србије нико дођ' му неће,
Већ Кулина у дубину маме;
Више Кулин путоват' не смије.
Иван кнеже Семберији глава,
Он Кулину често одлазаше,
Под чадоре принос доносаше:
Не би л' њему Срби мирни били;
И тешко се кнеже додворио,
За сваштa се умолит могаше.
Мудар бјеше Кулин капетане,
Виђе Кулин да је кнеже мудар,
Па се Кулин с кнезом побратио:
„Побратиме, обр-кнеже Иво!
Ев' ти јеси Семберији глава,
А ја јесам над Крајином турском;
Од сад, кнеже, да се побратимо.“
То рекоше, па се побратише.
Оде Иво двору Поповима,
Па кметове семберске дозива:
„Не бојте се ропства од Кулина.“
Оде Иван по својој нахији,
Турској војсци тајин да саставља.
А Кулин је Иву преварио,
Једно јутро курва подранио,
По Васкрсу пред светога Ђурђа,
С војском оде уз ту воду Дрину;
Када дође Јадру води хладној,
У Добрићу селу освануо.
Добрићане Србље дозиваше:

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

„Ход'те море коње прихватајте,
Праву рају нигда робит' нећу,
А с хајдуци како начинимо.
Сви у скупу Добрићани дошли,
Онда Кулин викну на војнике,
Турци бритке сабље повадише,
Добрићанске кмете исјекоше:
Седамдесет и четири главе
Што српске осјекоше Турци;
На Илију кнеза ухватише,
И Филипа, попа Добрићскога,
Бијеле им повезаше руке;
А сав Добрић село поробише,
Поробише ватром попалише:
Заробише триста робињица,
Плијен гоне а робиње воде.
Савезана и попа и кнеза
Кад ордији Турци дођераше,
Обадва их на коље набише
И ружном их смрти поморише.
Под чадор'ма робље подјелише.
Ето кнеже из нахије иде,
Тајин вуче у турску ордију
Су својијех дванаест кметова;
Кад се кнеже Турцима прикучи,
Испод руке гледну по ордији,
Ал' се турска војска ишарала
Ђе је чадор, ту је и робиња.
Виђе кнеже, да је дошло робље,
Колико је срца милостива,
Трипут пада, па он обумира
Гледајући јада св' од робља,
Низ образе грозне сузе лије:
„Нуто браћо, јада од Србије!
Неђе Турци јесу преварили,
Те хришћанску славу погазили."
А кад Иван међу Турке уђе,
Утро сузе, па се силом смије,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Турски Турцим' Бога називаше:
„Добро ти сте, Турци уранили!
И добар сте ловак уловили."
„Јесмо, кнеже, не може се љепше."
Када дође Кулинову кнезе,
Кулинову свилену чадору,
Пред Кулином преклони се кнеже,
Па му пође руци и папучи,
Па му турски Бога називаше;
А Кулин му Бога прихваташе:
Па се Кулин с мјеста помицаше,
До себе му мјесто начињаше,
Па му пружа кафу са шећером;
Ал' се Иван за невољу смије,
И Кулину 'вако говораше:
„Та Кулине, драги побратиме!
Ни ћу сиђет', ни ћу кафе пити,
Кад си мене тако преварио,
И без мене лепиз уловио;
Хоћеш мени учинити хисе?
Ја без тебе што сам уловио,
Све ћу, побро, теби поклонити."
Ал' бесједи Кулин капетане:
„Побратиме, обр-кнеже Иво!
Биће теби хисе ко и мени,
На поклон ти тридесет робиња."
Кад то чуо Кнежевић Иване,
Пред Кулином у земљу пољуби:
„Хвала теби, Кулин капетане!
А на робљу и на дару твоме."
Кад виђоше робиње остале,
Тада Иван може помоћ' робљу,
Све из једног грла повикаше,
И до Бога тешко протужише,
Па кроз Турке јуриш учинише,
Ивану се за скут ухватише:
„О Иване, и отац и мајко!
Избављај нас, како год ти знадеш,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Не пусти нас ти у турске руке.“
Која брати, а која очими,
Иван пође, а робље му не да.
Иван срцу одољет’ не може,
Сузе рони, и робиње тјеши:
„Не бојте се, драге сестре моје,
Ја ћу молит’ Србље око себе,
Не би ли вас како избавили.“
Оде Иван говорит’ Кулину:
„О Кулине, драги побратиме!
Што ћу ти се нешто замолити,
Хоћеш ли ме добро послушати?
Продај мене свелолико робље,
Ишти пусто небројено благо.
Ал’ бесједи Кулин капетане:
„А мој побро обр-кнеже Иво!
Ти не можеш купит’ твога робља:
Ја ћу искат’, што ти дат’ не можеш;
Ти ћеш с робља изгубити главу.“
Ал’ бесједи Кнежевић Иване:
„А мој побро, Кулин капетане!
Ишти благо свесложено злато,
Ишти блага, колико ти драго,
Ти не жали ни мене ни робља.“
Узе Кулин цијенити робље:
„Даћеш, Иво, пет товара блага.“
Иван пред њим у земљицу љуби:
„Побратиме, Кулин капетане!
Ево теби три товара блага,
Даћеш мени свеколико робље.“
То рекоше па се погодише.
Узе Кулин бесједит’ Ивану:
„Хоћеш, побро сад водити робље?
Кад ћеш мени донијети благо?“
Вели њему Кнежевић Иване:
„Хоћу, побро, сад водити робље,
Благо ћу ти донијет’ послије.“
Бесједи му Кулин капетане:

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNJE GORE DUBRE

„Имаш побро, тврде јемце за се?“
Ал’ бесједи Кнежевић Иване:
„Ја увијек по три јемца држим:
Једног јемца Бога великога,
Другог јемца моју тврду вјеру,
Трећег јемца преварит’ те нећу;
Ако ли ми тима не вјерујеш,
Ја имадем и друга четири,
Сва четири, господе Турчина:
Дервиш-агу из града Зворника,
Мул-Ахмета више Бијелине,
И турскога млада књижевника
Из џамије млада мујезина,
Четвртога агу Омер-агу.“
Сва четири ту се догодише,
За Ивана тако с’ ујемчише,
Седмог дана да донесе благо;
Онда Иван покупио лађе,
На он стаде превозити робље,
Турцима се не да превозити;
Када Иван све превезе робље,
Узја’ Иван дору помамногa,
На он оде свом бијелу двору,
А за њима триста робињица.
Када робље свом двору доведе,
Испред двора посадио робље,
Три товара хљеба изломио,
И све јесте робљу разгодио,
На изнесе вина и ракије,
Нахрани их хљебом бијелијем,
А напоји вином и ракијом.
Кад је Иван робље напојио,
Онда Иван коња посједнуо,
На поведе све триста робиња,
Одведе их шехер Бијељини;
Кад доведе Бијељини робље,
На конаке робље наредио,
На им даје ручак и вечеру;

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Слуге Иван посла на све стране,
По свој својој земљи Семберији,
А на село свако поручује:
„Од свакога двора бијелога,
Нека овђе дође старјешина,
Која жена јеста удовица
У својему двору старјешина:
Нек' и она Бијељини дође;
И која је жена нероткиња,
Нек' и она дође Бијељини.“
Кад то чула земља Семберија,
Сва Ивану по ријечи дође.
Кад се свијет слеж' у Бијељину,
Онда Иван по народу пође,
Низ образе грозне сузе лије,
А оваке ријечи говори:
„Ко не има од срца порода
Ев' сад може срце отворити,
Купит сина или милу ћерцу,
Своју душу крћи у чистоту,
Нерођено ј' боље, него рођено;
А ко има од срца порода,
Тај нек купи данас још једнога,
Једног сина, или милу ћерцу
Зарад Бога и заради душе;
Који братац миле сеје нема,
Сад је може за благо купити,
Својој души мјесто ухватити:
Откупите, моја браћо драга!
Избављајте те србињске душе
А од турске од нечисте руке.“
Кад то чуше Сембери Србињи,
Одма сташе куповати робље,
А Иван им стаде продавати.
Неће Иван да цијени робље,
Не би л' прије саставио благо:
Прода Иван триста робињица,
И састави два товара блага,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

А трећега саставит не може:
Трећи товар узајмио блага
Од Омера и од Мул'-Ахмета.
А кад Иван саставио благо,
Носи благо Кулин капетану;
Кад је Кулин опазио благо,
То Кулину врло мило било,
Па Ивану кнезу говорио:
„Хвала теби, Иво обр-кнеже!
Таког кнеза до Стамбола нема.“
Опет Иван Србље сакупио
Пред Бродачку пред бијелу цркву,
Па је Иван Србљем говорио:
„Чујете ли, Срби браћо драга!
Оно робље, што сте куповали,
Немојте га глади поморити,
Већ све оно робље распуштите,
Нека иде куд је коме драго:
То је, браћо, мала задужбина,
Откупити робље од Турака,
Па држати, да код нас робује.
Већ нек иде, куд је коме драго.“
Кад то чули Срби свиколици,
Онда они распуштише робље,
Оде робље, куд је коме драго.
Благо Иви и Ивиној души!
И то Иви нико не припозна,
Ни Ивану когоди захвали,
А камо ли да Ивану плати.
Иван неће ни од кога плате,
Ивану ће Христос Господ платит',
Када Иван буде на истини.

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

БОЈ НА МИШАРУ
1806 године

XLII

Полећела два врана гаврана,
Са Мишара поља широкога
А од Шапца града бијелога,
Крвавијех кљуна до очију,
И крвавих ногу до кољена.
Прелећене сву богату Мачву,
Валовиту Дрину пребродише,
И честиту Босну прејездише,
Те падоше на крајину љуту,
Баш у Вакуф проклету планину,
И на кулу Кулин-капетана;
Како паше, оба загракташе.
Ту излази када Кулинова,
Излазила, те је говорила:
„Ја два врана, два по Богу брата!
Јесте л' скоро од доње крајине,
Од Мишара поља широкога,
А од Шапца града бијелога?
Јесте л' вид'ли многу турску војску
Око Шапца града бијелога,
И у војсци турске поглавице?
Јесте л' вид'ли мога господара,
Господара кулин-капетана,
Кој' је глава над сто хиљад' војске?
И који се цару затекао,
Да ћ' Србију земљу умирити
И од раје покупит' хараче;
Да ће Црног Ђорђа ухватити

NACIONALNA BIBLIOTEKA STANOJE DURDEVIĆ

И жива га цару опремити:
И да ћ' исјећ' српске поглавице,
Кој' су кавгу најпре заметнули?
Је ли Ђорђа цару оправио?
Је л' Јакова на колац набио?
Је ли Луку жива огулио?
Је л' Цинцара на ватри испек'о?
Је л' Чупића сабљом посјекао?
Је л' Милоша с коњма истргао?
Је л' Србију земљу умирио?
Иде ли ми Кулин-капетане?
Води л' војску од Босне попосне?
Иде ли ми, хоће л' скоро доћи?
Не гони ли мачванскијех крава?
Не води ли српскијех робиња,
Које би ме вјерно послужиле?
Каж'те мени, кад ће Кулин доћи?
Кад ће доћи, да се њему надам?"
Ал' бесједе двије птице вране:
„Ој госпођо, Кулинова љубо!
Ради би смо добре казат' гласе,
Не можемо, већ како је јесте:
Ми смо скоро од доње крајине,
А од Шапца града бијелога,
Са Мишара поља широкога,
Виђели смо многу турску војску
Око Шапца града бијелога,
И у војсци турске поглавице,
И вид'ли смо твога господара,
Господара Кулин-капетана,
И вид'ли смо Црнога Ђорђија
У Мишару пољу широкоме;
У Ђорђија петн'ест хиљад' Срба,
А у твога Кулин-капетана,
У њег' бјеше сто хиљад' Турака.
Ту смо били, очима гледали,
Кад се двије ударише војске
У Мишару пољу широкоме,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE PEJOVIĆ

Једно српска, а друго је турска;
Пред турском је Кулин-капетане,
А пред српском Петровићу Ђорђе;
Српска војска турску надвладала.
Погибе ти Кулин-капетане,
Погуби га Петровићу Ђорђе,
С њим погибе тридест' хиљад' Турак';
Изгибоше турске поглавице,
По избору бољи од бољега
Од честите Босне камените.
Нити иде Кулин-капетане,
Нити иде нити ће ти доћи;
Нит' се надај, нити га погледај,
Храни сина, пак пошљи на војску:
Србија се умирит' не може!"
Кад то зачу Кулинова када,
Она цикну како љута гуја,
Па кадуна 'вако говорила:
„Јао врани, да зла тога гласа!
Још ми каж'те два по Богу брата!
Кад сте били, очима гледали,
Знадете ли још ког по имену,
Поглавара, кој' је погинуо,
Од честите Босне камените?"
Говоре јој двије птице вране:
„Знамо сваког, госпо Кулинова,
Сваког знамо, и казат' хоћемо
Поглавара сваког по имену,
И ко их је, кадо, погубио:
Погибе ти Мехмед-капетане
Од Зворника града бијелога,
Погуби га Милош од Поцерја;
Пак погибе паша Синан-паша
Из Горажда са Херцеговине,
Погуби га Лазаревић Лука;
Погибе ти Мула Сарајлија,
Погуби га Чупић код Дреновца;
Погибе ти Хасан Беширевић

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE DURDE CRNOJEVIC

У Китогу, лугу зеленоме,
Погуби га попе Смиљанићу;
Погибе ти Дервентски капетан,
Погуби га Ваљевац Јакове,
На Добрави одсјече му главу.
Нешто Турак' на Саву удари,
На добријем коњма препловише,
Утекоше у земљу Њемачку,
Ками мајци да утећи могу!
Зачуо их витез Цинцар Јанко.
И зачуо Лазаре Мутапе,
Припасаше свијетло оружје,
Прије̂ђоше у земљу Њемачку,
Пак по трагу поћераше Турке;
Стигоше их на првом конаку
Баш на ушћу код воде Босута,
Истом Турци на конак одја'ли
У Босуту пред бијелом крчмом,
Али Цинцар из краја повика:
„Стани, Туре, нијеси утекло!"
С друге стране Мутап повикао.
Кад то зачу Остроч-капетане,
Лудо дјете, одма се препаде.
Хаџи-Мосто на мах обумрије;
Ту долеће Цинцар са Мутапом,
Мутап Мосту одсијече главу,
Цинцар Јанко Остроч-капетану;
Утече им од Градачца Дедо;
А ни он им не би утекао,
Ал' у Деда много пријатеља,
Па га сакри њемачка господа.
Кад згубише Остроч-капетана,
Ту Србини како мрки вуци,
Од њих пусто одузеше благо,
И добре им коње похваташе,
А њих јадне у Саву бацише,
И овако Сави говорише:
„Саво водо валовита хладна!

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Ждери, Саво, наше душманине!
Посјекоше Остроч-капетата
У Њемачкој пред бијелом крчмом,
Не стиде се цара ни кесара."
Кад то зачу Кулинова када,
Љуто цвили до Бога се чује,
Јадикује кано кукавица,
А преврће како ластавица;
На овако проклињати стаде:
„Бјео Шабцу, не бијелио се!
Већ у живој ватри изгорио,
Јер код тебе Турци изгибоше?
Црни Ђорђе, да те Бог убије!
Откако си ти закраинио,
Многу ти си мајку уцвјелио!
А љубовцу у род опремио;
И сестрицу у црно завио;
И мене си јадну уцвјелио:
Јер ми згуби мога господара,
Господара, Кулин-капетана?
Боже Лучко, рана допануо!
Јер погуби нашу Синан-пашу,
Који знаде Босну сјетовати?
О Милошу, пушка те убила!
Јер погуби Мехмед-капетана,
Који 'но је био десно крило,
Цијеле Босне и једне крајине?
О Јакове, да те Бог убије!
Твоји двори пусти останули!
Јер погуби Дервент-капетана?
О Чупићу жалости дочек'о!
Јер погуби Мулу Сарајевског,
Који знаде и цару судити?
О Китоже, не зеленио се!
Смиљанићу, не веселио се!
Јер погуби Беширева Хасу,
Кога љепшег у свој Босни нема?
Остаде му злато испрошено!

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

О Цинцаре, да те Бог убије!
Мало јада по Турћији радиш?
Ја шта тражиш по земљи Њемачкој?
Јер погуби Остроч-капетана,
Лудо дјете, јединца у мајке?“
То говори Кулинова када.
То говори а с душом се бори;
Доље паде, горе не устаде,
Већ и она црче од жасости.

МИЛОШ СТОИЋЕВИЋ И МЕХО ОРУГЏИЋ

1809 године

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Закукала сиња кукавица
На главици више Бијелине,
То не била сиња кукавица
Већ је мајка Оругџића Меха.
Ако кука јест јој за невољу:
Синоћ мајка оженила Меха
А јутрос га на војску опрема,
Остаје му љуба нељубљена,
Нељубљена и неразгрљена.
Мајка Меха на војску опрема
На прудове Дрини валовитој,
С њиме иде папа Али-папа,
А за папом сва остала војска.
Али-паша Меха сјетоваше:
„О јолдашу, Оругџићу Мехо!
Српска војска Дрину воду пређе,

И пред војском српске поглавице:
Прво јесте Лазаревић Луко,
Који Шапцем комендира градом,
А на Луку турске мајке туже;
Много их је старих уцвјелио;
А друго је српска поглавица,
Цинцар Јанко од Орида града,
Који кавге по свијету тражи,
Ђе је кавга да се онђе нађе;
А треће је српска поглавица,
Из Ноћаја Чупићу Стојане,
Који није пријатељ Турцима;
Четврто је српска поглавица,
Из Поцерја Поцерац Милошу,
У кога је сабља Кулинова,
Турцима је паше на срамоту,
Бога трче, сабљом Турке сјече,
Не стиди се цара ни везира:
Хоће мудро, не погини лудо,
Сачувај се од душманске руке,
А од Срба турског душманина:
Јер ти јеси Бијелини глава,
А нијеси самој Бијелини,
Већ си глава на по Босне славне."
Ал' бесједи Оругџићу Мехо:
„Не будали, паше Али-паше!
Ево има три године дана,
Откако је Кулин погинуо
У Мишару пољу широкоме,
Сабља му се јесте огласила
У некаква Поцерца Милоша,
И ја ходим и чету проводим,
Кудгођ идем, за Милоша питам;
Волио б' се с њиме удесити.
Нег' царево благо задобити:
Да покажем Кулин-капетана,
Да повратим сабљу Кулинову;
Ако буде Милош преш'о Дрину,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Милоша ћу на међдан зазвати,
С њиме ћу се данас огледати,
Макар своју изгубио главу.“
Истом они у ријечи били,
Српске страже припазише Турке.
Отрчаше у логор казаше
Под шаторе Лазаревић Луки;
А кад чуо Лазаревић Луко,
Хитро скочи у шатору своме,
Пак припаса свијетло оружје;
Уста Луко, пође по логору,
Стаде дизат' пјешце и коњике;
Пјешацима 'вако говораше:
„Срби пјешци браћо моја драга!
Притежите за ноге опанке,
Гарабиље пушке потпрашујте,
На у равно поље излазите:
Силни Турци у поље дођоше,
Ваља, браћо, дочекати Турке
На шарене пушке гарабиље.“
Кад пјешаци Луку саслушаше,
Сви притежу за ноге опанке,
Гарабиље пушке потпрашују,
На алаје у поље излазе;
Шарке пушке по средини носе,
А на Турке попријеко гледе,
Како вуци на бјеле јагањце.
Коњицима Лука говораше:
„Коњаници, моја браћо драга!
Које коњик коње опремајте:
Сабље паш'те колане притеж'те,
На у равно поље излазите:
Силни Турци у поље дођоше,
Ваља, браћо, дочекати Турке,
По равну се пољу поћерати,
На свјетлу се сабљу огледати,
Срамота је побјећ са међдана.“
Од коњика најпре Милош чуо;

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

На припаса свијетло оружје,
А долеће до коња ђогата,
До ђогата ока шаренога,
Притеже му четири колана,
А и пету ибришим-тканицу;
Када Милош ђогу колан стеже,
Ту се ђогат боју осјетио,
На првијем закопа ногама,
Ногам' копа, а ушима стриже,
Милошу се живо срце смије;
Види Милош, на коњу ђогату,
Ће ће тај дан међан отворити,
Наком себе спомен оставити.
Друго чуо јунак од коњика,
Чупић Стојан из села Ноћаја,
Скочи Чупић у шатору своме,
И припаса свијетло оружје,
На долеће до коња дората,
Који ваљи ехтаје дуката,
А Чупића стоји без динара,
Јера га је Чупић задобио
Од Турчина Пејза Мехмед-аге,
На га јаше Турком на срамоту;
Притеже му четири колана,
А и пету ибришим-каницу.
Треће чуо Богићевић Анта
Од Лознице од бијела града,
Скочи Анта у шатору своме,
И припаса свијетло оружје,
На долеће до коња мркова,
Притеже му четири колана,
А и пету ибришим-тканицу;
Узду врли а на коње сјели.
Луко силну искупљаше војску,
Искупљаше пјешце и коњике,
А војводе војску очекују;
Под Милошем с миром ђогат неће,
Већ Милоша забољела рука

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Устежући виловна ђогата;
Кад с' Милошу веће додијало,
Он с' обазре на оба рамена,
Вако рече двије-три ријечи:
„Браћо моја, пјешци и коњици!
Ви хајдете, како ви можете,
А ја одох, како ђогат хоће:
Ђогат ми је боја пожелио,
Моја десна засилила рука,
Рада се је с Турцима играти,
При појасу сабља ожедњала,
Пожељела крви од јунака;
Ја отидох да сабљу напојим,
Да напојим крви од Турака."
То изрече Поцерац Милошу,
А ђогату понушти дизгине;
Тад се слеже ђогат преко поља,
А за њиме Чупић на дорату,
Доро ђогу не да одмакнути,
На сапи му главу наслонио;
За Чупићем Богићевић Јанта
На мркову коњу виловноме,
Мрков не да дору одмакнути,
На сапи му главу наслонио.
Три војводе уједно одоше.
Боже мили! срца слободнога!
Помислише на старе јунаке
Како ваља мријет' на мејдану,
Њих тројица пред двадест хиљада!
И далеко сусретоше Турке,
'Вако с Турци кавгу заметнуше:
Њих тројица три пушке бацише,
Од Турака двадест хиљад' пуче;
Војводама Бог и срећа даде,
Ни једна им ране не зададе;
Ал' војводе старе мејданџије
Више пушак' метати не хћеше,
Већ трговше сабље од појаса,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Сташе збијат' Турке у буљуке.
А заост'о Лазаревић Луко,
Па се Луко пред логором креће
Преко поља ка'но и планина,
Далек' бјеше Оругџићу Мехо,
Далек бјеше пред својом ордијом,
На ђогату коњу виловноме;
Под њиме се ђогат помамио,
Преко себе бјелу пјену баца;
Турчин носи сабљу у зубима,
Па се српској прикучује војсци;
Да се Турчин Срба докопао,
Не би ни он главе изнесао,
Ал' би доста јада починио,
И српскијех мајка уцвјелио;
Опази га Поцерац Милошу,
Па говори Анти и Стојану:
„Чујеш, брате, Анто и Стојане!
Вас двојица Турке узбијајте,
Сад ће вама наша браћа доћи,
Вићеће јада од Турака;
А ја одох на коњу ђогату,
Да повратим ону потурицу,
Да нам каква квара не учини,
Да српинске мајке не уцвјели:
Свака мајка рада виђет' сина."
То изрече Поцерац Милошу,
Трже сабљу у десницу руку,
Лако пође, па Меха пристиже,
Па са сабљом њега повраћаше,
И овако њему говораше:
„Стан', Турчине, куд си насрнуо?
Видиш море, да си погинуо."
Ал' се Турчин не да повратити.
По равну се њиву покераше,
На чарку се збиља ишћераше.
Двије војске стале, те гледале,
Ђе с' јунаци по мејдану гоне,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

На се ђешто из пушака туку,
Један другом ране не задаје
(Двије војске стале те гледају,
Кој' ће коме очи преварити);
А кад мале пушке поизбаце,
Обоица коње зауставе,
Пушке пуне, са коња говоре,
Један другом љуте јаде дају;
Вако рече Оругџићу Мехо:
„Море, влаше! из које с' нахије?
Како ли се зовеш по имену?
Имадеш ли остарјелу мајку?
Јеси ли се море оженио?
Постаће ти мајка кукавица,
Остаће ти љуба удовица
С киме си се данас поћерао.“
Бесједи му Поцерац Милошу:
„Што ме питаш, море потурнице!
Ја имена свога крити нећу:
Ја сам с врха Шабачке нахије,
Из Поцерја Поцерац Милошу,
Код кога је сабља Кулинова;
Стара ме се нагледала мајка,
Младога ме мајка оженила,
Вјерне сам се љубе наљубио,
Турских сам се глава насјекао —
Свом сам срцу жељу испунио,
Већ не жалим свијет промјенити;
Веће, море, млада потурнице!
Ти откле си, из кога ли града?
Како ли се зовеш по имену?
Је ли теби у животу мајка?
Да се ниси скоро оженио?
Постаће ти мајка кукавица,
Остаће ти була нељубљена,
С киме си се данас поћерао.“
Бесједи му Оругџићу Мехо:
„Ни ја, влаше, имена не кријем;

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Ја сам, море, исред Бијелине
По имену Оругџићу Мехо,
Који 'но сам Бијелини глава;
Панцирлија над по Босне глава;
Ево има три године дана,
Откако је Кулин погинуо
У Мишару пољу широкоме;
Сабља му се јесте прогласила
У некаква Поцерца Милоша;
И ја ходим и чету проводим,
Кудгођ идем за Милоша питам,
Волио б' се с њиме удесити,
Нег' царево благо задобити:
Да покајем Кулин-капетана,
И повратим сабљу Кулинову...
Алах, алах! милом Богу хвала!
Ето, влаше, сад се удесисмо
У по поља свјету на видику,
Сад ћемо се море, огледати."
Кад то чуо Поцерац Милошу,
Главом махну, зубима шкргутну:
„Ти си, Мехо, јуначина јесу!
За ме питаш, а ја тебе тражим;
Жена био, ко ти побјегао!"
Намјери се ђетић на ђетића,
Па на сусрет коње потекоше,
Трже Милош сабљу у десницу;
Хћаше Милош дочекати Меха
На десницу и на оштру сабљу,
Нека виде војске обадвије,
Како ђетић од Србије сјече:
А кад виђе Оругџићу Мехо,
Препаде се, да га Бог убије!
На далеко свог коња устави,
Па потрже двије пушке мале,
Нанишани обје на Милоша,
Обадвјема живу ватру даде,
Обје пукле, остануће пусте;

Ал' Милошу Бог и срећа даде,
Ни једна му ране не зададе;
А кад виђе Оругџићу Мехо,
Ђе остаде Милош на ђогату,
Препаде се, срамота га било!
На он од страх' обје пушке баци,
Даде плећа бјежат' у ордију.
Њега ћера Поцерац Милошу
На ђогату коњу виловноме:
„Стани море, Оругџићу Мехо!
Обазри се да се огледамо,
Срамота је бјежат' са мејдана;
Није шала двије војске гледе."
Ал' се Турчин не смје обазрети,
Већ бјежи с главом без обзира.
Злу се Милош тому домислио:
Он потеже пушку кумбурлију,
Пушци Милош живу ватру даде.
Пуче пушка, зајева Милошу,
Оругџићу на жалост одјекну;
Враг догоди, те Мехо погоди,
Поче Мехо дремат' на ђогату.
А Милош му стаде говорити:
„Море, Мехо, јел' ти мало пића?
Многога сам тако напојио,
На кад заспи, више се не диже."
Махну Милош сабљом и десницом
Према себе ударио Меха
На дохвату по бијелу врату,
Уједном му осијече главу.
Кад погибе Оругџићу Мехо,
Остали се препадоше Турци;
Од све војске погибе им глава;
Онда Срби у глас повикаше,
А на Турке сложно ударише.
Да се коме стати нагледати
Како српске сабље сијевају,
Мртве турске главе зијевају.

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Ту не оста Србин у дружини,
Који турске главе не одсјече.
Од Србаља мало ко погибе,
Од Турака мало ко утече;
Изгибоше турске поглавице;
Погибе им хоџа из Стамбола,
Који благе рјечи говораше;
Ког је царе био опремио,
Да по земљи благе збори рјечи,
Не би л' како земљу умирио;
С њим погибе дване'ст поглавара,
Утече им паша Али-паша
Утече им шех'ру Бијелини.
Весели се под Цером Поцерје!
Које 'но сигн'јездо соколово:
Кад Србину буде за невољу,
У тебе се по соко излеже,
Те Србину буде у помоћи.
Весели се Милошева мајко,
Ти која си Милоша родила!
Весели се, Поцерац Милошу!
Десна ти се посветила рука!
Која знаде погубити Меха,
Свим Турцима храброг поглавара,
А Србима свима душманина!
Весели се, Поцерац Милошу!
Дуго ти се име спомињало,
Докле текло сунца и мјесеца!

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

БОЈ НА ЛОЗНИЦИ

XLIV

Затјече се паша Али-паша
У Зворнику у својему граду
На ћитапу своме алкурану:
„Ој да би ме не родила мајка,
Ни влахиња ни млада Туркиња,
Већ кобила, која хата мога,
Хоћу силну покупити војску
По Зворнику и по Мулалуку;
Па ћу звати нашу Сребрницу,
Херцеговце, соколове Турке,
Мостаране, до мора јунаке;
Па ћу звати многе капетане
Крајишнике љуте убојице,
И четири санџак-алајбега,
Седам паша, са седам санџака,
И осмога пашу Учтуглију.
Кад сакупим војску у Зворника
Погрдићу орахове шајке,
Шајке лаке орахове лађе,
У Зворнику у мојему граду;
Па ћу шајке пустити низ Дрину,
Ја пред војском покрај Дрине поћи,
С војском сићи до поља Тичара,
На Тичару с војском Дрину проћи,
На Лозницу хоћу ударити,
На Лозницу моју ђедовину,
Коју ми је ђеде освојио,
У Косову пољу задобио.

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

У Косову на свијетлу сабљу,
На од мене Раци преотеше,
Преотеше на луту срамоту:
Код мојијех пет стотина кмета —
Сад ја кмета немам ни једнога.
Мислим сјести у бјелу Лозницу,
До Илијна ил' до Пантелијна;
А кад сједнем у бјелу Лозницу,
Похватаћу влашке поглавице:
Јакова ћу на колац набити,
А Луку ћу жива одерати,
Милоша ћу с коњма истргати,
Чупића ћу бритком сабљом посјећ',
Цинцара ћу на ватри спалити;
Кучку курву Богићевић Анту,
Који ми је Јадар посвојио
И под своје крило прихватио,
Хоћу њега на коло вргнути.
Ја не могу рала ухватити,
Ни' умијем орат' ни копати,
Већ хоћу тако урадити.
Да бих своју изгубио главу,
Већ с' овако живљети не може."
То говори паша Али-паша,
То говори, ал' Бога не моли,
Већ окрете силну купит' војску
По Зворнику и по Мулалуку:
Књигу пише, посла Сребрници,
Другу посла на Херцеговину,
Трећу посла бијелу Мостару
На Мостарце до мора јунаке,
А четврту Босанском везиру,
Учтуглији паши Кукавици;
Пету посла у Крајину луту,
На тридесет и три капетана:
Шесту посла, брате, на четири,
На четири санџак-алајбега,
Седму посла ев' књигу клетвену

На Бошњаке Турке Мусломане,
На мечете и на све џамије,
На све хоџе и на мујезине:
„Ко је Турчин и турског писмена,
Те га јесте Туркиња родила
И турскијем мл'јеком задојила,
Те вјерује свеца Мухамеда,
Нек' се диже туђи ђаурина;
Ђаури нам тешко додијаше,
Нашег цара прво уцвјелише,
Уцвјелише, за срце ујеше:
Двије њему земље одвојише,
Оџунлију и Маћедонију;
Исјекоше Турке јењичаре,
Јењичаре цареве синове,
А градове бјеле поурваше.
Од џамија цркве погадише;
И те би им јаде опростили.
Ал' видите л' ће ће горе бити?
Пјани власи мировати не ће;
По Зворнику и по Бијељини
Ми се Турци мањи не смијемо
Од влашкијех љутиех змајева.
Прелијећу преко водје Дрине,
Па се наше Босне прихваћају,
Дочекују по друмов'ма Турке,
И русе им одсјецају главе;
Из чаршије изић' не смијемо
Нит' на воду Дрину извирити;
Нека знате, више ћ' јада бити;
Сву ће нашу Босну посвојити:
Ход'те дођ'те, ако Бога знате!"
Оде књига по свој Босни славној
На све Турке турске поглавице.
Када Турци књиге проучише,
Низ образе сузе прољеваше,
На скочише на ноге јуначке;
Из подрума коње изведоше,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Припасаше свијетло оружје,
Са свих страна војску сакупише,
Па Зворнику граду одведоше.
Кад се Турци под Зворник слегоше.
Те их паша на тефтер узеѳ,
Ал' Турака сто хиљада дође.
То је паши врло мило било,
Па он гради орахове шајке,
Шајке лаке орахове лађе.
У Зворнику у својему граду;
Па он шајке отиште низ Дрину,
А он с војском покрај Дрине сиђе,
На Тичару с војском Дрину пређе;
Изиђоше у поља Лозничка,
Украј Дрине табор учинише,
И Лозничка поља притискоше:
Све је бијел чадор до чадора,
Коњ до коња, јунак до јунака,
Бојна копља ка 'но чарна гора,
Све с' вијају по пољу барјаци
Како мрки по небу облаци;
Товни коњи, а бијесни Турци,
На алаје по пољу одлазе,
На Лозницу попријеко гледе,
Ту су Турци мудри и паметни:
Бише Турци украј воде Дрине,
Бише Турци за петнаест дана,
Не хћедоше заметати кавге;
А кад своју одморише војску,
Па се војска уједно сустиже,
Прије зоре и бијела дана.
Лозници се граду прикучише,
На Лозницу сложно ударише;
Прве Турци шанце освојише,
И по шанцу адет поставише:
По бедему вргоше барјаке,
А у шанцу амаз проучише;
На Лозницу на град ударише.

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Како Турци нагло ударају,
За бедем се рукам' прихваћају,
Лозница се из темеља креће.
У граду су до три војеводе:
Прво јесте српска војевода
Од Лознице Богићевић Анто,
А друго је српска војевода
По имену Милош од Поцерја,
А треће је српска војевода
Ја из Шапца Бакал Милосаве.
Трчи Анто по бедему граду
Ка'но соко по јелову грању,
По бедему поређа барјаке,
А Србине меће на бусије;
Виче Анто грлом бијелијем,
Виче Анто к'о да соко кликће,
Око себе Србадију храбри:
„О Србини, не бојте се браћо!
Пун'те пушке и тушке Турке;
Нек је Турак' ето хиљада војске,
Нас у граду двадесет стотина,
Нека знате разбићемо Турке.
Не жалите праха ни олова,
У мене је за доста цебане:
Да ложимо три мјесеца дана,
Да ложимо војску би гријали:
Цебане нам нестати не може.“
Стоји цика српскијех пушака,
Јаук стоји око град' Турака;
Црвен пламен свезан је за небо
А од оне ватре из пушака.
Бој чинише три бијела дана:
Ни престаше нити сна имаше,
Ни сједоше ни хљеба једоше,
Нит стадоше нити воде пише;
Нагло Турци на град ударају,
Ништа Турци успрегнути неће.
Бре какав је Поцерац Милошу,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

И какав је Бакал Милосаве,
Прије би се они помамили,
Него би се Турцима предали.
Излијеће Поцерац Милошу,
Излијеће на горњу капију,
На ђогату коњу крилатоме,
На сијче Турке око града;
Ту се Милош не зна уморити,
Док под собом коња не ознојн;
А кад ђогат под њиме сустане,
Он се онда ев' у град поврати,
Ђога сјаше, дората узјаше,
На изгони дора на капију,
Све једнако Милош сјече Турке,
Јер се Милош не зна уморити.
С друге стране на доњу капију
Излијеће Бакал Милосаве
На јагрву коњу великоме,
На сијече Турке око града;
Ту се Бакал не зна уморити
Већ разгони Турке око града,
Док под собом коња не умори!
Кад јагрза у пјену учини.
Тад се с коњем он у град поврати,
С оног сјаше, а другог узјаше,
На једнако он разгони Турке.
Ко ће сили Божјој одољети?
Ко л' побити све цареве Турке?
Све једнако бојак без престанка:
Нити знаду, кад им данак прође,
Данак прође, кад ли ноћца дође;
Све једнако магла од пушака.
Дан четврти кад је освануо,
Ев' пошета Богићевић Анто
По Лозници по бедему граду;
Анто гледа свуда око града,
Јесу л' Турци ишто узмакнули:
Турци нису ништа узмакнули,

НАЦИОНАЛНА БИБЛИОТЕКА ЦРНЕ ГОРЕ ЂУРЂЕ ЦРНОЈЕВИЋ

Већ се граду ближе примакнули.
Кад то виђе Богићевић Анто,
Препаде се Богићевић Анто,
Па процвиље из грла бијела.
Цвили Анто како љута гуја,
Како љута гуја под каменом,
Вели Анто: „Јао моја мајко!
Мили Бого! Што ли ћу ти јако?
Сад ће Турци Лозницу узети.
Ми војводе главе погубити,
Сиротиња муке допанути;
Ја не жалим нит се тога страшим,
Ми војводе што би изгинули,
Али што ће наше јадне душе?
Душе неће виђет' Божјег лица:
Сиротиња с нас муке допада.“
Ту му дође Поцерац Милошу,
Крвава му сабља до балчака
И десница до рамена рука
Сијекући око града Турке,
Милош тјеши Богићевић Анту:
„Немој тужит', не плаши Србова,
Еда Бога и Богородице!
Како смо се побили с Турцима,
Ево има шест година дана,
Ђегођ смо се с Турцим' ударили,
Свагђе јесмо Турке разбијали:
Добре коње у срму облисмо,
У скерлет се чоху обукосмо,
Све од Турак' што смо добивали;
Еда и сад Турке разбијемо,
Од Турака шићар добијемо!“
Ал' бесједи Богићевић Анто:
„А мој брате, Поцерац Милошу!
До сад смо се с Турцим' ударали,
Кад на Турке огањ оборимо,
Одма почну Турци узмицати,
А сад Турци узмакнути неће;

NACIONALNA BIBLIOTEKA GRIFIĆ GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Је ли бојак три бијела дана?
Је ли ово ватра без престанка?
Ништа Турци узмакнути неће,
Већ се ближе прикучују граду,
На Лозницу нагло ударају:
Сад ће Турци Лозницу отети,
Ми војводе главе погубити,
Сиротиња муке допаднути.
Слатки Бого! Што ли ћу ти јако?"
Ал' ето ти Бакал Милосава,
Крвава му сабља до балчака
И десница до рамена рука
Сијекући око града Турке,
Бакал кара обје војеводе:
„Не будал'те двије војеводе!
Ил' сте луди, ил' сте се препали?
Што се болан 'нако не владате,
К'о су с' старе војводе владале?
Ђе је вама дивит и хартија?
Што ви ситну књигу не пишете,
Не пишете, па је не шаљете
Бјелу Шапцу Лазаревић Луки,
Коменданту од Шапца бијела,
Нек вам даде индат у Лозницу?
Другу пиш'те Чупићу пошљите,
Трећу пиш'те, шех'ру Парашници,
Голом сину Зеки буљумбаши:
Та они су на гласу јунацу,
Њих се боје сви Турци Бошњаци;
Ако нама од њих помоћ дође,
Нека знате, разбићемо Турке."
Кад то чуо Богићевић Анто,
Та сида се пера осјетио.
Узе Анто перо и хартију,
Дркћу руке писати не може,
Веће даде Поцерцу Милошу:
„На ти, побро, Поцерац Милошу!
На ти, побро, перо и хартију,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Књигу пиши, ја ћу говорити.“
Узе Милош дивит и хартију,
Милош пише, а говори Анто.
’Вако Анто у књизи говори:
„Господару, Лазаревић Луко!
Ја из Шапца Српски коменданте!
Или чујеш, болан, ил’ не чујеш?
Или за нас хајеш, ил’ не хајеш?
На Лозницу Турци ударили
И прве нам шанце освојили
И по њима адет поставили
(По бедему удрили барјаке),
И у њима амаз проучили,
А Лозницу града опасали;
Нагло Турци на град ударају,
За бедем се руком прихватају,
Лозница се из темеља креће,
Хоће Турци Лозницу узети.
Да ти видиш, Лазаревић Луко,
Ја каква је сила у Турака!
И какви су коњи у Турака!
Још да Турци пију рујно вино,
Рујно вино, јал’ бистру ракију,
Би нагнали своје добре коње,
Би Лозници на бедем скакали;
Ал’ не пију вина ни ракије,
Па уздама коње пометају.
Дај нам индат до неђеље прве,
Ако ли нам не дадеш индата,
Ја индата до неђеље прве.
Када буде у свету неђељу,
Ја ћу Турцим’ предати Лозницу:
Бранити се више не можемо.“
Оде књига Шапцу бијеломе.
Учи књигу Лазаревић Луко,
Учи књигу, грозне сузе лије;
Другу Луко на кољено пише,
Те је шаље бијелој Лозници,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

А на руке Богићевић Анти
И свом побру Бакал Милосаву
И Милошу крилу од Поцерја:
„Чујете ли, до три војеводе!
Браните се, не дајте Лознице
Ја у Турке у проклете руке,
Не дај града без велика јада,
Без прољева крви од Србина;
Не ће проћи три бијела дана,
Стићи ће вам помоћ са свих страна,
Виђећете јада од Турака.“
Оде књига бијелој Лозници.
Оде Луко друге књиге писат':
Прву пише шаље у Љешницу
Ев' из Борка Симеуну кнезу:
„Симеуне, Биоградски кнеже!
Не распусти Биоградске војске,
У Љешницу дочекаше мене:
Лозница нам у невољи цвили,
Ваља давал Андат у Лозницу
И србиске избављати душе
Од Турака из проклете руке.“
Другу пише, те Чупићу шаље:
„О Чупићу, змају из Ноћаја!
Војску купи, хајде у Љешницу,
Лозница нам у невољи цвили.“
Трећу пише, шаље Парашници,
Голом сину Зеки буљубаши:
„Голи сине, буљубаша Зеко!
Дед' устани и Голаће крени,
Да си брзо у бјелу Љешницу,
Лозница нам у невољи цвили.“
Трећу пише, те Катићу шаље:
„О војводо, Катић Симеуне!
Деде крени твоје Прекодринце,
Ти си даба господство добио,
Сад ћ' у теби срећу окупати;
Да си брзо у Љешницу бјелу,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE CETINJE

Лозница нам у невољи цвили,
Онђе ћу те вићет' код Лознице,
Онђе ћу ти хљебац поклонити."
Кад Чупићу ситна књига дође,
Чупић учи грозне сузе лије,
Главом маше, зубима шкргуће,
Јер је Чупић тешко оболио
И тешко га болест обхрвала,
На се коња држати не може.
Викну Чупић слуге и дворане:
„Чујете ли, моје вјерне слуге!
Трч'те боље по богатој Мачви,
Поздравите моје буљубаше:
Побра Луку, Јосиповић Перу,
С Богатића Ковић Михаила,
А од Дрине Бјелић Игњатија,
И поздрав'те Срдана Илију;
Моји момци, лави одабрани!
Јаш'те коње, хајте у Љешницу,
Војску купите по богатој Мачви,
Хајте листом у Љешницу војску:
Лозница нам у невољи цвили."
Буљубаше кад чуше Чупића,
Сви скочише на ноге јуначке,
И по Мачви војску покупише,
Без Чупића лавови одоше.
Луко купи око себе војску
Ја по Шапцу и около Шапца,
По Посављу око воде Саве,
По Тавнави и по Поцерини;
Намах Луко покупио војску.
У Љешницу шанцу дојездише
Једног сата а једног минута
Поглавице уједно дођоше,
У по с' ноћи онђе састадоше.
Једнако је бојак на Лозници:
Пушке праште, а топови гуде,
Испод неба лијећу лубарде:

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE PODGORICA

Све баљемез баљемеза виче,
А лубарда лубарду дозива.
Ту Србини спавати не могу;
Уста Луко, пође по логору,
Па он себи зове поглавице:
„Чујете ли, српске поглавице!
И ви браћо, мали и велики!
Послушајте што ћу бесједити:
Ако Бог да и Богородица,
Те се сјутра с Турцим' ударимо,
Дете, браћо, да се не издамо:
Ко издао, издало га љето!
Бијело му жито не родило!
Стара њега мајка не виђела!
Њим се мила сестра не заклела!
Јоште, браћо, да вам ово кажем:
Који би што у боју добио,
Да добије везирово благо,
Нека другу не даде хисета,
Проклет био, ко од њег' искао!
Свако себи нек шиђара тражи.
Хајте, браћо, бијелој Лозници,
Оно ј' тежак бојак без престанка."
То рекоше, на ноге скочише,
Сви коњици коње посједоше,
А пјешаци пушке докопаше;
Све с' коњици по два поређаше,
А пјешаци по два загрлише;
Поглавице напријед пођоше.
Из Љешнице у по ноћи пошли,
Па на Јадар воду ударише,
Док Србини Јадар пребродише,
Први Србљи у Руњане дошли,
Јошт посљедњи Јадар прелазаху,
У Руњаним ишчекат се хоће
Код студене воде теферича,
У Руњанским зеленим шљивиц'ма.
Ту по хладу попадала војска:

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Ко с' угрио, водом с' разхлађује,
Ко је жедан, хладну воду пије,
Ко водицу, ко љуту ракију;
Пјешадија у пушке загледа,
А коњици колане притежу,
На Лозницу попријеко гледе.
Опет Луко пође по логору,
Стаде Луко разређиват војску,
Куд ће који удрит поглавара,
'Вако рече Лазаревић Луко;
„О из Борка кнеже Симеуне!
Ти удари јунак од истока,
Од истока са својега сента
Уза Штиру, уз воду студену.
А бимбаша, Катић Симеуне!
Ти удари пољем од Липнице,
Ту ћ' у теби срећу окупати.
Голи сине, Зеко буљубаша!
Добро чувај брда и Гучева,
Утећи ће у планину Турци;
А ја одох с мојом компанијом
Од куда су понајтјешњи кланци,
Од запада покрај воде Дрине.
Ви Мачванске чујте буљубаше!
Чупићеви лави изабрани,
Кад Чупића међу вама нема,
Ви хоћете друмом ударити,
Ево друмом најнапред на Турке:
Ви најприје заметните кавгу,
Нека буде свакојлика кавга
На онога Срдана Илију,
И нек буде срећа Срданова."
То рекоше, па се посулише
Сваки своју страну разсматраше;
Ал' је мука на бој ударити.
Турци бију једнако Лозницу,
Три војводе по Лозници ходе,
Ев' погледа Милош у Рушње,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Милош најпре Србе опазио,
Па дозивље Богићевић Анту:
„Побратиме, Богићевић Анто!
Кака ј' војска по брдим' Руњанским?
Ако оно Турцим' индат иде,
И јошт оно буде турска војска,
Нико неће остат од Србина,
Српска ће се свјећа утрнути;
Ако л' оно буде српска војска,
Тере нама саде индат стигне,
Сад ћеш вићет јада од Турака.
Деде узми дурбин од биљура,
Не бил' војску на дурбин познао.“
Узе Анто дурбин од биљура,
И познаде, да је српска војска,
И познаде Лазаревић Луку!
А кад позна Богићевић Анто,
Он казује Милошу Поцерцу;
„О Милошу! нама индат дође!
Ено Луке славна коменданта.“
Онда рече Поцерац Милошу:
„Побратиме, Богићевић Анто!
Ти обуци све турске аљине,
И ти узми три четири друга,
Кроз турску се војску прокрадите,
Па идите у Руњанске башче:
Ако Србља буде са јабане,
Та не знаду от куд уд'рит ваља,
Ваља теби уредити војску.“
Кад то чуо Богићевић Анто,
Узе Анто три-четири друга,
Обукоше све турске аљине,
Па на добре коње посједоше,
Кроз турску се војску прокрадоше
И одоше баш пред српску војску;
Кад с' машише брда Руњанскога,
Од Турака нико их не виђе,
Разма један паша Али-паша;

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE DUKDE CRNOJEVIĆ

Али-паша Турцим' бесједио:
„Јеничари, моја ђецо драга!
Ен' утече градска поглавица,
Од Лознице Богићевић Анто,
Јал' утече јал' по индат оде
Сад јуришом хајте на Лозницу,
Готова је бијела Лозница.“
А кад, болан, Турци халакнуше
И Лозницу града опасаше!
Туку града са четири стране:
С једне стране топовима туку,
С друге стране бојним лубардама,
С треће стране лагум поткопали
А с четврте јуриш без престанка.
Трчи Милош по Лозници граду,
Око себе Србадију храбри:
„Не бојте се, Срби браћо драга!
Пушке пун'те а туците Турке,
Сад ће нама лијеп индат стићи,
Виђећете јада од Турака.“
Какав огањ гори на Лозници,
Црвен пламен до неба свезали.
Дође Анто српскоме логору,
Опази га Лазаревић Луко,
Пред Анту је Луко потрчао,
Са Антом се у образ пољуби,
Немају се кад за здравље питат',
Веће рече Лазаревић Луко:
„Како с,' брате Анто, у Лозници?“
Анто проли сузе низ образе,
Антонија нема шта казиват':
„Видиш, Луко, како ј' у Лозници
Сад су Турци ушли у Лозницу,
Па се саде кољу по Лозници.
Већ потец'те, ако Бога знате!“
Онда Луко викну поглавице:
„А Србини! свак на своју страну.“
Па коњици коње посједоше.

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

А пјешаци пушке загрлише,
На Лозници граду потекоше;
Најнапријед Срдане Илија,
И пред њима Пурко барјактару
Он пјешице свилен барјак носи,
Барјак носи, војски калауза,
А Илија за њим на ђогату.
Најпре Турци виђеше Илују
И пред њима Пурка барјактара,
На се Турци тада препадоше,
Кад Илију за собом виђеше,
На се Турци натраг окренуше,
Не би л' како узбили Илију,
На Илију огањ оборише;
Ал' Илија успрегнути нех ће,
Већ подвикну к'о да пије вино,
На на Турке јуриш учинио;
Са свих страна Срби ударише,
Једнолико сложно ударише,
И на Турке огањ оборише,
Ка'но грозна киша из облака
Тако с' просу пушка од Србаља.
Кад то виђе Поцерац Милошу,
Он на граду отворио врата,
На из града јуриш учинио,
Са свих страна забунише Турке.
Боже мили и Богородице!
Кад се двије ударише војске,
Једно српска, а друго је турска,
Стоји цика танахних пушака,
Стоји јаук рањених јунака;
Ето гребу мачи гребештаци,
Ев' шкргућу кости од јунака;
Јека стоји убојних топова,
Земља јечи, ведро небо звечи,
А све зељош зељоша дозива;
Виш' њих јарко помрчало сунце
Од онога праха и олова.

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Турци даше плећа, побјегоше
Дрини води хладној на обалу.
Ево паше на ноге скочише
А на добре коње посједоше,
Дрини води хладној утекоше;
Оставише убојне топове
И џебану што је за потребе,
И бубњари бубњеве бацише,
И свирачи свирале бацише,
Побацаше зиле и борије,
Погубише ситна ћиманета.
Мили Бого! чуда големога!
Да се коме чуда нагледати,
Како српске сабље сијевају,
Мртве турске главе зијевају!
Ту не оста Србин у дружини,
Који турске не осјече главе.
Што Турака од сабље утече,
На Дрину их воду наћераше,
Колика је Дрина вода хладна,
А на њојзи нигђе брода нема.
Ту је Турчин тада пребродно
Ђе је који доспјети могао.
Преко Дрине мало ко пријеђе,
Камо чудо, што у Дрини оста!
Дрина вода не тражи тевтера,
Веће ждере без броја јунаке.
Бого мили и Богородице!
Од како је постала Лозница,
Нису љепше Србљи задобили,
Него тада, кад разбише Турке,
Од Турака шићар задобише.
Ова пјесма св'јема Србинима,
Од мен' пјесма, а од Бога здравље!

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

ЛУКО ЛАЗАРЕВИЋ И ПЕЈЗО

XLV

Још ни зоре ни бијела дана,
Али-паша Дрини води дође,
Дође паша и доведе војску,
Поред Дрине разапе шаторе,
Па се паша покрај Дрине шеће,
А титра се златним буздованом,
К'о ђевојка зеленом јабуком,
У балчак се сабљи покуцкује,
А на Мачву попријеко гледи,
Па се паша и сам разговара:
„Док ми војска из дубљине дође,
Дрину воду пребродићу хладну,
Прегазићу сву богату Мачву,
Китог проћи и у Шабац доћи
У дворове Лазаревић Луке,
Хоћу њему назват добро јутро
Ал' уз'о час по ме, али по њег',
По једнога добро бити неће."
То говори паша Али-паша
То говори, ал' Бога не моли,
Веће мисли тако да уради.
Ал' бесједи Пејзо Мехмед-ага:
„Господине пашо Али-пашо!
Ев' у нашој Босни каменитој
Има, пашо, тридест капетана,
И имаде седам паша малих
И великих паша учтуглија;
У свакога има по ђевојка,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE DURDE CRNOJEVIĆ

У ког кћерца, у ког мила сеја.
Рад је сваки, да ми је поклони,
Сваки жели да ме зетом зовне:
Ал' сам Богу јемин учинио,
Да с' Туркињом оженити нећу,
Него ћу се оженит влахињом
Из Поцерја главитом ђевојком,
Која 'но је б'јела и румена.
Која пије вино и ракију
Та њом ћу се јунак оженити,
Влахињу ћу младу обљубити
На срамоту Лазаревић Луки,
И Чупићу који Дрине чува;
Вође, паше, драги господине!
Дај ти мени до два поглавара:
Прво дај ми Осман-барјактара,
Друго дај ми Тузлу капетана,
И дај мени три хиљаде Турак'
На хатима а под миздрацима,
Да ја пређем преко воде Дрине,
Да прегазим сву богату Мачву,
Да осванем у Поцерју славном,
Да поробим села испод Цера:
Да запалим цркву Петковицу,
Па ћ' оданде уд'рит' низ Тавнаву,
Тавнаву ћу попалит' до Саве,
Уза Саву у Шабац ћу доћи:
А ти хајде Шанцу бијеломе,
Онђе мене хоћеш дочекати,
Онђе с', паше, саставит' хоћемо."
Кад то чуо паша Али-паша,
То је паша једва дочекао,
Па му даде до два поглавара:
Једно прво Осман-барјактара,
Друго даде Тузлу капетана,
Изабра му три хиљаде Турак'
На хатима, а под миздрацима,
Па овако Пејзи говораше:

НАЦИОНАЛНА БИБЛИОТЕКА КРАЉ ПЕТАР ПРВИ ЦРНОЈЕВИЋ

„Пођи с Богом, Пејзо Мехмед-ага!
Попалите села испод Цера,
Све мушкиње под мач ударите,
А женскиње под робље довед'те.
Док ми војска из Дубине дође,
И ја хоћу Дрину пребродити,
Мачву прећи и сву поробити,
Китог проћи и у Шабац доћи;
Онђе, Пејзо, да се састанемо."
Одатле се Пејзо подигао,
О по ноћи Дрину пребродио,
И ту Пејзи Бог и срећа даде
Српска њега не привиђе стража.
Оста паша Дрине чувајући,
Оде Пејзо у Поцерје славно.
Кад се д'јели срећа и несрећа,
Тавна ноћца од бијела дана,
У Поцерју освануше Турци
Код бијеле цркве Петковице,
Петковицу опколише Турци,
Игумана старца затекоше,
Три му ђака млада посјекоше,
А тројица у гор' утекоше,
Игумана жива ухватише,
Манастирско благо покупише.
Како Турци добро задобише,
Више Турци у села не хћеше;
Игуману руке савезаше,
Па га туку перним буздованом,
Пјешке њега поред коња гоне;
Па се Турци паши повратише.
Кличе вила прије јарког сунца,
Саврх Цера високе планине,
Дозивати српскоме логору
Украј Дрине шанцу Бадовинцу,
Из логора зове поглаваре:
Прво зове Лазаревић Луку,
Друго зове Чупића Стојана:

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE IDURDE CRNOJEVIC

„Ђе заспали, српске поглавице!
Ђе заспали, зао сан уснили!
Тешко су вас преварили Турци.
Петковицу поробили цркву,
Исаију старца ухватили,
Бијеле му савезали руке,
Манастирско одузели благо.
Три су њему ђака погубили,
А тројица у гору утекла.
Ви спавате, за то и не знате.
Је ли вама од Бога грехота,
А од људи покор и срамота?
Ђе је ваша хвала и јунаштво?
Што чините? јер се не бијете?“
Кад то чуо Лазаревић Луко,
Он се пљесну руком по кољену,
Скерлет чоха пуче на кољену,
Па се скочи, припаса оружје,
И повика Чупића Стојана:
„А на ноге, Чупићу Стојане!
Тешко су нас преварили Турци:
Мачву прешли, очли у Поцерје,
Петковицу поробили цркву,
Исаија заробили старца,
А још може више јада бити;
Већ мој брате, Чупићу Стојане!
Ти припаши свијетло оружје,
Па ти узми војске понајвише,
Па се спусти покрај воде Дрине
Тврде страже покрај воде врзи
Да не може птица пролећети,
А камо ли татар прокасати
И од Босне књигу пронијети:
Бојати се Осман-капетана
Из Градачца из бијела града,
Да богате не пороби Мачве;
Па кад дођеш шехер' Парашници,
Ти поздрави Зека буљубашу.

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Нек устане Зеко буљубаша
И нек крене голаће јунаке.
Поред Батра воде нек постави
Тврде страже све једну до друге.“
Чупић скочи, припаса оружје,
Узе Чупић понајвише војске,
Па се спусти покрај воде Дрине,
Тврде страже на бродове баци;
Када дође шехер' Парашници,
Он поздрави Зека буљубашу.
Уста Зеко и голаће крену,
Тврде страже покрај Батра баци;
Да какви су голаћи јунаци!
Убили би под облаком ждраља,
А камо ли на земљи јунака!
Како би их Осман преварио?
А кад страже тврде поставише,
Стаде Луко пребирати војску:
Узе себи четрдест коњика
И стотину младијех пјешака.
И поведе Бакал Милосава,
И поведе Марка из Штитара:
Милосава води ради дике,
Ради дике и рад' разговора.
А Штитарца Марка рад' јунаштва:
И поведе Глухца Михаила,
Који сјече мачем без разлога,
И поведе Гркињића Ђорђа,
Кога 'но је на сабљу отео
Од Турака из ропства турскога,
И држи га као свога сина,
Који Луку свлачи и облачи
И свиленим опасује пасом.
Пође с њима четрдест коњика
И стотина младијех пјешака,
Оде Луко уз ту воду Дрину,
Да обиђе шанац у Љешници
И у шанцу свога брата Ђуру,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE DURDE CRNOJEVIĆ

Свога брата Ђура капетана,
Да га млада не преваре Турци:
А кад Луко Новом селу био,
Ђе су Турци Дрину прегазили,
Још се Турци повратили нису;
Куд су Турци Мачву прегазили,
На плочама траву однијели,
Стаде хука Луке око пута.
Јоште Луко пута истражује,
А Турци се пољем помолише,
Савезана игумана воде;
Није шала три хиљаде Турак'!
А у Луке четрдест коњика
И стотина Србина пјешака!
Кад је Луко опазио Турке,
Препаде се Лазаревић Луко:
„Мили Бого! та што ћу ти јако?
На злу ти се мјесту затекосмо!
У равноме пољу широкоме,
Ђе не има ни трна ни крма,
Нас је мало, а много Турака:
Да с' бијемо, разбит' не можемо,
Да бјежимо, утећ' не можемо;
Шуме нема да се заклонимо,
Већ можемо лудо изгинути.
Веће, браћо, стотина пјешака!
Сваки своју пушку потпрашите.
Покрите се по зеленој трави,
Па пушака метати немојте,
Нека за вас Турци и не знаду:
Ми коњици одосмо пред Турке,
Па ће Турци на нас ударити,
Ми с' пред њима измаћи хоћемо.
К вама ћемо Турке напустити.
Ви гледајте сваки по једнога.
Па на Турке огањ оборите,
Са пламеном Турке забуните,
А ми ћемо сабље повадити

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

И у Турке јуриш учинити;
Не би л' како Турке забунили,
Не би л' старца од Турак' отели."
Тако Луко Србље сјетовао.
Пјешаци се по трави покрише,
Оде Луко су четрдест друга,
Коња лути, а пред Турке иде.
Како Турци опазише Луку,
Одма Турци Луку познадоше,
На говори Пејзо Мехмед-ага:
„Ти си курво, Лазаревић Луко!
Што сам хћео, то сам удесио,
С тобом ћу се, курво, огледати."
Трже Турчин сабљу димишћију,
Трже сабљу у лијеву руку*);
Али Луко Пејзе не познаје,
Него мисли, да је Али-паша,
На се њему јуначки јављаше:
„Ја сам, курво, паше Али-паше!
Јесна био, ко ти побјегао!"
Трже Луко сабљу у десницу,
Један другом добра коња пусти.
Доиста се ударити шпаху,
Ал' Србини не дадоше Луки,
Већ с' ут'јечу један пред другога,
Да Србима Луко не погине,
Србима је жао поглавара;
Утече се Бакал Милосаве,
На јагрзу коњу високоме,
На говори Лазаревић Луки:
„Побратиме, Лазаревић Луко!
Ја ћу за те на мејдан изићи,
Ти ћеш мене прије покајати."
Трже Бакал сабљу у десницу,
На полеће Пејзи Мехмед-аги,
Ал' тек што се коњи сустигоше,
А јунаци да с' сабљам' ударе,

*) Кажу, да је Пејзо био шуваклија.

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

А Бакала срећа изневјери:
Под Бакалом јагрз посрнуо,
Паде Бакал пред коња у траву,
Бакал паде, а Пејзо допаде,
Да Бакалу одсијече главу;
Ал' се Бакал и пјешице брани
Бритком сабљом и десницом руком.
Бјежи Бакал около јагрза.
Када виђе Лазаревић Луко,
Ђе ће Турчин посјећи Бакала,
Скиде Луко пушку крџалијнку,
Која но је обљевена златом
Од јалмана до горњег нишана,
На којој је тридест белензука
Све од чиста жеженога злата,
Паразлама од тридест дуката,
На којој је до дванаест слова,
Свако слово у крв окаљено,
На јуначко тјело пам'јењено:
Она бије сваку амајлију,
Па је Луко онда говорио:
„Та не бој се, брате Милосаве!
Тај те Турчин ље погубит неће
Нит ће виђет буле ни матере.“
Крџалијнки живу ватру даде,
Пуче шара пуста остат неће,
Те погоди Пејзу Мехмед-агу,
Погоди га под грло бијело
Закла Пејзу као јагње б'јело;
Пејза паде са коња у траву,
Ал' долеће Осман-барјактару
С голом сабљом у десници руци,
Да Бакалу одсијече главу,
Па му неда јагрза узјахат'
Бакал бјежи око коња свога,
Па се Бакал и пјешице брани,
Ал' би њега Турчин погубио,
У Бакала вјерна слуга бјеше:

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Павлић момче из града Мостара,
Кога 'но је Бакал одхранио
Уз кољено к'о рођеног сина
Зарад' Бога и заради душе,
Павлић собом заклања Бакала,
Заклања га собом и вранчићем;
Младо д'јете, одвише слободно,
Трже Павлић двије пушке мале,
У Османа обје окренуо:
„Стан' Турчине! куд си насрнуо?
Не ћеш губит' мога господара
Док је моје на рамени главе.“
Обје пукле Османа згодиле,
Синџирли га зрна ударила,
У Османа срце истргала.
Кад падоше двије поглавице
Онда Турци натраг устегнуше,
У то доба Бакал Милосаве
Узјах' коња, па пођера Турке;
Ал' повика Тузла капетане:
„Јао, Турци, моји јеничари!
Нема Лука већ четрдест друга,
А нас има три хиљаде равно,
Јето јако што се од нас ради!
Јала, кардаш, јуриш на душмана!“
Тад' се Турци опет повратише,
На коњике српске јуриш чине,
Србљи сташе пред њима бјегати:
Та не бјеже да Турцим' утеку
Веће маме Турке на пјешаке.
А кад Србљи Турке домамише,
На мах пуче од стотине Срба,
На мах пуче стотина пушака,
Мртвих паде стотина Турака,
Погибе им Тузла капетане.
А Србини онда јуришише,
Турци сложно огањ оборише,
Под Штитарцем убише ђогата,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Под Ђорђијом убише дората;
Ево Ђорђе пјешице измаче,
А Штитарца ђогат притиснуо;
На Штитарца Турци долећеше,
Лежећива да га посијеку.
Јадан Марко лежећи се брани:
Бритком сабљом и лежећи маша,
Око себе рашћерује Турке.
Доиста би Марко погинуо,
Ал' опази Глухац Михаило,
Ђе су Марка забунили Турци:
Трже мача Глухац Михаило,
Па кроз Турке јуриш учинио,
Док до Марка путе просијече,
Седамнаест Турак' посијече;
С друге стране Пушибрк Остоја,
Док Остоја путе просијече,
Десет турских глава одсијече,
Те Штитарца с коњем опростише.
Кад се Марко ногу докопао,
Ка'но соко крила на планини,
Па поћера Турке на алаје;
Све разбише Турке на алаје,
Даше Турци плећа, побјегоше;
А на Дрину воду нагазише,
Одведоше Исаију старца.
Од Турака много их утече.
А много их и онђе остаде;
Седамнаест погибе Србина,
Оста мејдан Лазаревић Луке.
Како Турци Дрину пребродише,
Али-паша далеко их виђе,
Мало ближе пред њих истрчао:
„Јала, кардаш! како ј' у Србији?“
Турци њему невесело веле:
„Али-пашо, сиња кукавицо!
Никако ј' у Србији по Турке!
Колико смо теби говорили,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Да не шаљеш војске преко Мачве:
Та ће ти је Пејзо Мехмед-ага?
И ће ти је Осман-барјактару?
И ће ти је Тузла капетане?
Које Босна нигда стећи не ће.
Погуби их Лазаревић Луко
Су својијех четрдест коњика!
Још да бјеше Чупићу Стојане,
Не би теби гласник Дрине прешʼо
Нитʼ би имʼо ко глас донијети,
Да ти каже кокоʼно је било.“
От како је свијет постануо,
Није Србин Турке дочекао,
Мало Срба, а много Турака,
Разма тада Лазаревић Луко
Што дочека Турке код Новога*),
И погуби Пејзу Мехмед-агу
О Крстову дану јесењему.
Ова пјесма свима Србињима,
Од мене пјесма, а од Бога здравље!

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

ХВАЛА ЧУПИЋЕВА

XLVI

Често књиге земљу прелазише
Од Тополе села поносита,
Од онога Петровића Ђорђе,
Од Ђорђије од Србије главе,
На господу и на војеводе,
На кнезове и на буљубаше:
„Весел’те се, ђецо Србадио!
Амо Турке јесам побједио.

*) Т. ј. села

На нашему шанцу Делиграду,
Разбио сам царску султанију;
Ал' су Турци брижни и срдити,
Отишли су земљи по ћенару,
Невјерници јесу свагда Турци.
Чувајте се од Босне поносне,
Отуда ће Турци ударити,
Чувајте се, да вас не преваре."
Прву књигу Шапцу граду посла:
„Попе Луко, моја десна руко!
Добро чувај Посавине славне,
Посавине и Тавнаве, Луко,
Да ми Турци роба не одведу,
За роба ћу тебе погубити."
Другу пише, те у Јадар шаље,
У Лозницу Богићевић Анти:
„Војеводо, Богићевић Анто!
Учувај се од града Зворника,
Да тебека Турци не преваре:
Добро чувај Лозницу и Јадра,
А од Јадра не пусти робиње;
За роба ћу тебе погубити."
Трећу пише, у Поцерје шаље,
Свом посинку Поцерцу Милошу:
„Мој посинко, Поцерац Милошу!
Добро чувај Цера и Лешнице,
Да тебека Турци не преваре,
Из Поцерја роба да не воде:
За роба ћу тебе погубити."
Књигу пише, те је шаље Ђорђе
Јев' Чупићу, змају из Ноћаја:
„Ој Чупићу, змају из Ноћаја!
Извуци се, море, иза бара,
Па се свагда украј Дрине нађи:
Добро чувај Мачве и Подриња,
Да тебека Турци не преваре,
Да из Мачве роба не изведу;
За роба ћу тебе погубити."

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Кад Чупићу ситна књига дође,
Учи књигу Чупићу Стојане,
Другу Стојан на кољену пише,
Те је шаље у село Тополу,
А на руке Петровићу Ђорђу:
„Ој ти Ђорђе, од Србије главо!
Ја с' не бојим цара силенога;
Пуст' их на ме, ако су ти тешки;
Турци на ме ударит' не смију
Док је у мен' мојих капетана
И момака лава одбранијех,
Кој' б' на ватру живу ударили:
Док је у мен' прво капетана,
Капетана побратима Луке,
Он с не боји једнога везира;
Па док ми је другог капетана,
Капетана Ковић Михаила,
Он с' не боји другога везира;
Па док ми је трећег капетана,
Ја од Дрине Бјелић Игњатија,
Он с' не боји трећега везира;
Па док ми је Срдана Илије,
Кој' с малијем боја бити неће,
Веће жели да на трумпу удри,
Он с' не боји четвртог везира;
Па док ми је голог сина Зеке
Голог сина Зеке капетана,
И његових голаћа јунака,
Он с' не боји петога везира;
Па док ми је слугу одбранијех,
Одбранијех лава избранијех,
Кој на ватру смију ударити:
Та док ми је Сићића Маринка,
И док ми је Шуманца Васиља,
Па док ми је Латковић Јована,
И док ми је Нинковић Јовице,
Па док ми је Кара Михаила,
Ето Кара из луга Китога,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

И док ми је Шиша Михаила,
И док ми је Ђорђе с Бјелотића,
Па док ми је Гаџулић Стјепана
Он без кавге ручати не може;
И док ми је Качкина Стефана;
И док ми је лава одбранога,
Кога гојим у двору мојему,
Од Сријема писара Андрије;
Па док ми је мог коња дората,
И док ми је сабље маџаркиње,
Ја б' на цара јунак ударио,
Лави би му чадор бастисали;
Бога молим, да ударе Турци."
Оде књига Петровићу Ђорђу,
Учи књигу Петровићу Ђорђе,
И то Ђорђу врло мило било,
Од милине на ноге скочио,
И 'вако је Ђорђе говорио:
„Хвала, синко, Пушићу Стојане!
Нисам знао што под скутом држим;
Кад без мене можеш војевати,
Сад ја, синко, могу почивати;
Да би тако, Стоко, и не било,
Доста мени што говориш храбро."

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

УДАР НА СЕЛО РОГАМЕ
1809 г. мјесеца јулија

XLVII

Збор збориле аге Подгоричке
На сараје бега Абдовића,
Међу њима два брата Крњића,
Берић-ага с Крњићем Муратом:

„Хвала Богу, наша браћо Турци!
Овако нам живовања нема
Од Пипера, Брда крвавога,
Од Рогама, села пиперскога,
Оградише града према града,
Без тестира цара и везира,
Према наше силне Подгорице,
Но ћу брата оправит Мурата,
Да отиде Скадру бијеломе,
У нашега на Скадру везира,
И Хасана слуге везирова,
Да му даду Арбанију луту,
Да похарам села на Рогаме.“
Како се је Туре захвалило,
Тако бјеше зором подранило,
Дебела се хата дохватило,
Па отиде Скадру бијеломе,
Докле дође пред два господара,
Те им паде у скут и колено,
Питају га два господара:
„А Мурате, наша вјерни слуго!
Шта ти просиш у два господара?
Али ти је спензе нестануло?
Ал' ћеш твоје мијењат хаљине?“
На то Туре сузе пропануле:
„А! помагај, драги господаре!
Није мени спензе нестануло,
Нит' је мени хаљина манькало,
Но каури мене одољеше,
Оградише града према града,
А бијеле куле на Рогаме,
Без тестира цара и везира,
Затворише нашу Подгорицу;
Но ја иштем у вас господара,
Да ми војску дате Арбанију,
Да Рогаме села разоримо,
Да не чине града према града.“
Но говори од Скадра везире:

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE DURDE GRNOJEVIĆ

„О Мурате, моја вјерна слуго!
Не смијем ти дати вељу војску
Од Владике и Црногораца,
Но ти дајем агу Асан-агу,
Да покупи војску Арбанију,
Да похара село на Рогаме.“
Када зачу ага Асан-ага,
Лакомо је Туре на кауре,
На од земље на ноге скочио,
Шиље Хасан, купи војску брзо,
Те покупи луту Арбанију,
Те покупи дванаест хиљада,
Одведе их пољем Ћемовскијем,
Доклен варош Подгорици дође
На Скакала више Подгорице,
На оправи Крњића Мурата:
„Ајде пођи варош Подгорици
На сарајe бега Абдовића,
Кажи бегу и брату Бећиру,
Да покупе варош Подгорицу,
Да доведу пред војску Асану,
Да ми воде војску на Рогаме.“
Хитро га је Туре послушало,
Те на дворе пође Абдовића,
Каже бегу и брату Бећиру.
Скупише му варош Подгорицу,
Те је воде у војску Асану;
Отолен је војска окренула,
Рибницу је воду прегазила,
Док Морачи води долазила,
Под Златицу на Оргађеницу,
Ту је Асан војску под'јелио,
На троје је војску разд'јелио.
На Рогаме војску оправио,
Дивно Асан војску научио:
„Са три краја на село удрите,
Да из села роба не утече,
Што најпрви огањ не убије,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Ал' јуначко, али женско буде,
Све ми робље доведите живо,
Да га водим у Скадар везиру."
Но не вели Турчин ако Бог да.
Мили Боже, ни дати му нећеш!
Окрену се силна Арбанија,
Кад се близу села примакнуше,
Не чекаше дневи од удара,
Но удрише ноћу три сахата
Кад с три краја ударише војске,
Најпрва је војска допанула
На чардаку Вуљина Лазара,
У чардак се Лазар намјерио,
Са јунаком Лукићем Стојаном,
Па су пушке танке запалили.
Пучу двије, четири падају,
Тадер сила село притиснула.
Око кула куће попалише.
Сину огањ ка' да грану сунце,
Али куле Турци не виђаху,
Рогамљани дивно виде Турке,
Док свануло и док зора била,
Све бијаху према огњу Турке;
Кад' свануло и кад зора дође,
Ал' се све три војске саставише,
А удрише на бијелу кулу,
Два браћенца, два Симоновића,
Бјеху скоро кулу направили,
Од невоље сламом је покрили,
Па бијелу запалише кулу,
А у кулу три добра јунака,
Једно бјеше Симоновић Мило,
Са јунаком Лутовац Радојем,
И с Јованом сином његовијем,
Кад их стаде огањ горјет' живи
Но Милутин говори ујаку:
„Мој ујаче, Лутовац Радоје!
Али ћемо у огњу горети.

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Али ћемо кулу отворити,
Да ни добре посијеку главе?“
Но говори Лутовац Радоје:
„Милутине, мио сестричићу!
Ми од куле отворимо врата,
Па удримо љутој Арбанији,
Нека наше посијеку главе,
Да их носе Скадру бијеломе,
Ту су многе боље окапале,
А наше смо јутрос осветили.“
Ал' повика из грла Милутин
На бијелу кулу Вучинину:
„А к нама се, браћо, обрните,
Те гађите Малесију љуту,
Јер је нама ватра ухватила,
Те чекају да сијеку главе.“
У кулу су седам осам друга,
Сваки пушке к њима обрнуше,
Те ми бију љуту Арбанију,
Арбанија врата оставила,
Те из огња сва три искочише,
Те у кулу Чукнића Савића.
Но да видиш муке и невоље!
На бијелу кулу Ненадића
Усрнула љута Арбанија,
Но у кулу бијаху јунаци,
Од куле су отворили врата,
Па искочи Грујинићу Томо,
Те посјече Хотка барјактара,
Унесе му на тавану главу;
Но је други јунак искочио
Из бијеле Вучинине куле,
Бјеше јунак Митар Ђоновићу,
Да уграби од Турчина главу,
Али турске пушке запуцаше,
Оне пушке Митра погодише,
И добру му главу посјекоше;
Таде помоћ од Пипера дође,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Од Завале села Пиперскога,
А пред њима Лека барјактаре,
А дозива кули Ненадића,
А на име Ненадина Ђура:
„Јес' у живот, Ненадићу Ђуро?
Је л' ти ко жив јутрос освануо,
Од велике силе песијанске?“
Но говори Ненадићу Ђуро:
„О Пипери, моја браћо драга!
Јошт ми није ништа погинуло,
Но све гине, браћо, турска војска,
Но сад на њих, ако Бога знате!
Ко је јунак да сијече главе.“
Ал' повика Лека барјактаре:
„У њих, браћо, ако Бога знате!
Ал' ћу данас посјећ' турску главу,
Али моју данас изгубити.“
Халакнуше, Бога споменуше.
Рогањани куле отворише,
Тринаест им глава откинуше,
Поломи се љута Арбанија,
Носе они мртве и рањене;
Но да видиш Грујинога Тома,
Ћаше другу да уграби главу,
Пуче тадер пушка арбанашка,
Те је Тома дивно погодила
Међу очи у чело бијело,
Пуче друга пушка арбанашка,
Она рани Ненадића Ђура;
Тадер њима друга помоћ дође
Од Стијене, ђеца Стијењани,
Па за њима трећа помоћ дође,
А дођоше тридест Петровића,
Те с три краја војсци ударише,
Вељу силу турску разагнаше,
Пуче једна пушка од Пипера,
Која добро Туре изабрала,
Баш рођака Крњића Берића:

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Паде Туре на међу бојева,
Но допаде јунак од Рогама,
Од Рогама Блажићу Новаче,
Те Турчину откинуо главу,
У Морачу навалише Турке;
Но кад виђе Лека барјактаре,
Каше жива да хвата Турчина,
Али пуче пушка од Турака,
Те је Леки срце опалила.
Тадера су боја риздвојили,
А Пипери шемлак учинили;
Но дозива Ненадовић Ђуро
У ордију агу Хасан-агу:
„Хасан-аго, војсци серашћере!
Право кажи, ема ми не лажи,
Како смо те јутрос дочекали,
Ка' на ручак бјеше подранио
У Рогаме с твојом Арбанијом?“
Одговара ага-Хасан-ага:
„Не ругај се, Ненадићу Ђуро!
Затр'о си јутрос Арбанију,
Сто и двадест изгуби ми друга,
Ђе гођ бјеше крвава јунака
У цијелу моју Арбанију,
А рањеним ни броја не знамо,
Ни њих пола издравити неће.“

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

ОВЏЕ БАЈОВЕ

ОКО 1810 ГОД.

XLVIII

Силан ти се Турчин прошетива,
Силан Турдин Диздар Осман-ага.

По Клобуку по граду турскоме,
Според њега добар Каурине,
Ускок добар Митровић Томане;
У шетњи се збором зађедоше,
Но говори Диздар Осман-ага:
„Да, ускоче, Митровић Томане!
Ка' си скоро Томан ускочио
Од простране ломне Горе Црне,
Еда знадеш лијена шићара,
Да ми нашу војску окупимо,
Да'ко оклен шићар дојавимо,
Ал' каурску главу донесемо."
Но Диздару Томан говораше:
„О Диздаре, мио господаре!
Ја сам јучер из чете дошао,
И шићар сам један уходио,
Јесу бјеле овце издигнуле,
Издигнуле овце Трешњевачке,
Издигнуле овце у Стоспуде,
Јере су им воде пресушиле,
Па ми поје овце на Риђицу;
Него хајде војску да купимо,
Да удримо овцам' на Риђицу."
То зборише на ноге скочише,
И ту силну војску окупише,
Пред њима је ускок окренуо,
Проз Грахово војску преводио,
У Забрђе војску изводио,
Изводио па ту починуше,
Него вели Диздар Осман-ага:
„Устави се, Митровић Томане!
Да идемо у Бјелош планину,
Да Трешњевске овце уходимо,
А да сјутра на њих ударимо."
Устави се Томан са Диздаром,
Отидоше у Бјелош планину,
Трешњевачке овце ухођаху,
Кад виђеше три крда оваца.

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE DURDE CRNOJEVIĆ

Овце бјеле Пешикана Шуња.
И сокола Гавриловић Баја,
И Михајла Вукадиновића,
Михајло је с Бајом код оваца.
И дијете Пешикане Зеко,
Нема Зеко до шеснаест љета.
Кад ли овце уходише дивно,
У војску се Диздар повратио,
На Ријицу војску изводио,
Око воде дивно запануше.
Кад сјутра дан јутро освануло,
Но овчари овце отворише,
Пут Ријице овце обрнуше;
Када бише с' овцам у Продоли,
Но се добар јунак подигнуо,
Јунак добар Пешикане Шуњо,
Кренуо је Ресну на пазаре,
Па рођака Баја дозиваше:
„Ако водиш овце на Ријицу,
Јер Ријица ниje нигда сама,
Што нијесу око воде Турци;
Но пођите напријед овчари,
Да Ријицу воду обидете,
Да нијесу запанули Турци.“
И Бајо је послушао Шуња,
Зове Бајо Зека Пешикана:
„Хајде, Зеко, воду обидимо!“
Ма га соко Зеко послушао,
Два јунака пушке дохватише,
Када на врх воде дошли хладне,
Него Бајо Зеку говораше:
„Пођи, Зеко, на воду Ријицу,
Ако буду око воде Турци,
Биће вода попивена хладна.
А ево ти моју вјеру давам,
Ако би се Турци кајасили,
А и тебе, Зеко! обиграли,
Данас ће те Бајо осветити.“

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Ма јест јунак Пешикане Зеко,
По сриједи узе џефердара,
Наврх воде излазио хладне:
Кад погледа води у скалине,
Ал' су води скале поквашене,
Тако Зеко ријеч проговара:
„Ево Турци око воде, Бајо!“
Ма га виђе Диздар Осман-ага,
Искрај воде ужди шеншану,
Па погоди Зека Пешикана,
По десној га руци обранио:
Од пушке се Зеко спотакнуо,
На њем Осман јуриш учинио,
Да уграби главу Пешикана,
Ма му неда Гавриловић Бајо,
Изнад воде ужди џефердара,
Те погоди Диздар Осман-агу
Баш под грло, ђе пуце запуча:
Паде Турчин украј воде хладне,
Ма је Бајо вриску учинио,
Од Баја се Турци препадоше,
Арамбашу свога изгубише,
Са Рићице Турци побјегоше;
Ма им Бајо бјежати не даје,
Другом ужди Бајо џефердара,
Те погоди Хасан буљубашу,
Ал' овчаре Бајо кликоваше,
Кад ево ти дођоше овчари,
Први дође Турчиновић Марко,
Теке дође, ужди џефердара,
Па погоди Ахмед-Агић Суља,
Обије му ноге саломио,
Турчин паде, а Марко припаде,
Уграби му главу и оружје.
Ал' ево ти Косовић Андрије,
Ал' Андрија ужди џефердара,
Те погоди Шарановић Јока,
А припаде, посјече му главу;

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

У толико присп'ју Заљућани,
Пушку пали Кривокапић Ристо,
Те погоди Салковић Омера
По сред паса, не даде му гласа,
Уграби му главу и оружје;
Кад Михајло Вујадинов дође,
Па Михајло ужди џефердара,
Те бијесна погоди Турчина,
Туре добро. Јелезовић Анта.
Ма да видиш бијесна јунака,
А јунака Гавриловић Баја,
Претијече Турке низ Забрђе,
Три је главе Бајо откинуо,
Док остали дођоше овчари,
Ма ни они не издаше Баја,
Сваки редом уграбио главу,
Гоне Турке до дно Граховога;
Граховљани да их не отеше,
Од њих ока не утече жива.
Вратише се натраг Црногорци,
Кад дођоше на воду Ријицу,
Окупише глава осамнаест,
И лијепо рухо и оружје,
Ту поштење дивно учинише.

КУЛА КАРАЏИЋА

1812 год. мјесеца марта

XLIX

Полећела два врана гаврана
Од Дробњака од племена јака,
Од Петнице, Божје злосретнице,
Од крваве куле Караџића.

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Све Дробњаке тице прелећеше,
У широко Гацко улећеше,
По Гацку се тице развијаше,
Развијаше, па и попадаше
На дворове Хица барјактара;
Од двора их нико не виђаше,
До кадуне Хица барјактара.
Па покупи дрвље и камење,
Те ћераше двије тице вране:
„Ишта! врани, обиљежје грдно!
Ће падате, добра бити неће.“
Него тице прегнати не може,
Па их поче була запитиват':
„Од куд сте ми јутрос долећели?
Е да ве је срећа донијела
Од Дробњака, од племена јака?
Виђесте ли нашу Миљевину,
И са њиме Ченгић Смаил-агу,
Уз њег' мога Хица барјактара,
А за њима осталу ордију?
Јел' удрила војска на Дробњаке?
Јесу л' Турци Дробњак опалили?
Јесу ли се глава накидали,
И живијех роба нахватали?
Је ли Хицо кога ухватио,
Како што се мени захвалио,
Да ће влашку главу откинути,
И живога роба заробити?“
Један гракну, други одговара:
„О кадуно Хица барјактара!
Ради бисмо праве гласе казат',
Ма нећемо, но како је било:
Ми смо јутрос тице од Дробњака.
И виђесмо многу турску војену
И пред војском турске поглавице,
И твојега Хица барјактара,
На Дробњаке јутрос ударише;
А Дробњаци, махнити јунаци,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

На живи их огањ дочекаше,
Турску војску натраг повратише,
Но им змија удри испријека,
Исприје а преко Крновога,
Од Никшића Осман капетане,
И за њиме од Никшића Турци;
У Дробњаке Турци уљегоше,
И Дробњаке огњем изгорјеше,
До крваве куле Карадића,
У кулу се Шујо затворио,
Око Шуја неколико друга,
Но га зове Ченгић Смаил-ага:
„„О војвода, Карадићу Шујо!
Хајд' излаз'те, да ми се предате.““
„Одзива се Карадићу Шујо:
„„Мајде, Ченгић Смаил-ага, нећу,
Никад ти се Шујо предат' неће:
Док му буде на рамена глава.““
„Тадар ага хата пагонио,
Пут бијеле куле Карадића,
Но га гледа Карадића Мимо,
Зове Мимо Кандића Васиља:
„„О мој брате Кандићу Васиљу!
Ти погледај Агу на лабуда,
Ка' је к нама загон учинио.““
„Оно гледа Кандићу Васиљу,
На дохвати везену пишпану,
На агу је пишпан саставио,
А пишпани живи огањ даје.
Не погоди агу на лабуда,
Но под агом хата дебелога:
Клече лабуд на прва кољена,
Од њега је ага одскочио,
А пјешке се врћу у дружину,
И овако у дружину вика:
„„Је ли влаха, ал' Турчина овће,
Ал' ускока од Горице Црне,
Ко ћ' уграбит' хата рањенога,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE ĆRNOJEVIĆ

Честита ћу њега учинити?““
„А то зачу један јунак добар,
Јунак добар родом Црногорац,
Од Бјелица Горанов Михајле.
Дората је коња закрочио,
А у руку барјак дохватио,
Свилен га је барјак поклопио
Са врх главе до зелене траве,
Преко поља загон учинио,
Да ограби хата рањенога,
Но га гледа Карапићу Мимо,
Зове Мимо Кандића Васиља:
„„Гледај, брате, Кандићу Васиљу!
На дорату онога јунака,
Те је на нас загон учинио.““
„А гледа га Кандићу Васиљу,
На у руке дохвата шишану:
„„Не напријед, турски барјактаре!
Ја сам пушку дивно напунио,
Убит ћу те, преварит' те нећу!““
„„Михајло ли хабера нема.
Тада Васиљ пушку опалио,
А Михајла дивно ранио,
Сломио му бедре обадвије;
Паде јунак низ коња дората,
Звекнуше му празне бакрачлије.
Него Ченгић Смаил-ага виче:
„„Је ли влаха, ал Турчина овђе,
Да ограби хата ал' Михајла?
Честита би њега учинио.““
„Оно слуша једно Туре зорно,
Хоџа Сарић са дно Гацка равна,
Он појаха хата дебелога,
А у руке дохвати барјака,
Свилен га је барјак притиснуо,
Барјак њега, а кита ђогата,
На Михајла загон учинио,
Да ограби рањена јунака;

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE DURDE CRNOJEVIĆ

Но га гледа Карапићу Мимо,
Па га каже Кандићу Васиљу:
„„Гледај, брате, Кандићу Васиљу!
Преко поља хоџу под барјаком,
Ка је Хоџа к нама наклопио.““
„Него виче Кандићу Васиљу:
„„А да хоџа, куд си наклопио
А није си друма угодио!“
Узе Васиљ везену шишану,
Подиже јој четири каната,
На Турчина ништан саставио,
Поштено му ватру прихватила,
И хоџу је погодио дивно
У врх главе међу очи црне:
Паде хоџа с хата ђогатаста,
Звекнуше му празне бакрачлије.
Опет Ченгић Смаил-ага виче:
„„Је ли влаха, ал' Турчина овђе,
Да угради хата, ал' Михајла?
Честита би њега учинио.““
„Сви гледају хиџа-барјактара,
А кадуно, твога господара.
Хиџо гледат' не шћеде никога,
Но појаха вранца дебелога.
Па свилени барјак раширио,
Свилени га барјак поклопио
Са врх главе до зелене траве,
А наклопи пољем широкијем:
Но га гледа Карапићу Мимо,
Зове Мимо Кандића Васиља:
„„Гледај, брате, Кандићу Васиљу!
Под барјаком оно Туре зорно,
Ка' је к нама загон учинио.““
„Но га виче Кандићу Васиљу:
„„Серхатлио, ђе си наклопио!
А нијеси друмом погодио!““
„На дохвати везену шишану,
И шишани даде ватру живу.

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

И погоди Хиџа барјактара
Међу токе у прси широке,
Паде Турчин у зелену траву.
Звекнуше му празне бакрачлије.
Него виче Ченгић Смаил-ага:
„„Је ли Влаха, јал' Турчина овђе,
Да уграби хата ал' Михајла
Честита би њега учинио.““
„Оно слуша једно момче младо.
Па и оно родом из Бјелица,
По имену Јовиша Бјелица.
Но је момче домишљато љуто.
Набавио кацу дрвеницу.
На главу је кацу натурио.
Па се вуче шашком зеленијем;
А гледа га Караџићу Мимо,
Зове Мимо Кандића Васиља:
„„Гледај, брате, Кандићу Васиљу!
Што се вуче шашком зеленијем
Ал' је псан, али ђаво црни?““
„А виђе га Кандићу Васиљу,
Па довати везену шишану.
Подиже јој четири каната.
На Јовишу нишан саставио,
Поштено му ватру прихватила.
И погоди кацу дрвеницу,
А кроз кацу у перчин Бјелицу.
Ту погибе Јовиша Бјелица
Оста пуста каца дрвеница.
Кад гавране була разумјела,
Мртва паде пред бијелу кулу.

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

ОСВЕТА ЗА НЕВЈЕРУ ТУРСКУ

око 1800 год.

L

Ситна књига земље прелазила
Од Цетиња, од Петра Владике,
Па отиде преко Горе Црне
Право, здраво нахијом Катунском;
Ево ти је Чеву на крајину,
А на руке Милутинов Симу.
Владика га Петар поздравио:
„Чуј ме, Симо, од кратине крило!
Мож ли знати, јеси л' запазио,
Кад прелазих ноћ Петрог Владика,
И учиних станак с Никшићима,
Око мене моји Црногорци,
Међу собом вјеру ухватисмо
Од јесена данка Митровога
До пролетна дана Ђурђевога:
А по томе мир да учинимо,
И да двије земље саставимо:
Гору Црну и Херцеговину,
Да живимо право у јединству;
Ја се вратих низ Брда питома,
Још не дођох на Ријеку малу,
Мене страга гласи допануше,
Е Никшићи вјеру преметнуше,
Посјекоше Брђањанина Јова;
У њега ми једна штета мала,
А велики укор и срамота.

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Но ако си јунак од крајине,
Јесам чуо, казивали су ми,
Никшићке су овце у Рудине,
Него скупи једну чету малу,
Чету малу, ал' велику војску,
Хајде с' њоме у Рудине равне.
Ако би ти Бог и срећа дала,
Да доведеш живога Турчина,
Ал' донесеш главу од Турчина,
Ја ћу тебе дивно даривати:
Даћу тебе двије пушке мале,
И у злато двадесет дуката."
Како Симу књига допанула,
Од земље је на ноге ђипио,
Прошета се преко Чева равна,
Па се јави Чевском буљубаши,
Буљубаши Гардашевић Мићу;
Шетали се два добра јунака
Преко Чева на Главицу Зборну;
Скупили се на збору Чевљани,
Свакијем се збором заведоше
А највише зборе за јунаштво,
За грађане своје крајичнике,
Али вели Милутинов Симо:
„Буљубашо, Турчиновић Мићо!
Ка' си скоро у чету ходио.
Бјеху л' турске овце у Рудине?"
Али вели Турчиновић Мићо:
„Бјеху градске овце у Рудине
Сврх Трепача до дно Ријечана,
Од крваве Клепине Градине
До проклете Мужеве Пећине,
Све торина турска до торине."
Без војске се ништа не могаше,
И вијећу таку учинише,
Да сакупе младе Црногорце,
По крајини крваве јунаке,
Па су ситне књиге направили;

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Једну шиљу селу Загарачу,
А на руке Лазаревић Раму:
„Чујеш мене, Лазаревић Рамо!
Никшићке су овце у Рудине,
Но кад ситну бурунтлију примиш,
Хитро ћипи на ноге лагане,
И покупи Загарчане листом,
Хајде с' њима Лаством Озриниħком,
На ме чекај, доклен и ја дођем,
На широку Долу Кобиљему.„
Ону посла, другу направио,
А шиље је у племе Теклиħе,
А на руке кнезу Теклиħкоме:
„О Јоване, кнеже од Теклиħа!
Никшиħке су овце у Рудине,
Но кад ситну бурунтију примиш,
Хитро ћипи на ноге лагане,
Те покупи све листом Теклиħе,
Хајде с' њима низ те Цуце Доње,
Ту ме чекај докле и ја дођем.“
Ону посла, а трећу написа,
На је шиље у племе Бјелице,
А наруке војводи Вуксану:
„О Војводо, Милиħу Вуксане!
Никшиħке су овце у Рудине,
Но кад ситну бурунтију примиш,
Хитро ћипи на ноге лагане,
Те покупи све Бјелице листом,
Хајде с њима низ те Цуце Доње,
Доклен дођеш Долу Кобиљему,
Ту ме чекај, докле и ја дођем.“
Ону посла, а четврту пише,
На је шаље у те Цуце Горње,
А на руке Шунгу Пешикану:
„Пешикане, крило од крајине!
Како ситну бурунтију примиш,
Хитро ћипи на ноге лагане,
И покупи Горње Цуце листом,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Хајде с' њима на Кобиље Доле,
И ухвати кланце и путове,
Немој пуштит' гласа у Рудине,
Јере водим нахију Катунску,
Да ударим на никшићке овце."
Кад је књиге свуда разаслао,
На ми Симо не сједи залудо,
Но окупи браћу Озринићe;
Ето ти га уз те Цуце Доње,
Доклен Долу Кобиљему дође
А ту младе Црногорце нађе,
На од војске купи буљумбаше,
Те вијећу с њима учинио.
Отолен се војска подигнула,
Доклен војска на Јабуке сиђе;
Ту ми војску разређива дивно:
Што је било старо и нејако,
Њима тура струке и торбице,
На дозива Шуња Пешикана:
„Пешикане, крило од крајине!
Ето теби друга три стотине,
Хајде с' њима уз равне Рудине,
Доклен дођеш под Киту планину,
Да удариш на никшићке овце,
На крваву кућу Барјовића,
Барјовића и Феризовића."
На ми зове Турчиновић Миће:
„Буљубаша, Турчиновић Миће!
Узми с' собом друга три стотине,
Хајде с њима уз Равне Рудине,
Доклен дођеш у Трепча широка,
Да удариш на Никшићке овце,
А на Мрке и Париповиће."
На ми зове Лазаревић Рама:
„О соколе, Лазаревић Рамо!
Узми собом друга три стотине,
Хајде с њима уз равне Рудине,
У маломе Долу Ђурђевоме

NACIONALNA BIBLIOTEKA ĆRNEGORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Да удариш на Љуцине овце,
Ја ћу водит' браћу Озриниће
На крваву Мужеву Пећину,
Да ударим на Џидића овце.
И слушајте мене, Црногорци!
Немој који кавгу затурити,
Доклен удри Шуњо Пешикане."
Ово рече, на ноге скочише,
Уљегоше уз равне Рудине. —
Колика им дуга ноћца била.
Сву ноћ иду млади Црногорци;
Док у јутро истекла даница,
А удари Шуњо Пешикане,
Ма уз Киту утекоше Турци,
Ћерају их млади Црногорци.
На овце се не обрћу Турци.
Црногорци завратише овце,
Свега на број тридесет стотина.
Пет стотина коња и волова,
А удари Турчиновић Мићо,
Удри Мићо на Трепча широка,
Утекоше никшићки овчари
У планину Церовицу тврду,
Црногорци завратише овце,
Јест оваца осамнест стотина.
Три стетине коња и волова.
А удари Лазаревић Рамо,
Но је њему лоша срећа била.
Турска га је стража угледала,
Утекоше Турци уз Бањане,
И угнаше овце свеколике.
А удари Милутинов Симо
На крваву Мужеву Пећину,
На Турчина Џидића Хасана,
Па га зове са главице Симо:
„О Турчине, Џидићу Хасане!
Мичи ми се јутрос из оваца:
До јутрос су твоје овце биле,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

А по јртрос моје, ако Бог да!“
Ал' се бију из Сплужине Турци,
Пуче пушка од Црногораца,
Не погоди Џидића Хасана,
Но његова брата Хусеина
Посред паса не даде му гласа,
Добар се је јунак загонио,
Баш од Чева војевода Мићо,
И Турчину главу посјекао,
И узе му свијетло оружје.
Побјегоше уз Рудине Турци,
Црногорци завратише овце,
Јест оваца дванаест стотина,
Пет стотина коња и волова,
Ћерају их уз равне Рудине,
И бију се боја жестокога;
На Јабуку боја развојише,
И угнаше овце свеколике,
Док дођоше Долу Кобиљему,
Ту вијено овце дијелише,
Арамбашам даше старјешинство,
А војводи коња под тимаром,
Сваки пође на своје дворове,
А војвода преко Горе Црне,
Доклен дође на поље Цетиње,
У Владике Петра Петровића,
И донесе од Турчина главу.
Владика га дочекива дивно:
Дарова му пушку у гајтану,
И двадесет у злато дуката.
Отолен се здраво повратио,
Доклен дође Чеву на крајину.

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE DURDE CRNOJEVIĆ

ГОРСКО КАРРЕ

1813 год.

LI

Књигу пише Цетињски Владика,
А шиље је на равне Његуше,
На Његуше гувернадур Вуку,
Тако Вуку писаше Владика:
„Устај ђе си, права слуго, Вуче?
Узми с собом војске неколико,
С војском хајде Боки од Котора,
Право на друм на спрема Тројице,
Те затвори тврдога Котора,
И у Котор ваљатне Француве,
Затвори им скеле и друмове,
Да Котору нико не приступа;
А ја идем са Цетиња равна
Пут Мајина и Будве бијеле,
И са собом водим Црногорце,
Да од Будве освојимо града.“
Када Вуку ситна књига дође,
Виђе Вуче што Владика пише,
Па ускочи на ноге витешке,
И окрочи дора дебелога,
Узе с собом војске неколико,
Све Његуше и Ћеклиће листом,
Пође с војском пут Боке Которске;
Брзо пође, а још брже дође
Међу Котор и међу Тројицу,
Те затвори Котора тврдога

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE DURĐE CRNOJEVIĆ

И Которске скеле свеколике.
Теке Вуче Котор затворио,
Владика се са Цетиња крену,
И са собом узе Црногорце,
Брзо иде под Мајине доље,
Баш на спрема Будве и Француза.
Кад Приморци оно разумјеше
Сви Приморци на ноге скочише,
Хитро дошли они под Мајине,
Под Мајине код Петра Владике;
Ту се војске двије смијешаше,
Црногорска и са њом Приморска.
Кад се војска сва искупи листом,
Тад Владика на ноге устаде,
Па овако ријеч проговара:
„Црногорци, браћо, и Приморци!
Како би смо Будву освојили,
И Француза у њу затворили,
А да много крви не проспемо
Од нас, браћо, нити од Француза?“
У то Петар Бурашковић дође,
Владици се поклонио дивно,
Па Владици Петар бесједио:
„Ја знам добро, мили Господаре!
Како ћемо Будву освојити,
И без много крви ограбити:
Колико је у Будви Француза,
Толико је нашијех пандура
Од Приморја и од три опћине;
Но, Владико, ситну књигу пиши,
Шиљи књигу Будви на крај мора,
У њу поздрав' свакога пандура.
Пиши њима да заметну кавгу
Са Французом по Будви бијелој,
Сви ће тебе послушат', Владико!
А кад кавгу заметну пандури,
Ласно ћемо освојити Будву.“
Када Петра разумје Владика,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Једанак је књигу направио,
На пандуре књигу оправио,
У књизи их мило поздравио:
„Поздрављам вас, од Будве пандури!
Но почујте мене, соколови!
Како сјутра сјајна зора сине,
Устаните како соколови,
И по Будви кавгу заметните;
Како кавгу ја чујем у Будви,
Ја ћу с војском брзо ударити,
Освојити Будву украј мора.“
Кад пандури књигу прихватише,
На њу ми се хитро окупише,
Па стадоше чинит' договоре,
Како ће се побити с Французом;
Него вели Ивановић Вуче:
„О пандури, моја браћо драга!
Владика је дошa' под Мајине,
Са Владиком двије бановине:
Црна Гора и Приморје равно,
Но да, браћо, сложно устанемо,
И да тврду вјеру ухватимо,
Ухватимо да се не издамо,
На Француза сложно ударимо,
Удри, браћо, сваки на својега,
Ја ћу први почет' на једнога.“
Тад пандури вјеру ухватише,
Да ће сложно заметнути кавгу.
Па Владици књигу отписаше,
Да ће кавгу заметнут' у Будву,
Но да војску пред Будву примакне
Прије сване и зора огране.
Кад Владика одговор примио,
И видио што пандури пишу.
Одговор му у свануће дође,
У та доба окренуо војску,
Доведе је пред Будву бијелу,
На Вељу је Воду починуо.

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Кад га виђе господа француска,
Поче бјежат' граду у ограду;
Но да видиш јада изненада!
Пандури им бјежати не дају,
Него на њих сложно ударише;
Пушку пали Ивановић Вуче,
Пали пушку на Кршћановића,
Дивно Вуче њега погодио,
Живо му је срце опалио;
Другу пали Прибиловић Станко,
Уби Станко Франа капетана;
Дође Иво Зече из Побора,
И он уби попа Матковића;
Тад пандури други поскочише,
По Будви се с њима похваташе.
Кад Владика чу по Будви кавгу,
Таде војску пут Будве пустио,
Ал' од Будве отворена врата;
У Будву је улазила војска,
И по Будви похвата Французе,
И освоји на крај мора Будву.
Кад Владика Будву освојио,
Шиље књигу губернатор' Вуку:
„Послушај ме, Вуко, моја слуго!
Ја сам ево освојио Будву,
Сјутра ћу се Грбљем окренути,
Ка' ћу доћи на Солила равна,
На ливаду шатор ћу распети,
Него сјутра удри на Тројицу,
Узми с војском Тројицу фортицу,
А кад узмеш фортицу Тројицу,
Хајде мене у сусрету, Вуче!"
Како књигу разумио Вуче,
Каза војсци, што Владика пише,
На Тројицу пушти два племена;
Фиску чине млади Црногорци,
За бедем се рукама хватају.
Гледа један бане ђенерале

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Са бедема од Котора града,
Пуца бану срце у прсима,
Ал' Тројици помоћи не може,
Код њега је силни Кампањоле
Враг му не да и срце јуначко
Мировати у граду Котору,
Већ он моли силна ђенерала:
„Ђенерале, мио господаре!
Дај ти мени до триста солдата,
Да од муке избавим Тројицу,
Црногорце зајмим уз планину.“
Жао бану силна Кампањола,
Е је јунак, кукала му мајка!
Види бане, ђе ће погинути,
Ал' га никад одбит' не мораше,
Да не иде у помоћ Тројици,
Већ му даде до триста солдата;
Кампањоле пред њима отиде,
Црногорци њега угледаше,
Оставише фортицу Тројицу,
Кампањолу јуриш учинише,
И на њега мушки навалише.
Ал' се витез брани Кампањоле,
Шупље коло с војском учинио,
Сипље оган пут свакоје стране,
Ал' за фајду, коло у ђескоту —
Црногорци јуриш учинише,
Проломише коло на четворо,
Посјекоше стотину Француза,
И сокола бана Кампањола,
Оне двјеста у Котор угнаше;
На се натраг опет повратише,
На Троицу јуриш учинише,
Похваташе педесет солдата,
И узеше Тројицу фортицу,
И с Тројице топа три-четири
На Тројицу огњем опалише,

NACIONALNA BIBLIOTEKA ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Кад Тројицу огњем опалише,
Тад се диже гувернадур Вуко,
И са њима два храбра племена,
Отидоше у сусрет Владици,
Сретоше га на спрема Солила.
Весеље му чине из пушака.
То је било кад се је чинило,
Ми велимо да се веселимо.

БОЈ НА МОРАЧИ ГОРЊОЈ
1819 год.

LII

Ситан ферман од Стамбола пође,
Оде ферман од града до града,
Дође ферман на Босну везиру:
„О везире, моја вјерна слуго!
Ето сам ти ферман оправио,
Цару зевка нема ни узура,
Док Морача сједи у кауре;
Војску купи, хајде на Морачу,
Купи војске колико ти драго,
А не жали хазну ни захиру.“
А кад везир ферман проучио,
Онда везир диван покупио,
А у диван пустио телале:
А нема ли каква серашћера,
Даћу војске тридесет хиљада,
И даћу му хазну и захиру,
Да он иде на Морачу с војском.
Док изиђе царев делибаша,
Те везиру пољубио руку,
Те везиру прихватио војску,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE DURĐE CRNOJEVIĆ

И прими му хазну и захиру.
У ријечи у којој су били,
Док ево ти два дробњачка кнеза,
Те везиру пољубише руку,
Лијепо их везир дочекао,
О свачему јеглен заметнуше,
А највише зборе за Морачу;
Ал' му веле два дробњачка кнеза;
„Господару, босански везире!
Што ће војске тридесет хиљада,
Тек да трошиш хазну и захиру,
И да пљачкаш рају сиротињу;
Дај нам војске дванаест хиљада,
И дај нама стотину делија,
И пред њима царев делибашу,
Кунем ти се, а вјеру ти дајем,
Морачу ћеш влашку прихватити.“
То везиру врло мило било,
Даде војске дванаест хиљада,
И даде им стотину делија;
И пред њима царев делибашу,
И даде му хазну и захиру,
И одоше на Врањеше с војском,
Ту су били три бијела дана,
Кад четврто јутро освануло,
Но се царев делибаша шета,
Поред њега два дробњачка кнеза,
Делибаша сјетно невесело;
Питају га два дробњачка кнеза:
„Господару, царев делибаша!
А што си нам сјетно невесело?
Али ти је не у вољу војска?
Али си се, драги, препануо,
Е Морачу нећеш прихватити?
Кунем ти се, а вјеру ти дајем,
Морачу ћеш влашку напунити
Калчинама и опанчинама,
А камо ли нећеш прихватити. —“

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE „ĐURĐE CRNOJEVIĆ“

„Бог вас клео! два дробњачка кнеза!
Овђе војске за Морачу нема.“
Па се Турчин под шатором врати,
Па он ситне књиге расписује,
Најпрву је књигу отправио
У Сјеницу и Новом Пазару,
А ту турска два сердара кажу:
„Чујте, Турци, њему браћо драга!
Ће од цара ферман допануо:
Цару нема зевка ни узура,
Док Морача сједи у каура,
Робе буле, а сијеку Турке,
Већ су цару даве додијале,
Те је на њих ферман истурио,
Куп'те војску, хајте на Врањеше,
На Врањеше на поље широко;
А ту, Турци, да се састанемо.“
А другу је књигу отправио
У Пријепољу и Бијелом пољу,
И ту турска два сердара кажу,
И њима је селам оправио:
„Чујте, Турци, њему браћо драга!
Јесте л' чули, јесте л' разумјели,
Ће од цара ферман допануо:
Цару нема зевка ни узура,
Док Морача сједи у каура,
Робе буле, а сијеку турке,
А цару су даве додијале.“
Па и трећу књигу оправио
У Таслицу и у Фочу равну,
И ту турска два сердара кажу,
И њима је селам оправио:
„Чул' те, Турци, њему браћо драга!
Јесте л' чули, јесте л' разумјели,
Ће од цара ферман допануо:
Цару нема зевка ни узура,
Дек Морача сједи у каура,
Робе буле, а сијеку Турке,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE PURDE CRNOJEVIĆ

А цару су даве досадиле; —
Куп'те војску, хајде на Врањеше,
На Врањеше на поље широко
А ту, Турци, да се састанемо."
А четврту књигу направио
Гацку равном и Требињу малом,
И у књиги селам оправио,
Крк сердару с Гацка Смаил-аги:
„Јеси л' чуо, јеси л' разумио!
Ће од цара ферман допануо:
Цару нема зевка ни узура,
Док Морача сједи у каура,
Купи војску, хајде на Врањеше,
На Врањеше на поље широко,
Ту, сердаре, да се састанемо,
И међу се еглен отворимо,
Како ћемо удрит' на Морачу."
Па је пету књигу оправио
У Никшиће Осман-кадетану:
„Јеси л' чуо, јеси л' разумио,
Дође ферман од цара нашега,
Да се с војском иде на Морачу;
Цару нема зевка ни узура,
Док Морача сједи у каура,
Војску купи, хајде на Врањеше,
На Врањеше на поље широко,
А ту, Турци да се састанемо."
Кад се сила турска окупила
На Врањеше на поље широко,
Ал' каква је сила у Турака!
Свак би река' и би се порека',
Да би једног краља прихватила,
А камо ли да не би Морачу,
А Морачу нејаку крајину.
У то телал у војску викнуо:
Барјактари, узмите барјаке,
А првенци на коње јашите,
Да идемо у Дробњаке с војском,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

У Дробњаке на широке луке,
Да ускоке прво разоримо.
И њихово робље поробимо.“
Сва је војска на ноге скочила,
Појахали хате и парипе;
Хајдуцима добра срећа била,
Хајдучка се чета намјерила
У крвавом граду Колашину,
Те је турску војску опазила,
Похиташе и дневи и ноћи,
Додадоше хабер хајдуцима.
Кад хајдуке хабер допануо,
Колико се, болан, препанули,
Шаровите пушке дохватише,
На своје се не обрћу љубе,
А за њима гологлаве љубе,
За мајкама боса ђеца пиште,
Тако њима Бог и срећа даде,
Уведоше робље у Морачу.
У Дробњаке ударише Турци,
У Дробњаке на широке луке,
Те хајдучке куће похараше,
Похараше, па их попалише.
И ту Турци табор учинише,
Делибаша на бијелу кулу,
Баш на кулу попа Милутина,
И код њега сви турски сердари.
Тек што сјели, зулум учинили:
Робе робље, а сијеку главе,
Које дају цареве хараче,
Не познаје, кому се предаје;
И те би смо јаде опростили,
Него роби хајдучке невјесте,
Те их турчи Турчин на намазу
И узима за вјерене љубе,
Те му јаде опростит' не могу,
Ту несрећу доста за Турака.
Виђе војску са Јаворја стража,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE „ĐURĐE CRNOJEVIĆ“

Што Морачу од Турака чува,
Па потрча стрмо низ планину,
Докле дође Мијату сердару,
Све му каже што је по истини.
А кад чуо Мијате сердаре,
Он дозивље Јакшу капетана:
„Сад што ћемо, Јакшо, побратиме!
Ево на нас силовита војска? — “
„Добро ћемо, Мијате сердаре!
Ми хајдемо ломној Гори Црној
Уз кољено нашем Господару,
Да писнемо како змије љуте,
Да нам даде љуту Брђанију,
Да с Турчином крцву пролијемо.“
Како рекли тако учињели,
И шарене пушке дохватили,
Брзо пошли како соколови,
А још брже на Цетиње дошли
Уз кољено свога Господара,
Заплакаше два српска сокола,
Заплакаше како змије љуте:
Ал' Владика нјима говорио:
„Не плачите, двије вјерне слуге!
Ја ћу вама индат отправити,
Мало војске, љута убојника,
Од Острога до крвава Спужа,
Да с Турчином крвцу пролијете,
Ради свете вјере православне,
И слободе свога отачаства.“
Па Владика на ноге скочио,
Шаровите књиге накитио,
Једну посла селу Мартинићу,
А на руке попу и Вуксану:
„Чујте добро двије вјерне слуге:
Ето турске војске на Морачу,
Већ купите љуте крајичнике,
Хајте брже с војском у Морачу
Да с Турцима крвцу пролијете.„

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Другу шаље на Орјојзи Луци
А на име Марку Бошковићу:
„Чујеш Марко, моја вјерна слуго!
Сердар се је разболио љуто,
Већ ти устај на ноге лагане,
Ето турске војске на Морачу,
Купи војску, хајде у Морачу,
Да с Турчином крвцу пролијете.“
Па је трећу књигу отправио
У Острогу игумну Ђорђији,
Овако му у њу накитио:
„Топе пали, а купи Брђане,
Ето турске војске на Морачу,
Купи војску, хајде у Морачу,
Да с Турчином крвцу пролијете.“
Па четврту књигу отправио,
На Повију Мркоју сердару:
„Чуј Мркоје, крило од крајине!
Ето турска војска на Морачу,
Хајте с вама брже у Морачу,
Да с Турчином крвцу пролијете.“
Кад Владика књиге накитио,
Даде књиге Јакши и Мијату:
Отолен се они подигоше,
Поглавицам књиге однијеше.
Поглавице кад књиге примише,
Са књигама војску покупише,
Пут Мораче војску одведоше,
Пред војском је од Острога бане
На његова широка дорина.
А какав је од Острога бане!
На раме му везена шипана,
А о бедри дуга гадарија,
А на раме џида обливена,
А од по ње вуком обшивена,
Наврх џиде од међеда глава,
Зинула је, како да је жива;
А за баном друге поглавице,

А за њиме војска сваколика,
Мало војске, хиљаду пушака,
Но све брсца и љута бојника.
Дође војска у Морачу тврду,
И три дана траја у Морачу.
Кад четврто јутро освануло,
Ту осване петак, турски светац,
Кад с' не боје Срби од Турака,
Све се српске сакупиле страже,
Да сеире силновиту војску,
Док Морачу сунце огријало,
Огријало па је засјенуло;
Но се Мијат јаду осјетио,
Тури очи уз Морачке стране,
Ал' планину Турци притиснули,
Све барјаци, ка' мрки облаци,
Бојна копља, како гора чарна,
Него Мијат дозива војводу:
„О војводо, Мило Радовићу!
Ето на нас ударише Турци.“
А војвода грлом проговори
Свакојега кнеза и војводу
И јунака што је од јунаштва:
„Ход'те, браћо, да се послушамо,
Ја вас кумим Богом великијем!
Да ми наше плећи окренемо,
А и наше крсташе барјаке,
То ће виђет' са планине Турци,
Нађераће хате и парипе,
Ко ће више глава откинути,
Ко ли више робља заробити.“
Како рече, тако учинише,
И Турцима плећа окренуше,
А и наше крсташе барјаке.
То виђеше од планине Турци,
За Србима коње нађераше,
До велика поља Драговића
Ни би мртва, ни би рањенога;

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

А кад пољу Драговића били,
Посјекоше једнога јунака,
По имену Крушковца Николу,
Однијеше делибашш главу,
Те им дава бакшиш и челенке,
И на поље табор учинише.
Док се прамак магле замаглио,
А од Ратње и Мораче Доње,
А из магле крупа пропадаше;
А то прамак магле не бијаше,
Већ то бјеше попе и Вуксане
У густоме диму од пушака,
А то ситна крупа не бијаше
Веће врућа зрна из пушака,
Ал' не могу Турке пошенути.
Док истече даница звијезда,
Од звијезде мање сијеваху,
И у турску војску удараху:
То не бјеше даница звијезда,
Већ то бјеше Мина војевода,
Поред њега Мијате сердаре,
А то жива не сијева мушва,
Него оштра сабља Мијатова,
Ал' не могу Турке пошенути.
Док од Каше пукоше громови,
А у турску војску ударише,
То не бјеху небесни громови,
Но то бјеше од Острога бане,
Поред њега Мркоје сердаре,
На турску ми ударише војску,
С' сваке стране привруђи Турцима,
Турци бјежат' пдећа обрнуше,
А Срби их мушки пођераше.
Са дно равна поља Драговића
До бијеле куле Драговића
Пет стотина глава откинуше,
Пет стотина хата ограбише;
Од бијеле куле Драговића

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

До велике Ступе Попадића
Пет стотина глава откинуше,
Пет стотина хата ограбише.
А кад Ступи Попадића били,
Док долеће крсташина орле,
Крсташ орле великијех крила:
То не бјеше крсташина орле,
Но то бјеше Миконићу Марко,
Код Ступе је пресјекао Турке,
На отолен поћераше Турке,
Од велике Ступе Попадића
До Љевишта села хајдучкога
Пет стотина глава ограбише,
И примише уз Рзачу Турке.
Но ђе срећа, ту је и несрећа,
Пуче бумба, а пуче лубарда,
Уби бумба Мркоја сердара,
А лубарда Шуњу барјактара,
Србима се уморише руке,
Сијекући уз Рзачу Турке.
Од Срба̀ља мало ко погибе,
Од Турака мале ко утече.
Богу хвала! Срби задобише!

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

**

ОСВЕТА ЗА НЕВЈЕРУ ТУРСКУ

1820 год.

LIII

Прошета се Пешикане Шуњо
По малену пољу Трешњевоме,
Шетајући књигу направио,
А посла је Чеву питомоме,

А на руке војеводе Мића,
Овако му Шуњо књигу пише:
„Знаш војвода, није било давно,
Кад с Турцима вјеру ухватисмо,
На вјеру нас Турци преварише,
Преварише и тебе и мене,
Тебе седам роба ухватише,
Не кћеше их врнут' без откупа.
За робље си дао доста блага,
Мене бјеле овце издигоше,
Издигоше овце у Брестице,
На овце ми Турци ударише,
И зајмише три крда оваца,
Посјекоше три добра овчара,
Баш сокола Муратовић Сава,
И делију Бајовић Лазара,
И овчара Михајловић Шунду,
На граду им поперише главе,
С њима дивно града окитише;
Него, Мићо, ако Бога знадеш!
Откад су ни стари настанули,
Јошт нијесу под срамотом били,
Изабери стотину Чевљана,
Хајде с њима на равне Ракоче,
Синоћ дође Зеко из Бањана,
Јесте Зеко уходио Турке,
Прошао је Осман-капетане,
Прошао је Осман у Бањане,
И повео шездесет грађана,
Да ми купе царева харача,
Да задају јаде Ришћанима,
Ја ћу Цуце окупити листом,
Да идемо да их дочекамо,
Да се с њима, Мићо, покољемо."
Опет Шуњо другу књигу пише,
А посла је селу Марковини,
А на руке Петру буљубаши,
И у књиги Петра поздравио

Да изберe шездесет Марковљана,
Да изведе војску на Рокоче.
Кад је Шуњо књиге разаслао,
Кад виђеше књиге буљубаше,
Те скочише, војску покупише,
На Рокоче дошле арамбаше,
Ту нађоше Шуњу Пешикана,
Ђе је Шуњо Цуце окупио,
И ту они војску окупише,
Арамбаша дивно казиваше,
Ђе је Зеко уходио Турке,
Када чуше Шуња Црногорци,
Узнесе се јунак уз јунака,
Окренуше њине арамбаше,
Па уљеже војска у Рудине,
У зелену гору Церовицу;
На Гребице војска починула,
Него виче војевода Мићо:
„Црногорци браћа моја драга!
Може ли се наћи Црногорца,
Ко ће поћи горе до Бањане,
Који ће ми по истини казат,
Хоће л' бити Турци у Бањане?"
Ту се нађе један јунак добар,
Јунак добар Петар буљубаша,
Па је Петар на ноге скочио,
Собом узе другога јунака,
А јунака Шакића Горчина.
Полећеше она два јунака,
Изидоше горе у Бањане,
Ту нађоше добра пријатеља,
За Турке им дивно казиваше:
Ето су се Турци раздвојили,
Пошао је Осман капетане,
И повео тридесет грађана,
И поша' је низ доње Бањане;
А сто ти Бећовић Ферата,
Ето се је натраг повратио,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Ето за њим кадија Њухаре,
А за њима тридесет грађана,
Ето Турци преко почивала,
Сад' ће уљеђ' Турци низ Гребице.
А кад Петар гласе разумио,
Па отолен натраг полећеше,
Те у војску брзо улазише,
Али Мићу право казиваше.
А кад Мићо Петра разумио,
Ал' војвода ријеч говораше:
„А на ноге браћо Црногорци!
А да ли ви пукнут' срце неће
А за нашу браћу изабрану,
Које су нам изгубили Турци?
Ход'те мене Мића послушајте,
Јере ћу вас раздјелити дивно:
Хајде води, Петре буљубашо!
Хајде води неколико војске,
У равноме долу Љешковоме,
Да им не даш побјеђ' уз Бањане:
А ти хајде, Шуњо Пешикане!
Хајде води трећи дио војске
У зелену гору Церовицу,
Да им не даш бјежат' Јеловици,
Ја ћу водит трећи дио војске
Тамо даље у црно Валовље,
Да им не дам бјежат уз Вардере.“
Како Мићо војску раздјелио,
Онако га дивно послушаше,
На троје се војска раздвојила,
Сваки пође, ђе му рече Мићо.
Црногорци дивно западоше,
Међу собом Турке упустише,
Пред њима је Бећовић Ферате,
Па из грла попијева Туре:
„Ако си ђе, Шуњо Пешикане!
Макни ми се с друма зеленога,
Ти не смијеш ударити на ме.“

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE DUŠE CRNOJEVIĆ

У колико Турчин попијева,
У толико коња нагонио
На метериз Шуња Пешикана,
Ма га добар јунак дочекива,
Добар јунак Шакићу Горчине,
Па ми Горчин ужди џефердара,
А погоди Бећовић Ферата
Посред паса у срце јуначко,
Задријема Турчин на дорина,
Састави га са зеленом травом;
Кад Ферату главу откинуше,
Иза тога обрну им рука,
У то цуцке пушке запуцаше,
Три-четири главе откидоше,
И на Мића турке нађераше,
Ма их мушки Мићо дочекује,
Ал' војвода ужди џефердара,
А погоди Кадиу Пухара.
У толико остали Чељани
На Турке ти огањ оборише,
Три-четири главе посјекоше,
И отолен Турке обрнуше
На јунака Петра буљубашу,
Па их јунак Петар дочекива,
И на Турке огањ наложише,
Три-четири главе посјекоше,
Низ Рудине Турке разагнаше.
Да је, браћо, видијети коме,
Какве јаде и невоље граде
Од Турака низ Рудине равне!
Црногорци кад се искупише,
А донесе главе од грађана,
Седамнаест глава окупише,
И сувише турскога оружја,
И што бјеше харач за Бањана;
Ту поштење дивно учинише,
И здраво се натраг повратише.

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

БОЈ НА МАРТИНИЋЕ
године 1832 23 априла

LIV

Санак снила млада попадија,
Баш сокола попа Радовића,
Из крајичног села Мартинића,
Сан саснила: на равно Штитово
Ће се облак подигнуо густи
Од крвавог Скадра царевога;
Иде облак преко Малесије,
И Зете се земље дохватио,
Зету кину и ње Подгорију,
Докле Спужу на крајину дође;
Стиса поље селу Мартинићу,
Ту на село облак почињу,
Сташе муње из њег' сијевати,
И грмјети планински громови;
Доње село муње изгорјеше,
А на горње чавке попадаше —
„Мене, браћо, очи извадише,
И мојијем младим' осам снаха,
Мојим снахам и мојим јетрвам;
Него вјетар ка' и огањ пухну
Од горњега села и од цркве,
Те из њега чавке подигнуо,
У густи их облак угонио,
Сагна с' облак до сред поља равна;
У то други пухну од жупине,
Трећи вјетар од воде Слатине,
Те заједпе маглу преко Спужа.“
Кад ђевери снаху разумјеше,

Од Спужа су војску опазили,
Турску војску Намик-паше главом,
Са својијем Ћехај-бегом сином;
Одма танке пушке истурише,
А чобане браћу покликоше:
„Хај на ноге, браћо наша јадна!
Ев' на село Турци ударише,
Хоте нама село изгорјети,
И све наше робље поробити,
Све јунаштво наше похабати.“
Кад чобани пушке разумјеше,
Ончас они на ноге скочише,
Потрчаше зеленом планином,
Брзо трче, више села до'ше,
А кад јадно село погледаше,
Ал' га црна тама притиснула,
Свуђ по њему Турци халакају,
Доње село огњем сагорели,
А у горње пламе пренијели,
Свиколици јуриш учињели,
И од њега нешто опаљели;
Али јунак из магле кликује,
По имену попе Радовићу,
Он кликује до два братучеда:
„Хај, ђе си ми, Стефо и Гаврило!
Што чините, тер' јошт не дођосте?
Село нама Турци изгорјеше,
Осам брата вама посјекоше,
И робље ће повест' свеколико,
Бранио сам, што сам боље мога',
Али су ме ране допануле,
Љуте ране, сад ћу погинути,
Убило ме троје синџирлија:
Једне су ми ногу откинуле,
Друге руку десну из рамена,
А треће ми срце изгорјеле:
Умријет' ми није жао сада,
Јера сам се добро замјенио,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE ĆRNOJEVIĆ

Него јуриш, ако ме чујете,
Јер ми Турци однијеше главу.“
Оно чуше Стефане и Гајо,
Баш са тридест дружине чобана,
У јунака срца попуцала,
На удрише сложно на крвнике,
Побише се огњем из пушака;
У то Турци плећи обратише,
И низ село грдни утекоше:
Ћерају их тридесет чабана,
Док у поље сађераше Турке,
Тридест глава њима откидоше.
То кад виђе Намик-Алил-паша,
Јере Турци плећи окренуше,
У два реда низам поставио,
Три хиљаде пјешца и коњика,
Поче село бити топовима:
У то индат Мартинићу дође
Од Чипера и Бјелопавлића,
Мален индат осам стотин друга,
Како дође, на Турке удрише,
Убише се пољем по низаму,
Док и поље низам оставио,
С њиме паша и остала војска:
И ту паши мало Бог помога,
Јер га коњске ноге унијеше,
И Спужа га врата затворише;
Брђани се натраг повратише,
И погибшу браћу покопаше.
Сваки оде на своје дворове,
Дијелећи пушке сржмајлије,
Јатагане и свитне доламе.
Десетину браће укопаше,
Толико их рана допадоше,
А Турака у тај бој погибе
Сто шездесет и четири друга,
И триста их рањенијех бјеше;
Нек се хвали Намик-Алил-паша

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Честитому цару од Стамбола,
И његову Мухур-Сахибији,
Који му је низам поклонио,
Да њим хара црногорска села,
И да лаве чине воловима;
Ал' дичи се село Мартинићи,
Мартинићи српски соколићи!
Ви цареве паше исправљајте,
Са пуцима вашијех брешака,
Да се не би који преварио,
И у дубље с војском загазио,
Да султану љепши дар понесе,
А да бињиш црвени пригрне,
Ол' прегрне, ол остави чапру,
Ка' су досле многи оставили,
И како ће вазда, ако Бог да,
Докле траје крша и пушака,
И ђетића јуначкијех срца
У слободној српској Гори Црној,
Што зависи од једнога Бога
И од свога духа витешкога.

НАЦИОНАЛНА БИБЛИОТЕКА CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

ОСВЕТА УСКОЧКА

1834 год.

LV.

Књигу Драго Лопушина пише
Од Селаца мјеста хајдучкога,
Оправи је у Морачу горњу,
А на руке своме побратиму,
Побратиму Мини Радулову:
„О војвода, на крст побратиме!

Мож' ли знати, давно није било,
Када дође паша на Дробњаке,
Дробњаци се њему предадоше,
И пашину руку прихватише,
И даше му данке и хараче;
То не стаде за пуну нећељу,
На вјеру нас Турци преварише:
Удрише нам седам муселима,
Посјекоше, робље поробише,
А велика мала заузеше,
И живијем огњем изгорјеше;
Посјекоше главу од ускока,
Вујачића Петра капетана,
Око њега седамнаест глава.
Ја на пашу не имам жалости.
Јер у њега остаде невјера,
Платио је пријед на Морачу,
Него нама остаде невјера,
У Никшића у наших комшија.
Ситна ме је књига допанула
Од Дробњака, од племена јака,
Од војводе Карађића Шуја:
Јесу пошли од Никшића Турци,
Јесу двадест и више четири,
А пред њима Скочић барјактаре,
Минули су Турци у Таслицу,
Да догоне храну на самару;
Но кад ситну бурунтију примиш,
Хитро ђипи на ноге лагане,
И покупи војске неколико,
Хајде к мене у Јаворје равно,
Д'ако би нам Бог и срећа дала,
Да ускоке браћу осветимо."
Кад војводи ситна књига дође,
Он се јави Мијату сердару,
Све му каже што му књига пише;
Договорно књиге направише,
Једну књигу у Морачу Доњу,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

А на руке Митру калуђеру:
„Чујеш добро, Митре калуђере!
Покупи ми Доње-Морачане,
Брже с њума у Јавоје равно.“
Ону посла, другу направио,
А шиље је у Ровца камена,
У Дубоко Дурковић Вучини:
„О Вучина, од Роваца кнеже!
Покупи ми педесет Ровчана,
Хајде с њима уз Лолу планину,
Доклен дођеш на Јаворје равно.“
Ону посла, трећу накитио,
А шаље је у мјесто хајдучко,
У хајдучко мјесто у Љевишта,
А на руке кнезу Миловану:
„Покупи ми ускоке јунаке,
И не остав' сивога сокола,
Баш сокола, Јакшу Гачанина,
Који згађа у планину кланце,
У поноћи као у сред подна.“
Кад војвода књиге разаслао,
Он окупи Горње-Морачане,
С њима пође уз Морачу Горњу,
Доклен дође на Јаворје равно;
А ево ти Митра калуђера,
И за њиме Доње-Морачани;
А ево ти Дурковић Вучина,
И за њиме шездесет Ровчана;
А ево ти кнеза Милована,
А за њиме Јакша Гачанине,
А за Јакшом шездесет ускока,
Све голога момка не жењена,
Који може стићи и утећи,
А на муку друга причекати,
На запету пушку дочекати,
А турачку главу уграбити.
Кад се Срби на једно састаше,
Ту су Срби рахат учинили,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Међу собом игру затурили,
Скок скакаху а камен метаху,
А гађају ништан на бјелегу,
Док их био данак оставио,
А тамна их ноћца приклопила,
Буљубаше на ноге скочише,
За њима се војска подигнула,
И сва војска низ Сеоца мину,
Доклен војска у Тушину сиђе,
А под кулу попа Милутина;
Али зове Драго Лопушина,
Зове Драго Милету сердара:
„Јеси ли ми на бијелу кулу?“
На кулу се јунак нагонио,
А скочио, како соко сиви;
Ал' му вели Лопушина Драго:
„О Милета, наша перјаницо!
Мож' ли знати, давно није било,
Кад нас јани преваришше Турци
На мир вељи, и на Божју вјеру,
На Сеоца паша ударише,
На Сеоца на село Малинско,
Поробише, главе посјекоше,
А што ћу ти лакадрију дуљит
А све знадеш, што су учинили,
И јошт тебе раном обранише;
Но на ноге, наш сиви соколе!
Да идемо равној Буковици,
Да чекамо од Никшића Туркс,
Ако би нам Бог и срећа дала,
Да невјеру нашу осветимо,
Минули су у Таслицу Турци.“
А Милета на ноге скочио,
Узе собом седам-осам друга;
Она војска низ Тушину мину,
И прије̇ђе воду Буковицу,
Па уљеже у Ивицу војска;
У Ивицу Срби починули,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

А добру су стражу поставили,
Добру стражу Јакшу буљубашу,
Те ми чува равну Буковицу,
Чува јунак они дан до подне:
А кад било дневи око подне,
Стаде јека равне Буковице,
А ево ти од Никшића Турци —
Има пуно тридесет грађана,
На тридесет хата и парипа,
И за њима тридест сеисана,
Те ћерају робу за Никшиће.
Стоји фиска хата и парипа,
А бијесни Турци пођевају,
Не би река јере су тридесет,
Но јере је стотина пунана.
Брже Јакша у дружину пође,
И војводи од истине каже.
Када Срби Јакшу разумјеше,
Она војска њиа Ивицу сиђе,
На крваву воду Буковицу.
Сташе Срби војску уређивать:
Пред једном је Митар калуђере,
И за њима војске неколико
И прије̇ђе воду Буковицу.
Докле дође равној Сињавини,
Да претече од Никшића Турке,
Да не бјеже к равну Колашину;
Пред другом је Јакша Гачанине,
И за њиме војске неколико,
И он воду Буковицу мину,
Да он чува од Никшића Турке,
Кад би Срби кавгу заметнули,
Да у Пјевља не утеку Турци,
У Пјевљима у турскоме граду;
Пред трећом је Милета сердаре.
И за њиме војске неколико,
И он сједе на крај Буковице,
Око њега војске неколико,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Да он чува од Ивице Турке,
Кад би Срби заметнули кавгу,
Да Ивицом не утеку Турци;
Пред четвртом Миња војевода,
С побратимом Лопушином Драгом,
И за њиме војске неколико,
Да затече од Никшића Турке,
И овако збори војевода:
„Немој који затурити кавгу,
Док не пукне мога цефердара,
Хоћу гађат' Скочић барјактара,
Не би ли ни Бог и срећа дала,
Да осветим Петра капетана."
Сви га Срби дивно послушаше,
Све се скрило у лист и у траву.
А ево ти од Никшића Турци,
А пред њима Скочић барјактаре
На лабуда, ка' на горску вилу,
Ње ми нагна претила лабуда,
На јунака Мињу Радулова,
Војвода га гађа цефердаром;
Пуче пушка, ка' да прегрмјело,
И погоди Осман-барјактара
Међу токе у прси широке,
Убила га зрна на синџире,
Зададе му Србин рану ружну,
Проз Турчина сунце огријало —
Паде Турчин на зелену траву:
Како пуче пушка војводина,
А погибе Осман барјактаре,
Ала банда завргла се кавга —
Пушке пучу, крв се пролијева,
Пролијећу коњи без Турака,
Обратише Турци Колашину,
И бране се огњем из пушака,
Дочека их Митре калуђере,
Убише се бојем жескокијем:
Обратише Турци пут Пјеваља

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Дочека их Јакша буљубаша,
Око Јакше војске неколуко,
Убише се бојем жестокијем;
Обратише уз Ивицу Турци,
Дочека их Милета сердаре,
Побише се бојем жестокијем;
Што утече Мињи војеводи,
Не утече Митру калуђеру;
Што утече Митру калуђеру,
Не утече Јакши буљубаши;
Што утече Јакши буљубаши,
Не утече Милети сердару;
Посјекоше, нико не утече. —
Ево тридест глава на гомилу!
И не жале тридест на гомилу,
Но утече Марун на кобилу,
А ћера га соко тица сива,
Соко тица Вујачићу Туро
Уз Ивицу зелену планину,
Он га ћера утеђ му не ћаше,
Но га Марун Богом братимио:
„Богом брате, Вујачићу Туро!
Не изгуби брата Ришћанина,!“
Часнијем се крстом прекрстио;
Већ кад се је Турчин прекрстио,
И утече Ивицом планином,
Да он каже тамо у Никшиће,
Како му је у Таслицу било. —
Богу хвала, Срби задобише!
Задобише мејдан на крајину,
И здраво се натраг повратише;
Доклен војска на Тушину дође,
Ту је војска починула дивно,
И лијепо шићар дијелила,
Око свашта, те се погодише,
А кад су се погодили дивно,
Али вели Лопушина Драго:
„О војвода, мио побратиме!

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE DURDE CRNOJEVIĆ

Да ми ситну књигу направимо,
Шиљимо је граду у Никшиће,
А на руке Осман-капетану,
На овоме да се умиримо,
Да невјеру нашу пребијемо,
Коју су нам Турци учинили,
За њихову бруку и грдило,
А нашега мала великога,
За његову дробну трговину,
А остале Турке и ускоке,
Да пребије Петра капетана,
За његова Осман барјактара;
А остале једног за другога,
Право није, ма лијека није!"
И ту Срби шемлук учинише,
И тридесет глава донесоше
На крајину у Мораču Горњу!

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE

ПОХАРА ЊЕГУША

1835 год. 10. Марта

LVI

Санак снила диздар-агиница,
Вјерна љуба диздар Јакуп-аге,
У Жабљаку граду крајичноме:
Ће се густи облак подигнуо,
Од крваве српске Горе Црне,
И покрио града од Жабљака,
На град кишу крваву пустио;
Ће из њега муње сијеваху,
А огњене муње и громови;
Ће су Жабљак муње попалиле,

А громови на њем' разорили
Диздарове дворе и сараје;
А из таме ђе'но загракаше
По бедему дванаест орлова;
Ђе је до ње један долетио,
Прекрио је крвавом марамом.
Тек на бедем они загракаше
Виђе када, виће ће је јади!
Ђе стадоше хитро долетиват'
Соколови од српске крајине,
На веља се јата савијати
По тврдоме граду Жабљачкоме.
Женска страна свака страшљивица,
Тек што спила, на ноге ђипила
Из миндера и мека душека
Ис крај свога диздар-Јакуп-аге
Пак ишћера ватру на кресиво,
Те упали воштану свијећу;
Ал' се ага није пробудио,
Веће трудан у миндеру спава.
Е се Туре бјеше уморило
Играјући хата четвртака
По широку пољу Ђемовскоме
С господом се на џилит бијући.
Не смије га млада пробудити,
Е је ага момче посрдито,
Да јој сањив што не рече ружно,
Веће над њим стоји у миндеру,
Рони сузе низа своје лице,
Како бисер низ бијелу свилу,
Једна јој се суза отиснула,
Те је аги лице оквасила —
Скочи ага, те збори срдито:
„Давор куло, остала му пуста!
Лани сам те пусту начинио,
Покрио те тиглом из Црмнице,
Па си љетос мени прокапала.“
Али аги говори кадуна:

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

„Ага драги, живота ми твога!
Није теби проплакала кула,
Већ је теби проплакала љуба.“
Па почела аги кажевати
Ка' је санак у миндеру снила,
И овако њему говорила:
„Млади ага, драги господаре!
Ако ће се што вјероват санку,
Оће власи Жабљак похарати,
Наше дворе огњем изгорјети,
Тебе убит', али обранити,
Мене младу у ропство узети;
Већ на ноге, аго господаре!
Те истрчи на бојанли кулу
Више градске демирли капије,
Пали крњу, а жежи зеленку,
Нек отиде јека по свијету,
Умах ће ти топи окупити
Сву крајину турску до Мораче
И зелена Блата дубокога,
Ту зазора нема, господаре!
Ти си богме на крајину љуту,
Нико ти се подругати неће.“
Ага врисну ка' да се помами:
„Муч', кадуно луде ти си главе,
Лакше збори, да те не зачују
Моји момци, хитри витезови;
Није ријеч свилена марама,
Да је свијеш, па у њедра туриш,
Већ' је ријеч једна одалица,
Може поћи од уста до уста,
Могу момци ријеч разасути
У кафане и на диванане;
Кад зачују Турци витезови,
Би се мене могли подругати,
Јал' ме со тим штогођ укорити,
Да се бојим каурске крајине
У тврдоме граду Жабљачкоме,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE PURDE CRNOJEVIĆ

Која нема топа убојнога,
Ни кумбуре да пали махале.
Ја се граду не бојим Жабљаку
Док су на њем топи огњевити,
Који могу окупит' крајину,
Десет хиљад' од једнога гласа,
Од другога Скадар на Бојану,
И његову Малесију љуту:
Да нам дође свијет до Дунава,
И до Сиња мора дебелога,
Би се грдан с њега повратио,
А камо ли сама Гора Црна,
Ка' и што се грдан повратио
Вукасовић Филип Мађарине,
И њемачки плаћени солдати,
Те возаху топе и кумпаре,
И са њиме листом Гора Црна.
Него мучи, не плаши се, кадо!
Сан је лажа, а Бог је истина,
Ружно си се главом наслонила,
А ружно си нешто помислила."
Ал' му када опет бесједила:
„Не збор' тако, мој драги агане!
Ја сам јучер на зијафет била
У јетрве, каде дервишеве,
Она ми је млада каживала,
Да је чула од брата Ахмета,
Од ка' Куче посјекоше Турци
На мир Божји и на вјеру гврду,
Да се клети Црногорци хвале
Један другом у пјане механе,
Да ће на град турски ударити,
Поробит' га, ватром попалити,
И са тијем Куче осветити."
„Муч', кадуно! ага јој говори,
Не мучи ме, да починем трудан."
Ага главом на душеку клону.
Кадуни се спавати не дава,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Већ дохвати иглу од биљура,
Поче ситно по ђерђеву вести:
У то саба зора отворила,
И истекла јутрња даница,
Зовну када лагахну орфану,
И пружи јој срмајли ибрика,
Да донесе воде из Чатрње,
Да туркиња прихвати авдеса,
Скочи млада и ибрик прихвати,
И отрча к дубоку бунару,
Спушти хитро на чекрк узицу,
И захвати воде из бунара,
На погледа пут градске капије,
Јусуф-ага ђе обично спава,
И с момцима караулу чува,
Крвавоме граду Жабљачкоме;
Али има што вићет' орфана:
Уљегли су дванаест јунака
Од ваљане српске Горе Црне.
Притиснули таблу и авлију,
Јусуф-агу ухватили жива,
Свезали му наопако руке.
Кад то млада очима виђела,
Потурила срмајли ибрика,
На потрча у харем кадуни.
На њу ми се ражљутила када:
„Што би, кучко, змија те убила!
Од шта си се тако уплашила,
А саба је зора отворила!"
Ал' јој млада говори орфана:
„О госпођо, Јакуп-агинице!
Имам ти се рад' шта уплашити:
Кад захватих воде из бунара,
Бачих очи на градску капију,
Ђе'но ага чува граду стражу,
Ал' ту јада имам видијети!
Улећело дванаест орлова
Од крваве ломне Горе Црне,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Ухватили млада Јусуф-агу,
Па га воде по градској авлији
Свезанијех рука наопако.“
Виче када и кара орфану,
Да не чује млади Јакуп-ага,
Док не види је ли то истина.
Па отвори срчајли пенџера.
Види када није пријевара,
Но истина што каже орфана,
Па ми поче питати слушкињу:
„О слушкињо, убила те гуја!
Да страшнијех српскије јунака.
Што су нама у град улећели!
Један јесте на високу кулу
Више тврде од града капије,
Над њиме се свилен барјак вије,
Прекрстио ноге под барјаком,
А у руке прекоморку држи,
Пут наше је куле обратио:
А до њега други на врх куле.
Црна брка ка' гаврану крила,
И он шарку држи на рукама.
Пут наше је куле обратио;
Од ње добра нама бити неће:
Па да ти је виђети, орфано!
Да проклета Срба на авлију.
Те чувају од града капију.
Један јесте стаса високога.
А жутога до рамена брка,
Дигли му се брци на рамена.
Ка' соколу крила од кољена,
И он пушку носи у рукама;
Што је друго хала украј њега,
Широкијех прси и рамена,
Покрио се морском тамбарином.
Испод њему кубурлије вире.
А за њим се палошина вуче
По нашојзи мермери авлији,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

А у руке држи брешакињу;
Па да видиш, проклета влахињо!
Код ђевера млада Јусуф-аге,
Код њега су два влашка јунака,
Те чувају агу свезанога,
Једноме су за пас пушке мале,
Без никаква ножа ни анџара,
Руке држи на пушке обије,
А латинку уз раме лијево.
Он се с агом разговара мудро;
Што је други влашић украј њега,
Гарила га мрка наусница,
А љепши је од сваке ђевојке,
Он је танку пушку обратио,
Чека мога агу на прозору,
Кад се дигне из мека душека.“
Мало када главу промолила,
Кад угледа друге шест јунака,
Ђе 'но пушке држе натегнуте,
А сјели су на џебане врата,
Гледе Срби заметнути кавгу.
Препаде се, паде код миндера,
Више не смје причати влахињи,
Већ' је пита була полагано:
„Кажуј мене све редом, орфано!
Е ти знадеш Србе по крајини,
Који јесу овђе по имену?“
Тад служанка на пенџер измоли,
Па ми поче причати кадуни:
„О госпођо, Јакуп-агинице!
Што два Срба на врх куле кажеш,
Те се код њих крсташ барјак вије,
Оно су ти Богом побратими,
Арамбаше од крваве Жупе,
Једно соко Милош барјактаре,
Од витешке куће Јанковића,
Друго јесте Буркановић Петро,
Није Петро но један у мајке,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Ма не штеди живот за поштење;
Што су, госпо, два друга јунака,
Те шетају нама по авлији,
Оно су ти ријечки јунаци,
Једно јесте Радовић Периша,
Који знаде кланце и богазе
Од Бојане до Зете крваве
У поноћи како у по дана,
А друго је попе Врањанине,
Те на њега морска тамбарина,
А за њим се вуче палошина,
Турци су му кућу опалили,
По кући му благо покупили,
И лијепо рухо и оружје,
Само го је животом утека',
И унио двије кубурлије,
А палош је негђе узајмио,
И проклету мрку тамбарину
Од невоље да се плаше Турци;
Што су, кадо, два добра јунака,
Те свезана рувају Јусуфа,
Једно ти је Станковићу Кењо,
Јунаштва му у хиљаду нема,
Ни људскога збора ни разума,
Благо младу аги Јусуф-аги!
Јунак ће га слободити Кењо;
Што је момак прикладни до Кења,
То је, кадо, Ивановић Преле,
Кажу, кадо, хита на јунаштво,
Ђе се црна пролијева крвца;
Што шест Срба сједи пред џебану,
Те су своје пушке наредили,
То су, кадо, шест љутијех гуја
Из крваве покрај воде Жупе,
Једно Иван, а друго Никола
Газиводе, крвави јунаци,
Не боје се газити по крвци;
Друго су ти два брата рођена,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNEJ GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Два Костића, сиви соколићи,
Једно Милош а друго Малиша,
Лоше мајци, ће пушку обрате!
Оће мајка остат' кукавица;
Треће су ти два добра јунака,
Једно Чило а друго Никола
Краљевићу и Оташевићу,
Које нигђе нико не претече,
Ђе поштење грабе Црногорци."
Кад кадуна разумље орфану,
Поче тихо Јакуп-агу будит',
Свиленом га ударат' марамом
По турскоме лицу и образу.
Скочи Јакуп с миндера на ноге,
Па он поче карати кадуну:
„Што је, кадо, дуг те јад убио!
Што ми не даш спават' на уранку? —"
„Како што је, мој агане драги!
Срби су ти Жабљак освојили
Притиснули таљу и авлију
Бојну кулу, демирли капију;
Ако ли ми, ага не вјерујеш,
Ти погледај Милош барјактара,
Ђе попео креташа барјака
На бедему на највишу кулу."
Кад кадуну ага разумио,
Скочи брже а покличе момке:
„На ноге се, моји соколови!
Срби нама Жабљак уграбише."
Па полеће харему високу
На највишем боју и пенџеру.
А дохвати сјајну брешакињу,
На коју су дванаест павтамах
Од жежене срме саливене,
Која но'би оклоп проломила.
А камо ли прси у јунака:
Па отвори срчајли пенџера.
И окрену танку брешакињу

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

На сокола Станковића Кења,
Доиста га убити оћаше,
Да ми ага пушку не подиже,
Препаде се, чудит' му се није,
Да Јусуфа брата не убије.
У то српске пушке запуцаше,
Јакуп-агу љуто обранише,
Сломише му ногу у кољено.
Рањен Јакуп момке повикује —
А шта ћу ви лакардију дуљит',
По граду се кавга затурила,
Срби држе бедем и авлију,
По бедему куле свеколике;
Турци су се у харем тиснули,
Те се бране огњем из пушака;
У то Турком индат прискочио,
Сто тридесет влаха и Турака,
А пред њима ага Дервиш-ага,
Брже уз град стубе приложише,
Па ми од свуд Турци јуришише;
Ал' се мушки бране Црногорци,
Лете они бедемом од града,
Ка' двенаест сивијех орлова
Када лете по јелових грана
Туку Турке и крв проливају,
Не дају им ока отворити,
А камо ли града освојити;
Од града се Турци одмакоше,
Те у варош опет уљегоше.
Мало стаде, не би николико,
Док ево ти листом Подгорица,
А пред њоме сваке поглавице,
Све ћу ти их по имену казат':
Прво ти је Лекића спахија,
За спахијом Бибезић кадија,
А за њима два Османагића,
Смаил бего и Сулејман бего;
За безима два брата Крнића,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Ибро Алов и с њим Јусуф-ага,
А за њима Смаил-ага Бешлић;
За Смаилом Абдул Бечевића;
За Абдулом Усејин Аџића,
А за њиме беже Авдовићу,
А за бегом Груда барјактаре
Бац-Вуксане и с њим Хак-Шабане;
А по страни иду двије силе,
Кинковићу и с њим Дрицковићу,
Од силе се м'јешати не оће,
Ни с Турцима упоред одити,
Бајрам иде пјешке на ногама,
А Кинковић на коња кулаша,
Зликовци се један другом хвале,
Колико ће који посјећ' главе;
Турска сила, манити бјесови,
Оставили силна Драгаљића,
Те за њима алај-барјак носи,
За барјаком листом Подгорица,
Шест стотина крвава јунака,
Три стотине Груде крајичнога;
Три се хале за свом војском вуку,
Не би двије пушке дотуриле,
Авдо Куфак, за њим Ахмет-баша,
За Ахметом Букица Мурате,
Ал' се војске држати не могу,
Турска их је рђа преклопила;
Ах нека их, да их Бог убије!
Што не сједе рђе крмељаве.
Но су Ћори узели батине,
Да с њом бране цареве крајине,
Кад не виде друмом трпутати,
Ка' ће вићет' кавгу заметати,
Кад не виде што дома не сједе,
Него иду да се смију Турци,
И за њима ђеца халакају.
Дође сила Турска сваколика,
Тек што бјеше починуло сунце,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

У Жабљачку варош поноситу;
На сједоше турске поглавице,
И господски оњје вечерати,
Око града уредише војску,
Кад јој реку, да на град ударе;
Него срећа, нуто какве ти су
Црногорски у граду орлови!
Кад мишљаху, да ће погинути,
Онда њима вељи индат дође,
Вељи индат Ријечке нахије
Три стотине љута убојника,
А пред њима Филипе сердаре,
И Грујица кнеже Лопичићу,
Поглавице војску разредише:
Једну даше Љешевићу Вуку,
Да с њом удри од источне стране,
И пробије пут градске капије;
Другу храбру попу Грађанскоме,
Да с њом удри од сјеверне стране,
Да похита пут градске капије,
Да се срете с Љешевићем Вуком;
Трећу себе војску оставише,
Поглавице с војском обрнуше
Проз тијесне кланце и сокаке,
Кад удрише од свуд Црногорци,
Заječаше пушке на стотине,
Ту не знаде један за другога,
Ко погибе, ко ли жив остаде;
Витезови млади Црногорци
Проломише Турке у сокаке,
Доиграше на градску капију,
На њу први од свакога дође,
Сиви соко Љешевићу Вуче
Са десетак од'бране момчади,
Како дође, тако га познаше,
Отворише Жабљаку капију,
Црногорци у град уљегоше.
У то сила турска наринула,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Три хиљаде љута убојника
Малесије из Зете простране,
А од овуд сила црногорска,
Цеклињани храбри витезови,
Љуботињци на гласу јунаци,
А пред њима попе и Шутане,
Добрљани и с њима Грађани,
Који'но су од вазда јунаци,
И остала Ријечка нахија,
Цстињани соколови сиви,
А пред њима сердар Мартиновић.
Ту се двије силе ударише,
По вароши огњем жестокијем;
Него турска сила измакнула,
У тврде се куле затворила,
Ал' за фајду драги побратиме!
Црногорци варош опколише,
И у куле Турке затворише,
С једне стране сташе бити Турке
Огњенијем топом и лубардом,
С друге стране јуришују често
На крваве куле по Жабљаку.
Три дана се све једнако бише,
Ноћи, дневи нигда не престаше,
Ал' четврти снажно ударише
На сараје Омерћехајића,
Изагнаше из сараја Турке,
По сарају покупише благо,
Чоху, свилу, срмајли оружје
И сараје огњем упалише.
Кад сараје огњем опалише,
Одма они зорно ударише
На сву варош и бијеле куле,
Пашовића куле попалише,
Пашовића и још Зеновића,
У њих многе Турке погубише,
И велики шићар уграбише;
Ал' се не да ага Перкочевић,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Перкочевић и с њим Муминовић,
Већ' се љуто из затвора бране,
Срби су им огњем навалили,
И сијена много нанијели,
Па их жегу зивтом и барутом,
Доклен огњем ишћераше Турке,
Муминове попалише куле.
И бијеле куле харапове.
Када Срби Жабљак похараше,
Поробише, многу крв пролише,
Онда градске Турке изведоше,
А пред њима Диздар Јакуп-агу,
Те ми Турке из ропства пустише
Без оружја, чохе и чибука,
И њихове велике хареме,
Справише их шехер Подгорици,
А они се натраг повратише,
И с' Жабљака топе одвезоше.
Јакупове дворе упалише,
И остале по бедему куле.
У том боју погибоше, друже,
Црне Горе многи соколови,
Ма што бјеху два добра јунака,
Мартиновић из Цетиња Иво,
Црне Горе хитра перјаница,
И делија Митар барјактаре
Од крвава села Добрскога!
Нека гину, весела им мајка,
Њихове ће душе царовати,
Јер су живот за поштење дали,
И освету браће и племена
Од Турчина стара безвјерника.

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

ПОГИБИЈА БЕЋИР БЕГА БУШАТЛИЈЕ

1839 год. 15 јунија

LVII

Закукала црна кукавица
Насред тврда Скадра на Бојану,
Ће су досле многе прокукале,
Од србаљске руке и оружја;
А кад кука, не веселила се!
Баш кад јој је вакат и вријеме,
О несрећном дневу Видовоме!
Тд ће бити, Бог зна кукавица,
Већ љубовца бега Бушатлије,
Ако кука, јест јој и невоља:
Није много доба ни времена,
Откад му је постала љубовца,
А сада је црна кукавица —
Бег се спрема на цареву војску,
Спрема бега паша Хасан-паша,
Спрема њега с војском на Брђане,
И даде му војске шест хиљада,
Арбанаса убојника љута,
Бескућника и безобразника,
Од зла оца, а од горе мајке,
Који нема куће ни баштине,
До у појас свијетло оружје,
А на раме брешке и латинке;
Још му даде војску од низама,
А низама четири табора,
За низамом убојне топове,

А за њима зиле и борије,
И добоше, што замећу кавгу,
Од страшљивца те граде јунака.
Дивно паша бега свјетоваше:
„Бећир беже, мој соколе сиви!
Хајде мудро, не погини лудо,
Чувај своју главу на рамена
Од Србина, турског душманина!
Хајде с војском варош Подгорици,
Ту ћеш с војском конак учинити,
А у јутру рано подранити;
Собом узми варош Подгорицу,
И њезине околине љуте,
Хајде с војском Спужу на крајину,
Ту ћеш табор с војском учинити;
Па отоле удри на Брђане:
Попали им село по ћенару,
А посјеци Брдске крајичнике,
А пороби робље на крајини;
Зароби ми младе робиња,
Што су згодне за харема мога;
Добро знадеш, беже Бећирбеже!
Ја сам Турчин на свему поклапан,
Понајвише на младе робиње,
Доведе их Скадру на Бојану.“
И још га је паша свјетовао:
„Бећир беже, турска поглавицо!
Када шћенеш с војском ударити,
Ударити каурској крајини,
Напред пусти Малесију љуту,
За њом стави низам у параду,
Солдатију све у друге врсте,
Да су тврђе плећи Арбаније
За низамом убојне топове.“
Бећир бег се папи поклонио:
„Хвала пашо, мили господару!
Ја ћу тебе дивно послушати,
А љепше ти поса' оправити:

Попали ћу каурске крајине,
А посјећи Брдске крајичнике,
А поробит' робље по крајини,
Харем ћу ти робља напунити,
Све ђевојком и невјестом младом.
То јест жеља од мога рођења;
Шест паша сам досад престојао,
У бијелу Скадру на Бојану,
Свакојег сам по реду молио,
Да ми даде војску и захиру,
Да ударим с војском на Брђане,
Не би ли ми Бог и срећа дала
Да осветим главу везирову,
Мога стрица Махмута везира,
Кога су ми они погубили,
И затрли оџак Бушатлића,
А ти ми је без ријечи даде,
Хвала тебе и господству твоме!"
На он крену силновиту војску,
Навезе је на Блато широко,
А извезе пољу Темовскоме.
С војском варош Подгорици дође,
Ту је с војском конак учинио,
А у јутру рано подранио;
Успут узе варош Подгорицу,
И њезине околине љуте:
С војском Спужу на крајину пође,
У Спуж с војском табор учинио,
И ту стао за неђељу дана,
Сваки данак пуштаваше војску,
На Пипере и на Мартиниће;
Ал' се лако не дају Брђани,
Већ се бране храбро и витешки,
Особено храбри Мартинићи
И Стијена крвава крајина;
Сваки данак бој огњени бију,
Сваки данак, а све без престанка,
Није шала, драги побратиме!

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

У Стијену и у Мартиниће
Има бројем педесет јунака.
Што је мртва и што је рањена,
Све бирана лакца и момчета
Без остале Брдске покрајине.
Кад нећеља напуни се дана,
Уранио беже Бушатлија,
Прије зоре и бијела дана,
Те пустио у војску телала:
„Које коњиц, коње хазурајте:
А пјешаци притеж'те опанке;
Јер хоћемо јутрос ударити,
Ударити с војском на кауре.“
Похиташе пјешци и коњици,
По сриједи пушке дохватише:
Ту ми беже разређује војску:
Једну даде Хоту Асан-аги
Буљубаши од све Малесије,
Двје хиљаде Малисора љута.
И даде му Јекића спахије,
И спахину војску свуколику
Да он удри на село Јастребу.
Другу војску бјеше оставио,
Оставио низам уређени,
На брijегу ријеке Сушице.
За низамом убојне топове
И за њима зиле и барије;
А бег трећу обрнуо војску,
С њом обрну пут села Косића.
Велика је сила у Турчина:
Све је поље војска притиснула.
Од ријеке Зете до Сушице,
Над војском се вијаху барјаци.
Како љетни по небу облаци:
Једанак су војске удариле:
Кад бегова на село Косињу,
Тад агина на село Јастребу,
Одма војска бјеше опалила,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Попалила чобанске стајнице:
Али села опалит' не могу,
Јер сељани села не даваху,
Већ у ендек тврди запанули, —
Бране села огњем из пушака.
Ал' је мука и невоља љута,
Арбанаси силни насрнули,
Жељни глава, а жељни оружја,
Жељни пљачке, а жељни плијена,
И Бог знаде одољети ћаху,
И јошт многа јада починити;
Него мала помоћ прискочила,
Помоћ мала, ма срећа велика,
Прискочило тридест Брајовића,
Све војника, све једнога лика,
Те са стране они ударише
На Хасана од Хота главара,
На спахију и њихову војску.
Кад то виђе ага Хасан-ага
Мњаше ага, да је поточ виша,
Да прискочише Брдски крајичници.
Препаде се, да га Бог убије!
Те побјеже натраг без обзира.
А за њиме Лекићу спахија,
А за њиме сва њихова војска.
Издадоше бега Бушатлију,
Издадоше црн им образ био! —
Ал' не бјежи беже Бушатлија,
Нит' његова љута Арбанија,
Већ јуриши беже без престанка.
Да попали села по крајини,
Како што се паши захвалио.
У то друга помоћ прискочила.
Од малога села Ћуриоца,
Загарчани и Покрајвођани,
И Лакићи, љути убојници.
Слећеше се триста крајичника,
И на бега сложно ударише;

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Бој се бије, и гину јунаци,
Пала тама Косовијем лугом,
Од брзога праха и олова
Од стајница те подждили Турци
Бој огњени траја два сахата;
Кад у трећи сахат уљегоше,
Онда Срби Бога спомену̀ше,
И сви сложно пушке опалише,
А пламене ноже повадише,
Па у Турке јурит учинише:
Ту се проли крвца од јунака,
Како бурна киша из облака;
Ту јаучу мртви и рањени
Неки вичу: леле, њему, мајко!
Неки вели: прихвати ме друже
Каури ми посјекоше главу!
Неки куне пашу Асан-пашу:
Авах, паше, рана допануо!
Што нас посла на љуте Брђане.
Затријеше твоју Арбанију!
Турци вуку мртве и рањене
Пут крвава стужа на крајину;
А Брђани своје не гледају,
Већ једнако бојем јуришају.
Ту искочи момче од Брђана,
Мирко Токов од села Лакића,
С голим ножем у бијелој руци,
И ухвати живога Турчина,
Диздаровић бега Насу-бега,
Под пусатом и свијем оружјем,
И бегову одсијече главу. —
Бјелопавлић разагони Турке,
Како вуци у планине овце,
И нагнаше бега Бушатлију,
Око бега сто и тридест друга,
На обали Зете валовите;
Дочекаше јадни Мартинићи
С оне стране студене ријеке,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

И на Турке огањ оборише;
С ове стране љути крајичници,
С ножевима у бијеле руке;
Ту ми друго момче искочило,
А на име Грујичин Кезуне,
С голим ножем у бијелој руци,
И ухвати бега Бушатлију,
На витеза хата под оружјем.
Тако Кезу Бог и срећа дала,
Те му беже ране не удари,
А он бегу главу откинуо;
Друго момче хата дебелога;
Треће момче свијетло оружје;
На ми треће момче искочило,
Од малога братства Калезића,
А на име Радовић Новица,
А какав је, весела му мајка!
Наусница нема ни бркова,
Нема њему до шеснаест љета,
Вељу пушку у бој не понио,
Осим једну малу за појасом,
Он на љуту змију нагазио,
На Турчина Малића Ћехају,
Буљубашу од све Тосканије,
Који се је потежио курва,
И довео Тоскалију љуту,
Да он хара Србе по крајини,
Он Турчину загон учинио;
Но га Малић сабљом дочекао,
На Новицу вранца нађерао;
Но се момче листо намјерило,
Уви му се под коњем витезом,
Те му Турчин не посјече главу,
Сину момче као змија љута!
Ограби му иза сабље руку,
А низ хата нагнуо Ћехају,
А упири своју пушку малу,
Те Малића погодио дивно,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Саломи му чело под саруком;
Паде Малић с вранца дебелога,
Новица му сабљу уграбио,
И с њом му је главу откинуо.
Крајичници, соколови сиви,
У остале јуриш учинише,
Ту педесет глава посјекоше,
Осамдесет осталих Турака
У ријеку Зету поскакаше:
У то стаса ћенар и крајина
Стаса, побро, хиљада момака
Од племена Бјелопавлићскога,
Дотрчаше браћи у помоћи,
Ал' за фајду, драги побратиме!
Јере Турци бјеху измакнули,
И у Спуж се тврди затворили,
А они се натраг повратише,
Искићени турскијем главама,
И с многијем турскијем оружјем;
Ту се поток саста и војници,
Из три пута шемлук учинише,
На погибшу браћу укопаше.
Главе турске носе на Цетиње,
Те Цетиње с њима искитише;
Ал' витези даре задобише,
За њихову храброст и јунаштво:
Задобише од срме медаље —
То је дика у свијет војника
Нек их носе, нека се поносе,
Јер су они крило од крајине,
Од крајине крвљу обливене! —

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

УДАР НА САЛКОВИНУ

1840 год. 9 септембра

LVIII

Бијела је покликнула вила
Са врх Весца брда високога,
Тер кликује у питому Жупу,
У Рваше у село крваво,
А на име Љешевића Вука:
„Почуј мене, Љешевићу Вуче!
Ако пијеш у механу вино,
На љуте ти дане излазило!
Ако лежиш у постељи с љубом,
Остала ти љуба удовица!
Устај, море, часа не почаси,
Ево на вас иде силна војска,
А пред војском три турска сердара:
Једно ти је ага Хасан-ага,
За њим војске четири хиљаде,
Арбанаса бирана јунака;
А друго је Мехмеде спахија,
За спахијом војске дв'је хиљаде,
Подгорице и Зете простране,
И с њим Груде, брдо убојито;
А треће је Мехмед капетане
Од крвава Спужа на крајину,
За Мехмедом хиљада Турака,
Баш хиљада влаха и Турака,
Силна се је војска окренула,
На Морачу брода пребродила,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

У Жабљаку око' учињела,
Сад ће удрит на село Додоше,
И Додоше огњем попалити,
А Додошко робље поробити."
Када Вуче разумио вилу,
Он латинку пушку дохватио,
Па истрча пред бијелу кулу,
Пушком меће, а из грла виче,
Те кликује ђецу Рвашане,
Рвашане и друге Жупљане:
„На ноге те, соколови сиви!
Истини ми гласи допадоше,
Е ће на нас Турци ударити,
Ударити на село Додоше;
Већ на ноге, да их дочекамо,
И да с њима крвцу пролијемо,
Да Додоше село обранимо,
И крајине образ сачувамо."
Скочи Вуче, часа не почаси,
А за њиме ђеца Рвашани,
Рвашани и други Жупљани,
Бројем управ сто и тридест друга,
Све пушкара и љута бојника;
Брзо пошли како соколови,
У свануће на Додоше дошли.
Тек што Вуче на Додоше дође,
Пушком меће а из грла виче,
А на име Јанковић Мрђена,
И остале листом Додошане:
„На ноге се, моји витезови!
Турци ће нам сада ударити,
Да поштено Турке дочекамо."
Листом ђеца на ноге скочише,
И бојничке пушке дохватише.
Таман саба зора отворила,
И јутрења истекла даница,
Турска војска бјеше ударила
Низ широко поље Салковину,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNEGORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Пут Додоша загон учинила;
Цеклињани војску дочекаше
Са живијем огњем из пушака,
Бог им даде и срећа јуначка,
У први мах омесише добро,
Те побише војсци калаузе.
Од крви се Турци узмакоше,
Цеклињани јуриш учинише,
Каратуну воду пријеђоше,
Пустише се у поље широко,
Тер се бију боја са Турцима.
Пушка грми, крв се пролијева,
Кликују се момчад по јунаштву,
Ал' је мука и невоља љута
На јунаке пала Црногорце,
Мало их је, а много Турака,
Двјеста друга са седам хиљада,
Да бој бију у поље широко;
Но ђе помоћ Бога великога,
И јуначко срце и прегнуће,
Ту се надај добру и поштењу,
Момчад љута бојем приврућила,
Мало пољем узврнуше Турке,
Гине Турчин нигда не престаје,
Ал' не дају уграбити главе,
Него Србе огњем одбијају;
Но искочи соко из Србаља,
Сиви соко Љешевићу Вуче,
У Турке је загон учинио,
Да уграби главу арбанашку,
Арбанашке пушке запуцаше,
И убише Љешевића Вука.
У то момчад јуриш учинише,
С' сваке стране како соколови,
Преко поља поломише Турке,
Турци бјеже главом без обзира,
Вуку с' собом мртве и рањене,
Ћерају их момчад црногорска,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE DURDE CRNOJEVIĆ

До на Врбиш дођераше Турке
Под крвавим градом Жабљачкијем;
Тјаху бјежат' Турци без обзира,
Но Жабљачке буле излазише,
Укорише три турска сердара:
„Пи! сердари, женске страшљивице!
Буди ли сте силу сакупили,
Сакупили ћенар и крајину,
Седам хиљад' љуте Арбаније,
Што бјежите главом без обзира,
Не ћера вас, но двјеста момчади
Од Додоша и крваве Жупе!
Како ћете Жабљак оставити,
И несрећно робље у Жабљаку?"
Кад то чуше турске буљубаше,
Изједе их укор и срамота,
Тере натраг силу повратише,
И жестоко са њом ударише
Низ крваво село Салковину.
Ал' да видиш Срба витезова!
Не шћедоше бјежат' пред Турцима,
Но се кољу како мрки вуци,
Соколи их Мрђен поглавица:
„А момчади, моји соколови!
Спомен'те се лањскога јунаштва
Кад удари силна турска војска
На крваву Косовоме лугу,
Ка' крајине наше кидисаше,
И витешки Турке разагнаше,
И бесмртно име задобише."
Бој се бије, а крвца се лије,
А јаучу мртви и рањени,
У то ага Хасан-ага викну:
„Арбанијо, црн ти образ био!
Ће ми данас задоби срамоту,
Бој бијући са шаком каура
Под тврдијем градом Жабљачкијем,
Ће гледају буле и кадуне,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Не ограби свијетла оружја,
Ни посјече главе црногорске.“
Арбанија љута кидисала,
Цеклињане мало подагнаше
До Кућишта кроза Салковину;
Ал’ не бјеже шест љутијех гуја,
И за њима двадесет момчади,
Већ јуначки они ускочише
У Кућиште на дно Салковине
Под тврдијем градом Жабљачкијем:
Први бјеше Милош барјактаре,
Друго бјеше Савићев Дајица,
Треће бјеше Шутановић Нико,
А четврто Савићевић Раде,
Пето бјеше попе Дајковићу,
Оно шесто Јанковић Крцуне,
На њих удри љута Арбанија,
Кућиште је војска опасала,
Ал’ се пушки бране Црногорци,
Турке бију, никад непрестају,
Не дају се примаћ до Кућишта,
А камо ли освојит Кућиште.
У то до’ше три турска сердара.
И на војску ришум учинише,
У то сила махом кидисала,
За Кућишта руком дохватила,
Похваташе пушке црногорске,
Похваташе пушке за грлиће,
Љута ти је мука одољела!
У муку се познају јунаци,
Неки мичу за пушке дугачке,
Да им пушке не унесу Турци;
Неки лете како соколови,
Носе мале пушке у рукама,
Од аргата трче до аргата,
Те ми Турке бију кроз аргате;
Неки бране зиде од Кућишта,
Да у њему не ускоче Турци,

Пушке пунит' не имају када,
Већ се бију пушкам врзимице,
Двоје врата на пусто Кућиште,
Те бијесна сила кидисала,
Запуцаше пушке арбанашке,
Прва пукла, те је погодила,
Погодила Николина Јова,
Лудо дјете, али змију љуту,
Остаде му мајка саморана,
А кроз Јова Богдановић Луку,
Оба пали један сврх другога,
У то многе пукле арбанашке
Преко зида и кроз двоје врата,
Јопит тројицу на мртво убише,
И шестину раном обранише,
Десет пали један сврх другога
У Кућиште од огња турскога.
Но да видиш и више невоље!
Клети Турци боље кидисаше,
У Кућиште огањ утурише,
Два остожја сламе запалише,
Кућиште се димом замаглило,
А назреше љути Арбанаси
Неколика мртва и рањена,
На врата ти јуриш учинише,
Ту Ник-Бека први кидисао,
Са Мирашем братом рођенијем
Од Хотскога брда ваљатнога,
С голим ножем на бијела врата;
Но га љута змија суеретнула,
Љута змија Савићев Дајица,
На Турчину био бесједио;
„Арбанаше, курвино копиле!
Не напријед, немаш куд овамо,
Није ово мртва турска раја,
Него љута момчад црногорска,
Остаће ти мајка кукавица!“
А упири свијетлу латинку,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Те Ник-Ђеки срце опалио,
У то пукле неке црногорске,
И Мирашу срце опалише;
Пала браћа један сврх другога,
Оба мртва на праг од Кућишта,
А загна се Милош барјактаре,
У кућиште Ђеку увукао,
Ваљатну му главу откинуо,
Па се загна Турчинов Дајица,
И Мирашу главу откинуо,
Откиде је на праг од Кућишта.
Арбанаси опет кидисаше,
На обоје врата од Кућишта,
Но Цеклинске пушке запуцаше,
Арбанаса пет-шест превргоше,
С мртвијема врата затворише,
Но се загна попе Дајковићу,
Са соколом Јанковић Крцуном,
Двије турске главе посјекоше,
Посјекоше па праг од Кућишта,
Од Кућишта одагнаше Турке,
А у томе друга срећа бијаше.
Цеклињани помолише војску
Низ широко поље Салковину.
Да ти се је нагледати друже!
Како бјеже три турска сердара,
И за њима љута Арбанија
Низ широко поље Салковину,
Ћерају их момчад Цеклињани,
Док у Жабљак уђераше Турке.
Под Жабљак се момчад искупише,
У три пута шемлук учинише,
Па од боја мало починуше;
Но дозива Савовић Бојица
Хујк-Јусуфа, хотскога главара:
„Добро јутро, Хујко побратиме!
Како ти је на уранку било
Бој бијући низа Салковину,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE DURDEVIĆ CRNOJEVIĆ

С ово мало Цеклинске момчади?
Јесу ли вс како дочекали?
Јесу ли ви меса приправили,
Да се дома празни не враћате?“
Одговара Хујко са Жабљака:
„А Бога ми, мио побратиме!
Поштено нас момчад дочекаше,
Доста нама меса приправише,
Што ћу крити, када ће се знати,
Сто и двадест мртва и рањена,
Све бирана момка и бојника,
Међу њима Лекића спахију;
Но те молим, мио побратиме!
Браћу Хоте мене повратите,
На Кућиште те сам оставио,
И кажи ми, што је тамо било?“
Но Бојица њему одговара:
„Не могу ти браћу повратити,
Обичаја није на крајину,
Да се врћу мртве гласине;
А шта питаш, право ћу ти казат',
Што сте нама квара учинили.
Једнога сте убили сокола,
Баш сокола Љешевића Вука,
И још друге шесторо момчади,
И десетак раном обранили,
А шићара узели нијесте,
До по нушке Милош барјактара,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNOJEVIĆ

ОСВЕТА ЈАКШЕ КАПЕТАНА

год. 1844 8 Марта

LIX

Бијела је покликнула вила
С' Стологлава извише Сушице,
Кличе вила селу Загарачу.
А на кулу Јакше капетана,
Баш Илију брата Јакшинога;
Овако му вила бесједила!
„Зло га сио, Рамовић Илија!
И испио у механи вино;
Знаш, Илија, што је пријед било,
Докле Рамо у животу бјеше,
Бјеше страву на Турке турио,
Два царева града затворио,
Подгорицу и Спужа крвава;
Бјеше њине скеле затворио,
По друмовма зулум учинио,
Све их турском крвљу оскврнио,
Не смијаше њима испанути
Изван града ловца ни трговца,
Хаврдије нити шићарције;
Мићаху га турски капетани,
Шиљаху му вина и духана,
И фишека, захире јуначке;
Шиљаху му буле бошчалуке,
Да мирује Рамо од Турака.
Кад умрије Лазаревић Рамо,
На вјеру вас посјекоше Турци,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Посјекоше Јакшу капетана,
Рамовога најмлађега сина,
(Јакша бјеше нејако дијете,
Ама бјеше пилс од сокола)
Посјече га Рњо барјактаре,
И скиде му свијетло оружје,
Ваљаше му блага десет ћеса;
Већ на ноге, Рамовић Илија!
Те окупи неколико војске,
Свети брата Јакшу капетана,
А ево ти згода превелика,
Ако будеш јунак од јунаштва
Биће твоја, ако Бог да, рука;
Минули су крвави Спужани
Ка тврдоме Скадру на бојану
У везира паше скадарскога,
Да му ишту Арбанију љуту,
Да ударе на вашу крајину,
Пред њима је оца Хусејине,
Мудријега нема на крајини
У три града и три капалука,
А за њиме Рњо барјактаре,
Љуће змије у Турака нема,
А за њиме четрдесет Спужана,
Све бирана момка и јунака."
Кад Илија разумио вилу,
Скочи јунак на ноге јуначке,
И у руке узе џефердара,
Па отиде у племе Комане,
На бијелу кулу Новакову,
И у кулу налази Новака,
И сокола Куја Марковића,
Ће ми мрко испијају вино.
Илија им Божу помоћ дава,
Они су му Бога прихватили,
На им поче причати Илија,
Што је њему говорила вила.
Када чуше два добра јунака,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE SMOJEVIĆ

Устадоше на ноге јуначке,
Окупише педесет Комана;
А Илија пође Загарачу,
Те окупи педесет јунака,
Отидоше у Коловоз тврди,
На друм тврди два крвава града,
Западоше око друма пута
По двојица и по четворица,
По петина и по двадестина,
Од крваве на Дољану куле,
А до моста Осман капетана
Друм је цио чета ухватила.
Мало стаде, не би николико,
Док ево ти спушке сератлије,
А пред њима хоџа Хусејине,
А за хоџом Рњо барјактаре,
А за Рњом Бектешевић Зеко;
Но кад на мост наступили Турци,
Рече тако оџа Хусејине:
„О Рњице, спушка перјанице!
Да идемо, Рњо, страшнутице,
Ја се бојим чете црногорске,
Оће на друм нама ударити.“ —
„Ха небој се, оџо Хусејине!
Доклен ти је Рњо барјактаре,
Око њега бирани Спужани,
Не смије ни чета ударити;
Кунем ти се дипом и иманом,
И напијем постом рамазаном,
Рад би био, да ударит' хоће,
Да'ко би ме срећа напијела
На курвића Рамовић Илију,
Да му сабљом посијечем главу,
Ка' сам му је брату посјекао.“
То Илија и слуша и гледа,
У јунака пуче срце живо,
Од образа ужди џефердара,
Те погоди Рња барјактара;

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Паде Рњо низ коња алата,
А припаде Симо барјактаре,
Те Рњину ограбио главу.
Кад остала вићела дружина,
Ће с' свадише до два барјактара,
Од свуд танке пушке запуцаше,
Халакнуше ђеца Загарчани,
Загарчани и с њима Комани. —
А што ћу ти лакардију дуљит'?
Од крвава моста с Коловоза
До Дољана турске карауле
Петнаест им глава посјекоше,
И двадесет жива ухватише,
Те Турцима главе посјекоше,
А Хришћане на аман пустише,
Не кћеше их посјећ' Црногорци.
Од Србаља мало ко погибе,
Од Турака нико не утече,
До срамотна Дуровића Зека;
Нека бјежи крмска потурица,
Да се хвали Спужу на крајину,
Како није издао дружину.
Црногорци натраг отидоше,
Унијеше од Турака главе,
И свијетло турачко оружје,
Осветише Јакшу капетана,
И пребише прве за потоње:
Два сокола једног за другога,
Турачкога Рња барјактара
За нашега Јакшу капетана,
А Пепића оцу Хусеина
За попова сина Милутина;
А остале сератлије турске
Нек пребију за кога им драго.

———**———

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

ПЛАЧ ТРИ ТАВНИЧАРА

LX.

Зацмиљеше три ваљатна сужња
У тавници од Скадра везира,
Три војводе од Брдске нахије:
Једно Лијеш Пиперска војвода,
Друго бјеше Васојевић Васо,
Треће Вуксан од Булатовића.
Љуто цмиле и невоља им је;
На вјеру их везир ухватио,
И врла' их у мрачну тамницу.
Но кад једно јутро освануло,
Јутро једно, дан светог Илије,
Када хоће погинут' војводе.
Него вели војвода Вуксане;
„Сад видимо, моја браћо драга!
Јере ћемо данас погинути;
Но за Бога, оба побратима!
Да се није придесило коме
Ситна гроша', ал' жута дуката,
Да пошљемо, браћо, на пазаре,
Да црвена вина набавимо;
Дан је данас светога Илије,
Браћо мила, да се причестимо,
И хришћанску дужност испунимо?
Да у славу Божу напијемо,
Данас браћо, на већ за довјека!
Еда би ни Бог драги помога'
Без замјене да не погинемо!"
Не нађе се гроша ни дуката,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

До једнога од срме ханџара
У Вуксана Ровачке војводе.
Посла Вуксан, ханџар на пазаре,
И трговцу тако бесједио:
„Богом брате, Скадарски трговче!
Не мећем ти на ханџар цијену,
Ваља ханџар тридесет дуката,
Донеси ни вина изобила,
Да напијеш три српске војводе,
На поклон ти срмајли ханџара.“
За Бога му Скадранин примио;
Он узео срмајли ханџара,
А донесе војводама вина,
Донесе им вина изобила.
Војводе се вином причестише,
И за Божу славу поменуше,
Кад се рујна напојише вина,
Но говори војвода Вуксане:
„О војводе, оба побратима!
Ево данас петак, турски светац,
Купиће се пред памијом Турци,
Све три ће нас данас изгубити;
Но што нам је најжалије коме
На свијету овом оставити?“
Рече ријеч Пиперска војвода:
„О Вуксане, Богом побратиме!
Ја сам танку кулу оградио,
(А скоро се јунак оженио)
Кула танка остаде ми пуста,
А љубовца млада нељубљена,
Нељубљена и немилована,
То је данас мени најжалије.“
Рече Васо од Васојевића:
„Мој Вуксане, добар побратиме!
И ја да ти жаловање кажем:
Осташе ми стари родитељи
Саморани у Васојевиће,
Хоће ми се они поскитати,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

То је мене данас најжалије
На свијету овом оставити.“
Рече Вуксан, Ровачка војвода;
„Зле ви жалбе, оба побратима!
Ви жалите куле и љубовце,
И у дворе старе родитеље,
А мене је, браћо, најжалије,
Е хоћемо сва три погинути
Без никакве замјене јуначке.“
У ријечи, коју говораху;
Крвав џелат пред тавницу дође,
Па завика с врата од тавнице:
„Ко је Лијеш Пиперска војвода?
Нек изиде тавници пред врата,
Јере га је откупила љуба
У нашега на Скадар везира,
Нек излази, да дома одлази.“
То је Лијеш једва дочекао
И изиде брзо пред тавницу;
Џелат махну, посјече му главу.
Но је други џелат завикао:
„Ко је Васо од Васојевића?
Нек изиде тавници пред врата
Дошли су му стари родитељи,
У везира њега откупили,
Нек излази, да дома одлази,“
То је Васо једва дочекао,
И изиде тавници пред врата;
Џелат махну, посјече му главу.
Но је трећи џелат завикао:
„Ко је Вуксан Ровачка војвода?
Нек излази брзо пред тавницу
Нек излази, да дома одлази,
Ровчани су њега откупили,
У нашега на Скадар везира.“
Ма се Вуксан јаду досјетио,
Из тавнице иде полагано,
Тавници је врата отворио,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE DURDE CRNOJEVIĆ

И видио крвава џелата.
Вуксан га је Богом братимио:
„Богом брате, крвави џелате!
На мене су токе позлаћене,
Свуци ми их, да их не крвавиш,
Е од крви муханато злато.“
Бог му даде и срећа јуначка,
Те превари крвава џелата,
Те Вуксану раздријеши руке;
Трену Вуксан како соко сиви,
И џелата ногом ударио,
Из рука му сабљу уграбио,
И посјече три млада џелата.
Бјежи Вуксан Скадром бијелијем,
Што год му се на пут учинило,
Све под сабљу јунак удараше.
Драги Боже, на свему ти хвала!
Како вије сабља Вуксанова
Проз сокаке Скадру на Бојану,
Широки је сокак учинио,
И крваву дугу оставио.
Доклен на мост од Бојане дође,
На њем срета оџу и кадију,
И око њих тридесет Турака.
Него вели Скадарски кадија:
„Не овамо, војводо Вуксане!
Јер овамо т' утецишта нема.“
Ал вели му војвода Вуксане:
„Ако нема тамо утецишта,
Ни овамо нема повратишта;
Но се чекај, турски ефендија,
Све сам мисли на једну скупио.“
Па је загон на мост учинио,
Те посјече оџу и кадију;
А остале тридесет Турака,
Што не паде на мост пред Вуксаном,
То ускочи у воду Бојану.
Бјежи Вуксан Скадарском крајином; —

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Бог му даде и срећа јуначка,
Брзо га је ноћца ухватила,
И утече Румији планини.
Отлен Вуксан у Црмницу дође
У сердара Бољевић Машана.
Отолен га Машан препратио
У крваво Чево на крајину,
У сокола Бурића Ђукана.
Ђукан га је дочекао дивно,
Држао га два мјесеца дана,
С војводом се Ђукан побратими,
Под седло му коња даровао,
Па препрати војводу Вуксана,
Препрати га у дубока Ровца.

ОЈАС ГРИВО, ТУЂЕ ЈЕ МЛИВО.

LXI

Пјевањски се паша подигнуо,
Спаде паша на поље Никшићко,
И бијеле распео шаторе
На широке Баре под Риђане;
Од свуд паши доходе поклони
Од простране Пиве и Дробњака,
И широка поља Никшићкога,
И питоме Жупе Грачанице. —
Доцкан дође од Риђана кнеже,
И паши је руку пољубио,
Сави руке двори старијега,
Али му је паша бесједио:
„Што си ми се придоцнио, кнеже?“
Тако му је кнеже бесједио:
„Ја се јесам мало придоцнио,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Ма сам к теби дошa', господаре!..“
Још хоћаше кнеже говорити,
Но му паша ријеч бесједио:
„О Бога ти, кнеже, моја слуго!
Да нијеси ђегођ угледао
Удовице, ал' ђевојке дивне,
Ал' невјесту скоро доведену,
А која би за ме требовала,
Давно сам се с оцака кренуо,
Вјерне сам се љубе зажелио?“
Али му је кнеже бесједио:
„Вољан да си, пашо господаре;
Ема своју нико дати неће,
А без силе, али без невоље;
А ја јесам једну опазио,
Баш невјесту скоро доведену,
На крајину ломне Горе Црне,
У Стубицу малу поселицу,
Вјерну љубу Буровић Батрића,
Нема друге ни у гори виле,
За цара би твога требовала,
А камо ли за те, господаре!
Ма је мука ограбит Српкињу,
Из крвава братства Никчевића,
Без просућа крви од јунака.“
Али му је паша бесједио:
„Проћ' се, кнеже, врага и мејдана,
Већ добави прикладну Српкињу,
Ал' за благо, али пријеваром,
А ево ти турску вјеру дајем,
Када ми је под шатор доведеш,
Даћу тебе блага десет ћеса,
Из силаха двије пушке мале,
Стале су ме пушке десет ћеса,
Од цара ти ферман навадити,
Док је твога рода и порода,
Да не дајеш паре ни динара.“
Скочи кнеже на ноге лагане

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

И отиде у село Ријане.
Слави кнеже честит данак Ђурђев,
На се јаду домислио кнеже.
Ка' ће младу преварит' Српкињу,
На покупи коње и мјешине,
Да купује пуње Ђурђеву дне,
Уз'о собом седам-осам друга,
На се отлен подигнуо кнеже,
Кудгод иде, у Стубицу дође
На бијелу кулу Никчевића,
Води коње у мрачне подруме,
А дружину на бијелу кулу.
Ево згоде кнезу од Ријана,
Нема нико на бијелу кулу,
До љубовце Ђуровић Батрића,
Ма је млада рода господскога,
Лијепо је кнеза дочекала.
Кад вечера од Ријана кнеже,
Кад вечера и напи се вина,
Бјеше кнеже ријеч бесједио:
„Снахо моја, Ружо Батрићева!
Ђе је мене Батрић побратиме?
Ђе је соко, Ђуровића Живко?“
„Мој ђевере, од Ријана кнеже!
Батрић сто на скуп на Цетиње,
А Живко је момче код оваца.“
А кад кнеже Ружу разумио,
Скочи кнеже на ноге лагане,
На ухвати китну Црногорку,
Остала му помогла дружина,
Свезаше јој руке наопако,
Оставише коње и мјешине
На бијелу Никчевића кулу,
Поведоше Ружу Батрићеву,
Довели је наши под шатором,
Бјеху ноћи прошли три сахата,
Кнеже наши ружу даровао,
Паша кнезу благо и оружје.

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Кад сагледа паша Црногорку,
Од весеља на ноге скочио,
Сва му војска шемлук учинила.
Зачу шемлук Ђурковићу Живко,
Па скочио на ноге лагане,
И за њиме тридесет чобана,
Потрчаше пут села Стубице,
Помислише е Турци удрише,
И Стубицу село похараше,
А кад дошли у село Стубицу,
И пусту је кулу угледао,
Ђе је њему кула поробљена,
И млада му снаха одведена. —
„Алах! рече, До Бога милога!
Ја не жалим моју пусту кулу,
Него жалим моју снаху младу,
Коју мене одведоше Турци,
Већ образа на крајину немам,
Кориће ме с тијем Црногорци
Док је мога рода и порода,
Боље ми је ноћас погинути,
Но срамотно вијек вјековати.“
Па је момак на ноге скочио,
Пут окола турског обрнуо,
За њим иду тридесет чобана,
И његова два синовца луда,
Луди Јанко и луди Грујица;
Но их кара Ђуровићу Живко:
„Вратите се, двоје дјеце лудо!
У планину хајд'те код оваца,
Ви за боја приспјели нијесте,
Вратите се, хајд'те код оваца.“
Но говоре двоје дјеце лудо:
„Мајде, стриче, лако с' не враћамо!
Него с тобом погинут' хоћемо,
Без тебе нам живовања нема.“
Мало Живко по напријед пође,
Доклен води Грачиници дође,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

За собом се обратио Живко,
Ал' чобана нема ни једнога,
До његова два луда синовца;
Опет им је Живко бесједио;
„Вратите се, два луда синовца!
Сви тројица погинут' хоћемо,
У околу паше пјеваљскога,
Но с' вратите, ако Бога знате,
Е с' ископа кућа Никчевића!“
Него Живку ништа не помага,
Ђеца луда, ма срца уздана,
Стрица Живка оставит' не хоће.
Кад видио Ђуровићу Живко,
Е се ђеца вратити не хоће;
Он је њима опет бесједио:
„Чекајте ме води на обалу,
А ја одох у турском околу,
Како нађем пашина шатора,
Завит' ћу ви вучки из окола,
Дотрчите мене по авазу!“
Са тијем је ђецу преварио,
Те осташе води на обалу.
Он се вуче уз поље зелено,
Како мрки од планине вуче,
Док уљезе у турску ордију;
Тражи Живко проз турску ордију,
Ђе ће пашин шатор угледати,
Даде му се нешто погледати,
Погледати пољем широкијем,
На само је шатор угледао,
Примиче се Живко пут шатора,
А кад дође шатору на врата
Подиже му крило џеферданом:
Кад погледа јунак под шатором,
Ал' се паша на јастук нагнуо,
А код њега Ружа Батрићева,
Сузе рони низа своје лице.
Говори јој паша од Пјеваља:

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

„А шта плачеш, Ружо Батрићева!
Али жалиш Батрића твојега?
Ја нијесам гори од Батрића!
Али жалиш кулу Батрићеву?
Кад дођемо у Пјевље богато,
Љепшу ћу ти кулу поклопити,
У свилу ћеш шетат и кадифу,
Даћу теби дванаест робиња,
Да ти држе скуте и рукаве,
Држаћу те како своју главу! —“
Но говори китна Црногорка:
„Прођи ми се, пашо од Пјеваља:
Ја не жалим мога господара,
Ни његову пребијелу кулу,
Но ђевера Батрићевић Живка,
Е је соко, мајка му кукала!
Једном сам га очима виђела,
Па га нигда више виђет' нећу,
Попијех му жељу по свијету,
У затвору у турскоме ропству.“
Оно Живко и слуша и гледа,
Па ускочи јунак под шатором
И за грло пашу дохватио,
Помогла му Ружа Батрићева,
Те свезаше пашу Пјеваљскога:
Него Живко паши говораше!
„Немој викат', пасја потурице!
Е ти дајем Божу вјеру тврду,
Оћу твоју главу откинути.“
Побјегоше пољем Никшићкијем.
Мудар бјеше паша од Пјеваља,
Води му се, ријеч не чињаше,
Уминуше све турско шаторје,
И нађоше двоје ђеце лудо;
Када ђеца Живка сагледаше,
На стрица се љуто расрдише,
Зашто их је преварио стрико;
Па пођоше пут турског окола;

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

А кад виђе Ђуровићу Живко,
Препаде се да ће погинути;
Па је својој снахи бесједио:
„Снахо моја, Ружо Батрићева!
Ти придржи пашу свезанога,
Е ја одох у турском околу;
Ако чујеш, да смо погинули,
Држи сабљу паше Пјеваљскога,
Сабљом паши посијеци главу,
Па отолен хајде на Стубицу.“
Ружа га је дивно послушала,
Чува Ружа пашу Пјеваљскога;
Пође Живко уз поље широко,
А кад дође близу од ордије,
Зачу кавгу под првим шатором,
Јаду се је домислио Живко,
Па потрча брже под шатором;
Ал су ђеца под шатор уљегла,
Дваје Турске главе откинула;
А тројица Турака скочили,
Под шатор се ђецом ухватили
Бог зна ђецу погубити ћаху!
У то Живко јуриш учинио,
Свјема трема главе посјекоше,
Узеше им свијетло оружје,
И узеше коње под седлима,
Утекоше пољем никшићкијем,
Док дођоше води Грачаници,
Ту нађоше пашу свезанога,
И код њега Ружу Батрићеву,
Голу сабљу држи у рукама,
Добро паши караулу чува.
Отолен се Живко подигнуо,
И отиде пут села Стубице;
Кад дођоше у село Стубицу,
Али кука Ђуровић Батрићу,
Плаче Батрић Живка Ђуровића,
Плаче Батрић Јанка и Грујицу,

NAJOTVENA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐUREĐ CRNOJEVIĆ

Но му Живко грлом повикује:
„О Батрићу, брате од матере!
Што невољу градиш без невоље?
Ево тебе Живка у животу,
Два сокола Јанко и Грујица,
И они су живи обојица.“
У то доба на кулу дођоше,
Доведоше пашу свезанога;
А кад Батрић пашу угледао,
Трже ножа да га посијече,
Но му јунак Живко не даваше:
„Не Батрићу, мој брате једини!
Већ кад сване и сунце огране,
Свежимо му руке наопако,
На њ метнимо коњску дрвеницу,
Пуштимо га у турску ордију,
Та је брука и од смрти виша.“
Како рекли, тако учинили,
Па кад сване и сунце огране,
Добро пашу утврдиле руке,
На њ метнуше коњску дрвеницу,
Дрвеницу добро притврдише,
Сведоше га у дно Сливља равна,
Пуштише га уз поље никшићко;
Бјежи један паша осамарен.
Кад је војска пашу угледала
Од њега је ибрет заузела,
И побјеже главом без обзира. —

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE BURDE CRNOJEVIĆ

САДРЖАЈ.

		Страна
I.	Иван-бегови синови [1])	1
II.	Освета Батрића Перовића . . .	6
III.	Српски бадњи вече	10
IV.	Милорадовић посланик Петра Великог	18
V.	Царев Лаз [2])	23
VI.	Ибраим-паша и Велестовци . . .	28
VII.	Удар на Вука Мандушића [4]) . .	32
VIII.	Ћуприлић везир [3])	36
IX.	Удар Турака на село Трњине [5]) .	38
X.	Петар Бошковић	42
XI.	Удар на село Трњине	49
XII.	Не дају вуци ована	54
XIII.	Царев сестрић и Пипери [6]) . . .	61
XIV.	Вук Томановић [7])	64
XV.	Бој с Кучима	74
XVI.	Никац од Ровина	79
XVII.	Овце Никца од Ровина	85
XVIII.	Синови Обилића	92
XIX.	Стан полако Рогоје, много ти је обоје	97
XX.	Удар на овце кнеза Вујадина . .	101
XXI.	Смрт Никца од Ровина [8]) . . .	107
XXII.	Крвави ручак	111
XXIII.	Два Балетића	116
XXIV.	Шћепан Мали [9])	121
XXV.	Јуначка смрт	131
XXVI.	Спужани и Пипери	135
XXVII.	Брза освета готова штета . . .	138
XXVIII.	Удар на Ћурилац	144
XXIX.	Удар Махмут-паше на Пипере [10]) .	149

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

		Страна
XXX.	Клоринда Српска	152
XXXI.	Бој с везиром Махмут-пашом [11]) .	157
XXXII.	Погибија везира Махмут-паше [12]) .	164
XXXIII.	Освета братска	171
XXXIV.	Бој за пасиште [13])	176
XXXV.	Осман капетан и Пјешивци . . .	179
XXXVI.	Разур Вранића	183
XXXVII.	Освета Бајова	187
XXXVIII.	Почетак буне против Дахија . .	192
XXXIX.	Бој на Чокешини	209
XL.	Бој на Салашу	218
XLI.	Кнез Иван Кнежевић	230
XLII.	Бој на Мишару	238
XLIII.	Милош Стоичевић и Мехо Оругџић	243
XLIV.	Бој на Лозници	253
XLV.	Луко Лазаревић и Пеизо . . .	270
XLVI.	Хвала Чупићева	280
XLVII.	Удар на село Рогаме	283
XLVIII.	Освета Бајова	289
XLIX.	Кула Карапића	293
L.	Освета за невјеру турску	299
LI.	Горско Карре [14])	305
LII.	Бој на Морачи горњој	310
LIII.	Освета за невјеру турску . . .	319
LIV.	Бој на Мартиниће	324
LV.	Освета Ускочка	327
LVI.	Похара Жабљака	334
LVII.	Погибија Бећир-бега Бушатлије .	348
LVIII.	Удар на Салковину	356
LIX.	Освета Јакше капетана	364
LX.	Плач три тавничара	368
LXI.	Ош гриво, туђе је мливо	372
	Примједбе	382
	Имена претплатника	385

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

ПРИМЈЕДБЕ.

1) Од 1510.—1702. год. од свијех црногорских бојева, који су се у ове готово двије стотине година догађали, никакве пјесме немамо, која би од тијех бојева нама што опјевала. Премда се многа мјеста и дан данашњи у Црну Гору знају, на која су Турци гомилама гинули, као н. п. Лимљани у нахију Црмничку, Вртијељка у нахију Ријечку; Прогоновићи у нахију Љешанску; Чево и Велестово неколико пута, којих би се 20-30 наћи могло, која су сва у народу црногорском добро позната, и на која се и дан данашњи, колико су гођ од њих нека ломна, налазе знаци погибше турске војске: у парама, оружју, или другим каквим металним стварима.

2) Лаз (Лазина) значи у Црној Гори оно мјесто, ђе се много шуме исијече и на велики простор ђе све дрво на дрво лежи. Подобно овоме је турска војска од Црногораца исјечена међу Влахињом (вода) Враном и Пржником (двије планине) лежала, и с тога се ово мјесто „Царев Лаз“ назвало, ђе је царска војска исјечена. Ово је највиши бој међу Турцима и Црногорцима, био; овђе су Црногорци најсјајнију побједу над Турцима одржали. У овоме боју ранио се Владика Данило, погинуо Јанко Ђурашковић и ранио се Вук Мићуновић, два славни војводе времена Данилова. — Црногораца је свега 318. погинуло, а Турака неимовјерно т. ј. да неки кажу: око 30-40,000. Само је доставјерно: да су 86. барјака (знамења) узели Турцима.

3) Думан паша Ћуприлић везир 1714. год. О његовом пријеварном поступку, којим је прешао преко Црне Горе и исту похарао али опет, не свуколику, ко жели точно знати, може се извијестити из Историје Црногорске печатане у Москву, 10 Марта 1754. год.

4) Славни витез: Вук Мандушић погинуо је против војске Ћуприлића.

5) Други удар на село Трњине. Овђе је Турака по кажевању народњем, изван што их је погинуло, више ухваћено него се у пјесми чита. У народу се истинито приповиједа, да их готово 400. живијех ухваћено; него било једно или друго, војеначалнике турске похватали су сљедећи Црногорци: Мурат Јелић, Милош Вукотић, Томан Николић, Живко Дамјановић, Вучић Којичић и прочи. — А што се поје у првој пјесми од Трњина, да су их посјекли, од онијех, што су их похватали живе, којих је било до 80. друга, које ага, које бегова, од њих нијесу Црногорци ни једног сјекли; него су их све дали на откупе за паре и за оружје; па најпосље, да се више подругују са Турцима: за свакога су заробљеног Турчина врху откупа узели по једнога вола и по једнога крмка.

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE DURDE CRNOJEVIĆ

6) Царев сестрић. — Ово није био царев сестрић, и ако га наш народ у спомену и пјесмама напомиње; него је ово био Топал Осман паша, који је послије у боју са Персијанима погинуо.

7) Вук Томановић. Славни јунак црногорски и отац најхрабријег витеза Никца од Ровина. У овој се пјесми види име турско: Турчин Гавриловић, који је био мужествен арамбаша. Многа ће се имена турска по границама црногорским наћи, а та имена мајке им дају како дјеца из колијевке измиле, и то из неког слијепог предрасужденија.

8) Кад је Никац од Ровина погинуо, најславнији витез црногорски, код њега тада споредника није било, до његова три сина, од којих су два погинули, а сам Богдан утече, те је, колико је могао, Турке пратио. Близу Никца стајало је једно стадо оваца, и код њега су била три брата Спахића; но ова три завађеника, како чују удар на Никца, утеку даље са својијем стадом да им га Турци не узму. Црногораца сјутра-дан неколико стотина скупе се на покајање над Никцем, и кад чују, да Спахићи нијесу притекли Никцу и помоћ, но су га издали: стадо Спахића узму и њихово племе из Црне Горе проћерају.

9) Шћепан Мали. Списан је исторически господином Милаковићем у Грлици год. 1835. Доиста, ово је био најстрашнији бој за Црногорце; јере су се с једне стране са Турцима борили, које су три везира предводили, а с друге стране с Млечићима, коју је предводио генерал Краповић; која је по свој граници Црногорској од Грахова до Спича пружена била. — Оскудица је била велика у праху тако, да је теста фишека по жут дукат била. Црногорци су се старали, да се како са Турцима умире: послали им коња Шћепана Малога, увјеравајући, да Шћепана у Црној Гори није; (као што га на вијелу никђе није било, него као једна скитачина без присуствија духа, како чује, ђе Турци и Венецијани загрме са сваке стране, скрије се негђе, као ћук у плот) но Турци није су се шћели с тијем задовољити; него су шћели по примјеру Ћуприлића преко Црне Горе проврвјети и састати се са Млечићима; него 28. Октобра, пошто Црногорци доста турске џебане уграбише: Турци буду исти дан пред зору од Црногораца нападнути, обрате се у бјегство, колико је ко могао, и колико је ког мишца служила, овђе је Турака сјекао, и тако Црногорци са славном побједом цијели дан гонећи 28. Октобра проћерају Турке из Црне Горе. У овоме боју погинуло је около 300 Црногораца; но и Турака је послијед Царев-Лаза овђе највише погинуло. У Чево и Велестово, ђе је био око (логор) турски, Турци оставе све своје шаторове, многе коње и сву захиру даше до 20 и до 30. својих ковачница. Ону ноћ коначе Црногорци на Чеву, у коју пане киша и удари гром у око (логор) Скадарског везира Мехмед паше: изгори му сву џебану и мн жину војске спржи. Прочи остатак војске разбјегне се: нешто утече, а нешто исјеку Црмничани. Други гром исте ноћи удари у око генерала Краповића код ријеке Будванске, војске му много изгори, а оно друго утече у градове приморске, и овом се докончa рат 1768. год.

10) Махмут паша није главом на Пипере ударао; него једна част његове војске предвођена његовим риџалима.

11) Бој с Махмут пашом био је велик, овђен је погинуло 3—4000 Турака, ђе су готово сва његова господа и риџали изгинули, и он се сам ранио. Њега је ранио Радован Стаков из Црнца (Пипер.)

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

12) Кад је погинуо везир Махмут паша, 3000 је глава турскијех посјечено без рањенијех и без онијех мртвијех, што су Турци са собом понијели. Ово се може назвати најсјајнија побједа Црногорска над Турцима; јербо је овђен они везир посјечен, пред којим је при концу прошастога вијека султан Цариградски дрктао, као што мало пријед пред Египатскијем пашом дркташе.

13) У бој за пасиште, како и у сваки други с Турцима Ерцеговачкијема, одликовао се славни витез Савић Радојев са Стијене (село), који је и дан данашњи старац жив сав у ранама, и који је својом руком 24 главе Турске посјекао.

14) Горско Карре. Црногорци нијесу никада имали обичај пјесме састављати, у којима би своје побједе над западнима христијанима похваљивали, нити су у томе војене гордости налазили. У ово се још види знак старе моралне свезе, коју је учитељ добра међу Христијанима усијао, и коју су послије стари и нови Рим са својијема будалаштинама окужили. — — — Ова се једина пјесма чује у Црној Гори каткад од многијех крвавијех бојева са Венецијанима и не кијех саФранцузима. — — До 1714 год. Венециани су и Црногорци живјели у согласију: ударили су заједно на Бар и на Требиње и заједно су узели од Турака Нови (Castel-Nuovo) и друга нека мјеста, која су по добићу остајала за Венецијане; него и они су различите награде Црногорцима давали, за њихове побједе над враговима крста; него од 1714 год. у коју је Ћуприлић везир прешао преко Црне Горе, које су му дали Венецијани 600 душа Црногорскијех, све жена и луде ђеце, која су била под заштиту његову утекла од Турака, те су Турци све мушку ђецу исклали и које је од мјесеца било, а женске у ропство одвели. — Посље овог срамотног и бесчовјечног поступка Венецијанскога, Црногорци су и Венецијани готово у непрестаноме рату живјели, тако и п. када би се састали на пазару пред фортицама Приморским: топови би многи са фортица у пазар гледали и над њима витиљи горели. Црногораца би свагда једна част наоружана у бусијама сједила: при малој зађевици (ларми) посула би пазар крупа од картеча (дробјење) из топова Венецијанскијех и Црногорске пушке залијевати оловом врата од фортице почеле. Често пута је бивао пазар покрит мртвима тјелесима од једнијех и другијех, једнога и другога пола и од разне животиње, која је доћерата на пазар. Цијела би трговина остала пуста међу два огња непријатељска, и само кад би ноћ пристала, носио би сваки, који би смио, што би му прије руке дошло. — Овако је грдно споразумјеније готово свагда међу Венецијанима и Црногорцима трајало, докле је ова велика и богата Република пала, а у исто доба и бесчеловјечно гњијездо мрске инквизиције. —

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

ИМЕНА Г. Г. ПРЕТПЛАТНИКА.

Александрија (Египат).

Скупио г. Божо Ђурашковић.

Г. Г. Марко Ђина; Крсто Перић; Ђуро Павлежа; Петар Банићевић; Божо Тодоровић, трговац; Саво Радимиловић, трговац; Томо Живуља; Шпиро Суђић; Саво Вукотић; Вуко Маријевић; Ђуро Тражживук; Илија Медин; Божо Ђурашковић, по 1 ком.

Свега 13 ком.

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Арбанаси (код Задра, Далмација.)

Скупио госп. Марко Др. Лакићевић, учит. приправник.

Г. Г. Душан Витас, учит. припр. из Арбанаса; Душан Новаковић, учит. припр. из Арбанаса; Константин Кршанац, учит. припр. из Арбанаса; Марко Станишић, богослов из Херцег-Новога; Милан Ђелајлија, богослов из Задра; Милан Стојисављевић, учит. припр. из Задра; Милица Новаковић из Задра; Михајло Анокић, учит. припр. из Задра; Никола Шарац; Шпиро Мустур, богослов, по 1. ком.

Свега 10 ком.

Бајице.

Г. Г. Перо С. Мартиновић, управљ. учитељ цетињске основне школе; Крсто Н. Мартиновић, чиновник поште; Филип К. Мартиновић; Иво Марков Мартиновић; Богдан Н. Мартиновић; Марко Филипов Мартиновић, по 1 ком.

Свега 6 ком.

Скупио г. Марко М. Мартиновић у *Бајице*.

Г. Г. Ђуро Марков Мартиновић, поштијер; Томаш Аврамовић из Котора; Лука Ђиканов; Томо Марков Мартиновић, музикант; Јошо Марков Мартиновић, поштијер; Перо Милов Иванишевић из Доњег-Краја 2 ком.; Стево Вуков, по 1 ком.

Свега 8 ком.

Брчели.

Г. Г. Милан Петров Поповић, капетан варошки Вира за себе и за два сина Душана и Николу и за пријатеље 9 комада; Илија Ников Лоровић 1 комад; Марко Томашевић, типограф и пословођа Управе Држ. Штампарије за господина витеза Јована Неткова Ковачевића с Грахова, чиновника при Царско-Руском Генералном конзулату у Солуну 1 ком., за себе и свога сина Јована М. Томашевића 2 ком.

Свега 13 ком.

Бјелице.

Г. Г. Перо И. Вукчевић, типограф; Лазар С. Вукчевић, типограф, по 1 ком.

Свега 2 ком.

Вир.

Г. Г. Јован А. Љумовић за себе и за госп. Јаницу шћер С. Љумовића 2 ком.

Врховине (Лика).

Г. Симеон Кончар, учитељ 1 комад.

Голија.

Скупио г. Јован Мемедовић.

Г. Г. Официр Јевто Вишњић — Вишњића дô; Јован Мемедовић — Боботово Гробље; Мирко Бабић — Крстац; Павле Мазлум — Крстац; Ристо Манојловић — Чарађе; официр Тодор Сушић — Казанци; Бошко Канкараш — Гослић; Јован Кртолица — Равно; Саво Никчевић — Равно; Милош Бајагић — Равно, по 1 ком.

Свега 10 ком.

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Грбаљ.

Пречасни госп. поп Митар Ковачевић, парох Ластовски, за синове Вука и Марка, за унуке Ника и попа Васа, за праунуке Стевана и Мирка ком. 6; г. Лука Ј. Ковачевић, посједник, за себе и сина Душана 2 ком.; г. Јово Мазарак, главар Горовачки, за сина Филипа; г. Божо Бајковић 1 ком.

Свега 10 ком.

Грахово.

Скупио г. Никола Кујачић, учитељ.

Г. Г. Никола А. Даковић; Божо Врбица; Новица П. Булајић, официр; Живко П. Даковић, ђак осн. шк.; Ђуро Б. Дрекаловић, трговац; Видак Вујачић, трговац; Благота Булајић, трговац; Шпиро Глиговић, ђак осн. школе; Анто Бањевић, ђак осн. шк.; Спасоје Булајић, трговац; Видак Ковачевић, трговац; Јован Кешељевић, ђак осн. шк.; Јаков Килибарда; Ђорђије Ераковић, ђак осн. шк.; Милован Вујичић; Шуњо Булајић; Спасоје Ковачевић, ђак осн. школе, по 1 комад.

Свега 17 ком.

Скупио г. Никола М. Баничевић у Грахово.

Г. Г. пречасни поп Крсто Кешељевић, парох Граховско-Доњепољски; Никола Ј. Видовић, трговац; Петар В. Кешељевић; Блажо Ф. Николић; Никола М. Баничевић, по 1 ком.

Свега 5 ком.

Градац.

Скупио г. учитељ Митар Вукчевић.

Г. Г. Јоко С. Ђуришић; Симон П. Пешић; Јоко М. Маровић; Митар Шофанац, уч. III. разр.; Петар Пејановић, уч. III разр.; Саво Марковић, уч. III. разр.; Петар Радовић, уч. III. разр.; Ђуро Ђуришић, уч. IV. разр.; Илија Брновић, уч. IV. разр.; Саво Бојанић, уч. IV. разр., по 1 ком.

Свега 10 ком.

Госпођинци (у Шајкашкој).

Г. Мита Пејић, срп. нар. учитељ и предсједник Срп. Чит. за Срп. Чит. у Госпођинце 1 ком.

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Глухи-до.

Скупили г. г. Иво Остојић, официр и Ристо Бранковић.

Г. Г. Нико Н. Укчевић, перјаник; Ињо М. Остојић; Иво М. Ђурашић; Ђуро И. Гвозденовић; Илија Р. Поповић; Филип Р. Ђурановић; Иво Ђ. Масоничић; Симон М. Ђурић из Сотонића; Марко И. Добрковић из Сотонића; Ристо Н. Радоман из Орахова; Марко С. Милутиновић из Приморја; Јово М. Оџић из Приморја; Васо Андровић из Приморја; Ђоко Вулевић из Куча; Ристо Д. Лекић, барјактар, 3 комада; Петар Т. Бранковић; Иво С. Ковачевић; Митар Ж. Јововић; Мило Ђ. Ковачевић; Марко М. Шуштер; Иво С. Рајичевић; Саво Н. Николић; Васо Д. Лекић 2 ком.; Ђуро М. Лекић; Саво И. Крстовић из Лимњана; Ђуро Л. Улићевић из Брчела; Марко М. Ђукановић из Сотонића, по 1 ком.

Свега 30 ком.

Даниловград.

Г. Г. Ђоко Ђуровић; Јован Пешић и Бошко Велашевић, учитељи, по 1 ком.

Свега 3 ком.

Другићи.

Скупио г. Никола Ј. Краљевић, официр и г. Саво Јоков Костић, официр.

Г. Г. Станко Вукмировић, свештеник; Саво Филипов Краљевић; Саво Перов Јанковић; Андрија Јокашев Јанковић; Стеван Мишов Драговић; Лука Мићунов Јанковић; Никола Стевов Лопичић; Илија Којичин Газивода; Лука Николин Костић; Петар Филипов Лопичић; Лука Пуров Јанковић; Ђуро Марков Пејовић; Андрија Милов Ражнатовић; Мишан Андрин Јанковић; Јоко Андрин Јовићевић; Јоко Андров Ражнатовић; Перо Андрин Јовићевић; Јоко Лукин Лопичић; Мргуд Милов Јанковић; Михајил Филипов Лопичић; Перо Иванов Краљевић; Перо Нешков Драгојевић; Маркиша Ников Ковач; Јован Ников Ражнатовић, по 1 ком.

Свега 24 ком.

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Доњи крај.

Петар Јоков Почек, словослагач за свога брата Митра ученика Државне Штампарије; Перо Лукин Почек цревљар, по 1 комад.

Свега 2 ком.

Дробњаци.

Г. Г. Живко Јошановић, писар капетаније Дробњачке; Јован Жижић, земљедјелац, по 1 ком.

Свега 2 ком.

Добрско Село.

Скупио г. Јово Пејановић.

Г. Г. Цуцо Ников Крушкић, барјактар баталионски; Филип Прелов Крушкић, типограф, за брата Маша Прелова Крушкића у Филипопољу; Машо Б. Јаблан, музикант; Филип С. Свјеклоћа; Машо В. Пејановић, музикант; Перо Г. Вукић, водник; Саво Андрин Вукић; Јован М. Свјеклоћа, поштоноша; Периша Т. Свјеклоћа, музикант; Милош И. Каваја; Јован Вујовић, пјешак; Перо Савов Јаблан, по 1. ком.

Свега 12 ком.

Доњи Лапац (Личко-Крбавска жупанија).

Скупио г. Михаило М. Тишма, судбени дневничар.

Г. Г. Никола Д. Поповић, благајник; Ђуро Д. Рашета, посједник и гостионичар; Милан А. Милићевић, равнајући учитељ; Мане Ј. Рашета, трговачки помоћник; Симо Влатковић, трговац; Драгиња Ј. Шарак; Марко Р. Веин, учитељ из Купирова; Светозар П. Омчикус, кр. поштански и брзојавни отправник; Константин М. Ајдуковић, судбени писар; Михаило М. Тишма, судбени дневничар, по 1 ком.

Свега 10 ком.

Дужи (манастир у Херцеговини).

Пречасна Г. Г. Герасим Јовановић, игуман; Никанор Дутиновић, јеромонах; Стеван Шаренац, свештеник и учитељ, по 1 ком.

Свега 3 ком.

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Жупа Никшићка.

Г. Павле Станишин Остојић, перјаник: за себе, сина Милутина, синовца Риста, сестрића Мирка, сестрића Милоша, сестрића Милуна, рођака Трипка Ђокова Вуксановића из Мораче, Јанка Живкова Шаровића с Лукова, кума Мујо Лучина из Жупе Никшићке, пријатеља Милоју Грујова Костића, по 1 к.

Свега 10 ком.

Загарач.

Скупио пречасни господ. поп Ристо М. Поповић, свештеник Загарачки.

Г. Г. Перко Бурић, свештеник Загредски из Загреде; Саво С. Велимировић, барјактар баталиона; Тиодор М. Драговић, пјешак; Томаш П. Драговић, црк. пјевац; Ђоко М. Драговић; Микоња Л. Драговић из Ђуриоца; Видо П. Драговић из Ђуриоца; Мироје И. Велимировић, к. писар; Мироје Б. Беговић, официр; Илија Ђ. Јанковић, пјешак; Митар В. Дубинић, трубач; Блажо П. Ђуричковић, народни гуслар; Бошко П. Ђуричковић, нар. гуслар; Стојан Р. Вуксановић, нар. гуслар; Спасоје Р. Вуксановић; Симон В. Вуксановић; Видак Б. Ђупић; Стапоје Ђ. Ђупић; Марко Ђ. Ђупић; Марко С. Луковац из Мораче; Васо С. Пешић; Лука В. Дачовић, трговац с Даниловa-града; Јован Вуковић, десетар; Андрија М. Стаматовић; Петар В. Стаматовић, поштијер; Матијаш Ф. Стаматовић; Симо К. Кековић; Панто Д. Оташевић; Шћепан Ђуричковић за сина; Милош Зековић за сина; Спасоје М. Вујовић; Јолета А. Шћепановић; Иван Б. Ђуричковић, десетар; Мијајло А. Ичевић; Глигор Радоњић, по 1 ком.

Свега 35 ком.

Зачир.

Г. Г. Нико Ш. Кусовац, командир 3 ком. Марко И. Зачиранин ученик Држ. Штампарије при књиговеству 1 ком.;

Свега 4 ком.

Језера.

Скупио г. Марко И. Вукосављевић, учитељ.

Г. Г. Гавро Томашевић, трговац; Петар Ђоровић,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNOGORE CETINJE

почасни перјаник; Петар Лончар, ученик III разреда; Милинко Вујичић, уч. III раз.; Лазар Андесплић, уч. III разр.; Новица Божовић, уч. III разр.; Мијат Копривица, уч. III разр.; Павле Стевовић, уч. III разр.; Михајило Радовић, уч. III разр.; Радосав Симовић, уч. I. разр.; Милутин Обрадовић, уч. I. разр.

Свега 11 ком.

Кистање.

Г. Симеон Опачић, калуђер 2 комад.

Карловац (Доњи).

Г. Светозар Ф. Огњановић, књижар 2 ком.

—

Скупио пречасни госп. Сергије Поповић, дворски економ и патријаршески капелан, Јеромонах манастира Раковца.

Његова Светост, Господин Георгије Бранковић, Митрополит и Патријарх српски; Г. Г. Стеван Чобанић, окр. прота Карловачки; Митрофан Шевић, протосинђел и професор Богословије; Серафим Петровић, протосинђел и проф. Богословије; Јереј Јован Живковић, професор Богословије; Протојереј Јован Јеремић, уред. „Српског Сиона;“ Јереј Стефан Кумановић; Јеромонах при Двору, Георгије Марјановић; Протођакон Димитрије Бранковић; Серафим Винчић, намјесник манастира Велика Ремета, по 1 ком.

Свега 10 ком.

Карловац (Горњи).

Скупио г. Раде Ј. Пелеш, реалац.

Г. Г. Др. Душан Пелеш, зам. кр. јав. бил.; Никола Беговић, прото; Јован В. Барако, трговац; Прокоп Дозет, опанчар; Никола Шумоња, учитељ; Зорка Обрадовић, срп. уч. припр.; Глиша Слепчевић, реалгим.; Јово Рашета, реал-гимн.; Јохан Саган, књижар 3 ком.; Вл. Арсенијевић, професор; Никола Прица, професор; Саво Дракулић, натпоручник; Манојло Грбић, професор; Миле Скенџић, срп. уч. припр.; М. Влатковић, трговац; Петар Крнић, стражмештер; Миле Витас, оружник; Раде Хинић, оружник; Дружина „Будућности,“ по 1 ком

Свега 21 ком.

Колашин.

Г. Г. Браћа Бошковићи, трговци 1 ком.

—

Скупио г. Лука П. Кажић, учитељ у Колашину.

Г. Г. Шпиро Вујисић, капетан; Мато Вујисић, командир; Јокан Ивановић, секр. окр. суда; Аксо Гарчевић, телеграфски чиновник; Андро Булатовић, трговац; Никола Ф. Кривчевић, трговац; Томо Вујачић, трговац; Раде Бошковић, крчмар; Раде Ђ. Вујисић; Радивоје Гојковић, пећар; Митро Гвозденовић, трговац; Јово Вукоичић, трговац; Арсо Н. Меденица; Алекса Мартић, марагун, по 1 ком.

Свега 14 ком.

Комани.

Скупио г. Видак Пејовић, учитељ.

Г. Г. Поп Симо Радуловић, командир; Марко Беговић, капетан; Шпиро Б. Радоњић, официр; Зеко Радуловић, главни кмет; Илија Радоњић, главни кмет; Никола Попов Пејовић; Филип Симов Радуловић; Драго М. Мартиновић; Илија Г. Секулић; Марко Ј. Вуковић; Мато Б. Радоњић; Симон С. Радуловић; Саво Н. Радуловић; Радоје П. Јовановић; Живко И. Пајовић; Милован М. Радуловић; Перо С. Пејовић; Крсто Н. Секулић; Саво Ш. Пејовић с Ораха; Благота М. Велимировић из Загарача; Лука М. Пејовић; Никола М. Радусиновић из Буроња, по 1 ком.

Свега 22 ком.

Косијери.

Скупио пречасни г. поп Павле Рајковић.

Г. Г. Поп Павле Рајковић за сина Филипа; Бошко Р. Рајковић; Саво А. Ђурковић; Нико С. Ђурковић; Перо П. Радовић; Лазо М. Борозан с Бокова; Мило Савов Кавађа Добрљанин; Милош С. Кавађа из Добрског Села, официр топништва; Томаш М. Латковић; Ђуза Н. Хаџић из Ђиновића, по 1 к.

Свега 10 ком.

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE CETINJE CRNOGEVIC

Кленак (на Сави, Срије̂м).

Скупио г. Гавра Ковачевић.

Г. Г. Коста Стојановић, трговац; Обрад Нејичић, шумар; Антоније Апостоловић, парох; Јован Црногорац Јанковчанин, закупник; Гавра Ковачевић, шумарски чиновник; по 1 ком.

Свега 5 ком.

Ковиљ.

Г. Аксентије Мародић, сликар 1 ком.

Котор.

Скупио г. Саво М. Капичић.

Г. Г. Милутин Л. Томановић, шестошколац; Андрија Ш. Милић; Раде Ђуровић; Илија Чучак; Шпиро Ђирковић; Саво М. Капичић по 1 ком.; Михаил Т. Жуткић Велестовац 2 ком.

Свега 8 ком.

Калаверас Конти (California).

Г. Г. Томо Христа Одаловић 3 ком. Јово Н. Бронзић 9 ком.

Свега 12 ком.

Крушевац (Србија).

Г. Ђуро Радичевић, ученик VII. разр. Крушевачке гимназије 1 ком.

Ломпалапка.

Г. Г. Петар Вукић 1 ком.

Луково.

Г. Г. Илија Рашов Коџошија, барјактар луковског батаљона за себе и за Станка Коџошију, телеграфског чиновника, 2 ком.

Лаће.

Скупио г. Јован Зеков Брајовић с Лаћа.

Г. Г. Раде Ристов Јововић, водник из Брајовића; Никола Радојчин Јововић из Брајовића; Радован

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Ристов Брајовић с Лаћа; Миро Спасојев Иковић с Лаћа; Перко Божов Савићевић с Лаћа; Спасоје Стевов Кошутовић из Брајовића; Радуле Нешков Јововић из Брајовића; Петар Новов Јововић из Брајовића; Тодор Лудов Бараћевић из Брајовића; Јован Филипов Јововић из Брајовића, по 1 ком.

Свега 10 ком.

Љуботиње.

Скупио г. Перо Калуђеровић, учитељ.

Г. Г. Перо Шоћ, ученик II. разр.; Лука Калуђеровић, уч. IV. разр.; Јован Дапчевић, уч. III. разр.; Нико Ф. Прља; Иво П. Вукићевић 2 ком.; Јоко С. Вучковић; Митар Ф. Вучковић; Стефан П. Пејаковић; Шако Шоћ, телеграфски чиновник; Митар Дрецун, поштанско-телеграфски чиновник на Цетињу; Перо Калуђеровић, учитељ Љуботињски; Ристо Вујовић, ученик III. разр. осн. школе, по 1 ком.

Свега 13 ком.

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE DUBRE CRNOJEVIĆ

Мркојевићи.

Скупио г. капетан Петре Вукмировић.

Г. Г. Зејнел-бег Омербашић, окружни капетан; Мухамед, ода Доброводски; Велиша Вучинић; Радован Милиновић; Константин Лекић; Томаш Никочевић; Никола Павлићевић; Димитрије П. Вукотић; Јован Д. Македонија; Бећир Бошковић, по 1 ком.

Свега 10 ком.

Никшић.

Скупио г. Душан М. Мартиновић, секретар финанцијалне управе у Никшићу.

Г. Г. Радован Контић, капетан; Милош Крушка, официр; Симо Вуковић, артиљеријски официр; Јоко Дрецун, фабрикант за сина Николу; Ђуро Радосавов Станишић; Мато Ј. Станишић, трговац; Браћа Чопићи, трговци; Лазар Бољановић, трговац за сина Јова; Иван Вујица, трговац, за сина Душана; Франо Лука, трговац за сина Гаспера; Крсто М. Кавања, трговац за сина Марка; Панта Нунић, трговац за сина Сава; Раде Т. Радовић, трговац; Јово Бојанић, трговац;

Ђорђије Супа, трговац; Ђоко Каровић, трговац; Живко Ђ. Томић, трговац; Спасоје Крунић, трговац, за сина Љуба; Симат Гарчевић, трговац; Јанко Ристов Самарџић, трговац; Јово Ј. Мрав за синове; Саво В. Видовић, трговац; Перица Богићевић, механџија; Јованче Макриди, гостионичар; Стево Ј. Бољевић, за унука Рада Јокановића; Ђуро Т. Ковачевић, механџија; Лука Т. Милонић, терзија; Арсо С. Ранчевић, терзија; Божо Р. Шћеповић, терзија; Благоје Терзић за сина Јована; Синан Л. Гвозденовић; Гавро Поповић, златар; Нешо М. Марковић, црквљар, по 1. ком.

Свега 33 ком.

Нови Сад.

Скупио г. Тимотеј Замуровић, уч. гимн. VIII разр.

Г. Г. Тихомир Остојић, гимн. професор; Васа Недић за унуку Анку; Милан Симовић, гимн. VIII. разр.; Владислав Јанкулов гимн. VII. разр.; Стеван Тишма, гимн. VII. разр.; Константин Поповић, гимн. V. разр.; Силвестар Перић, гимн. IV. разр.; Светозар Папић, гимн. IV. разр.; Јован Савковић, гимн. IV. разр.; Секула Јаков, гимн. IV. разр., по 1 ком.

Свега 10 ком.

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Његуши.

Скупио г. Марко Ф. Шоћ, телеграфски чиновник у Његуше.

Г. Г. Саво Радоњић, капетан; Лабуд Гајов Петровић; Стеван Ђ. Оташевић; Ђуро Попов Андрић; Марко Ивов Андрић; Лазо Поповић; Станко Кадија; Иво Јошов Богдановић; Стеван Ђ. Стијеповић; Марко Милов Ћетковић; Марко Ф. Вукчевић; Шпиро М. Милошевић по 1. ком.

Свега 12 ком.

Обод (Ријека Црнојевића.)

Скупио г. Иво Ђоновић, управитељ војне радионице у Ободу.

Г. Г. Јован Ђоновић, ученик IV разр. осн. школе у Брчели; Нико Ђоновић, уч. IV разр. осн. школе у Брчели; Саво Пејовић, упр. окружне војничке радионице у Подгорици; Радници војничке радионице у

Ободу: Г. Г. Зеко Ђурашковић, Митар Љешњанин, Ђуро Ђурашковић, Јанко Ђурашковић, Лабуд Ђурашковић, Перо Ђурашковић, Јоко Газивода, Лука Јовићевић, Филип Пејовић, Ђуро Ђоновић, Мило Павишић, по 1 ком.; Лабуд Ј. Ражнатовић 1 ком.

Свега 15 ком.

Подгорица.

Г. Г. Божо Бељевић 3 ком.; Томо Радичевић, подкомандир подгорички; капетан Крсто Лајиновић за своју кћер Јефтелију, по 1 ком.

Свега 5 ком.

—

Скупио г. Јагош Велимировић, секретар управе топништва у Подгорици.

Г. Г. Јово Мартиновић, управитељ топништва и бригадир; Гигоје Л. Беговић, командир; Јован Пламенац из Бољевића, командир; Јоко Хаџић из Пиве, командир; Агица Лакић из Ждребаника, командир; Мато Вујисић из Колашина, командир; Настадин Ивановић из Куча, командир; Ристо Дрецун с Лесендра, артиљ. официр; Никола Пулевић из Пипера, арт. оф.; Лука Поповић из Вражегрмаца, арт. оф.; Милош Радуловић из Спужа, арт оф.; Симо Вуковић, из Никшића, арт. оф.; Мираш Стојановић, из Брскута, арт. оф.; Радоња Вељов из Брскута, арт. оф.; Јован Раичковић из Црвене Стијене, оф. заступ.; Ниша Токов из Бјелопавлића, барјактар батал.; Митар Савићевић из Бјелопавлића, офиц. заступ.; Пуниша Ђуровић из Бјелопавлића, офиц. заступ.; Видоје Радоњић из Бјелопавлића, оф. заступ.; Новица Лакић, Лука Лакић, Ристо Лакић, Саво Поповић, Раде Симоновић из Ждребаника; Јово Благовић из Подгорице, трубач бригадни; из Спужа: Томица Делибашић, стражар, Томица М. Божовић, стражар, Ристо Мињаковић, стражар, Павле Милоњић, официр; Стеван Раичковић, барјактар и секр. вароши Подгорице; Јован Велимировић, трговац; Ђуро С. Секулић, дрводјеља; Лука Велимировић, ђак из Подгорице, по 1 ком.

Свега 33 ком.

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE DURDE CRNOJEVIC

Петроград.

Скупио Г. проф. П. А. Сирку у Петрограду.

Високоучена господа професори: В. И. Ламански, П. А. Сирку, Н. И. Жданов, О. Д. Батјушков; Библиотека свеучилишта; Г. Г. студенти: П. Мисловски, Г. Илински, И. Зиљберг, В. Кузнецов, В. Карински, Васиљев, Бушински, по 1 ком.

Свега 12 ком.

Пјешивци.

Уписали се код г. Радомира Никовића, командира.

Г. Г. Јевто Блажов; Иван Живков; Веко Спасојев; Радоје Илин; Никола Перованов; Тиодор Завишин; Максим Новичин; Симо Лазарев; Ђукан Грујичин; Веко Паков из Дреновштице; Радован Радомиров Никчевић из Стубице; Поп Ђока Мијушковић; Крсто Шћепанов из Попрати; Ристо Станков, Новица Драгов, Мујо Филипов, Ђуро Бошков и Јован Павлов из Попрати, по 1 ком.

Свега 18 ком.

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Плавница.

Скупио г. Лука Ф. Ражнатовић, државни мјерач на Плавници.

Г. Г. Поп Филип Маић из Врања, свештеник Врањски у Турској; Саво Перов Дракић из Мојановића, поткомандир Зетски; Саво Мишов Пејовић из Подгорице, окружни фабрикант; Петро Неразић, кључар тамничарски; Јово Милошев Пејовић из Подгорице, Миљо Пешин Радуловић из Подгорице, подгорички-вирски трговац; Лазо Ђуровић из Подгорице, Његуш; Крсто Марков из Вуковаца за сина Риста; Јово Лукин Давидовић из Бериславаца, крчмар; Бошко Н. Ракчевић из Бериславаца за сина Благоту; Лука Ф. Ражнатовић с Плавнице за синовца Филипа Ђ. Ражнатовића, ученика II-гог разреда основне школе Ријечке, по 1 ком.

Свега 11 ком.

—

Скупио г. Иво Ш. Пејовић на **Плавници**.

Г. Г. Марко Ивов Пејовић у Русији; Митро Ников Вујачић, официр из Голубоваца за синовца

Ђура; Јово Н. Пејовић с Вир-пазара; Мићо Р. Вулетић из Голубоваца Божо Б. Вучинић из Голубоваца, Јагош Милованов Вучинић из Голубоваца; Марко Ников Пејовић из Улциња; Вукале Г. Јанковић из Голубоваца; Васо Т. Поповић из Голубоваца; Филип С. Дракић из Мојановића, по 1 ком.

Свега 10 ком.

Подгор (Црмница).

Пречасни господин поп Раде Хајдуковић, парох Подгорски; поп Алекса Хајдуковић, официр; Ђуро Хајдуковић, официр Подгорски; Саво Хајдуковић, пјешак, по 1 ком.

Свега 4 ком.

Порт-Саид (Јегипат)

Г. Перо Милинић 2 ком.

Питсбург, Па (America).

Г. Јакша Пижурица 1 ком.

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE DURDE CRNOJEVIĆ

Ријека.

Г. Г. Мрпуд Јовићевић, потkомандир цеклинског баталиона и тјелохранитељ Ђ. Свјетлости Великог Војводе Граховца и Зете, Књаза Мирка 1 ком.

Рогатица (Босна.)

Скупио г. Атанасије Косорић, свештеник у Рогатици.

Г. Г. М. Поповић, свештеник; Гаврило Јанковић, трговац; Мићо Којић, трговац; Јелисије Шољовић, трговац; Радован Тошовић, кујунџија; Илија Јовановић из Горње Слатине; Насто Настић, стражар; Ђорђе Чевркапа; Ристо Савовић; Јекатерина Ковачевић—Минић, по 1 ком.

Свега 11 ком.

Рогаме (Пипери.)

Скупио г. Петар Ј. Вучинић.

Г. Г. Ристо Ј. Вучинић; Митар В. Стаматовић; Душан В. Вучинић; Милутин Лакићев, предсједник

општине; Илија Б. Радевић; Васко Р. Стаматовић; Јакша М. Радевић; Никола П. Стаматовић; Милош Ј. Радевић; Мирко П. Стаматовић, по 1 ком.

Свега 10 ком.

Рваши.

Скупио г. Саво Јоков Костић, официр и госп. Никола Ј. Краљевић, официр.

Г. Г. Крцун Стеванов Костић; Филип Попов Костић; Иво Лукин Костић; Петар Филипов Шофранац; Мило Буљанов Шофранац; Крцун Јокашев Јовићевић; Мргуд Ђуков Стругар; Драго Јоков Костић; Гајо Прелов Јовићевић; Филип Дајов Стругар; Андрија Шутов Дајковић; Митар Стевов Газивода; Иван Вуков Драгојевић; Никола Савов Стругар; Марко Филипов Драгојевић; Перо Јоков Дајковић, по 1 комад.

Свега 16 ком.

Спљет.

Г. Г. Др. Игњат Бакотић, адвокат 1 ком; Стеван Перовић 2 ком. — Свега 3 ком.

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Сан-Франциско (Калифорнија).

Скупио Шпиро Радуловић.

Г. Г. Лазар Јововић; Лазар Ђурић; Шпиро Радуловић; Јово Абрамовић; Шпиро Ј. Драгомановић; Никола Обрадовић; Љубо Васиљевић; Мићо Балић; Крсто Радуловић; Милан Тасовац; Марко Радуловић; Ђуро Ковачевић, по 1 ком.

Свега 12 ком.

Свети Андрија (Мађарска.)

Пречасни господин Платон Телечки, архимандрит-мандатор 1 ком.

Смирна (Мала Азија.)

Скупио г. Марко Ђ. Шпадијер из Брчела, Црмнице, каваз царско-руског посланства у Смирну.

Г. Г. Марко Ђ. Шпадијер; Петар М. Кнежевић, из Грађана; Лука Л. Очинић; Милан Павичић, ин-

живијер; Крсто С. Митровић; Крсто С. Кнежевић по 1 ком.

Свега 6 ком.

Требиње.

Г. Г. Вуле Перовић; Ђорђе Иванишевић; Јово Андрић; Васо Бабић; Ристо Љечић; Ђорђе Кебељић; по 1 ком.

Свега 6 ком.

Тулча (Румунија.)

Г. Нико Андрин Прентовић 1 ком.

Трново.

Скупио прец. госп. поп Перо Перовић у Трново за себе и за сљедећу г. г. Јошо Б. Перовић, Иво М. Печурица, Иво Б. Печурица, Саво Т. Печурица, Јоко И. Печурица, Драго И. Газивода из Додоша, по 1 ком. —

Свега 7 ком.

Ћеклићи.

Скупио г. Јован Матановић, кан. писар.

Г. Г. Марко Матановић, трговац; Ђуро Милошевић, трговац; Јован Свздоновић, кмет; Божо М. Станковић; Перо Стеванов; Ђуро П. Калуђеровић; Лазо Живков; Ђуро Милић, писар капетаније Бјеличке, по 1 ком.

Свега 8. ком.

Улцињ.

Скупили г. г. поп Јован Вујановић и Лука Ђуровић.

Његово Високопреосвештенство, Господин Митрополит Хаџи-Сава Косановић; Г. Г. Крцун Татар; Иво Чармак; Мато Тановић; Мишо Ђуровић; Никола С. Татар; Лабуд Н. Матовић; Хаџи-Петар Лазаревић Побор; Саво Живановић; Милић Бајевић, трубач; Никола Хајдуковић; Ђуро К. Јековић; Ђоко Сп. Митровић; Митар Станкојевић; Мило Н. Стојановић; Михајил Газивода; Прле Ишанов Костић; Мило П. Вукосављевић, пјешак; Стијепо Јокић; Богдан М. Петровић Грађанин; Милија М. Дашић; Рако Драгов Куч; Лабуд Прља; Петар Радојичић Новљанин; Богић

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE DUBRE CRNOJEVIĆ

Пипер, пјешак; Марко П. Побор, барјактар; Ђуро Ивов Побор, пјешак; Иво Стијепов Побор, водник; Ђуро Милић, писар општине; Илија Ђуровић; Иво Видов Медиговић; Марко П. Ђуришић, по 1 ком.

Свега 32 ком.

Фоча (Херцеговина).

Скупио г. Лука Гргуревић.

Г. Г. Јово Јеремић; Ристо Тошовић; Василије Вујунџић; Српско прав. црквено пјевачко Друштво; Симо Сунарић; Симо Соколовић; Ђоко Ђуревић; Дамитрије Пешић; Перо Вуковић; Лука Гргуревић, по 1 ком.

Свега 10 ком.

Херцег-Нови (Бока Которска.)

Скупио господин Вељко Радојевић, српски књижевник.

Г. Г. Нн; Нн; Нн; Андрија Лазаревић, учитељ; Српска Читаоница у Херцег-Новоме; Вељко Васиљевић, трговац; Симо Марић; Урош Мандић, трг.; Урош Ломбардић, трговац; Коста Поповић, учитељ; Андрија Сеферовић, бивши поморски капетан; Јово Накићеновић, општински тајник; Ристо Кецовић, трговац; Марко, Комненовић; пречасни прота Петар Аврамовић; Коста Ђоповић, учитељ; пречасни парох Силован Јанчић; Лазар Јакшић, посједник; Александар Вулко, инжинијер у Новоме Саду; Д-р Љубомир Живковић, адвокат у Биограду; г-ђца Даринка Петровића; г-ђа Драга Дамјановића; Божо Радовић, учитељ; Д. Ђ. Биба, трговац у Биограду; Мато Ђурановић, посједник; Лазар Бронзић, учитељ; Јевто Гојковић, начелник Општине Херцег-Новске; Драгутин Стаменковић, главни секретар Крал. Срп. Држ. Савјета у Биограду; О. Милутин Радуловић, јеромонах манастира Савине; Коста Миљевић, учитељ; Јован Ломбардић, учитељ, по 1 ком.

Свега 31 ком.

Цеклин.

Г. Г. Капетан Илија Лопичић, Марко Лопичић, писар капетаније Цеклинске, Илија Ѕ. Шофранац, уч. Држ. Штампарије, по 1 к.

Свега 3 ком.

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Скупио г. Васо Н. Машановић, официр.

Г. Г. Илија А. Машановић; Вуко Л. Машановић; Бошко М Машановић; Илија Д. Вујановић; Милан С. Лопичић; Мато Ђ. Стругар; Блажо М. Стругар; Перо С. Стругар; Машо В. Стругар; Филип Б. Стругар; Мићо М. Татар; Никола М. Пејовић; Јован Томановић, по 1 ком.

Свега 13 ком.

Цетиње.

Његово Високопреосвештенство, Господин, Митрополит Митрофан, 3 комада; пречасни Архимандрит Михајил Церовић, свештеник дворски, за сина Петра и унука Радосава 2 ком.; пречасни протопрезвитер Цетињски, господин Крсто Матановић за и синове: Алексу, ученика III. разр. осн. школе Михајила 2 ком.; пречасни протођакон и секретар Митрополије, господин Филип Радичевић 1 ком.; преч. госп. поп Лука Лопичић, катихета гимназијални и свештеник при Женском Институту Царице Марије 1, ком.; часни госп. Стеван М. Пејовић, ђакон 2 ком.

Свега 11 ком.

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE ĆRNOJEVIĆ

Госп. Професор Јово Љепава, замјеник Министра Просвјете и Црквених дјела, за сина Владимира, уч. II. раз. осн. школе 1 ком.; г. Шпиро В. Поповић, главни Управ. Књ. Црног. Пошта и Телеграфа 1 ком.; г. проф. Филип Ј. Ковачевић, управ. Књ. Црног. Држ. Штампарије, за синове: Милоша, уч. I. разр. осн. школе, и Сретена, 2 ком.; г. професор Лазар Т. Перовић за себе и своју сестру Јованку у Мостар, 2 ком.; г. Радоје Рогановић-Црногорац, српски пјесник, благајник у Мин. Финанц. 1 к.; г. Стево М. Татар, први секретар Министарства Иностраних Дјела, 1 ком.; г. Зеко Перишић, секр. Упр. Пошта и Телеграфа 1 к.; г. Јово Дреч, дворски апотекар на Цетињу, за своје братиће: Сава, Тодора и Јеремију у Мостару, 3 ком.; г. Васо Пипер, трговац, 1 ком.; г. г. Браћа Спасићи, Јован и Петар, троговци, 1 ком.; г. Видо Лукин Иванишевић, трговац 1 ком.; г. Иво Станков Јабуланин 1 ком.; г. Филип Н. Пејовић с Цеклина 1

ком.; г. Филип Мирковић из Ћеклића 1 ком.; госп. Нико Андрин Јаблан, чиновник поште цетињске, за себе и за г. г. Мата Андрина Јаблана с Добрског села, и Сава Андрина Јаблана с Добрског села, чиновника поште цетињске, по 1 ком.; г. г. Ристо и Лазар, браћа Абрамовићи из Горњег Ораовца 1 комад; Јово Ж. Лазаревић, типограф, из Горњег Ораовца 1 ком.; Одо К. Биљеи типограф, из Задра 1 ком.; Божо М. Радивковић, ученик Државне Штампарије при машини 1 к.; Ристо Андрић, златар на Цетињу 1 ком.; Радован Милованов Крушевац из Марковине 1 ком.; Радоје Шћекић, тамничар 1 ком.; Вицко Пашквали, државни књиговезац, 1 ком.; Васо И. Радуловић за себе и свога брата Сава И. Радуловића, чиновника жељезничке станице Велика Плана у Србији, 2 ком.; Перо И. Марковић, типограф, 1 ком.; Вјекослав Букавец из Трста I-ви машиниста у Књ. Цр. Држ. Штампарији. 1 комад.;

Свега 33 ком.

—

Уписао г. Ђуза Ђурашковић, официр перјанички за себе и за Г. Г. перјанике:

Јово Перов Мартиновић из Бајица; Илија Ников Мартиновић из Бајица; Шуро Ђурашин Мартиновић из Бајица; Никола Калуђеровић из Ћеклића; Андрија Јовановић из Ћеклића; Илија Рогановић из Цуца; Ђуро Вукотић с Чева; Мићо Ивовић из Сеоца; Велиша Поповић из Куча; Никола Николић из Жупе; Никола Бајагић из Пиве; Гаврило Бјелица из Бањана; Милош Булатовић из Роваца; Марко Вукмировић с Цеклина; Гајо Гиљен из Цуца; Перо Ломпар, перјанички трубач с Бокова, по 1 ком.

Свега 17 ком.

—

Уписали Г. Г. Перо С. Петровић, капетан перјанички и Блажо Б. Бошковић, официр перјанички, за себе и за Г. Г. перјанике:

Крсто Врбица, Богдан Поповић, Никола Радоњић, Ђуро Мартиновић, Марко Турчиновић, Вуко Вукотић, Павле Вукотић, Милан Николић, Јован Ђ. Средановић, Саво Јовићевић, Нико Јоковић, Ристо Вујовић, Иво Шћепановић, Марко Поповић, Илија Мр'овић, Бошко Грујовић, Лазар

Перовић, Никола Кнежевић, Петар Бошковић, Никола Јовановић, Живко Војводић, Вуко Кустудија, Крсто Милић, Видак Букановић, Никола Мицуловић, Симеон Јауковић, Јаков Алексић, Милош Карапић, Милета Горанчић, Марко Газивода, Нико Милов, Васо Кривокапић за себе и за г. г. Светозара Минића, учитеља, Јова Ћетковића и Марка Перовића 4 ком.; Перица Марковић за себе и за Радована Пантова 2 ком.; Симо Јокић, Мађар Филиповић, перјанички трубач, по 1 ком.

Свега 41 ком.

—

Уписао г. Никола Митровић, бригадни ађутант.

Г. Г. командир перјанички Јанко Вукотић с Чева; Командир Митар Мартиновић из Бајица; Андрија Радовић, војнички инжинир из Мартиница; Јово Бећир, бригадни ађутант с Његуша, 2 ком.; бригадни ађутант Ананије Миличић из Куча; бригадни ађутант Милутин Николић из Никшића; бригадни ађутант Радомир Вешовић из Васојевића; бригадни ађутант Лакић Лабовић из Васојевића; бригадни ађутант Илија Бојић из Жупе Никшићке; бригадни ађутант Милош Радовић из Мартиница 2 ком.; Г. Сердар Пиперски, командир Баџо Токов Божовић, за себе и сина Машана Божовића, бриг. ађутанта, 2 к; бригадни ађутант Милутин Вучинић из Пипера 2 ком.; бриг. ађутант Стево Јовићевић из Цеклина; ађутант Њ. В. Књаза-Престолопасљедника Данила, Нико Пејановић из Добрског Села; Д. Пламенац, уч. I разр. гим. из Бољевића; Стево Мартиновић с Цетиња; Алекса Раковић из Куча; монах Никифор Симоновић, ученик Богословије, по 1 ком.

Свега 22 ком.

—

Уписао г. Јевто П. Петковић, секретар Министарства Унутрашњих Дјела.

Г. Г. Владимир Б. Петровић; Шпиро Огњеновић, секретар Министарства Финанције; Дамјан Мариновић, секр. Мин. Финанц.; Јевто Николић, предсједник окружног суда Никшићког; Др. Стеван Огњеновић, окружни љекар нахије Никшићке;

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Капетан Мато Катурић; поп Шћепо Мартиновић; поп Новак Томановић; Јово Голијанин, трговац; Иван Вујица, трговац; Симо Самарџић, трговац; Крсто Баровић, по 1 ком.

Свега 12 ком.

—

Г. Г. Илија Хајдуковић, управитељ војене лабораторије на Цетињу, за српску Богословију у Призрен, и за друштво „Слога“ у Сарајеву 2 ком.; Божо Новаковић, професор Бог.-уч. Школе и гимн. и бивши предсједник Општине Цетињске 2 к.; Мило Милетић, секретар Министарства Финанције за себе и за брата Коста Милетића, чиновника у руско паробродско Општество у Батум 2 к.; Вуко Вулетић, предсједник Општине Цетињске 1 к.; перјаник Марко Газивода, тјелохранитељ Њеног Височанства Књагиње Милене, 1 к.; капетан Ђуро Михаљевић Грађанин, придворник Њег. Височ. Књаза Насљедника Данила, 1 к.; Ристо Стаматовић Загарчанин, 1 к.; Никола Тасов Јовановић за свога сина Васа 1 ком.

Свега 11 ком.

Скупио г. Саво Ст. Радуловић, секретар Управе вароши Цетиња.

Г. Г. Лука Божов Мартиновић, секретар Великог Суда за сина Илију; С. Радуловић за Филипа П. Радуловића у Комане; Филип Мићунов Вујовић; Мило Стапков Мартиновић; Стево Милов Мартиновић; Мињаш Смајов Радоњић из Бјелопавлића; Перо Мијошев Почек из Доњег Краја; Љубо Таминџић из Стоца; Саво Ст. Радуловић, секретар Управе вароши Цетиња; Михајило Ружић из Стоца, трговац; Марко Таминџић из Стоца, трговац; Алекса Таминџић из Стоца, трговац; Јоко Вранеш из Жидовића у Пљевља; Авакум Бавчић из Пљеваља; Михајил Живковић, трг. из Пљеваља; Лексо Бајић, трг. из Пљеваља; Филип Ђурашковић, трг. из Пљеваља; Милан Максимовић из Пирота у Србији; Јован Вранеш из Пирота у Србији; Браћа Гашићи, Перо и Јевто, трговци на Цетињу; Драго Марков Мартиновић на Цетињу — по 1. ком.

Свега 21 ком.

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Скупио г. Шпиро Милић Бјелица, трговац.

Г. Г. Капетан Јанко Милић из Бјелица; Саво Р. Кустудић из Никшића; Нико Ј. Милиниħ с Цетиња; Видак Н. Аврамовић с Цетиња; Иво А. Пејовић с Цетиња; Тривко Прљатовић с Цетиња; Јован Голубовић; Нико Мијушковић; Јефтан Балтић; Данил Јакова Петровића Славољубова у Петроград; Васо Вучковић из Херцег-Новог 5 ком.; Раде Алексин из Васојевића; Нико Мијушков Мијушковић; Крсто Радов Побор, официр на Цетињу; Шпиро Милић Бјелица, трговац на Цетињу 2 ком.; Благо Вукасовић из Доње Ораовца, по 1 ком.

Свега 21 ком.

—

Скупио г. Мргуд Вујовић, подофицир топништва и стражар војне лабаторије на Цетињу.

Г. Г. Војвода и бригадир Машо А. Ђуровић из Душила; ордонанс официр Њ. В. Књаза и Господара, Иво Ђуровић, ађутант II бригаде из Душила; капетан Мило Вујовић с Трнова; перјаник Ристо Вујовић с Трнова; Томо М. Вујовић с Трнова; Никола Ђ. Вујовић, писар капетаније Дупоске с Трнова; Лазар Попов Машановић, пјешак с Папратница; Никола Попов Турановић из Драча; Лука Божов Мартиновић, секретар Великог Суда; Саво Ивановић, секретар Великог Суда 2 ком.; Лабуд Гојнић, секретар Великог Суда; Иво Бојичин Јовићевић с Рјеке Црнојевића 2 ком.; Никола Милов Пејовић с Рјеке Црнојевића; Филип Ђ. Лопичић, фабрикант цетињске лабаторије; Перо Јововић; капетан Стево Кнежевић из Грађана; Митар С. Петровић 2 ком.; Јоко Ф. Бајковић, Машан П. Бајковић и Илија П. Бајковић из Грађана; по 1 ком.;

Свега 23 ком.

—

Г. Марко Лукин Иванишевић, замјеник капетана финанције вароши Цетиња за себе и за своју кћер Драгињу 5 ком.; Књижара М. Л. Иванишевића на Цетињу 15 ком.; Ђуро Ников Иванишевић, трговац у Биограду 1 ком.; Марко Ђ. Иванишевић, српски фото-цинкограф у Биограду 1 ком.

Свега 22 ком.

НАЦИОНАЛНА БИБЛИОТЕКА CRNE GORE DUBE

Скупио гимназист, г. Милутин Брацановић, у Богословско-учитељској школи и Гимназији на Цетињу.

Г. Г. Ученици Богословије: Лука Миличковић из Пипера, Филип Пејовић с Ораха, Томо Кажић с Граца, Ђорђије Поповић из Куча, Петар Мартиновић с Цетиња; г. г. ученици гимназије: Димитрије Таминџић Сточанин с Цетиња, Мило Ђукановић из Никшића, Шћепо Поповић с Његуша, Милош Радовић из Мораче, Лазар Дамјановић из Бјелопавлића, Димитрије Марковић из Мораче, Нико Јовићевић с Цетиња, Перо Пекић из Крајине, Миро Антонијевић из Скадра, Лазар Матлијевић из Скадра, Алекса Раковић из Куча, Крсто Аврамовић из Никшића, Марко Даковић с Грахова, Божо Милошевић с Цетиња, Никола Мартиновић из Враке, Душан Филиповић с Цетиња, по 1 ком.

Свега 21 ком.

—

Скупио г. Мираш Анђелић из Поља, ученик цетињске гимназије.

Ученици Гимназије: г. г. Гаврило Церовић из Тушине; Вуко Лепетић из Херцег-Новога; Чедомир Павић из Шавника; Митар Мијушковић из Никшића; Јован Вукотић из Чева; Јован Пејовић с Ораха; Спасоје Илић из Никшића; Блажо Калуђеровић из Ћеклића; Перо Ражнатовић с Цетиња; Никола Стојовић из Улциња; Гавро Протовић с Андријевице, по 1 ком.

Свега 11 ком.

Цуце.

Г. Г. Војвода Милош Андров Кривокапић; Ђуро Радов Кривокапић, поткомандир Цуцки, по 1 ком.

Свега 2 ком.

Приспјели накнадно из **Грбља.**

Г. Г. Божо Бајковић за свога сина Јова; Марко С. Пејовић; Лазо П. Бајковић; Крсто Павићевић; Нико Ј. Вукадиновић, по 1 ком.

Свега 5 ком.

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE DURDE CRNOJEVIC

NACIONALNA
BIBLIOTEKA
CRNE GORE ĐURĐE
CRNOJEVIĆ

NACIONALNA
BIBLIOTEKA
CRNE GORE ĐURĐE
CRNOJEVIĆ